

ปัญหาการใช้วิธีการสืบพยานคดีอาญาในลักษณะการประชุมทางจอภาพ

นางสาวอารีย์ ว่องประชานุกูล

การศึกษาค้นคว้าอิสระนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต
วิชาเอกกฎหมายอาญาและกระบวนการยุติธรรม สาขาวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

พ.ศ.2563

Problems of Using Video Conference in Witness
Examination in Criminal Cases

Miss Aree Wongprachanukul

An Independent Study Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for
the Degree of Master of Laws in Criminal Law and Criminal Justice

School of Law

Sukhothai Thammathirat Open University

2020

หัวข้อการศึกษาค้นคว้าอิสระ ปัญหาการใช้วิธีการสืบพยานคดีอาญาในลักษณะการประชุมทาง
จอภาพ
ชื่อและนามสกุล นางสาวอารีย์ ว่องประชานุกูล
วิชาเอก กฎหมายอาญาและกระบวนการยุติธรรม
สาขาวิชา นิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
อาจารย์ที่ปรึกษา ศาสตราจารย์ ดร.ธวัชชัย สุวรรณพานิช

การศึกษาค้นคว้าอิสระนี้ ได้รับความเห็นชอบให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรระดับปริญญาโท เมื่อวันที่ 16 กรกฎาคม 2564

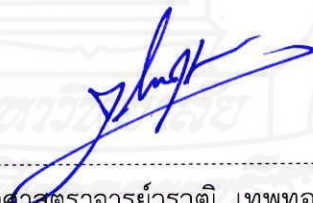
คณะกรรมการสอบการศึกษาค้นคว้าอิสระ

..... ประธานกรรมการ
(ศาสตราจารย์ ดร.ธวัชชัย สุวรรณพานิช)

..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ลาวัลย์ หอนพรัตน์)

.....
(รองศาสตราจารย์วรุฒิ เทพทอง)
ประธานกรรมการประจำสาขาวิชานิติศาสตร์

ชื่อการศึกษา **ค้นคว้าอิสระ** ปัญหาการใช้วิธีการสืบพยานคดีอาญาในลักษณะการประชุมทางจอภาพ
ผู้ศึกษา นางสาวอารีย์ ว่องประชาณุกุล **รหัสนักศึกษา** 2594001923

ปริญญา นิติศาสตรมหาบัณฑิต

อาจารย์ที่ปรึกษา ศาสตราจารย์ ดร.ธวัชชัย สุวรรณพานิช **ปีการศึกษา** 2563

บทคัดย่อ

การศึกษาค้นคว้าอิสระเรื่อง ปัญหาการใช้วิธีการสืบพยานคดีอาญาในลักษณะการประชุมทางจอภาพนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากฎหมาย ระเบียบ แนวปฏิบัติ ที่เกี่ยวข้องกับการสืบพยานคดีอาญาผ่านระบบการประชุมทางจอภาพ ของประเทศไทย และของต่างประเทศ รวมทั้งศึกษาปัญหาที่เกิดขึ้นจากการนำเอาระบบการประชุมทางจอภาพมาใช้ในการสืบพยานคดีอาญา พร้อมกับเสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหา เพื่อนำไปปรับปรุงประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ให้มีความเหมาะสมและสอดคล้องกับสถานการณ์ในปัจจุบัน โดยไม่กระทบกระเทือนถึงสิทธิที่จะได้เผชิญหน้าพยานของจำเลยและไม่กระทบต่อความปลอดภัยของพยานที่ต้องเข้าเบิกความต่อหน้าจำเลย

การศึกษาค้นคว้าอิสระนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพด้วยวิธีวิจัยเอกสารจากการศึกษาค้นคว้าตัวบทกฎหมาย ระเบียบ ข้อกำหนด บทความทางวิชาการ วิทยานิพนธ์ เว็บไซต์ และเอกสารอื่นๆ ทั้งของไทยและของต่างประเทศ ที่เกี่ยวกับวิธีการสืบพยานในคดีอาญาโดยระบบการประชุมทางจอภาพ เพื่อรวบรวมข้อมูลมาทำการศึกษา วิเคราะห์และเรียบเรียงอย่างเป็นระบบ

ผลการศึกษาพบว่า การสืบพยานบุคคลในคดีอาญาโดยการประชุมทางจอภาพนั้นยังคงมีปัญหาในเรื่องของความชัดเจนของหลักกฎหมาย และแนวการปฏิบัติ ซึ่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 230/1 มิได้บัญญัติประเภทคดีที่สามารถใช้วิธีการสืบพยานทางจอภาพไว้ และมิได้กำหนดให้จำเลยสามารถคัดค้านกระบวนการสืบพยานโดยวิธีการประชุมทางจอภาพที่ไม่เป็นธรรมกับจำเลยไว้เช่นกัน อีกทั้งการกำหนดสถานที่ในการสืบพยานซึ่งไม่ใช่ศาลอาจส่งผลกับการเบิกความของพยาน ซึ่งเมื่อพิจารณาแล้วผู้ศึกษาเห็นว่า ควรแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายให้มีความชัดเจนโดยกำหนดประเภทคดีที่สามารถใช้วิธีการสืบพยานทางจอภาพได้ กำหนดวิธีการคัดค้านการสืบพยานทางจอภาพที่ไม่เป็นธรรมกับจำเลย และจำกัดสถานที่สืบพยานบุคคลทางจอภาพให้กระทำได้เพียงในศาลที่มีผู้พิพากษาอยู่เป็นสักขีพยาน โดยให้เจ้าหน้าที่ทางเทคนิคเป็นดูแลความเรียบร้อยในห้องพิจารณาก็จะทำให้การนำวิธีการทางจอภาพมาใช้ในการสืบพยานคดีอาญา มีความน่าเชื่อถือ และไม่กระทบต่อสิทธิของจำเลย อีกทั้งพยานยังได้รับความสะดวกในการเข้าเบิกความต่อศาลมากขึ้น

คำสำคัญ การสืบพยานคดีอาญา การประชุมทางจอภาพ

Independent Study Title: Problems of Using Video Conference in Witness Examination in Criminal Cases

Author: Aree Wongprachanukul; **ID:** 2594001923; **Degree:** Master of Laws;

Independent Study Advisor: Dr. Thawatchai Suvanpanich, Professor;

Academic year: 2020

Abstract

This independent study of Problems of Using Video Conference in Witness Examination in Criminal Cases aims to study the laws, regulations, and guidelines related to witness examination in criminal cases through the video conference system in Thailand and abroad. The study includes the problems that arise from the usage of video conferencing systems for witness examination in criminal cases, along with suggesting solutions to problems to help improve the Criminal Procedure Code to be appropriate and consistent with the current situation without prejudice to the right to confront the witnesses of the defendant and the safety of witnesses who must testify before the defendant.

This independent study is qualitative research utilizing documentary research from the study of laws, regulations, requirements, academic journals, thesis, websites, and other documents; both in Thai and other countries about the procedures of witness examination in criminal cases with the video conference, to collect data for the study, analyze and compile systematically.

According to the study, it is evident that the clarity of the principle of law and practical guideline is indeterminate. The Criminal Procedure Code, Section 230/1 does not stipulate a type of case that can be used with video conference hearing and does not impose the defendant to object to being adduced. Furthermore, the selection of a place for witness examination apart from the courtroom might affect the witness' testimony. Thus, considering the mentioned problems, it is suggested amend the law to be more specific by specifying the case that can use the video conference, defining the practical guideline for the defendant to object to the unfair witness examination via the video conference, and limiting the witness examination to take place at just the court where the judges can witness the occurrence and the technician officer can support technical problems within the courtroom. The introduced recommendations would help make the use of video conferences in criminal cases witness examination more reliable. In addition, they will not affect the rights of the defendant, and the witness will be more convenient to testify before the court.

Keywords: witness examination in criminal cases, video conference

กิตติกรรมประกาศ

การศึกษาครั้งนี้ว่าอิสระฉบับนี้ สำเร็จลุล่วงได้ด้วยดีเพราะผู้ศึกษาได้รับความกรุณาจากท่าน ศาสตราจารย์ ดร.วิชชัย สุวรรณพานิช ผู้รับเป็นอาจารย์ที่ปรึกษา และ รองศาสตราจารย์ลาวัลย์ หอนพรัตน์ ซึ่งท่านได้กรุณาเสียสละเวลาอันมีค่าในการตรวจสอบ ให้คำแนะนำ และแนะแนวทางในการแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ของงานฉบับนี้ เพื่อให้ได้ผลงานที่มีคุณภาพ ผู้ศึกษาจึงขอกราบขอบพระคุณ ท่านอาจารย์ทั้งสองเป็นอย่างสูง

และในโอกาสนี้ผู้ศึกษาขอขอบคุณบิดา มารดา ที่ได้ส่งเสริม ช่วยเหลือ ให้การศึกษา จนทำให้ผู้ศึกษาได้เข้าศึกษาในระดับปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต ที่มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราชแห่งนี้ ซึ่งผู้ศึกษายังได้รับกำลังใจและความช่วยเหลือด้านต่าง ๆ จากครอบครัว และขอขอบคุณเพื่อนๆ นักศึกษาที่ร่วมศึกษา เป็นกำลังใจ ช่วยเหลือกันตลอดมาจนทำให้การศึกษาครั้งนี้สำเร็จสมบูรณ์

ผู้ศึกษาหวังว่าการศึกษาค้นคว้าอิสระนี้จะเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาของนักศึกษารุ่นต่อไป และผู้ที่สนใจ ซึ่งผลงานที่เกิดขึ้นนี้ผู้ศึกษาขอมอบความดีทั้งหมดให้กับบิดามารดา ท่านคณาจารย์ทุกๆ ท่านที่ได้ประสิทธิประสาทวิชาความรู้ และหากมีข้อบกพร่องประการใดผู้ศึกษาขอน้อมรับไว้แต่เพียงผู้เดียว

อารีย์ ว่องประชานุกูล

สารบัญ

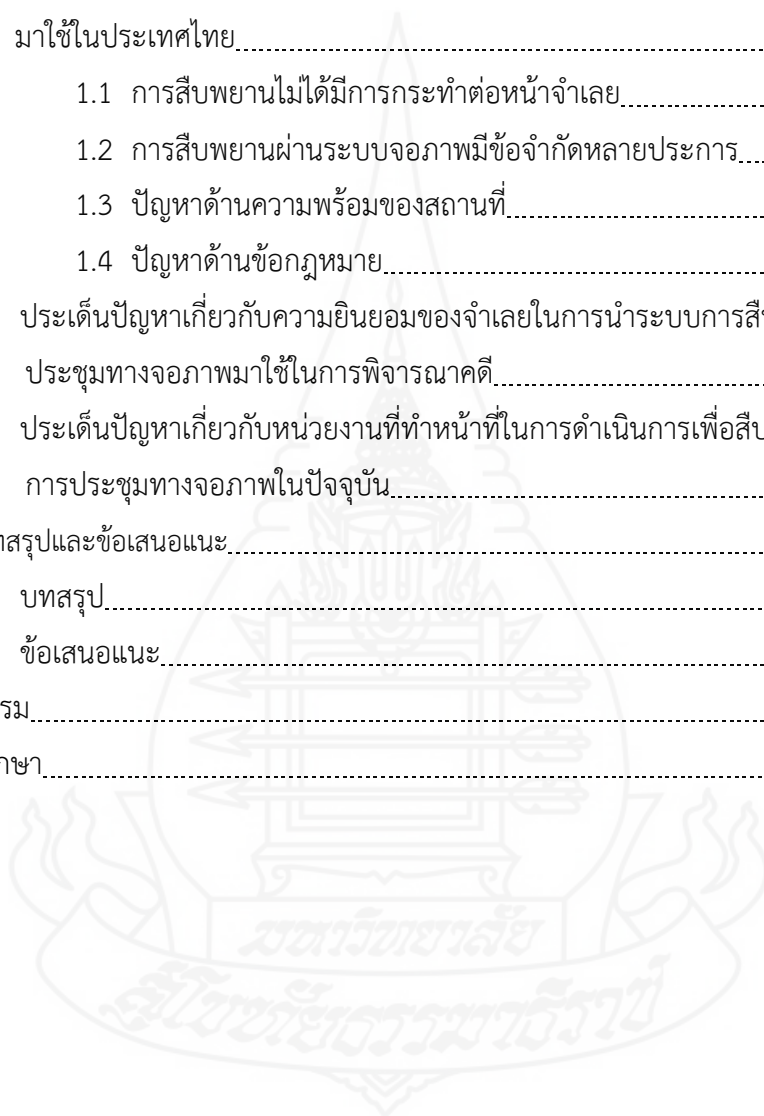
	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
2. วัตถุประสงค์ในการศึกษา.....	2
3. ระเบียบวิธีการศึกษา.....	2
4. ขอบเขตของการศึกษา.....	3
5. สมมติฐานในการศึกษา.....	3
6. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	3
บทที่ 2 แนวคิดและกฎหมายต่างประเทศเกี่ยวกับการสืบพยานบุคคลในคดีอาญา และการนำเอาระบบการประชุมทางจอภาพมาใช้ในการสืบพยาน.....	4
1. ระบบการพิจารณาและการสืบพยาน.....	4
1.1 ระบบกล่าวหา (Accusatorial System).....	4
1.2 ระบบไต่สวน (Inquisitorial System).....	6
1.3 ระบบผสม (Mixed System).....	7
2. แนวคิดการสืบพยานผ่านจอภาพของกฎหมายต่างประเทศ.....	8
2.1 ประเทศสหรัฐอเมริกา.....	8
2.1.1 มลรัฐเวอร์จิเนีย.....	14
2.1.2 มลรัฐออริโซน่า.....	15
2.2 ประเทศอังกฤษ.....	23
2.3 ประเทศออสเตรเลีย.....	25
3. ความจำเป็นในการนำระบบการประชุมทางจอภาพมาใช้ในการสืบพยาน.....	26
4. การรับฟังและความน่าเชื่อถือของการสืบพยานโดยระบบการประชุมทางจอภาพ.....	28

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 3 กฎหมายไทยว่าด้วยการสืบพยานทางจอภาพในคดีอาญา.....	30
1. ทฤษฎีในเรื่องการพิจารณาและการสืบพยานบุคคล.....	32
2. หลักทั่วไปในการดำเนินคดีอาญา.....	35
2.1 การสืบพยานต้องกระทำในศาล.....	35
2.1.1 การเดินเผชิญสืบ.....	35
2.1.2 การส่งประเด็นไปสืบ.....	36
2.2 การพิจารณาและการสืบพยานต้องกระทำโดยเปิดเผยต่อหน้าจำเลย.....	37
2.3 การพิจารณาและการสืบพยานต้องทำตามกำหนดเวลา.....	39
3. หลักการสืบพยานบุคคลในคดีอาญา.....	41
3.1 การแบ่งประเภทของพยานหลักฐานในกฎหมายลักษณะพยาน.....	42
3.2 ลักษณะและความสามารถของพยานบุคคล.....	43
4. แนวคิดการสืบพยานบุคคลในคดีอาญาในลักษณะการประชุมทางจอภาพ.....	44
5. หลักการสืบพยานบุคคลในลักษณะการประชุมทางจอภาพในคดีอาญาของไทย.....	47
5.1 หลักเกณฑ์การขอสืบพยานคดีอาญาในลักษณะการประชุมทางจอภาพ.....	48
5.2 การดำเนินกระบวนการพิจารณาก่อนวันสืบพยานบุคคลในลักษณะการประชุมทางจอภาพ.....	48
5.3 การดำเนินกระบวนการพิจารณาในวันสืบพยานบุคคลในลักษณะการประชุมทางจอภาพ.....	50
5.4 การสืบพยานบุคคลในคดีอาญาในลักษณะการประชุมทางจอภาพกรณีพยานบุคคลอยู่ต่างประเทศ.....	52
5.5 การสืบพยานบุคคลในลักษณะการประชุมทางจอภาพตามความประสงค์ของศาลต่างประเทศกรณีพยานบุคคลอยู่ในประเทศไทย.....	53
6. การเบิกความของพยาน.....	54
7. ผลทางกฎหมายเกี่ยวกับความผิดฐานเบิกความเท็จและความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล.....	56

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 4 บทวิเคราะห์การสืบพยานทางจอภาพในคดีอาญา.....	59
1. ประเด็นปัญหาเกี่ยวกับการนำกระบวนการในการสืบพยานทางจอภาพ มาใช้ในประเทศไทย.....	59
1.1 การสืบพยานไม่ได้มีการกระทำต่อหน้าจำเลย.....	59
1.2 การสืบพยานผ่านระบบจอภาพมีข้อจำกัดหลายประการ.....	62
1.3 ปัญหาด้านความพร้อมของสถานที่.....	64
1.4 ปัญหาด้านข้อกฎหมาย.....	68
2. ประเด็นปัญหาเกี่ยวกับความยินยอมของจำเลยในการนำระบบการสืบพยานด้วยวิธีการ ประชุมทางจอภาพมาใช้ในการพิจารณาคดี.....	73
3. ประเด็นปัญหาเกี่ยวกับหน่วยงานที่ทำหน้าที่ในการดำเนินการเพื่อสืบพยานผ่านระบบ การประชุมทางจอภาพในปัจจุบัน.....	76
บทที่ 5 บทสรุปและข้อเสนอแนะ.....	82
1. บทสรุป.....	82
2. ข้อเสนอแนะ.....	88
บรรณานุกรม.....	92
ประวัติผู้ศึกษา.....	96

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในปัจจุบันเทคโนโลยีได้เข้ามามีบทบาทและเป็นส่วนสำคัญในกระบวนการพิจารณาคดีของศาลเพื่อช่วยให้การพิจารณาคดีเป็นไปด้วยความสะดวก รวดเร็ว ในยุคแรกเริ่มของการนำระบบเทคโนโลยีการสื่อสารไร้สายมาใช้ในกระบวนการยุติธรรมของศาลนั้น เกิดจากการเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วของปริมาณคดีที่เข้าสู่ศาล อันเนื่องมาจากวิธีการในการกระทำความผิดอาญาได้เปลี่ยนแปลงไปจากในอดีต การกระทำความผิดสามารถกระทำได้หลายช่องทางโดยผ่านระบบการสื่อสารไร้สาย และจากความรวดเร็วของการสื่อสารยังส่งผลให้การค้นหาตัวผู้กระทำความผิดสามารถทำได้ง่ายขึ้นเช่นกัน จนนำไปสู่การจับกุมตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษ จึงได้ริเริ่มนำระบบการสืบพยานผ่านจอภาพ (Video Conference) มาใช้ในกระบวนการพิจารณาคดีของศาล โดยกระทรวงยุติธรรมได้มีการศึกษาและนำบรรจุไว้ในแผนแม่บทศาลและกระทรวงยุติธรรมฉบับที่ 1 พ.ศ.2538-2544 โดยกำหนดหลักการเบื้องต้นไว้ในแผนด้านที่ 1 แผนส่งเสริมประสิทธิภาพการพิจารณาคดีถึงการปรับปรุงการนำเทคโนโลยีตลอดจนเครื่องมือโทรคมนาคม และระบบการสื่อสารสมัยใหม่ เช่น ดาวเทียมสื่อสาร โทรภาพ โทรศัพท์วงจรปิด และคอมพิวเตอร์ออนไลน์ เป็นต้น มาใช้ในการสืบพยานและการพิจารณาคดี จนกระทั่งในปัจจุบันในแผนยุทธศาสตร์ศาลยุติธรรม พ.ศ.2561-2564 ในแผนยุทธศาสตร์ I (Innovation) พัฒนาการอำนวยความสะดวกยุติธรรมของศาลยุติธรรม ก็ยังคงสนับสนุนการเพิ่มประสิทธิภาพการพิจารณาคดีโดยสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งในปัจจุบันนี้สำนักงานศาลยุติธรรมได้จัดให้ศาลทั่วประเทศมีระบบการสืบพยานโดยการประชุมทางจอภาพ โดยได้มีการติดตั้งเครื่องมืออุปกรณ์ในการสืบพยานผ่านจอภาพไว้ในห้องพิจารณาคดีในศาลชั้นต้นทุกศาล รวมทั้งในศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ ศาลล้มละลาย ศาลแรงงาน และศาลปกครอง ทำให้วิธีการสืบพยานโดยลักษณะการประชุมทางจอภาพเริ่มมีการใช้อย่างแพร่หลายในทุกศาล

ซึ่งภายหลังจากที่ได้มีการเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 230/1 ขึ้นเพื่อแก้ไขปัญหาในกรณีที่มีเหตุจำเป็นอันไม่อาจนำพยานมาเบิกความในศาลได้ โดยกำหนดให้ใช้วิธีการสืบพยานโดยการถ่ายทอดภาพและเสียงในลักษณะการประชุมทางจอภาพแทนการสืบพยานในห้องพิจารณา ภายได้หลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในข้อบังคับของประธานศาลฎีกา ทำให้ศาลยุติธรรมเริ่มนำเอาเทคโนโลยีดังกล่าวมาใช้ในการสืบพยานตั้งแต่ปี พ.ศ.2556 เป็นต้นมา และระบบการประชุมทางจอภาพยังสามารถนำไปปรับใช้ในกระบวนการพิจารณาคดีอาญาในชั้นตอน

ต่าง ๆ อีกหลายขั้นตอน จากที่ในอดีตมีการนำเอาเทคโนโลยีดังกล่าวไปใช้แค่เพียงในกระบวนการสืบพยานคดีอาญาเพื่อเป็นการคุ้มครองพยานและเพื่อความสะดวกของพยานที่อยู่ห่างไกล ไม่ต้องเสียเวลาและค่าใช้จ่ายในการเดินทางมาศาล แต่ในปัจจุบันการสืบพยานในคดีส่วนใหญ่คำนึงถึงความสะดวกรวดเร็วของการพิจารณาคดีเป็นหลัก ศาลจึงเลือกพิจารณาคดีโดยใช้เทคโนโลยีเข้ามาช่วย แต่โดยหลักแล้วการพิจารณาและการสืบพยาน ต้องทำโดยเปิดเผยต่อหน้าจำเลย เว้นแต่จะมีกฎหมายบัญญัติไว้เป็นอย่างอื่น

ในปัจจุบันการใช้วิธีการประชุมทางจอภาพเพื่อการสืบพยานในคดีอาญานั้นเป็นไปตามดุลพินิจของผู้พิพากษาแต่ละนาย เนื่องจากกฎหมายมิได้บัญญัติไว้อย่างชัดเจนว่าสามารถนำเอาวิธีการประชุมทางจอภาพมาใช้กับข้อหาใด หรือบุคคลประเภทใด ดังนั้น ศาลจึงต้องใช้ดุลพินิจในการเลือกใช้วิธีการประชุมทางจอภาพโดยคำนึงถึงความจำเป็นในแต่ละคดี เช่น ในคดีที่เกี่ยวกับเพศ คดีที่ผู้เสียหายเป็นเด็กหรือเยาวชน คดีที่มีอัตราโทษไม่สูงมากนัก ก็อาจนำเอาวิธีการประชุมทางจอภาพมาใช้ได้โดยไม่ต้องไม่กระทบถึงสิทธิของจำเลย แต่ในคดีบางประเภทการใช้วิธีการประชุมทางจอภาพอาจทำให้จำเลยเสียเปรียบในการต่อสู้คดี หรืออาจทำให้การดำเนินคดีเกิดความล่าช้า และการสืบพยานทางจอภาพอาจทำให้ผลของคดีคลาดเคลื่อนไปจากความจริง เนื่องจากการใช้วิธีการทางจอภาพอาจมีข้อขัดข้องในเรื่องของความชัดเจน และระบบที่อาจเกิดการขัดข้องได้ตลอดเวลา สาเหตุเพราะการสืบพยานผ่านระบบการประชุมทางจอภาพต้องอาศัยปัจจัยภายนอกหลายอย่างในการพิจารณาคดี ดังนั้นการใช้วิธีการประชุมทางจอภาพจึงควรมีการจำกัดการใช้งานมิใช่สามารถใช้ได้กับคดีทุกประเภท เพื่อเป็นการรักษาสีธรรมของจำเลยในการเผชิญหน้ากับพยานเพื่อซักถามข้อเท็จจริงจากพยานโดยตรงโดยไม่มีปัญหาและอุปสรรคใดเข้ามาขัดขวาง ดังนั้น เพื่อให้การพิจารณาคดีอาญาเป็นไปในทิศทางเดียวกัน จึงควรมีการเพิ่มเติมบทกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับขั้นตอนการพิจารณาคดีอาญาที่สามารถนำวิธีการประชุมทางจอภาพมาใช้ได้โดยไม่ต้องไม่กระทบทั้งสิทธิของจำเลยและผู้เสียหาย อีกทั้งพยานยังได้รับความคุ้มครอง และยังเป็นประโยชน์แก่คู่ความทุกฝ่ายรวมทั้งศาลอีกด้วย

2. วัตถุประสงค์ในการศึกษา

- 2.1 เพื่อศึกษาแนวคิดทฤษฎีกฎหมายลักษณะพยานที่เกี่ยวข้องกับการสืบพยานบุคคลในคดีอาญา และความเป็นมาของการนำระบบการประชุมทางจอภาพมาใช้ในการสืบพยาน
- 2.2 เพื่อทราบถึงกฎหมายไทยและกฎหมายต่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับการสืบพยานบุคคลในคดีอาญาโดยระบบการประชุมทางจอภาพ
- 2.3 เพื่อวิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นเมื่อนำระบบการประชุมทางจอภาพมาใช้ในการสืบพยานคดีอาญา

2.4 เพื่อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาและแก้ไขกฎหมายวิธีการสืบพยานโดยระบบการประชุมทางจอภาพ ให้มีความเหมาะสมและไม่กระทบสิทธิของจำเลย

3. ระเบียบวิธีการศึกษา

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยวิธีการวิจัยเอกสาร โดยศึกษาจากเอกสารภาษาไทย และภาษาต่างประเทศ เช่น หนังสือ ตำบทยกกฎหมาย ระเบียบ บทความทางวิชาการ วิทยานิพนธ์ และเอกสารอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งการสืบค้นข้อมูลจากระบบอินเทอร์เน็ต แล้วรวบรวมนำมาวิเคราะห์ถึงปัญหา พร้อมทั้งค้นหาวิธีการแก้ไขปัญหานั้นต่อไป

4. ขอบเขตของการศึกษา

การศึกษาวิจัยนี้มุ่งเน้นศึกษาถึงวิธีการสืบพยานบุคคลในคดีอาญาโดยระบบการประชุมทางจอภาพของประเทศไทย และของต่างประเทศ ในปัจจุบัน โดยศึกษาถึงความเหมาะสมและขอบเขตในการนำเอาระบบดังกล่าวมาใช้

5. สมมติฐานในการศึกษา

การนำเอาระบบการประชุมทางจอภาพมาใช้ในการสืบพยานคดีอาญา เป็นวิธีการที่ถูกลำบากใช้กรณีที่มีเหตุขัดข้องไม่สามารถนำพยานบุคคลมาสืบที่ศาลซึ่งมีเขตอำนาจในการพิจารณาคดีด้วยวิธีการตามปกติได้ โดยกระบวนการดังกล่าวช่วยให้การพิจารณาคดีเป็นไปด้วยความรวดเร็ว และประหยัดค่าใช้จ่ายกว่าการส่งประเด็นไปสืบพยานที่ศาลอื่นซึ่งพยานมีภูมิลำเนาอยู่ และยังช่วยให้พยานได้รับความสะดวก ประหยัดค่าใช้จ่ายในการเดินทาง และไม่ต้องเผชิญหน้าโดยตรงกับจำเลย ทำให้พยานมีความรู้สึกมั่นคง ปลอดภัย กว่า การสืบพยานต่อหน้าจำเลยในห้องพิจารณาคดีเดียวกัน แต่วิธีการสืบพยานผ่านระบบการประชุมทางจอภาพนั้น คุณภาพของการสืบพยานไม่อาจเทียบเท่ากับการสืบพยานต่อหน้าจำเลยในห้องพิจารณาคดีเดียวกันได้ จึงต้องใช้ในกรณีที่จำเป็นไม่อาจนำพยานมาสืบด้วยวิธีการตามปกติได้เท่านั้น เพราะประสิทธิภาพของระบบการสืบพยานทางจอภาพนั้นต้องอาศัยคุณภาพของระบบผู้ให้บริการอินเทอร์เน็ต และคุณภาพของอุปกรณ์ที่ใช้ในการสืบพยานผ่านจอภาพเป็นหลัก ดังนั้น การใช้วิธีการประชุมทางจอภาพจึงเป็นเรื่องที่ศาล และคู่ความในคดีต้องยินยอมรับกับสภาพดังกล่าวได้ เพราะอาจส่งผลกระทบต่อกระบวนการพิจารณาคดีและก่อให้เกิดความสงสัยถึงความชอบธรรมของกระบวนการ รวมทั้งความน่าเชื่อถือของพยาน ดังนั้น จึงต้องศึกษาว่าการสืบพยานบุคคลโดยระบบการประชุมทางจอภาพมีความเหมาะสมที่จะนำไปใช้กับคดีทุกประเภทและพยานบุคคลทุกคนหรือไม่

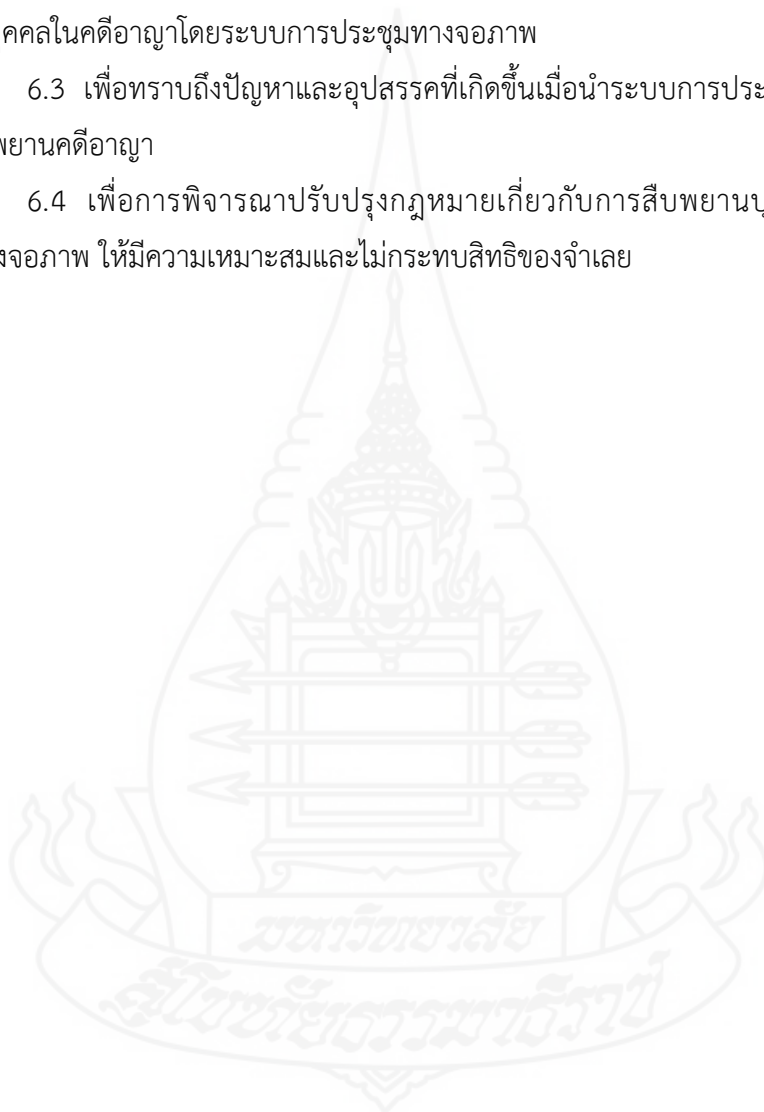
6. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

6.1 เพื่อทราบถึงแนวคิดทฤษฎีกฎหมายลักษณะพยานที่เกี่ยวข้องกับการสืบพยานบุคคลในคดีอาญา และความเป็นมาของการนำระบบการประชุมทางจอภาพมาใช้ในการสืบพยาน

6.2 เพื่อทราบและเข้าใจกฎหมายไทยและกฎหมายต่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับการสืบพยานบุคคลในคดีอาญาโดยระบบการประชุมทางจอภาพ

6.3 เพื่อทราบถึงปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นเมื่อนำระบบการประชุมทางจอภาพมาใช้ในการสืบพยานคดีอาญา

6.4 เพื่อการพิจารณาปรับปรุงกฎหมายเกี่ยวกับการสืบพยานบุคคลโดยระบบการประชุมทางจอภาพ ให้มีความเหมาะสมและไม่กระทบสิทธิของจำเลย

บทที่ 2

แนวคิดและกฎหมายต่างประเทศเกี่ยวกับการสืบพยานบุคคล ในคดีอาญาและการนำเอาระบบการประชุมทางจอภาพ มาใช้ในการสืบพยาน

กระบวนการพิจารณาและการสืบพยานนั้นสามารถแบ่งออกได้ตามระบบกฎหมายของโลกเป็น 2 ระบบใหญ่ๆ คือ ระบบกฎหมายจารีตประเพณีหรือระบบกล่าวหา (Common Law System) และระบบกฎหมายลายลักษณ์อักษรหรือระบบไต่สวน (Civil Law System) ซึ่งกระบวนการพิจารณาและการสืบพยานของกฎหมายทั้งสองระบบนั้นมีความแตกต่างกันอันเนื่องมาจากความแตกต่างของวัฒนธรรม สังคม และประวัติศาสตร์ แต่ในยุคต่อมาระบบการพิจารณาคดีและการสืบพยานของทั้งสองระบบได้มีการคลี่คลายเข้าหากันเกิดเป็นระบบใหม่เรียกว่าระบบผสม (Mixed System)¹ ดังนั้น ในเบื้องต้นจึงขออธิบายถึงระบบกฎหมายทั้งสามระบบดังกล่าวเพื่อความเข้าใจถึงที่มาของการพิจารณาและการสืบพยาน เพื่อศึกษาถึงความเป็นมาของระบบกฎหมายของประเทศไทยต่อไป

1. ระบบการพิจารณาและการสืบพยาน

1.1 ระบบกล่าวหา (Accusatorial System)

ระบบกล่าวหาเป็นระบบกฎหมายที่ใช้ในกลุ่มประเทศคอมมอนลอว์ (Common Law) ถือได้ว่าเป็นระบบแรกที่เกิดขึ้นในโลก เป็นระบบการพิจารณาคดีที่มีลักษณะเป็นการต่อสู้ของบุคคลสองฝ่ายภายใต้กฎระเบียบที่แน่นอนตายตัว² ในยุคโบราณผู้ที่ได้รับความเสียหายหรือบาดเจ็บมีสิทธิตอบโต้และทำให้บุคคลนั้นได้รับความเสียหายหรือบาดเจ็บเป็นการตอบแทนได้ ถือเป็นการตัดสินชนิดตาต่อตา ฟันต่อฟัน การเลือกตอบโต้ด้วยวิธีการใดขึ้นอยู่กับคู่กรณีโดยเฉพาะ ไม่ต้องอาศัยวิธี

---

¹ สมชาย รัตน์ชื่อสกุล. คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยานหลักฐาน EVIDENCE. กรุงเทพมหานคร สำนักพิมพ์แว่นแก้ว 2545 หน้า 4

² อุดม รัฐอมฤต. คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยานหลักฐาน. กรุงเทพมหานคร โรงพิมพ์เดือนตุลา 2557 หน้า 25

พิจารณาหรือพยานหลักฐานแต่อย่างใด³ แต่เมื่อคนเริ่มมารวมตัวกันเป็นชุมชนใหญ่ขึ้น เกิดมีผู้นำขึ้นปกครอง ในชุมชน เมื่อเกิดข้อพิพาทผู้นำจะทำหน้าที่ตัดสินยุติข้อพิพาทที่เกิดขึ้น แต่ในยุคสมัยนั้นการพิสูจน์ความบริสุทธิ์จะใช้วิธีการให้คู่ความทั้งสองฝ่ายต่อสู้กัน (Trial by battle) หรือใช้วิธีการทรมาน (Trial by ordeal) โดยความเชื่อว่าสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลายจะช่วยฝ่ายที่ถูกโดยผู้นำมีหน้าที่วางตัวเป็นกลางคอยควบคุมให้คู่กรณีปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ที่วางไว้โดยไม่เข้าไปก้าวกายหรือช่วยเหลือฝ่ายใด

ต่อมาเมื่อสังคมมีความเจริญขึ้น การพิสูจน์ความบริสุทธิ์ด้วยวิธีการต่อสู้กัน (Trial by battle) หรือวิธีการทรมาน (Trial by ordeal) ได้เปลี่ยนไปเป็นการใช้พยานมายืนยัน โดยยังคงหลักการสำคัญคือ กติกาที่กำหนดต้องใช้กับทั้งสองฝ่ายเหมือนกัน ต้องทำโดยเปิดเผย ผู้ชำระคดีต้องวางตัวเป็นกลาง จึงทำให้บทบาทของพยานมีมากขึ้นเพราะพยานจะเป็นบุคคลที่อยู่ในท้องถิ่น และเป็นผู้ที่รู้ข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นในคดี ทำให้พยานมีอำนาจวินิจฉัยข้อเท็จจริงในคดี โดยต่อมาได้วิวัฒนาการมาเป็นระบบลูกขุน (Jury System) ซึ่งใช้อยู่ในปัจจุบัน ลูกขุนจะถูกคัดเลือกมาจากประชาชนในชุมชนนั้น ๆ ลูกขุนอาจไม่ได้มีความรู้ความชำนาญทางด้านกฎหมาย จึงทำให้เกิดหลักการรับฟังพยานหลักฐานค่อนข้างละเอียดและเข้มงวด เพราะหากให้มีการเสนอพยานหลักฐานที่ไม่ถูกต้อง ลูกขุนอาจแยกไม่ออก หรือถูกโน้มน้าวจากพยานหลักฐานนั้น ทำให้การรับฟังข้อเท็จจริงของลูกขุนเบี่ยงเบนไปได้ ดังนั้น หลักการรับฟังพยานหลักฐานในระบบกล่าวหาจึงมีความละเอียดและเข้มงวด มีวิธีการและขั้นตอนในการสืบพยานชัดเจน มีบทตัดพยาน (Inadmissible) หมายถึง การห้ามมิให้นำพยานประเภทใดประเภทหนึ่งมาสืบ โดยลักษณะสำคัญของระบบนี้ คือ วิธีการชำระความจะมีคู่กรณี 3 ฝ่าย คือ โจทก์ จำเลย และศาลหรือผู้พิพากษาซึ่งเป็นคนกลาง⁴ โดยศาลหรือผู้พิพากษาจะวางตัวเป็นกลางอย่างเคร่งครัด ไม่สามารถเอนเอียงเข้ากับฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง และมีดุลพินิจเกี่ยวกับการดำเนินคดีอย่างจำกัด ศาลจะไม่เป็นผู้ริเริ่มค้นหาข้อเท็จจริงด้วยตนเอง แต่จะปล่อยให้เป็นที่ของคู่ความที่จะเป็นผู้นำพยานหลักฐานเข้าสืบ เมื่อถึงขั้นตอนสุดท้ายจึงจะเป็นผู้ตัดสินให้ฝ่ายใดเป็นผู้ชนะคดีตามเนื้อหาแห่งพยานหลักฐานที่คู่ความได้นำเสนอ

สาเหตุที่เรียกการดำเนินคดีในลักษณะนี้ว่าระบบกล่าวหา ก็เพราะโดยทั่วไปการดำเนินคดีเริ่มเมื่อมีบุคคลคนหนึ่งนำเรื่องราวมาฟ้องร้องกล่าวหาบุคคลอีกคนหนึ่งต่อศาล ซึ่งผู้กล่าวหาและผู้ถูกกล่าวหาจะอยู่ในฐานะที่เท่าเทียมกัน ผู้ถูกกล่าวหาจะได้รับการสันนิษฐานไว้ก่อนว่าเป็นผู้บริสุทธิ์จนกว่าผู้กล่าวหาจะรวบรวมพยานหลักฐานมาพิสูจน์ความผิดของผู้ถูกกล่าวหาได้อย่างเพียงพอ และ ผู้ถูกกล่าวหาต้องทำหน้าที่นำสืบหักล้างพยานหลักฐานของผู้กล่าวหาโดยมีศาลหรือผู้พิพากษาทำหน้าที่เป็นคนกลาง คอยควบคุมการดำเนินคดีให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย ดังนั้น ในหลัก

³ สมชาย รัตนเชื้อสกุล เรื่องเดิม หน้า 4

⁴ สมชาย รัตนเชื้อสกุล เรื่องเดิม หน้า 5-6.

ของระบบกล่าวหา ผู้ถูกกล่าวหาในคดีมีฐานะเป็น “ประธานในคดี” (Prozess-subjekt) เพื่อให้ผู้กล่าวหาสิทธิในการต่อสู้คดีได้อย่างเต็มที่ ผู้ถูกกล่าวหาจึงต้องมาอยู่ต่อหน้าศาลหรือผู้พิพากษาและคู่ความอีกฝ่ายหนึ่ง เพื่อรักษาสติในการต่อสู้คดีของตน ทั้งนี้เป็นไปตามหลักการของระบบกล่าวหาที่ผู้ถูกกล่าวหาในฐานะประธานในคดี⁵ และสิทธิของผู้ถูกกล่าวหาที่จะมีทนายความถือว่าเป็นสิ่งจำเป็น

เนื่องจากระบบกล่าวหานี้เน้นความเป็นกลางของศาล ศาลจึงมีบทบาทในการเสาะหาข้อเท็จจริงในคดีน้อยมาก เป็นเรื่องของคู่ความแต่ละฝ่ายจะต้องเสนอข้อเท็จจริงและตรวจสอบข้อเท็จจริงกันเอง จึงมีการเรียกการดำเนินคดีระบบนี้ว่าเป็นระบบคู่กรณี (adversary system) ในคดีแพ่งศาลถือโดยเคร่งครัดว่าจะไม่ยุ่งเกี่ยวกับการดำเนินคดีของทั้งสองฝ่าย ส่วนในคดีอาญาศาลอาจเข้าไปซักถามพยานบ้าง เพื่อความเป็นธรรมแก่จำเลย หรือคอยดูแลให้ความคุ้มครองสิทธิของจำเลย แต่ศาลจะซักถามพยานเพียงเพื่อให้เกิดความชัดเจนหรือเพื่อความเป็นธรรมเท่านั้น ศาลจะไม่ซักถามพยานเรื่องอื่นนอกเหนือไปจากที่คู่ความนำสืบ และเนื่องจากศาลต้องวางตัวเป็นกลางโดยเคร่งครัด ศาลจึงมีดุลพินิจเกี่ยวกับการดำเนินคดีน้อย⁶

1.2 ระบบไต่สวน (Inquisitorial System)

ระบบไต่สวนเป็นระบบที่ใช้อยู่ในกลุ่มประเทศซีวิลลอว์ (Civil Law) แต่เดิมกลุ่มประเทศเหล่านี้ใช้ระบบกล่าวหาเช่นกัน แต่ในยุคกลางอิทธิพลของศาสนาคริสต์นิกายโรมันคาทอลิกมีเหนือฝ่ายอาณาจักร พระในศาสนาคริสต์มีวิธีชำระคดีที่ประพาศฎีฝ่าฝืนคำสอนของศาสนา เรียกว่า Canon Law วิธีชำระคดีพระนั้นไม่จำเป็นต้องมีโจทก์กล่าวโทษ แต่ถือว่าเป็นหน้าที่ของผู้นำทางศาสนาที่จะต้องเสาะแสวงหาความจริงให้ปรากฏ ผู้ชำระคดีจะเป็นผู้แสวงหาหลักฐานเอง เมื่ออิทธิพลของศาสนาคริสต์มีมากขึ้น และถือว่าพระในศาสนาคริสต์เป็นผู้นำด้านจิตวิญญาณของประชาชน ทุกคน จึงนำเอาวิธีชำระคดีตามแบบ Canon Law มาใช้กับบุคคลทั่วไปด้วย โดยถือว่าทุกคนอยู่ภายใต้อำนาจของพระเจ้าเป็นเจ้า ถ้าสมาชิกในสังคมประพาศฎีตนนอกรีตก็เป็นหน้าที่ของพระซึ่งเป็นผู้นำทางด้านจิตวิญญาณของคริสตศาสนิกชนที่จะต้องพิจารณาหาความจริงให้ได้ ในระบบนี้ผู้ชำระความจึงไม่จำเป็นต้องทำโดยเปิดเผยหรือต่อหน้าจำเลย และเมื่อมุ่งให้ได้ข้อเท็จจริง จึงอาจมีการทรมานพยานให้ให้การหรือให้รับสารภาพ ลักษณะสำคัญของระบบนี้ คือ วิธีการชำระความจะมีคู่กรณีเพียง 2 ฝ่าย คือ ผู้ไต่สวน และผู้ถูกไต่สวนเท่านั้น และศาลในระบบนี้จะมีอำนาจมาก⁷ เป็น

⁵ กุลธิดา คันธวีวรรณ การปฏิบัติที่เหมาะสมต่อพยาน : ศึกษากรณีการสืบพยานในชั้นศาล.

วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 2552 หน้า 11

⁶ โสภณ รัตนกร. กฎหมายลักษณะพยาน. กรุงเทพมหานคร สำนักพิมพ์นิติบรรณการ 2551 หน้า

⁷ สมชาย รัตนเชื้อสกุล. เรื่องเดิม. หน้า 7

ระบบการสืบพยานหลักฐานที่เน้นการแสวงหาความจริงแท้ (Truth) มิได้จำกัดการพิสูจน์อยู่ที่การนำเสนอพยานหลักฐานของคู่ความเท่านั้น แต่เปิดให้ศาลแสวงหาข้อเท็จจริงได้อย่างเต็มที่ ศาลจึงเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการค้นหาความจริงได้อย่างกว้างขวาง เป็นระบบวิธีพิจารณาและสืบพยานหลักฐานที่มุ่งค้นหาความจริงเป็นสำคัญ⁸ ดังนั้น การพิจารณาและการสืบพยานในระบบนี้จึงไม่ค่อยเข้มงวดอย่างเช่นในระบบกล่าวหา ระบบไต่สวนนั้นจะไม่เน้นเรื่องความเท่าเทียมกันของคู่ความ ศาลอาจจะไม่ได้วางตัวเป็นกลางอย่างเคร่งครัดเช่นในระบบกล่าวหาเพราะศาลจะมุ่งเน้นการค้นหาความจริงให้ปรากฏมากกว่า ศาลมีหน้าที่ค้นหาความจริงด้วยตนเองด้วยความกระตือรือร้น (Active) ส่วนทนายความ พนักงานอัยการ หรือผู้เสียหายและผู้ถูกไต่สวนมีบทบาทเป็นเพียงผู้ช่วยเหลือศาลในการค้นหาความจริง (Passive)⁹ การพิจารณาคดีอาญาสามารถกระทำลับหลังจำเลยได้ ทนายความของจำเลยในคดีอาญาไม่มีบทบาทในการซักความอย่างในระบบกล่าวหา การฟ้องคดีถือว่าเป็นเรื่องของรัฐ เอกชนจะมีบทบาทในการฟ้องคดีอาญาที่จำกัดมาก และในระบบไต่สวนนี้จะไม่มีการสืบพยานหลักฐานเป็นแบบพิธีที่เคร่งครัด โดยเฉพาะอย่างยิ่งจะไม่มีบทตัดพยาน (Exclusionary Rule) ที่เด็ดขาด แต่เปิดโอกาสให้มีการเสนอพยานหลักฐานทุกชนิดมาสู่ศาลได้อย่างกว้างขวาง เนื่องจาก ผู้พิพากษาเป็นผู้ทำการไต่สวน มีอำนาจสืบสวนพยานและควบคุมการไต่สวนเอง การพิจารณาคดีมิใช่เป็นการต่อสู้กันระหว่างผู้กล่าวหาและผู้ถูกกล่าวหา แต่เป็นการต่อสู้ระหว่างจำเลยกับรัฐ เป็นการพิจารณาที่มีได้กระทำโดยเปิดเผย และพิจารณาด้วยเอกสารมากกว่าการเบิกความ¹⁰

การดำเนินคดีอาญาในระบบไต่สวนเป็นการดำเนินคดีอาญาโดยไม่มีการแยก “หน้าที่สอบสวนฟ้องร้อง” และ “หน้าที่พิจารณาพิพากษาคดี” ออกจากกัน ดังนั้น การดำเนินคดีอาญาทั้งหมดจึงตกอยู่ในมือของบุคคลหรือองค์กรเดียว คือผู้พิพากษาหรือศาล ศาลสามารถใช้ดุลพินิจได้มากกว่า ซึ่งในระบบกล่าวหานี้จะไม่มีทั้งโจทก์และจำเลย จะมีเพียงแต่ผู้ไต่สวนและผู้ถูกไต่สวนเท่านั้น เพราะเป็นการสู้คดีระหว่างรัฐกับจำเลยโดยตรง ซึ่งผู้ถูกไต่สวนแทบจะไม่มีสิทธิใดๆ ทั้งสิ้น เพราะมีสภาพไม่ต่างอะไรกับวัตถุชิ้นหนึ่ง กล่าวคือ เป็น “กรรมแห่งคดี” (Prozess-objekt) ไม่สามารถที่จะแก้ต่างเพื่อให้ตนเองหลุดพ้นจากข้อกล่าวหาได้เลย¹¹

1.3 ระบบผสม (Mixed System)

เนื่องจากระบบการพิจารณาและสืบพยานของทั้งระบบกล่าวหาและระบบไต่สวนนั้นต่างมีข้อดีและข้อเสียที่แตกต่างกัน ระบบกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของแต่ละประเทศจะมี

⁸ อุดม รัฐอมฤต. *เรื่องเดิม*. หน้า 26

⁹ ณรงค์ศักดิ์ ใจหาญ. *หลักกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเล่ม 1*. กรุงเทพมหานคร สำนักพิมพ์วิญญูชน2547 หน้า 27

¹⁰ โสภณ รัตนกร *เรื่องเดิม* หน้า 3

¹¹ กุลธิดา คันธวีวรรณ. *เรื่องเดิม*. หน้า 6

ลักษณะของวิธีพิจารณารูปแบบใดรูปแบบหนึ่งเป็นหลัก ขึ้นอยู่กับว่าแต่ละประเทศได้รับอิทธิพลจากแนวคิดในระบบกฎหมายจารีตประเพณี (Common Law) หรือระบบประมวลกฎหมาย (Civil Law) แต่เมื่อเวลาผ่านไประบบกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของแต่ละประเทศก็มีวิวัฒนาการเพื่อให้เข้ากับความเปลี่ยนแปลงทั้งในเรื่องของการเมือง การปกครอง และความจำเป็นในการปรับปรุงโครงสร้างหรือกลไกในการปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น หรือความต้องการลดปริมาณคดีที่เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วจนรัฐไม่สามารถบริหารงานยุติธรรมทางอาญาได้อย่างมีประสิทธิภาพ หรือความจำเป็นในการลดภาระค่าใช้จ่ายของรัฐ การบริหารงานราชทัณฑ์ รวมทั้งการเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการดำเนินคดีตามหลักการปกครองในระบอบประชาธิปไตย¹² อีกทั้งในปัจจุบันเทคโนโลยีได้ถูกพัฒนาไปอย่างรวดเร็ว ประเทศต่างๆ ทุกภูมิภาคในโลกสามารถเชื่อมต่อถึงกันได้ในเวลาเพียงไม่กี่วินาที จึงทำให้ประเทศต่างๆ ได้เห็นถึงข้อดีและข้อเสียของระบบกฎหมายของประเทศอื่นและสามารถนำมาปรับใช้ให้เหมาะสมกับกฎหมาย การเมือง และวัฒนธรรมในประเทศของตนได้ โดยระบบผสมจะเป็นการนำเอาข้อดีของทั้งระบบไต่สวนและระบบกล่าวหามารวมอยู่ด้วยกันบนพื้นฐานของความเชื่อที่ว่า การจะดำเนินคดีอาญาโดยใช้แต่ระบบไต่สวนหรือระบบกล่าวหาเพียงอย่างเดียวนั้นเป็นเพียงแนวคิดในทางทฤษฎี เพราะในทางปฏิบัติทั้งประเทศที่ใช้ระบบไต่สวนหรือระบบกล่าวหาต่างก็นำหลักเกณฑ์ของทั้งสองระบบมาใช้ในการพิจารณาคดีของศาลของตนมากยิ่งขึ้น ทั้งนี้ เพื่อให้การพิจารณาคดีเป็นไปด้วยความสะดวกรวดเร็ว และเป็นธรรมแก่ทุกฝ่าย ดังนั้น จึงไม่มีประเทศใดในปัจจุบันที่จะกล่าวได้ว่าประเทศของตนใช้ระบบใดระบบหนึ่งอย่างเด็ดขาด¹³

สำหรับประเทศไทยนั้นการดำเนินคดีอาญามีลักษณะใกล้เคียงทั้งระบบกล่าวหาและระบบไต่สวน ในส่วนที่ใกล้เคียงกับระบบกล่าวหาเพราะในคดีอาญาการพิจารณาจะต้องกระทำโดยเปิดเผยต่อหน้าจำเลย ผู้ที่มีบทบาทในการดำเนินคดีคือคู่ความ ศาลเป็นเพียงผู้คอยควบคุมกติกาให้การพิจารณาคดีเป็นไปด้วยความเรียบร้อยเท่านั้น และในส่วนที่ใกล้เคียงกับระบบไต่สวนก็เพราะกฎหมายลักษณะพยานของไทยได้เปิดโอกาสให้ศาลใช้ดุลพินิจในการรับฟังพยานหลักฐานได้อย่างกว้างขวาง ด้วยเหตุนี้ จึงมีผู้เห็นว่าระบบการพิจารณาคดีและการสืบพยานของไทยเป็นระบบผสมเพราะได้นำหลักจากระบบกล่าวหาและระบบไต่สวนมาใช้ผสมผสานกัน แต่การดำเนินคดีในศาล

¹² อุทัย อาทิวาช. ระบบการดำเนินคดีอาญา:ระบบกล่าวหาและระบบไต่สวน.ประมวลสาระชุดวิชากฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาและพยานชั้นสูง มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช หน่วยที่ 2 หน้า 33

¹³ สุวิชา สิริพันธ์วินิต การคุ้มครองพยาน:ศึกษาการสืบพยานบุคคลโดยไม่เผชิญหน้าจำเลยตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 172 วรรคสาม วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต 2554 หน้า 8

โดยเฉพาะอย่างยิ่งบทบาทของผู้พิพากษาและการสืบพยานหลักฐานยังยึดหลักของระบบกล่าวหาอยู่เป็นส่วนใหญ่¹⁴

2 แนวคิดการสืบพยานผ่านจอภาพของกฎหมายต่างประเทศ¹⁵

2.1 ประเทศสหรัฐอเมริกา

เมื่อปี 2526 the College of William and Mary ร่วมกับ National Center for State Courts (NCSC) ได้ตั้งโครงการ Courtroom 21 ขึ้นเพื่อสร้างห้องพิจารณาคดีที่มีเทคโนโลยีก้าวหน้าและทันสมัยที่สุดในสหรัฐอเมริกาห้องพิจารณาในศตวรรษที่ 21 (Courtroom 21) จะแสดงให้เห็นว่าเทคโนโลยีสามารถนำมาใช้เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนกระบวนการยุติธรรม ด้วยการช่วยเหลืองานของผู้พิพากษา ทนายความและเจ้าหน้าที่ของศาลได้อย่างไร นอกจากนี้จะมีการวัดผลด้วยการนำเทคโนโลยีแต่ละอย่างมาใช้จะมีผลกระทบต่อทั้งด้านดีและร้ายอย่างไรต่อการแสวงหาข้อเท็จจริง โดยเทคโนโลยีที่นำมาใช้มีดังนี้¹⁶

1. ระบบบันทึกภาพและเสียงของการพิจารณาคดีในห้องพิจารณาในศตวรรษที่ 21 จะมีการติดตั้งกล้องถ่ายวิดีโอไว้ 6 จุด คือที่บัลลังก์ผู้พิพากษา ที่นั่งลูกขุน พยาน ทนายโจทก์ ทนายจำเลย และที่สามารถถ่ายภาพห้องพิจารณาได้ทั้งหมด กล้องถ่ายวิดีโอทั้งหมดจะทำงานสัมพันธ์กันตลอดเวลาโดยจะมีเครื่องควบคุมคอยจัดภาพ ซ้อนภาพ ภาพจากกล้องวิดีโอตัวใดตัวหนึ่งจะถูกเลือกให้ปรากฏบนจอภาพใหญ่ ในส่วนของภาพที่เหลือทั้งหมดจะปรากฏบนจอภาพเล็กที่เรียงติดต่อกันอย่างด้านข้างของจอภาพใหญ่โดยภาพที่ถูกเลือกให้แสดงบนจอภาพใหญ่จะเป็นภาพที่เผยให้เห็นเหตุการณ์สำคัญที่เกิดขึ้นในห้องพิจารณาขณะนั้น เช่นพยานกำลังเบิกความเล่าเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ทนายคู่ความกำลังซักถามพยานหรือเสนอพยานเอกสารหรือพยานวัตถุต่อศาลหรือคณะลูกขุนหรือศาลกำลังเรียกทนายคู่ความมาพบและปรึกษาที่หน้าบัลลังก์เป็นต้น เครื่องควบคุมจะรู้ว่าควรเลือกภาพใดให้แสดงบนจอใหญ่ได้เองอัตโนมัติโดยประมวลผลจากเสียงของผู้สร้างเหตุการณ์สำคัญนั้นที่พูดผ่านไมโครโฟนซึ่งตั้งอยู่ต่อหน้าตนและทำงานสัมพันธ์กับกล้องวิดีโอตัวที่กำหนด

¹⁴ อุทัย อาทิเวช เรื่องเดิม หน้า 34

¹⁵ Napier, J., & Leneham, M. (2011). "It Was Difficult to Manage the Communication": Testing the Feasibility of Video Remote Signed Language Interpreting in Court. *Journal of Interpretation*, 21(1), P.5.

¹⁶ Epps Jr, W. J., & Hayter, C. D. (2021). ZOOMED IN TO JUSTICE: Remote Proceedings During a Pandemic. *The Judges' Journal*, 60(3), P.10-14.

2. ระบบแสดงพยานหลักฐานบนจอภาพขนาดใหญ่คู่ความสามารถเสนอพยานหลักฐานของฝ่ายตนได้สะดวกยิ่งขึ้น ด้วยการนำพยานเอกสารหรือพยานวัตถุวางผ่านกล้องถ่ายวิดีโอซึ่งจะส่งสัญญาณภาพขึ้นบนจอภาพขนาดใหญ่ทำให้ทุกคนสามารถมองเห็นได้โดยชัดเจน

3. ระบบสื่อทางไกลแบบสองทางหรือการประชุมในลักษณะทางจอภาพการนำระบบนี้มาใช้ทำให้การพิจารณาคดีไม่ถูกจำกัดให้ต้องกระทำอยู่แต่ในห้องพิจารณาเท่านั้น การสืบพยานสามารถกระทำโดยบุคคลที่เกี่ยวข้องอาจอยู่แยกกันอยู่ต่างสถานที่กัน แต่ทำการสื่อสารถึงกันโดยอาศัยเครื่องแสดงสัญญาณภาพและเสียงที่ถูกติดตั้งไว้ ณ สถานที่ต่าง ๆ ดังกล่าวนั้น

4. ระบบค้นคว้าข้อมูลด้วยคอมพิวเตอร์ หากในขณะที่กำลังพิจารณาคดีผู้พิพากษาหรือทนายคู่ความมีความต้องการจะรู้ข้อมูลบางอย่างเรื่องก็อาจค้นคว้าหาเอาได้จากคอมพิวเตอร์ที่อยู่หน้าบัลลังก์หรือที่นั่งทนายคู่ความซึ่งจะต้องเชื่อมเข้ากับฐานข้อมูลทางกฎหมายขนาดใหญ่ที่บรรจุทุกอย่างไว้ไม่ว่าจะเป็นกฎหมาย คำพิพากษา หนังสือและบทกฎหมาย หรือเอกสารอ้างอิงอย่างอื่น ๆ

การนำเทคโนโลยีมาใช้อำนวยความสะดวกในการพิจารณาคดีนั้นอาจก่อให้เกิดปัญหาที่จะต้องทำการศึกษาว่าจะทำให้คู่ความได้รับความเป็นธรรมมากขึ้นหรือน้อยลง การประชุมในลักษณะการประชุมทางจอภาพแม้จะทำให้ทนาย คู่ความหรือพยาน ได้รับความสะดวกที่ไม่ต้องเดินทางไกลข้ามจังหวัดเพื่อมาดำเนินกระบวนการพิจารณาหรือเบิกความไม่ถึงสิบห้านาทีโดยเฉพาะกับพยานผู้เชี่ยวชาญ แต่ในการสืบพยานคดีอาญาการเบิกความของพยานที่อยู่ห่างไกลออกไปในสภาพแวดล้อมที่ไม่เหมือนห้องพิจารณาคดีจริง ๆ อาจทำให้พยานคนนั้นเบิกความเท็จมากขึ้นก็เป็นได้ เพราะในทางจิตวิทยายอมรับกันว่า คนปกติจะไม่ค่อยกล้ากล่าวคำเท็จใส่ความคนอื่นที่กำลังเผชิญหน้าตนอยู่และเมื่อกล่าวเท็จก็มักจะจับอาการพิรุณได้ง่ายจึงต้องพิจารณาว่ามีความเหมาะสมหรือไม่¹⁷

ในปลายศตวรรษที่ 20 หลายมลรัฐในประเทศสหรัฐอเมริกา ได้นำเอาระบบการประชุมทางจอภาพมาใช้ในศาลโดยส่วนใหญ่จะนำมาใช้ใช้คดีแพ่ง ส่วนในคดีอาญาจะนำมาใช้เฉพาะในความผิดบางประเภทเท่านั้น การสืบพยานในลักษณะการประชุมทางจอภาพในประเทศสหรัฐอเมริกานั้น เริ่มจากการนำมาใช้ในกระบวนการก่อนชั้นพิจารณา (Pre-Trial) เป็นส่วนมากเนื่องจากในกระบวนการนี้กฎหมายมิได้บัญญัติให้ต้องกระทำต่อหน้าจำเลยจึงไม่ขัดกับหลักการเผชิญหน้า¹⁸

ในเดือนตุลาคม ค.ศ.1993 ได้มีการพิจารณาแก้ไขกฎข้อที่ 10 ของกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของรัฐบาลกลาง (Rule 10 of the federal Rule of Criminal Procedure)

¹⁷ Margulies, P. (2017). The DHS Border Memo II: Removal First, Hearing Later?.

¹⁸ Herbertson, B. (2003). 'Reality TV'—Video Law in Remote and Rural Communities. *Indigenous Law Bulletin*, 5(28), P.18-19.

145 กฎข้อ 10 (c) กำหนดว่าในการพิจารณาคดีเบื้องต้น (Arraignment) จำเลยไม่ต้องมาปรากฏตัวที่ศาลก็ได้ สามารถใช้ระบบการประชุมทางจอภาพได้หากจำเลยยินยอม 146 ซึ่งกฎข้อที่ 10 ของวิธีพิจารณาคriminalของ Federal Rule ว่าด้วยการนำตัวจำเลยมาฟ้องศาลมีหลักเกณฑ์ว่า

“การนำตัวจำเลยมาศาลควรทำโดยเปิดเผยต่อหน้าศาลและควรอ่านคำฟ้องหรือข้อกล่าวหาให้จำเลยฟังและถามคำให้การจำเลย จำเลยควรจะได้รับสำเนาคำฟ้องก่อนที่จะถามคำให้การ”

ในชั้นพิจารณาระบบการประชุมทางจอภาพจะถูกนำมาใช้น้อยลงเนื่องจากมีข้อจำกัดเรื่องหลักการเผชิญหน้า (Right to Confront) ซึ่งในชั้นพิจารณากฎหมายกำหนดว่าการสืบพยานต้องกระทำต่อหน้าจำเลย เพราะประสงค์จะให้จำเลยได้มีโอกาสตรวจสอบความน่าเชื่อถือของพยานและถามค้านพยานดังนั้นการสืบพยานในลักษณะการประชุมทางจอภาพนั้นจึงถูกกำหนดให้ใช้โดยมีเงื่อนไขตามที่ระบุไว้ในกฎข้อที่ 43148 ซึ่งว่าด้วยการมาศาลของจำเลย¹⁹ ดังนี้

2.3.1 จำเลยต้องมาปรากฏตัวต่อศาลในชั้นนำตัวมาฟ้อง ขณะให้การในแต่ละขั้นตอนของการพิจารณารวมถึงการพิจารณาของลูกขุนและการกลับคำตัดสินของลูกขุนการบังคับตามคำพิพากษา เว้นแต่ที่บัญญัติไว้ดังต่อไปนี้

1) จำเลยไม่ต้องมาศาลอีกต่อไปหากเห็นว่ากระบวนการพิจารณายังคงต้องดำเนินต่อไปอีกมาก รวมถึงการกลับคำตัดสินของลูกขุนและการบังคับตามคำพิพากษาโดยจะต้องแจ้งตั้งแต่เริ่มกระบวนการพิจารณาหรือเมื่อให้การรับสารภาพ

2) เป็นการสมควรใจที่จะไม่มาศาลหลังจากการพิจารณาได้เริ่มต้น (ไม่ว่าในระหว่างการพิจารณาจะได้แจ้งให้ศาลทราบตามข้อบังคับของศาลหรือไม่) หรือ

3) ในคดีที่มีได้มีโทษถึงขั้นประหารชีวิตและเป็นการสมควรใจที่จะไม่มาศาลตามข้อกำหนดในคำพิพากษา

4) ภายหลังจากที่ได้เตือนว่าเป็นการขัดขวางกระบวนการพิจารณาหรือทำให้เกิดความวุ่นวายหรือกระทำต่อไป ศาลมีอำนาจสั่งให้จำเลยออกไปจากห้องพิจารณา

2.2.2 จำเลยไม่ต้องมาศาลในกรณีดังต่อไปนี้

1) เมื่อทนายความมาศาลแทนจำเลยและจำเลยได้จัดการตามข้อกำหนดแล้ว

---

¹⁹ Pidada, I. B. A. (2021). Legal Protection of the Rights of the Defendant in Criminal Trials through Electronic Media. *Nurani Hukum*, 4(1)

2) เมื่อการกระทำผิดของจำเลยมีโทษปรับหรือจำคุกไม่เกิน 1 ปีหรือทั้งจำและปรับและศาลอนุญาตโดยจำเลยยินยอมเป็นลายลักษณ์อักษรให้นำจำเลยมาฟ้องให้การพิจารณาและตัดสินโดยไม่มีตัวจำเลยหรือ

3) เมื่อการพิจารณาเกี่ยวข้องกับ การต่อสู้ทางคดีหรือการสืบพยานอันเป็นคำถามข้อกฎหมาย

ในการศึกษากฎหมายที่เกี่ยวข้องในการสืบพยานคดีอาญาในลักษณะการประชุมทางจอภาพของประเทศสหรัฐอเมริกา นั้นจะทำการศึกษาใน 2 มลรัฐ ได้แก่ มลรัฐเวอร์จิเนียและมลรัฐอริโซนา

หลักเกณฑ์การสืบพยานบุคคลคดีอาญาในลักษณะการประชุมทางจอภาพประเทศสหรัฐอเมริกา²⁰

ตั้งแต่ปี ค.ศ.1983 ได้มีการสร้างห้องพิจารณาคดีที่มีเทคโนโลยีที่ก้าวหน้าที่สุดในสหรัฐอเมริกาและในโลกที่เรียกว่าห้องพิจารณาในศตวรรษที่21 (Courtroom 21) เป็นการแสดงให้เห็นว่าเทคโนโลยีสามารถนำมาใช้เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนกระบวนการยุติธรรม ห้องพิจารณาดังกล่าวประกอบไปด้วยเทคโนโลยีขั้นสูงและที่สำคัญได้มีการนำระบบการประชุมทางจอภาพมาใช้ เพื่อให้การพิจารณาคดีไม่ถูกจำกัดให้ต้องกระทำอยู่เฉพาะแต่ในห้องพิจารณาเท่านั้น การสืบพยานสามารถกระทำโดยบุคคลที่เกี่ยวข้องอาจอยู่แยกกัน ต่างสถานที่กัน แต่สามารถสื่อสารถึงกันด้วยการอาศัยเครื่องแสดงสัญญาณภาพและเสียงที่ถูกติดตั้งไว้ ณ สถานที่ดังกล่าว²¹

หลังจากนั้นจึงได้มีการศึกษาว่าการนำเทคโนโลยีมาใช้อำนวยความสะดวกในการพิจารณานั้นจะทำให้คู่ความได้รับความเป็นธรรมมากขึ้นหรือน้อยลง เนื่องจากการประชุมในลักษณะทางจอภาพ แม้จะทำให้ทนายคู่ความหรือพยานได้รับความสะดวกไม่ต้องเดินทางไกลเพื่มาดำเนินกระบวนการ พิจารณาหรือเบิกความเพียงแค่นี้ก็เป็นที่ แต่การเบิกความของพยานที่อยู่ห่างไกลในสภาพแวดล้อมที่ไม่เหมือนกับการอยู่ในห้องพิจารณาจริง ๆ ก็อาจจะทำให้พยานคนนั้นเบิกความเท็จมากขึ้นก็เป็นได้ ต่อมา มีการบัญญัติกฎหมายอันเป็นแบบอย่างและเป็นแนวปฏิบัติให้แต่ละรัฐนำไปปรับใช้ที่เรียกว่า พระราชบัญญัติการปรากฏตัวต่อศาลในระยะที่ห่างไกลผ่านระบบวิดีโอที่ซึ่งได้มีการให้คำนิยามของคำว่า “การปรากฏตัวต่อหน้าศาลในระยะที่ห่างไกลผ่านระบบวิดีโอที่” นั้น

²⁰ Hummel, T. R., & Turovskaya, M. S. (2011). Project Studies in Specific Business, Legal and Economic Topics: video conference presentations.

²¹ Babcock, E., & Johansen, K. (2011). Remote Justice? Expanding the Use of Interactive Video Teleconference in Minnesota Criminal Proceedings. *William Mitchell Law Review*, 37(2), P.17.

หมายถึงการปรากฏตัวต่อศาลผ่านระบบการสื่อสารอิเล็กทรอนิกส์โดยมีระบบภาพและเสียงที่มีคุณภาพ (จำเลยไม่ได้อยู่ในศาล) ผู้ที่เกี่ยวข้องไม่ว่าจะเป็นผู้พิพากษา จำเลย เจ้าหน้าที่ตำรวจและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องอื่น ๆ สามารถมองเห็นภาพและได้ยินเสียงซึ่งกันและกัน รวมทั้งภาพพยานหลักฐานและข้อมูลในกระบวนการก่อนการสืบพยานผ่านระบบการสื่อสารอิเล็กทรอนิกส์ดังกล่าว²²

ในมาตรา 3 ของพระราชบัญญัติได้กำหนดเกี่ยวกับอำนาจของศาลไว้ว่า ถ้ามีเหตุอื่นหรือคู่ความมีคำร้องว่าการปรากฏตัวทางอิเล็กทรอนิกส์ดังกล่าวจะส่งผลกระทบต่อสิทธิตามกฎหมายของจำเลย ศาลไม่ควรอนุญาตให้ดำเนินกระบวนการพิจารณาด้วยวิธีดังกล่าวหรือมีเหตุอื่นใดในระหว่างการปรากฏตัวทางอิเล็กทรอนิกส์คู่ความอาจมีคำร้องขอศาลให้ใช้ดุลพินิจเลื่อนการพิจารณาออกไปก่อน และในการปรากฏตัวทางอิเล็กทรอนิกส์ควรปฏิบัติตามกฎระเบียบที่ศาลกำหนด เมื่อจำเลยปรากฏตัวทางอิเล็กทรอนิกส์ รวมถึงศาลควรจัดบันทึกคำร้องต่าง ๆ เช่นเดิม เสมือนว่าจำเลยได้มาปรากฏตัวต่อหน้าศาล ในมาตรา 4 ได้มีการกำหนดว่าการปรากฏตัวทางอิเล็กทรอนิกส์นั้นมิใช่สถานการณ์และข้อจำกัด 5 กรณี ดังต่อไปนี้ คือ²³

1. กรณีที่จำเลยให้การปฏิเสธว่าไม่ได้กระทำความผิดหรือต้องคำพิพากษาในคดีที่มีโทษสถานหนัก
2. จำเลยไม่ต้องรับผิดเพราะป่วยทางจิตหรือบกพร่องทางจิต
3. จำเลยถูกกล่าวหาว่าทำผิดโดยอยู่ระหว่างบำบัดรักษาที่สถานบำบัดทางจิต
4. จำเลยให้การปฏิเสธว่าไม่ได้กระทำความผิดในความผิดลหุโทษซึ่งมีโทษกักขัง เว้นแต่จำเลยจะเพิกเฉยไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขหรือเวลาที่กำหนดไว้ตามคำพิพากษาเดิม
5. จำเลยถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดในความผิดลหุโทษซึ่งยังไม่ได้มีคำพิพากษาและจำเลยถูกกักขังนานเกินกว่าโทษที่กำหนดไว้

มาตรา 5 ให้ศาลยื่นคำขอเป็นหนังสือแจ้งให้หัวหน้าศาลทราบว่าจะใช้การปรากฏตัวทางอิเล็กทรอนิกส์ในเขตอำนาจศาลของตน หากหัวหน้าศาลเห็นชอบก็ให้เตรียมระบบเพื่อเริ่มกระบวนการพิจารณาได้จากบทบัญญัติดังที่ได้กล่าวในข้างต้นจะเห็นว่ามีกำหนดหลักเกณฑ์และมีการกำหนดข้อจำกัดในการนำระบบดังกล่าวมาใช้ในความผิดที่มีโทษสถานหนักหรือกรณีที่จำเลยให้การปฏิเสธ เนื่องจากกรณีดังกล่าวการสืบพยานจะมีผลต่อการพิจารณาคดีอย่างมาก อีกทั้งมีการกำหนดให้อำนาจแก่หัวหน้าศาลในการใช้ดุลพินิจอนุญาตให้ใช้วิธีการปรากฏตัวทางอิเล็กทรอนิกส์

²² Lederer, F. (2009). The legality and practicality of remote witness testimony.

²³ No, P. Juridical Analysis of Implementation of a Virtual Trials for Criminal Case during the Covid-19 Pandemic.

ในปลายศตวรรษที่ 20 หลายมลรัฐได้นำเอาระบบการประชุมทางจอภาพมาใช้ในศาลโดยส่วนใหญ่จะนำมาใช้ในคดีแพ่ง สำหรับคดีอาญานั้นจะนำมาใช้ในความผิดบางประเภทเท่านั้น เริ่มจากการนำมาใช้ในกระบวนการก่อนชั้นพิจารณาเนื่องจากกระบวนการนี้ไม่ได้กำหนดให้ต้องกระทำต่อหน้าจำเลย

ต่อมาปี ค.ศ. 1993 ได้มีการแก้ไขกฎข้อที่ 10 ของกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของรัฐบาลกลางว่าจำเลยไม่ต้องมาปรากฏตัวที่ศาลก็ได้สามารถนำระบบการประชุมทางจอภาพมาใช้ได้ หากจำเลยยินยอม แต่ประเทศสหรัฐอเมริกาให้ความสำคัญการสืบพยานต้องกระทำต่อหน้าจำเลย การสืบพยานบุคคลคดีอาญาในลักษณะการประชุมทางจอภาพของประเทศสหรัฐอเมริกาจึงถูกกำหนดให้ใช้โดยมีเงื่อนไขตามที่ระบุไว้ในกฎข้อที่ 43 ซึ่งว่าด้วยการมาศาลของจำเลยโดยกำหนดให้จำเลยต้องปรากฏตัวต่อศาลในชั้นนำตัวมาฟ้อง ขณะให้การในแต่ละขั้นตอนของการพิจารณารวมถึงการพิจารณาของลูกขุน และการกลับคำตัดสินของลูกขุน การบังคับตามคำพิพากษา แต่บางกรณีจำเลยไม่ต้องมาศาล เช่น การกระทำผิดของจำเลยมีโทษปรับหรือจำคุกไม่เกิน 1 ปี หรือทั้งจำและปรับและศาลอนุญาตโดยจำเลยยินยอมเป็นลายลักษณ์อักษรให้นำจำเลยมาฟ้องให้การพิจารณาและตัดสินโดยไม่มีตัวจำเลยเป็นกรณีความผิดที่มีโทษเพียงเล็กน้อย หากจำเลยให้ความยินยอมเป็นหนังสือซึ่งเป็นการแสดงออกถึงความเข้าใจและรู้ถึงการสละสิทธิดังกล่าวแล้ว ศาลจะยอมอนุญาตให้จำเลยไม่ต้องมาร่วมในกระบวนการพิจารณาในศาลหรือหากเป็นการพิจารณาเกี่ยวกับการต่อสู้ทางคดีหรือการสืบพยานอันเป็นคำถามข้อกฎหมาย จำเลยก็ไม่จำเป็นต้องอยู่ร่วมในกระบวนการพิจารณาเช่นเดียวกัน²⁴

สำหรับวิธีการสืบพยานบุคคลคดีอาญาในลักษณะการประชุมทางจอภาพประเทศสหรัฐอเมริกาในมลรัฐเวอร์จิเนียนั้นกำหนดหลักเกณฑ์การปรากฏตัวต่อศาลในลักษณะการประชุมทางจอภาพไว้ในประมวลวิธีพิจารณาความอาญาว่าการประชุมทางจอภาพจะต้องมองเห็นและพูดคุยกับอีกฝ่ายหนึ่งในเวลาเดียวกันเสมือนอยู่พร้อมหน้ากันจริง สัญญาณการถ่ายทอดจะต้องเป็นการถ่ายทอดสดตามเวลาจริงมีความปลอดภัยไม่ถูกรบกวนหรือขัดขวางจากบุคคลอื่นที่ไม่ใช่ผู้ที่ทำการติดต่อสื่อสารอยู่ด้วยและรายละเอียดอื่น ๆ อาจมีประกาศโดยหัวหน้าผู้พิพากษาศาลฎีกาประเทศสหรัฐอเมริกาซึ่งให้ความสำคัญกับการคุ้มครองสิทธิของจำเลยเป็นอย่างมากจึงมีการจำกัดไว้ไม่ให้นำมาใช้ในกรณีที่เป็นความผิดร้ายแรงผู้ศึกษาเห็นว่าน่าจะมีเจตนารมณ์ในการสืบพยานบุคคลคดีอาญาในลักษณะการประชุมทางจอภาพก็เพื่อให้สามารถดำเนินกระบวนการพิจารณาไปได้อย่างรวดเร็ว เพราะหากต้องปฏิบัติตามหลักการพิจารณาคดีและการสืบพยานที่จะต้องกระทำโดยเปิดเผยและต่อหน้าจำเลยอย่างเคร่งครัด ทั้งๆที่บางกรณีเป็นคดีที่ไม่มีความยุ่งยากหรือเป็นคดีที่มีความผิด

²⁴ Quinn, M. S. (2011). Wrotten but Not Dead: High Court of New York Signals

เพียงแค่เล็กน้อยและจำเลยรับสารภาพแล้ว แต่จำเลยไม่มาปรากฏตัวต่อหน้าศาลศาลก็ไม่สามารถที่จะดำเนินกระบวนการพิจารณาได้ต้องเลื่อนคดีออกไปจนกว่าจำเลยจะมาปรากฏตัวที่ศาลได้ ก็จะทำให้กระบวนการพิจารณามีความล่าช้า แต่ได้มีการจำกัดไว้ไม่ให้นำมาใช้ในกรณีที่เป็นความผิดร้ายแรง

ส่วนในมลรัฐอริโซนา ศาลสูงอริโซนาได้จัดตั้งคณะกรรมการเพื่อปรึกษาเกี่ยวกับการใช้ระบบการประชุมทางจอภาพในคดีอาญาผู้พิพากษาศาลสูงอริโซนาได้ชี้แจงแนวทางเกี่ยวกับการใช้ระบบการประชุมทางจอภาพในคดีอาญาให้กับคณะกรรมการและให้คำแนะนำถึงวิธีการพิจารณาโดยระบบการประชุมทางจอภาพว่าสามารถใช้กับคดีประเภทใดได้บ้าง เสียงส่วนใหญ่ของคณะกรรมการเห็นชอบ แต่มีส่วนหนึ่งที่ได้อ้างเกี่ยวกับสิทธิของจำเลยตามหลักการเผชิญหน้า แต่สุดท้ายก็ได้มีการบัญญัติเกี่ยวกับการปรากฏตัวทางจอภาพในกฎข้อ 1.6 ของศาลสูงอริโซนาว่าจะสามารถปรากฏตัวโดยระบบการประชุมทางจอภาพได้ต่อเมื่อได้รับความยินยอมจากคู่ความและไม่ให้ใช้วิธีนี้หากเป็นการพิจารณาพิพากษาคดีที่มีความผิดอาญาร้ายแรง²⁵

2.1.1 มลรัฐเวอร์จิเนีย²⁶

ในมลรัฐเวอร์จิเนียมีกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการสืบพยานในลักษณะการประชุมทางจอภาพ โดยระบุไว้ในกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 19.2-3.1 ซึ่งได้มีการกำหนดหลักเกณฑ์การสืบพยานในลักษณะการประชุมทางจอภาพไว้

หลักเกณฑ์การปรากฏตัวต่อศาลในลักษณะการประชุมทางจอภาพตามมาตรา 19.2-3.1149

1) ในกรณีที่กฎหมายกำหนดให้คู่ความจะต้องปรากฏตัวต่อศาลคู่ความอาจจะปรากฏตัว/มาศาลด้วยตนเองหรือจะปรากฏตัวในลักษณะการประชุมทางจอภาพก็ได้ แต่จะต้องมีการร้องขอหรือได้รับอนุญาตจากผู้พิพากษาศาลแขวง (Magistrate) เจ้าหน้าที่อินเทค (Intake Officer) หรือในขั้นก่อนการพิจารณาก่อนการพิพากษาการปรากฏตัวในลักษณะการประชุมทางจอภาพอาจทำได้โดย

(1) การปรากฏตัวก่อนที่จะมีการสอบสวนโดยผู้พิพากษาศาลแขวงเจ้าหน้าที่อินเทคหรือผู้พิพากษาหรือ

(2) การใช้ระบบการประชุมทางจอภาพ ถ้าผู้พิพากษาศาลแขวง เจ้าหน้าที่อินเทคหรือผู้พิพากษาดำเนินการในลักษณะการประชุมทางจอภาพตามกฎหมายโดยในการดำเนินการนั้นจะต้องกระทำอย่างเดียวกับวิธีการปรากฏตัวต่อหน้าศาลถ้าหากสามารถใช้ระบบการ

²⁵ Hillman, Z. M. (2007). Pleading guilty and video teleconference: is a defendant constitutionally present when pleading guilty by video teleconference. *J. High Tech. L.*, 7, P.41.

²⁶ Davies, G. K. (2008). Connecting the dots: Lessons from the Virginia Tech shootings. *Change: The Magazine of Higher Learning*, 40(1), P.8-15.

ประชุมทางจอภาพในศาลแขวงได้ สำหรับการพิจารณาในการตัดสินให้ประกันตัวหรือตัดสินให้ หมายความเป็นตัวแทน ศาลอาจจะใช้การสื่อสารดังกล่าวในการดำเนินการอื่น ๆ มิฉะนั้นก็จะต้อง กำหนดค่าเดินทางสำหรับบุคคลภายนอกเขตอำนาจศาลเพื่อที่จะมาปรากฏตัวต่อหน้าศาล เอกสาร ใดๆ ที่จะถ่ายทอดระหว่างผู้พิพากษาศาลแขวง เจ้าหน้าที่อื่นเทศหรือผู้พิพากษาอาจจะถ่ายทอดโดย วิธีทางอิเล็กทรอนิกส์โดยผ่านเครื่องโทรสารหรืออุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์อื่น ๆ เอกสารที่ถูกสร้างขึ้นโดย เครื่องโทรสารหรืออุปกรณ์ทางอิเล็กทรอนิกส์อื่น ๆ ไม่ว่าจะถูกส่งโดยเจ้าหน้าที่หรือบุคคลผู้ส่งก็ตาม จะถือว่ามี การโต้ตอบในลักษณะเดียวกันมีการบังคับเหมือนกันมีผลอำนาจและความรับผิดชอบเหมือนกัน กับเอกสารต้นฉบับและลายเซ็นบนเอกสารนั้นจะถูกรับรองเหมือนกับเอกสารต้นฉบับ²⁷

2) การใช้ระบบการประชุมทางจอภาพจะต้องกระทำตามหลักเกณฑ์ ดังต่อไปนี้²⁸

(1) การถ่ายทอดบุคคลที่จะทำการสื่อสารกันนั้นจะต้องมองเห็นและ พุดคุยกับอีกฝ่ายหนึ่งในเวลาเดียวกัน (เสมือนการอยู่พร้อมหน้ากันจริง)

(2) สัญญาณการถ่ายทอดจะต้องเป็นการถ่ายทอดสดตามเวลาจริง

(3) สัญญาณการถ่ายทอดจะต้องมีความปลอดภัยไม่ถูกรบกวนหรือ ขัดขวางจากบุคคลอื่นที่ไม่ใช่ผู้ที่ทำการติดต่อสื่อสารอยู่ด้วย

(4) รายละเอียดอื่น ๆ อาจมีประกาศโดยหัวหน้าผู้พิพากษาศาลฎีกา

2.1.2 มลรัฐอริโซนา²⁹

เมื่อเดือนธันวาคมปี 2008 ศาลสูงอริโซนาได้มีการจัดตั้งคณะกรรมการ ให้คำปรึกษาเกี่ยวกับการใช้ระบบการประชุมทางจอภาพในคดีอาญาเพื่อให้คำแนะนำการใช้ที่

²⁷ Harris, P. A. (2001). *Where's the Remote Control? It's Time for Virtual Justice: A Proposal to Amend the Rules of Court-Martial to Allow for Testimony by Video Teleconference*. JUDGE ADVOCATE GENERAL'S SCHOOL CHARLOTTESVILLE VA.

²⁸ Any two-way electronic video and audio communication system used for an appearance shall meet the following standards:

1. The persons communicating must simultaneously see and speak to one another;
2. The signal transmission must be live, real time;
3. The signal transmission must be secure from interception through lawful means by anyone other than the persons communicating; and
4. Any other specifications as may be promulgated by the Chief Justice of the Supreme Court.

²⁹ Stein, C. T., Bhala, R., Gantz, D., Keating, S. B., Witmer, E., & Wood, C. N. ARIZONA JOURNAL OF INTERNATIONAL AND COMPARATIVE LAW.

เหมาะสม ผู้พิพากษาศาลสูงอริโซน่าได้ให้แนวทางกับคณะกรรมการในการทำความเข้าใจเกี่ยวกับการใช้ระบบการประชุมทางจอภาพโดยนำประเด็นทางข้อกฎหมายขึ้นมาพิจารณาประกอบและให้คำแนะนำถึงวิธีการพิจารณาโดยระบบการประชุมทางจอภาพว่าคดีใดบ้างที่ควรนำระบบดังกล่าวมาใช้ ต่อมาเสียงส่วนใหญ่ของคณะกรรมการก็ลงมติเห็นชอบในการนำระบบการประชุมทางจอภาพมาใช้ในคดีอาญา แต่โฆษกของคณะกรรมการเสียงข้างน้อยได้ระบุว่าข้อเสนองานของคณะกรรมการเสียงข้างมากไม่ได้ระบุปัญหาเกี่ยวกับการต่อสู้คดีของจำเลยเท่าที่ควร มีประเด็นข้อกฎหมายที่ถูกยกขึ้นเพื่อวิจารณ์โดยเฉพาะอย่างยิ่งที่เกี่ยวกับสิทธิของจำเลยในการแสดงตัวในห้องพิจารณาคดีซึ่งเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานที่ไม่อาจมองข้ามผ่านระบบการประชุมทางจอภาพ เว้นแต่จะได้รับความยินยอมจากจำเลยตามหลักการเผชิญหน้าจำเป็นต้องมีการตรวจสอบตัวบุคคลเพื่อให้เกิดความมั่นใจว่าพยานจะให้การภายใต้คำสาบานการบังคับให้พยานตอบคำถามค้านและยอมให้คณะลูกขุนซึ่งจะเป็นผู้ตัดสินชะตาจำเลยได้สังเกตอาการปฏิกิริยาของพยานในการเบิกความเพื่อลูกขุนจะได้ประเมินความน่าเชื่อถือของพยานซึ่งในเรื่องของอาการปฏิกิริยาของพยานนั้นมีความสำคัญเป็นอย่างมากและไม่ควรถูกมองข้าม พยานหลักฐานหลายอย่างมักจะถูกขังน้ำหนักโดยปัจจัยที่ไม่อาจจะสื่อได้จากถ้อยคำพยานเท่านั้น การเบิกความจากคอกพยานกิริยาอาการขณะเดินเข้ามาในห้องพิจารณาคดีความเต็มใจการสบสายตากับผู้ร่วมในกระบวนการพิจารณาคดี และความสามารถในการควบคุมอาการที่เกิดขึ้นในขณะที่ให้การเป็นพยานสิ่งเหล่านี้เป็นการปกป้องประโยชน์ของผู้ต้องหาและผู้กล่าวหา³⁰

ศาลสูงรัฐอริโซน่าและศาลสูงสุดของสหรัฐอเมริกาได้ประกาศกฎหมายหรือหลักเกณฑ์เกี่ยวกับรัฐธรรมนูญและแนวทางเพื่อเป็นหลักประกันสำหรับสิทธิของจำเลยในการที่จะปรากฏตัวในศาลหลักการเกี่ยวกับข้อรัฐธรรมนูญได้นำมาเป็นองค์ประกอบในการพิจารณาเมื่อมีการขยายการใช้ระบบการประชุมทางจอภาพในการปรากฏตัวของจำเลยในวิธีพิจารณาคดีอาญา ศาลสูงของประเทศ สหรัฐอเมริกาได้ตระหนักดีว่าสิทธิที่จะปรากฏตัวในห้องพิจารณาไม่เพียงแค่นี้ได้รับการปกป้องจาก หลักการเผชิญหน้าเท่านั้น แต่ยังคงได้รับการปกป้องจากหลักการพิจารณาโดยต่อเนื่อง จนกระบวนการพิจารณาเสร็จสิ้นด้วย อย่างไรก็ตามประเทศสหรัฐอเมริกาได้ประสบปัญหาการนำระบบการประชุมทางจอภาพมาใช้ในการพิจารณาคดีอาญา เพราะปัญหาเรื่องการเผชิญหน้ากับพยานซึ่ง รัฐธรรมนูญของสหรัฐอเมริกามีบัญญัติเรื่องสิทธิของจำเลยเอาไว้ใน Six Amendment และ Fourteenth Amendment หรือสิทธิตามรัฐธรรมนูญข้อที่ 6 เกี่ยวกับการปรากฏตัวของจำเลยจึงทำให้ประเทศสหรัฐอเมริกามีการนำมาใช้ในคดีอาญาอย่างจำกัด³¹

³⁰ Poulin, A. B. (2003). Criminal justice and videoconferencing technology: The remote defendant. *Tul. L. Rev.*, 78, 1089.

³¹ Thippaiah, S. M., Harbishettar, V., Kumar T, M., & Pandurangi, A. (2020). Hybrid Telepsychiatry: A United States Perspective with Relevance to India. *Indian Journal of Psychological Medicine*, 42(5_suppl), 1085-1125.

กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาข้อที่ 1.6151 เรื่องการสื่อสารด้วยระบบภาพและเสียงมีเพิ่มเมื่อวันที่ 31 พฤษภาคม ค.ศ.2000 โดยมีผลตั้งแต่ 1 ธันวาคม ค.ศ.2000 และมีการแก้ไขเพิ่มเติมเมื่อวันที่ 3 กันยายน ค.ศ.2009 โดยมีผลบังคับใช้ตั้งแต่ 1 มกราคม ค.ศ.2010

1. *บททั่วไป* เมื่อการปรากฏตัวของจำเลยหรือทนายความถูกร้องขอในศาลใดศาลหนึ่งทำให้เกิดการเตรียมการของกฎนี้ การปรากฏตัวอาจทำโดยใช้การสื่อสารผ่านระบบการสื่อสารด้วยภาพและเสียงในทุก ๆ การสื่อสารด้วยภาพและเสียงนั้นต้องประชุมเกินกว่าแนวทางการดำเนินงานต่ำสุดที่นำมาใช้โดยสำนักงานการปกครองของศาล

2. *ข้อกำหนดของกฎหมายในการใช้ประโยชน์ระบบการสื่อสารด้วยภาพและเสียง* จะต้องทำตามข้อกำหนดดังต่อไปนี้

1) การสื่อสารด้วยระบบภาพและเสียงที่จะได้ตอบอย่างน้อยทำงานเพื่อช่วยให้ศาลและทุกฝ่ายในการดูและพูดคุยกับแต่ละอื่น ๆ ไปพร้อม ๆ กัน

2) การบันทึกเต็มรูปแบบของการดำเนินการจะต้องทำตามที่กำหนดไว้ในกฎเกณฑ์และระเบียบข้อบังคับ

3) ข้อกำหนดจะต้องทำให้การสื่อสารเป็นความลับระหว่างจำเลยและที่ปรึกษาของจำเลยทั้งก่อนระหว่างและหลังการดำเนินการ

4) ข้อกำหนดจะต้องทำให้ผู้เสียหายมองเห็นและมีส่วนร่วมในการดำเนินการ

5) ข้อกำหนดจะต้องทำให้สอดคล้องกับสิทธิของผู้เสียหาย

6) ข้อกำหนดจะต้องทำให้ประชาชนเข้าร่วมดูการดำเนินการตามที่กฎหมายบัญญัติ

7) ข้อกำหนดจะถูกสร้างขึ้นมาเพื่อการใช้บริการล่ามเมื่อมีความจำเป็นในกรณีที่ต้องใช้ล่ามสำหรับผู้ที่ไม่ได้พูดภาษาอังกฤษหรือจำเลยบกพร่องทางการได้ยิน สถานการณ์ ล่ามจะต้องอยู่กับจำเลยและบทบัญญัติจะต้องทำเพื่อเปิดใช้งานลักษณะพร้อมกันของทั้งจำเลยและล่าม

3. การปรากฏตัวของจำเลยโดยระบบการประชุมทางจอภาพ (Video Conference) โดยไม่ปรากฏตัวในศาลโดยความยินยอมจากคู่ความกฎข้อนี้ไม่ใช่บังคับแก่การสอบสวนการโต้แย้งการฝ่าฝืนคุ้มครองความประพฤติการพิจารณาคดีการพิพากษาความผิดอาญาร้ายแรงหรือการพิจารณาการควบคุมความประพฤติในคดีอาญาร้ายแรงยกเว้นได้รับการพบของศาลกรณีพิเศษและด้วยความยินยอมของทั้งสองฝ่ายโดยระบุเป็นลายลักษณ์อักษรหรือตามบันทึก

4. การปรากฏตัวของจำเลยโดยระบบการประชุมทางจอภาพ (Video Conference) จำเป็นต้องอาศัยดุลพินิจของศาลลักษณะโดยระบบเสียงโต้ตอบอาจจะต้องอยู่ในดุลพินิจของศาลและโดยปราศจากความยินยอมของทั้งสองฝ่ายที่

- 1) การปรากฏตัวครั้งแรก
- 2) ข้ออ้างใด ๆ ที่ไม่ผิดการฟ้องร้องหรือกล่าวหาว่ามีความผิดข้ออ้าง

ในกรณีความผิดทางอาญา

- 3) การไต่ถามการเคลื่อนไหวเพื่อดำเนินการต่อซึ่งจะจำกัดอยู่ที่การตั้งคำถามที่การพิจารณาคดีที่ไม่ได้นำมาซึ่งการสละสิทธิ์ใด ๆ ของเวลาตามกฎข้อ 8
- 4) ในการไต่ถามการเคลื่อนไหวไม่มีใครโต้แย้ง
- 5) การประชุมหรือสถานะ
- 6) การเปลี่ยนแปลงของข้ออ้างในกรณีความผิดทางอาญาหรือ
- 7) การประชุมอย่างไม่เป็นทางการจัดขึ้นตามกฎข้อ 32.7

5. การปรากฏตัวของจำเลยโดยระบบการประชุมทางจอภาพ (Video Conference) ได้รับอนุญาตตามกำหนด ยกเว้นการดำเนินการตามที่อธิบายไว้ในข้อ 3. และ 4. ฝ่ายที่มีความเห็นชอบกับดุลพินิจของศาลอาจตกลงกันโดยข้อตกลงเป็นลายลักษณ์อักษรหรือตามบันทึก เพื่อให้การปรากฏตัวของจำเลยที่การดำเนินการใด ๆ ผ่านระบบการประชุมทางจอภาพ ก่อนที่ยอมรับข้อตกลงหรือข้อตกลงศาลจะพบว่าจำเลยรู้เท่าทันและความสมัครใจยินยอมที่จะปรากฏในการดำเนินการด้วย ระบบการประชุมทางจอภาพ กำหนดโดยบุคคลที่จะประชุมทางไกลจะได้รับการจัดให้อยู่ในรูปแบบการเขียนก่อนที่จะเริ่มการดำเนินการ

การขยายขอบเขตของการดำเนินการ นอกเหนือจากที่กล่าวศาลจะหมายกำหนดการประชุมทางจอภาพ (Video Conference) จะต้องใช้ลักษณะส่วนบุคคลของจำเลย ถ้าขอบเขตของการพิจารณาการขยายตัวเกินกว่าที่ระบุไว้ในวรรค 4 และ 5 ข้างต้น

ประเทศสหรัฐอเมริกามีกฎหมายเฉพาะเพื่อคุ้มครองพยานรวมทั้งบทบัญญัติในเรื่องนี้ที่เกี่ยวข้องกับการต่อต้านองค์กรอาชญากรรม พัฒนาการของกฎหมายคุ้มครองพยานในประเทศสหรัฐอเมริกาเริ่มมีการให้ความคุ้มครองความปลอดภัยแก่พยานอย่างจริงจังในช่วงปี ค.ศ. 1971 เมื่อกระทรวงยุติธรรมของสหรัฐฯ กำหนดมาตรการและหลักเกณฑ์การคุ้มครองพยานในคดีอาญาเพื่อให้ความปลอดภัยแก่ชีวิต ร่างกายและทรัพย์สินของพยาน ตลอดจนบุคคลในครอบครัวของพยานภายใต้โครงการให้ความคุ้มครองพยานบุคคล (Witness Protection Program) ต่อมากระทรวงยุติธรรมร่วมกับสมาคมอัยการแห่งรัฐจึงได้ก่อตั้งคณะกรรมการเพื่อช่วยเหลือและพยานบุคคลขึ้นในปี ค.ศ. 1974 และในเดือนกรกฎาคม ค.ศ. 1975 คณะกรรมการดังกล่าวได้รวบรวมรายชื่อแผนการดำเนินการช่วยเหลือเหยื่ออาชญากรรมและพยานบุคคลจาก 17 มลรัฐ แล้วนำมา

ศึกษาและทดลองเพื่อขยายผลไปสู่รัฐอื่น ๆ ภายใต้การกำกับดูแลของรัฐบาลกลางของสหรัฐโดยใน ระยะแรก ๆ จะส่งพยานไปอยู่ในที่ที่ปลอดภัยซึ่งมักจะเป็นค่ายทหาร ต่อมา มีการปรับปรุงวิธีการ ดำเนินการคุ้มครองพยานให้สามารถคุ้มครองพยานรวมทั้งบุคคลในครอบครัวได้ดียิ่งขึ้น เช่น จัดหาที่ อยู่ให้ใหม่ เปลี่ยนแปลงชื่อและหลักฐานทางทะเบียน จ่ายค่าเลี้ยงชีพ ตลอดจนช่วยเหลือหาที่ทำงาน และสถานศึกษาของบุตรพยานซึ่งบทบัญญัติการคุ้มครองพยานดังกล่าวมีการบัญญัติไว้ใน United States Code (USC) , Title 18, Part II, Chapter 224 ตามบทบัญญัติดังกล่าวให้อย่างรัฐมนตรีว่าการ กระทรวงยุติธรรม (Attorney General) ที่จะพิจารณาว่าควรจะให้การคุ้มครองแก่พยานคนนั้น ๆ หรือไม่³²

1 หลักเกณฑ์การคุ้มครองพยานตามโครงการการคุ้มครองพยาน

ก่อนจะให้ความคุ้มครองแก่บุคคลใด ๆ รัฐมนตรีว่าการกระทรวง ยุติธรรม (Attorney General) ต้องรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับบุคคลนั้น ๆ รวมถึงประวัติ อาชญากรรม (ถ้ามี) และประเมิน สภาพทางจิตใจของบุคคลนั้นด้วย นอกจากนี้ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม (Attorney General) จะต้องจัดทำรายงานการประเมินเป็นลายลักษณ์อักษรในแต่ละคดีเพื่อพิจารณา ก่อนว่าบุคคลนั้น ๆ มีความเหมาะสมที่จะสามารถเข้าร่วมในโครงการคุ้มครองพยานได้หรือไม่ผู้ที่มี สิทธิจะได้รับการคุ้มครอง ได้แก่พยานผู้ที่จะเป็นพยานตลอดจนสมาชิกในครอบครัวหรือบุคคลอื่นที่ เกี่ยวข้องอย่างใกล้ชิดกับพยานหรือผู้ที่จะเป็นพยาน

ในการพิจารณาว่าควรจะให้การคุ้มครองแก่บุคคลใดหรือไม่กฎหมาย บัญญัติให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม (Attorney General) คำนึงถึงประวัติอาชญากรรมของ บุคคลนั้นทางเลือกที่จะให้ความคุ้มครองความเป็นไปได้ที่จะได้มาซึ่งคำเบิกความของพยานที่ คล้ายคลึงจากแหล่งอื่น ๆ ที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมเห็นว่าเหมาะสมซึ่งการพิจารณาแล้วเห็น ว่าความเสี่ยงแห่งอันตรายแก่สาธารณะซึ่งรวมถึงอันตรายแก่เหยื่ออาชญากรรมมีมากกว่าความจำเป็น ที่จะได้รับจากคำเบิกความของพยานนั้น ๆ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมจะไม่จัดให้มีการคุ้มครอง พยานนั้นเมื่อพิจารณาแล้วเห็นว่า ควรให้การคุ้มครองแก่พยานรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม (Attorney General) จะต้องจัดทำบันทึกความเข้าใจ (Memorandum of Understanding) กับผู้จะ ขอรับความคุ้มครองโดยกำหนดเงื่อนไขต่าง ๆ เช่นผู้จะขอรับความคุ้มครองต้องเบิกความและให้ข้อมูล แก่เจ้าพนักงานซึ่งปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมายผู้จะขอรับความคุ้มครองจะไม่ก่ออาชญากรรมใด ๆ จะปฏิบัติหน้าที่ตามข้อบังคับหรือคำสั่งที่ขอบด้วยกฎหมายและคำพิพากษาของศาลจะต้องให้ความ ร่วมมือกับเจ้าพนักงานผู้ซึ่งจัดให้มีการให้ความคุ้มครองต้องรายงานกิจกรรมและที่อยู่ปัจจุบันให้ เจ้าหน้าที่ของโครงการทราบตลอดเวลา รวมทั้งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม (Attorney

³² McManamon, P. M. (1974). *Teleconference Service Requirements for CATV Networks* (Vol. 74, No. 45). US Department of Commerce, Office of Telecommunications.

General) อาจยกเลิกมาตรการให้ความคุ้มครองพยานได้ เมื่อผู้ที่ได้รับการคุ้มครองฝ่าฝืนข้อตกลงในบันทึกความเข้าใจในส่วนที่เป็นสาระสำคัญโดยก่อนที่จะยกเลิกมาตรการคุ้มครอง รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมจะต้องแจ้งเป็นลายลักษณ์อักษรพร้อมระบุเหตุผลให้ผู้นั้นทราบคำสั่งดังกล่าวถึงเป็นที่สุด³³

2 ประเภทของความผิดที่นำไปสู่การคุ้มครอง

กฎหมายกำหนดว่าต้องเป็นความผิดที่เกี่ยวข้องกับองค์ระอาชญากรรมหรือความผิดร้ายแรงอื่น

3 เงื่อนไขที่สมาชิกในครอบครัวหรือบุคคลอื่นที่เกี่ยวข้องใกล้ชิดกับพยาน จะได้รับการคุ้มครองกฎหมายให้อำนาจรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมในการพิจารณาให้การคุ้มครองในกรณีที่บุคคลดังกล่าวอาจจะได้รับอันตรายจากการที่พยานนั้น ๆ ให้ความร่วมมือกับทางราชการ

4 มาตรการให้ความคุ้มครองพยาน

1) จัดหาเอกสารที่เหมาะสมที่สามารถกำหนดชื่อนามสกุล รูปพรรณสัณฐานหรือหลักฐานใหม่ของบุคคลนั้น

2) จัดหาที่อยู่ให้

3) จัดให้มีการขนย้ายเครื่องเรือน ข้าวของเครื่องใช้ไปยังที่อยู่ใหม่

4) จัดเงินเลี้ยงชีพในจำนวนและเป็นเวลาตามกฎหมายเกณฑ์ที่อัยการสูงสุด

กำหนดให้ความช่วยเหลือในการประกอบอาชีพ

5) จัดให้มีบริการอื่น ๆ ที่จำเป็นเพื่อช่วยให้บุคคลนั้นสามารถพึ่งตนเองได้ การพิจารณาว่าสมควรจะเปิดเผยชื่อหรือที่อยู่ใหม่ของบุคคลที่ได้รับความคุ้มครองหรือข้อมูลใด ๆ เกี่ยวกับบุคคลนั้นจะต้องชั่งน้ำหนักระหว่างอันตรายจากการเปิดเผยชื่อที่จะเกิดแก่บุคคลนั้นกับประโยชน์ที่จะเกิดแก่สาธารณะหรือแก่บุคคลที่ขอให้มีการเปิดเผยข้อมูล

6) รักษาความลับเกี่ยวกับชื่อสกุลและที่อยู่ของผู้ที่ได้รับการคุ้มครอง

4.3.5 United States Marshal กับบทบาทในการคุ้มครองพยาน

หน่วยงาน U.S. Marshal มีรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม (The Attorney General) เป็นหัวหน้าฝ่ายบริหารร่วมกับกระทรวงการคลังหน่วยงานดังกล่าวข้างต้นเป็นผู้บังคับใช้กฎหมายในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองพยาน U.S. Marshal เป็นหน่วยงานหนึ่งของกระทรวงยุติธรรมมีหน้าที่หลักคือตามจับกุมผู้กระทำความผิด เช่น ผู้หลบหนีการประกันตัว รักษาความปลอดภัยในบริเวณศาล (เป็นลักษณะแบบที่มีผู้เรียกว่า “ตำรวจศาล”) และเป็นหน่วยงานที่บริหารงาน

³³ ESEEXTRA, A. (2006). FL FTEENYEARS ANDI'VEKINDA.

ในเรื่องที่ว่าบุคคลใดที่สมควรเข้ามาในโครงการการคุ้มครองพยานหรือจะให้บุคคลใดออกไปจากโครงการคุ้มครองพยานในกรณีที่ยานทำผิดเงื่อนไข³⁴

1) วิธีการบริหารงาน

มีสายการบังคับบัญชาสูงขึ้นในการตัดสินใจโดยจะแยกออกจากกระทรวงยุติธรรม รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม (Attorney General) อาจมอบหมายหน้าที่บางอย่างให้ U.S. Marshal ได้ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมจะเป็นผู้ดูแลผู้ที่เข้ามาในโครงการคุ้มครองพยานในระยะยาวด้วย กล่าวคือเป็นหน้าที่ของ 2 หน่วยงานหลักที่บังคับใช้กฎหมาย คือ กระทรวงการคลังจะรับผิดชอบเรื่องการเงิน ส่วน U.S. Marshal เป็นผู้ที่มีหน้าที่คุ้มครองพยาน

2) การช่วยเหลือพยาน

ผู้เสียหาย กล่าวคือ เน้นการอำนวยความสะดวกในการติดต่อสื่อสารกับพนักงานอัยการและเจ้าหน้าที่ในกระบวนการยุติธรรม

3) วิธีการในการคุ้มครองพยาน

ลำดับแรกจะต้องรู้และทราบถึงชีวิตประจำวันของพยาน กล่าวคือ วันหนึ่ง ๆ พยานอยู่ที่ไหนทำอะไรทำงานที่ไหน ฯลฯ หน้าที่ในลำดับแรกนี้เป็นของตำรวจสายสืบเป็นผู้ติดต่อกับผู้ที่จะมาเป็นพยานตลอดเวลา

4) รูปแบบการคุ้มครองพยาน

การคุ้มครองพยานมี 2 ระดับคือ

(1) การคุ้มครองในระบบระยะสั้น U.S. Marshal หรือตำรวจศาลของสหรัฐฯ จะจ่ายเงินเพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในการหาที่อยู่การที่จะให้พยานมาช่วยเหลือในการดำเนินคดีเป็นต้น

(2) การคุ้มครองในระบบระยะยาว U.S. Marshal จะดูแลพยานและครอบครัวของพยานเปลี่ยนชื่อ ย้ายที่อยู่ไปเมืองอื่นหรือรัฐอื่นที่จะทำให้เขาปลอดภัยจะทำการจัดหาชื่อเอกสารระบุตัวใหม่ อาชีพใหม่เพื่อให้เขาเริ่มชีวิตใหม่ได้ โครงการนี้จะมีความเข้มงวดมากและมีระบบตายตัว สิ่งสำคัญที่นำมาใช้ในมาตรการคุ้มครองพยานในระยะยาว อยู่ที่ความสมัครใจของพยานที่จะต้องทราบให้แน่ใจก่อน กล่าวคือ ใครหรือผู้ใดจำเป็นต้องได้รับการคุ้มครองพิจารณาถึงบุตร ภริยาผู้ใกล้ชิดกับพยานที่จะต้องได้รับการพิจารณาเช่น บุตร ภริยาของพยานจะต้องย้ายไปพร้อมด้วยหรือไม่โดยจะต้องมีการประเมินโดย U.S. Marshal และอัยการร่วมกับการย้ายฐานที่อยู่ต้องให้แน่ใจว่าพ้นจากการถูกคุกคามจริง ๆ เมื่อย้ายที่อยู่ไปแล้วอาจถูกคุกคามได้อีกหรือไม่อาจมีการใช้เครื่องจับเท็จ แบบทดสอบบุคลิก อุปนิสัยใจคอของพยานก่อน ประกอบการพิจารณาด้วย

³⁴ Fraser, E. M., & Lanham, K. (2021). Remote Appellate Oral Arguments. *Arizona Attorney* (March 2021).

หลังจากนั้นแล้วกระทรวงยุติธรรมจะทำการบันทึกความเข้าใจ (Memorandum of Understanding) กับบุคคล แต่ระดับที่ความเข้าใจจะต้องมีข้อตกลงความรับผิดชอบของบุคคลและข้อตกลงต่าง ๆ รวมทั้งการกำหนดโทษบุคคลซึ่ง นำข้อมูลเกี่ยวกับการคุ้มครองพยานมาเปิดเผยโดยไม่ได้รับอนุญาตจะมีความผิดทั้งโทษ จำคุกและปรับ รวมทั้งการศึกษาผลกระทบเกี่ยวกับกรณีที่ใช้ระบบการคุ้มครองพยาน(Witness Protection Program) ต่อกระบวนการยุติธรรมซึ่งรายละเอียดได้กล่าวไว้แล้วในตอนต้น นอกจากนี้ต้องทำให้มั่นใจว่าผู้ที่เข้าร่วมอยู่ในโครงการไม่ทำไปเพื่อการแก้แค้นผู้อื่นเพื่อฆ่าหรือไม่ให้ความร่วมมือกับเจ้าหน้าที่องค์กร U.S. Marshal มีทั้งในระดับมลรัฐและสหพันธรัฐ (รัฐบาลกลาง) ทั้งหมดนี้ถือเป็นฝ่ายบริหารทั้งสิ้นผู้ที่เข้ามาอยู่ในโครงการคุ้มครองพยานก็ขึ้นอยู่กับดุลพินิจของฝ่ายบริหารและมีกฎเกณฑ์ที่ทำให้มั่นใจได้ว่าผู้ที่มีความเหมาะสมที่จะเข้าโครงการ FBI และตำรวจจะทำงานร่วมกับพนักงานอัยการทุกชั้นตอนในการตัดสินใจในกระบวนการต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นขั้นตอนตั้งแต่การสืบสวนการฟ้องร้องคดีการเจรจาต่อรองการประเมินภัยคุกคาม ฯลฯ โครงการคุ้มครองพยานไม่ได้ใช้ได้กับทุกคน พยานบางคนก็ขอลออกจากโครงการเนื่องจากไม่สามารถปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ที่ตั้งไว้ให้ปฏิบัติได้ตัวอย่างมีพยานผู้เข้าร่วมโครงการคนหนึ่งได้ส่งสคริปต์หนังเสนอ Hollywood เมื่อถูก U.S. Marshal ตักเตือนหลายครั้งพยานก็ถูกไล่ออกไปจากโครงการ³⁵

5) การดำเนินการคุ้มครองความปลอดภัยของพยานบุคคลที่เป็นผู้ต้องขัง

โครงการคุ้มครองพยานประสบความสำเร็จอย่างสูงมีพยานเข้ามาในโครงการเป็นจำนวนมาก เนื่องจากการพิจารณาของฝ่ายสืบสวน U.S. Marshal รวมไปถึงการจูงใจผู้ร่วมกระทำผิดที่เป็นพยานให้เข้ามาอยู่ในโครงการ แม้ผู้นั้นจะอยู่ในเรือนจำอาจเปลี่ยนเรือนจำ และชื่อของผู้มีส่วนนี้ก็เป็นมาตรการหนึ่งในการคุ้มครองพยาน (ฝ่ายสหรัฐเสนอแนะให้กับบางประเทศ) คือ แม้อยู่ในชื่ออื่นก็ต้องรับโทษอยู่ในเรือนจำโดยต้องให้เจ้าหน้าที่ทัณฑสถานเข้าใจในส่วนนี้ไม่ว่าจะอยู่ในเรือนจำหรือนอกเรือนจำก็ต้องให้ความคุ้มครองพยานบุคคลที่เป็นผู้ต้องขังได้

การเปลี่ยนชื่อ นามสกุลใหม่จะมีเฉพาะบุตรคู่สมรสเท่านั้นที่ทราบผู้อื่นญาติเพื่อนจะไม่มีสิทธิทราบ (ต้องตัดขาดจากรากเหง้าเดิมทุกอย่าง) พยานของฝ่ายรัฐที่อยู่ในเรือนจำจะต้องได้รับการคุ้มครองทุกคน เนื่องจากแม้เป็นผู้ร่วมกระทำผิดที่เป็นอาชญากรก็อาจเป็นอันตรายได้และผู้ที่เป็นหัวหน้าขบวนการองค์กรอาชญากรรมค้ายาเสพติดก็เข้าถึงตัวได้ยาก

³⁵ Harris, P. A. (2001). *Where's the Remote Control? It's Time for Virtual Justice: A Proposal to Amend the Rules of Court-Martial to Allow for Testimony by Video Teleconference*. JUDGE ADVOCATE GENERAL'S SCHOOL CHARLOTTESVILLE VA.

6) ข้อพิจารณาระบบการคุ้มครองพยานทั้ง 2 ระบบ

โครงการระยะสั้นทำโดยวิธีโยกย้ายบุคคลเหล่านั้นออกจากบริเวณที่มีอันตรายและบุคคลที่จะทำร้ายเขาไปไว้ที่อื่นนานเท่าที่อันตรายยังมีอยู่ เมื่อผู้กระทำผิดถูกศาลตัดสินและถูกจำคุกและมีการประเมินว่าบุคคลนั้นพ้นจากภาวะอันตรายแล้ว หากมีภาวะอันตรายเกิดขึ้นใหม่ก็สามารถทำการร้องขอให้มีการคุ้มครองอีกได้ ในกรณีผู้ต้องหาที่กั้นไว้เป็นพยานที่อยู่ในเรือนจำหากรู้จักการร่วมมือกันระหว่างตำรวจและหน่วยงานต่าง ๆ ของรัฐบาลสหรัฐและสหพันธ์เพื่อคุ้มครองพยานให้มีความปลอดภัยในการดำเนินคดี ที่สำคัญโครงการนี้เป็นโครงการที่อาศัยความสมัครใจไม่ได้ใช้กฎหมายบังคับบุคคลใดให้มาเข้าโครงการคุ้มครองพยานได้ ประธานาธิบดีจอร์จ เอช. ดับเบิลยู. บุช ใช้ดุลพินิจในการตัดสินใจในการให้บุคคลเข้ามาอยู่ในโครงการสิ่งที่เกิดขึ้นในโครงการคุ้มครองพยานระยะยาวนั้นมีผู้มาเข้าโครงการค่อนข้างน้อย เนื่องจากจากหลักเกณฑ์ เงื่อนไข ข้อปฏิบัติที่มีมาก เช่น ผู้ที่เข้ามาในโครงการนั้นต้องให้เจ้าหน้าที่ติดต่อได้โดยตรงหรือติดประชุมในหน้าที่การทำงานก็ต้องเรียกได้ทันทีที่ต้องเดินทางไปตามนัดทุกอย่างต้องให้ความร่วมมือไม่ว่ากรณีใด ๆ เป็นต้น

2.2 ประเทศอังกฤษ³⁶

กฎหมายลักษณะพยานหลักฐานของประเทศอังกฤษ ได้บัญญัติหลักทั่วไปของการเบิกความด้วยวาจาของพยานบุคคลโดยผ่านสื่อโทรทัศน์ไว้ในพระราชบัญญัติการยุติธรรมทางอาญา (Criminal Justice Act) ปี ค.ศ. 1988 มาตรา 37 ดังนี้

1) บุคคลใดนอกจากผู้ถูกกล่าวหาอาจจะให้พยานหลักฐานโดยผ่านสื่อโทรทัศน์ได้ในกรณีดังต่อไปนี้

(1) พยานบุคคลซึ่งอยู่นอกราชอาณาจักร

(2) พยานบุคคลซึ่งเป็นเด็กโดยได้รับอนุญาตจากศาลและเป็นคดีความผิด

ดังต่อไปนี้

ก. ความผิดเกี่ยวกับการทำร้ายร่างกายหรือประทุษร้ายหรือขู่ข่มขู่จะประทุษร้าย

ข. ความผิดเกี่ยวกับการกระทำทารุณโหดร้ายต่อเด็กที่มีอายุต่ำกว่า 16 ปี ตามพระราชบัญญัติเด็กและผู้เยาว์ ค.ศ. 1933 มาตรา 1

ค. ความผิดตามพระราชบัญญัติการกระทำความผิดทางเพศ ค.ศ. 1956 หรือตามพระราชบัญญัติการกระทำอันไม่สมควรแก่เด็ก ค.ศ. 1960 หรือตามพระราชบัญญัติการกระทำความผิดทางเพศ ค.ศ. 1967 หรือตามพระราชบัญญัติกฎหมายอาญา ค.ศ. 1977 หรือตามพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก ค.ศ. 1978

³⁶ Fowler, Y. (2007). Interpreting into the ether: interpreting for prison/court video link hearings. In *Proceedings of the Critical Link 5 conference, Sydney, 11-15/04/2007*

ง. การกระทำฐานพยายาม สมคบ ตัวการสนับสนุนหรือยุยงส่งเสริมให้กระทำความผิดตาม ก. ถึง ค. ข้างต้น

ในการสืบพยานผ่านวิดีโอทัศนในประเทศอังกฤษนั้นยังได้มีการกำหนดกฎระเบียบของศาลสำหรับเรื่องนี้ไว้ อันใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติอันเป็นกฎระเบียบของ Crown Court 1982 และของ Criminal Appeal Act 1968 ดังนี้

กฎของ Crown Court 1982 ข้อ 23 A ซึ่งเป็นข้อกำหนดที่เกี่ยวกับการสืบพยานที่เป็นเด็กโดยผ่านสื่อทัศนโดยมีหลักเกณฑ์ว่า :³⁷

1) ต้องเป็นการกระทำที่ถูกฟ้องเป็นความผิดเกี่ยวกับการทำร้ายร่างกายหรือประทุษร้ายหรือขู่เข็ญว่าจะประทุษร้ายหรือความผิดเกี่ยวกับการกระทำทารุณโหดร้ายต่อเด็กที่มีอายุต่ำกว่า 16 ปีตามพระราชบัญญัติเด็กและผู้เยาว์ ค.ศ. 1933 มาตรา 1 หรือความผิดตามพระราชบัญญัติการกระทำความผิดทางเพศ ค.ศ. 1956 หรือตามพระราชบัญญัติการกระทำอันไม่สมควรแก่เด็ก ค.ศ. 1960 หรือตามพระราชบัญญัติการกระทำความผิดทางเพศ ค.ศ. 1967 หรือตามพระราชบัญญัติกฎหมายอาญา ค.ศ. 1977 หรือตามพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก ค.ศ. 1978 หรือการกระทำฐานพยายาม สมคบตัวการสนับสนุนหรือยุยงส่งเสริมให้กระทำความผิดดังกล่าว

2) พยานบุคคลนั้นมีอายุต่ำกว่า 14 ปี ในกรณีที่เป็นความผิดเกี่ยวกับการกระทำทารุณโหดร้ายต่อเด็กที่มีอายุต่ำกว่า 16 ปี ตามพระราชบัญญัติเด็กและผู้เยาว์ ค.ศ. 1933 มาตรา 1 หรือ

3) ในคดีความผิดตามพระราชบัญญัติการกระทำความผิดทางเพศ ค.ศ. 1956 หรือตามพระราชบัญญัติการกระทำอันไม่สมควรแก่เด็ก ค.ศ. 1960 หรือตามพระราชบัญญัติการกระทำความผิดทางเพศ ค.ศ. 1967 หรือตามพระราชบัญญัติกฎหมายอาญา ค.ศ. 1977 หรือตามพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก ค.ศ. 1978 ซึ่งผู้กระทำความผิดที่มีอายุต่ำกว่า 17 ปี

4) การร้องขอให้สืบพยานโดยผ่านสื่อทัศนจะต้องได้รับความยินยอมจากจำเลย

5) การอนุญาตหรือไม่อนุญาตเป็นดุลพินิจของศาล

สำหรับกฎข้อที่ 23 B เป็นข้อกำหนดเกี่ยวกับการสืบพยานบุคคลที่อยู่นอกประเทศอังกฤษโดยใช้ระบบประชุมทางจอภาพซึ่งมีหลักเกณฑ์ดังนี้

1) คู่ความอาจยื่นคำขอให้สืบพยานบุคคลที่อยู่นอกสหราชอาณาจักรโดยผ่านทางโทรทัศน์ได้โดยให้อยู่ในดุลพินิจของศาลที่จะอนุญาตหรือไม่

2) การร้องขอดังกล่าวจะต้องทำเป็นหนังสือตามแบบพิมพ์ที่ศาลกำหนดยื่นต่อเจ้าพนักงานศาลโดยระบุเหตุแห่งการนั้น พร้อมส่งสำเนาให้คู่ความฝ่ายอื่น ๆ

³⁷ Dickson, D. (1991). The Selection and Appointment of Magistrates in England and Wales. *U. Tol. L. Rev.*, 23, 697.

3) คู่ความฝ่ายอื่นที่รับสำเนาคำร้องแล้วมีสิทธิคัดค้านได้ภายใน 14 วันต่อเจ้าพนักงานศาลหรืออาจยินยอมแต่การยินยอมนี้ต้องทำเป็นหนังสือด้วย

4) หากศาลอนุญาตจะมีการแจ้งให้คู่ความทราบ ถึงคำสั่งรวมทั้งสถานที่ซึ่งอนุญาตให้ใช้ในการเบิกความกล่าวคือประเทศของพยานบุคคลที่จะเบิกความเป็นพยานสถานที่ซึ่งพยานจะเบิกความ (ถ้าทราบ) สถานที่ซึ่งกำหนดให้พยานเบิกความสถานที่ของศาลที่จะดำเนินกระบวนการพิจารณาและสถานการณ์ที่จะใช้สื่อดังกล่าว³⁸

2.3 ประเทศออสเตรเลีย³⁹

ประเทศออสเตรเลียมีภูมิประเทศเป็นเกาะประชากรส่วนใหญ่อาศัยอยู่ทางชายฝั่งทะเลด้านตะวันออกเฉียงใต้การฟ้องคดีในศาล Federal Court จะต้องเสียค่าใช้จ่ายสูงเพราะทนายความและพยานจะต้องเดินทางไกลจากชายฝั่งทะเลมาyangศาล⁴⁰ Federal Court ซึ่งตั้งอยู่ศูนย์กลางของประเทศ ด้วยเหตุดังกล่าวนี้ในปลายปี 1980 จึงได้มีการคิดค้นนำเทคโนโลยีที่เรียกว่า “Video Conference” มาช่วยในการพิจารณาคดีของศาลโดยคู่ความสามารถเบิกความต่อหน้าศาลโดยไม่อยู่ในห้องพิจารณาของศาลนั้นได้และยังสามารถบันทึกภาพเหตุการณ์ขณะสืบพยานทั้งหมดไว้ในรูปแบบวิดีโอ

ประเทศออสเตรเลียเริ่มใช้ Video Conference ในศาล High Court โดยอาศัยประสบการณ์วิธีการของประเทศแคนาดาที่เป็นประเทศที่ริเริ่มนำระบบนี้มาใช้ในศาลสูงของประเทศแคนาดา เมื่อประเทศออสเตรเลียได้นำระบบ Video Conference มาใช้ในศาลโดยติดตั้งในห้องพิจารณาคดีของศาล High Court ณ เมืองแคนเบอร์รา ปรากฏว่าช่วยลดค่าใช้จ่ายในการเดินทางมาศาลของคู่ความและพยานได้มากขึ้น ต่อมาศาล Federal Court ได้นำระบบนี้มาใช้ในการสืบพยานของศาลด้วยเพื่อลดค่าใช้จ่ายและลดเวลาที่ใช้ในการเดินทางมาศาลของคู่ความและพยานและในปี 1991 - 1992 ก็ได้มีการทดลองสืบพยานข้ามประเทศระหว่างศาล Federal Court กับศาล High Court ของประเทศนิวซีแลนด์และ The General Council of The Bar ในอังกฤษโดยมีการจัดทำข้อตกลงระหว่างประเทศ (Protocol) ในการใช้ Video Conference ระหว่างประเทศ ดังนี้

³⁸ Mohamad, A. M. (2016). *The implications of ICT adoption in the Malaysian civil courts: with special reference to the legal position in England and Wales* (Doctoral dissertation, Universiti Teknologi MARA).

³⁹ Gill, R. D., Pierce, J. L., & Weiden, D. (2011, March). Empirical and Legal Trends at the High Court of Australia. In *Southwest Political Science Association Annual Meeting*.

⁴⁰ จณัญญา เฉลิมวิวัฒน์กิจ. *ข้อกำหนดของศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ. วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 2542 หน้า 41.*

- 1) รัฐบาลต่างประเทศยืนยันที่จะไม่คัดค้านการใช้ระบบ Video Conference เพื่อให้ได้มาซึ่งพยานหลักฐาน
- 2) รัฐบาลต่างประเทศยืนยันว่าพยานที่เบิกความอยู่ในประเทศของตนจะไม่ได้รับการช่วยเหลือจากบุคคลใด ๆ ในขณะที่เบิกความผ่านระบบ Video Conference
- 3) ศาลของทั้งสองประเทศต่างยอมรับกันว่ามีความแตกต่างกันในเรื่องเวลา
- 4) จะต้องมีการติดตั้งอุปกรณ์การสื่อสาร Video Conference ในศาลและต้องมีให้อุปกรณ์ดังกล่าวมีความแตกต่างกันมากในเรื่องประสิทธิภาพ
- 5) มีการรวบรวมรายชื่อของบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการพิจารณาที่อยู่ในห้องพิจารณาขณะใช้ระบบ Video Conference
- 6) จะต้องจัดให้พยานสาบานตัวก่อนเบิกความ
- 7) มีการจัดเตรียมอุปกรณ์ที่ใช้ในการบันทึกภาพขณะดำเนินกระบวนการพิจารณา
- 8) กำหนดให้คู่ความฝ่ายที่ต้องการใช้ระบบ Video Conference เป็นผู้เสียค่าใช้จ่าย

ปัจจุบันศาล Federal Court ใช้ระบบ Video Conference ในการพิจารณาคดี ดังนี้

- 1) พิจารณาคำขออุทธรณ์หรือคำขอที่ไม่สำคัญและอยู่ในอำนาจของผู้พิพากษานายเดี่ยว

- 2) สืบพยานที่อยู่ภายในประเทศหรืออยู่นอกประเทศ
- 3) อ่านคำพิพากษา
- 4) กำหนดแนวทางการพิจารณาคดี
- 5) ระบุข้อพิพาทให้คู่ความประนีประนอมยอมความกัน

นอกจากนี้ในศาล State Court ยังใช้ระบบนี้ในการสืบพยานที่ถูกคุมขังอยู่ในคุก เพื่อป้องกันนักโทษหลบหนีระหว่างเดินทางมาศาลด้วย

3. ความจำเป็นในการนำระบบประชุมทางจอภาพมาใช้สืบพยานในคดีอาญา

สภาพทางสังคมและเศรษฐกิจของประเทศไทยในปัจจุบันมีจำนวนประชากรเพิ่มขึ้นทุกปี หลากหลายไปด้วยบุคคลที่มีความแตกต่างกันทั้งทางสังคมและเศรษฐกิจ อาชญากรรมมีมากมาย หลากหลายรูปแบบทั้งบุคคลที่มีฐานะร่ำรวยและยากจนที่คอยหาโอกาสกระทำความผิด จำนวนปริมาณคดีที่รอให้ศาลชี้ขาดตัดสินคดีมีมากขึ้นทุกปีแต่ก็ไม่มีมีการแก้ไขปรับปรุงรูปแบบการดำเนินคดีให้มีความทันสมัยเหมาะสมกับยุคสมัยการสื่อสารไร้พรมแดนทำให้กระบวนการพิจารณาคดีอาญาในศาลต้องประสบ

ปัญหาความล่าช้าและด้อยประสิทธิภาพในการให้ความยุติธรรมแก่ประชาชนลงไปอันมีสาเหตุอยู่ 3 ประการคือ⁴¹

ประการแรก วิธีการสืบพยานในคดีอาญาแต่เดิมที่จะต้องให้โจทก์ จำเลยและพยานเดินทางมาที่ศาลในวันนัด พร้อมกันทุกนัดเป็นสิ่งที่ทำไม่ได้ง่ายนัก ฝ่ายโจทก์ซึ่งเป็นพนักงานอัยการ ทนายโจทก์หรือตัวผู้เสียหายหรือฝ่ายจำเลย ทนายจำเลยหรือพยานของแต่ละฝ่ายอาจมีเหตุจำเป็นที่ทำให้ไม่สามารถมาศาลในวันนัดได้ โดยเฉพาะพยานที่มีส่วนเกี่ยวข้องหรือส่วนได้เสียในคดีซึ่งปกติจะเกรงกลัวจำเลยและไม่ค่อยเต็มใจจะต้องมาเบิกความในศาลอยู่แล้ว บางคนยังมีภูมิลำเนาอยู่ห่างไกลจากที่ตั้งของศาลและต้องเสียค่าใช้จ่ายในการเดินทางมาศาลมักจะไม่นิยมมาเบิกความอันเป็นสาเหตุที่ต้องมีการเลื่อนการพิจารณาออกไปทำให้การพิจารณาคดีต้องล่าช้า เสียเวลา ค่าใช้จ่ายไปโดยเปล่าประโยชน์และในบางคดีหากพยานไม่มาศาลหลาย ๆ นัดทั้งที่มีหมายเรียกไปแล้ว ศาลอาจมีคำสั่งตัดพยานปากนั้นซึ่งทำให้ขาดพยานหลักฐานเข้าสู่สำนวนและขาดข้อเท็จจริงที่สำคัญไปหากพยานปากนั้นเป็นประจักษ์พยานที่รู้เห็นการกระทำผิดของจำเลย

ประการที่สอง การพิจารณาคดีและการสืบพยานในคดีอาญากฎหมายบัญญัติไว้ว่า จะต้องกระทำต่อหน้าจำเลย กล่าวคือในการพิจารณาคดีจำเลยจะต้องอยู่ร่วมด้วยโดยถือว่าจำเลยซึ่งถูกกล่าวหาว่ากระทำผิดเป็นประธานในคดีจึงต้องมีสิทธิต่าง ๆ ในอันที่จะสามารถต่อสู้คดีได้อย่างเต็มที่โดยเฉพาะอย่างยิ่งจะต้องได้ทราบว่าถูกกล่าวหาหรือถูกฟ้องว่าอย่างไรและต้องให้จำเลยมีโอกาสรับรู้กระบวนการพิจารณาได้ทุกขั้นตอน เนื่องจากจำเลยแต่ฝ่ายเดียวที่จะเป็นผู้รับผลร้ายจากคำพิพากษา หลักการดังกล่าวนี้เป็นบทบังคับของกฎหมายที่ให้ประโยชน์แก่จำเลย แต่มีการตีความกันว่าการสืบพยานประเด็นที่จำเลยไม่ขอตามประเด็นไปเป็นกระบวนการพิจารณาที่ชอบด้วยกฎหมาย กล่าวคือ บทบัญญัติประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 230 บัญญัติให้ศาลมีอำนาจไปเองหรือจะให้ศาลไปเดินเผชิญสืบพยานหรือส่งประเด็นให้ศาลอื่นสืบพยานให้แทน เมื่อคู่ความแถลงต่อศาลขอไปฟังการพิจารณาจะยื่นคำถามคำซักเป็นหนังสือก็ได้ ให้ศาลสืบพยานไปตามนั้น และเมื่อคู่ความที่ขอให้สืบพยานไม่ติดใจไปฟังการพิจารณาก็ให้ยื่นคำถามพยานเป็นหนังสือ ซึ่งหมายถึงคู่ความอาจจะแถลงต่อศาลขอไปฟังการพิจารณาหรือไม่ติดใจไปฟังการพิจารณาก็ได้ แต่ยังไม่ยื่นคำถามเป็นหนังสือได้เช่นกัน เพราะเป็นเรื่องการรักษาสิทธิของจำเลยที่จะได้เผชิญหน้ากับพยาน หากจำเลยไม่ติดใจที่จะตามประเด็นไปสืบพยานก็เท่ากับจำเลยสละสิทธิของตนในการที่จะได้เผชิญหน้ากับพยานจึงมีการตีความกันว่าบทบัญญัติของวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 230 ดังกล่าวเป็นข้อยกเว้นหลักในเรื่องการสืบพยานเผชิญหน้าจำเลยตามมาตรา 172 ทั้งที่ความจริงแล้วผู้เขียนเห็นว่าการส่งประเด็นไปให้ศาลอื่นสืบพยานแทนแล้วจำเลยไม่สละสิทธิตามประเด็นไปนั้นเป็นการพิจารณาคดีลับหลังจำเลย

⁴¹ Kirby, M. (1994). Changes in the delivery of legal services in Australia. *Commonwealth Law Bulletin*, 20(3), 1092-1105.

ขัดต่อหลักในมาตรา 172 ซึ่งจะต้องกระทำต่อหน้าจำเลย เช่นในคดีอุกฉกรรจ์ถ้าศาลที่พิจารณาคดีมา แต่ต้นทำการสืบพยานฝ่ายโจทก์อยู่ที่ศาลนั้นและจำเลยร้องขอสละสิทธิที่จะไม่มาฟังการพิจารณาคดีได้หรือไม่คำตอบมีอยู่แล้วว่าไม่ได้ เพราะกฎหมายไม่บัญญัติไว้ว่าให้กระทำได้ แต่ในกรณีส่งประเด็น แม้จะเป็นคดีอุกฉกรรจ์จำเลยกลับสละสิทธิได้ เหตุที่มีการตีความเช่นนั้นผู้เขียนเห็นว่าเป็นการตีความ ตามที่กฎหมายเปิดช่องว่างไว้เพื่อให้เกิดผลในทางปฏิบัติเท่านั้นหาใช่หลักกฎหมายไม่ และจากการศึกษาพบว่าในต่างประเทศไม่มีการส่งประเด็นไปให้ศาลอื่นช่วยสืบพยานแทนเหมือนกับประเทศไทยทำให้ไม่มีการบัญญัติไว้เป็นกฎหมาย กรณีปัญหาการพิจารณาคดีลับหลังจำเลยโดยการส่ง ประเด็นจึงไม่เกิดขึ้นในต่างประเทศ

นอกจากนี้การส่งประเด็นไปให้ศาลอื่นสืบพยานแทน เมื่อศาลที่รับประเด็น สืบพยาน เสร็จก็จะส่งประเด็นกลับมายังศาลเดิม ศาลเดิมจะอ่านข้อเท็จจริงจากเอกสารในสำนวนที่ศาลอื่น สืบพยานแทนแล้วสรุปสำนวนเขียนคำพิพากษาเอง ปัญหาที่เกิดขึ้นคือศาลเดิมซึ่งเป็นผู้เขียนคำ พิพากษาไม่ได้เป็นผู้สืบพยานรับฟังข้อเท็จจริงจากพยานทุกปากในคดีนั้นเองทั้งหมด เช่นนี้ย่อมทำให้การ วินิจฉัยของศาลไม่ดีเท่ากับการที่ศาลนั้นจะเป็นผู้ดำเนินกระบวนการพิจารณาสืบพยานทั้งหมดด้วยตนเอง ปัญหาอีกประการหนึ่งคือการส่งประเด็นนั้นมีขั้นตอนที่ล่าช้า กล่าวคือปกติคดีที่มีการส่งประเด็นไปให้ ศาลอื่นสืบพยานแทนหลังจากศาลอนุญาตแล้วมิได้หมายความว่าส่งสำนวนคดีไปยังศาลที่รับ ประเด็นทันทีแต่จะต้องผ่านขั้นตอนของฝ่ายเจ้าหน้าที่ธุรการที่ต้องจัดทำหนังสือส่งสำนวน กว่าจะมี การส่งไปได้จริงจะกินเวลาไปหลายวันหรือกรณีที่มีการส่งประเด็นไปแล้วกฎหมายยังให้อำนาจแก่ศาล ที่รับประเด็นสามารถส่งประเด็นนั้นไปยังศาลอื่นอีกต่อหนึ่งได้ ยิ่งทำให้การพิจารณาคดีของศาลยิ่ง ล่าช้าเพิ่มขึ้น เช่นนี้หากจำเลยไม่มีหลักทรัพย์มาขอประกันตัวหรือมิได้รับการปล่อยชั่วคราวระหว่าง พิจารณาจำเลยจะถูกควบคุมตัวนานยิ่งขึ้น การสูญเสียเหล่านี้ย่อมเป็นผลร้ายต่อจำเลย

ดังนั้นโดยหลักการแล้วการสืบพยานในคดีอาญาจึงควรยึดหลักตามประมวลกฎหมายวิธี พิจารณาความอาญา มาตรา 172 อย่างเคร่งครัด กล่าวคือจะต้องกระทำโดยเปิดเผยต่อหน้าจำเลย เสมอและควรกระทำในศาลเดิมที่โจทก์ยื่นฟ้องเพื่อให้ผู้พิพากษาคนเดิมทำการสืบพยานในคดีนั้น ๆ ไปโดยตลอดทั้งคดี อันจะทำให้การพิพากษาคดีมีความเที่ยงธรรมยิ่งขึ้น

ประการที่สาม กระบวนการพิจารณาคดีที่ล่าช้าย่อมส่งผลกระทบต่อข้อเท็จจริงที่ได้จากการเบิก ความของพยานเพราะการปล่อยเวลาให้ล่วงเลยไปเป็นเวลานานกว่าที่พยานจะได้มาเบิกความต่อศาล ย่อมทำให้ความจำของพยานลดน้อยลงไปข้อเท็จจริงที่พยานเบิกความจึงขาดความสมบูรณ์ไป ด้วย เหตุนี้กล่าวผู้เขียนจึงเห็นว่ามีควมจำเป็นที่จะต้องนำระบบการประชุมทางจอภาพ (Video Conference) ซึ่งเป็นเครื่องมือสื่อสารสมัยใหม่มาใช้ให้เกิดประโยชน์แก่การดำเนินกระบวนการ พิจารณาคดีในศาลเหมือนอย่างในต่างประเทศและในศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ แต่ทั้งนี้ปัญหาว่าในปัจจุบันบทบัญญัติของกฎหมายในประเทศไทยมิได้มีการบัญญัติถึงการสืบพยาน

โดยวิธีดังกล่าวไว้ ดังนั้นการจะนำมาใช้จำเป็นหรือไม่ที่ต้องมีการบัญญัติกฎหมายมารองรับก่อนซึ่งผู้เขียนจะขอวิเคราะห์เป็นหัวข้อต่อไป

4 การรับฟังและความน่าเชื่อถือของการสืบพยานโดยระบบประชุมทางจอภาพ

ในปัญหาว่าการสืบพยานบุคคลโดยใช้ระบบประชุมทางจอภาพจะมีความน่าเชื่อถือในคำเบิกความของพยานและรับฟังได้หรือไม่เพียงใดผู้เขียนเห็นว่า หากนำเอาสื่อ Video Conference มาใช้ในการสืบพยานประเด็นของศาลไทยจะมีความน่าเชื่อถือได้ส่วนจะรับฟังมากน้อยแค่ไหนเพียงใดขึ้นอยู่กับกฎหมายจะบัญญัติห้ามให้รับฟังหรือไม่แต่ขณะเดียวกันแม้ยังไม่มีกฎหมายมารองรับทางจอภาพมาใช้กฎหมายก็ยังมีข้อยกเว้นที่จะให้ศาลรับฟังพยานที่สืบพยานลับหลังจำเลยได้ในบางกรณี ดังเช่นบทบัญญัติประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 172 ทวิ และมาตรา 180 แต่ศาลจะรับฟังเป็นผลร้ายแก่จำเลยไม่ได้เท่านั้น ส่วนมาตรา 230 บัญญัติให้ศาลที่รับประเด็นสืบพยานลับหลังจำเลยได้ ถ้าจำเลยไม่ติดใจไปฟังการพิจารณาหรือยื่นคำถามเป็นหนังสือ เนื่องจากจำเลยไม่ประสงค์จะใช้สิทธิของตน ดังนั้นในการสืบพยานโดยผ่านสื่อภาพและเสียงซึ่งก็ได้ทำให้สิทธิของจำเลยที่จะได้เผชิญหน้ากับพยานหมดไปเพียงแต่การสืบพยานด้วยมาตรการพิเศษนี้พยานไม่ต้องเดินทางมาปรากฏตัวต่อศาลที่พิจารณาคดีหรือพยานอาจจะต้องมาที่ศาลซึ่งพิจารณาคดีโดยอยู่คนละห้องกับจำเลยหรืออยู่ห้องติดกันก็ได้ เพียงแต่พยานจะเบิกความผ่านสื่อภาพและเสียงที่สามารถโต้ตอบกันได้โดยที่ทั้งสองฝ่ายเห็นและได้ยินเสียงกันและกันได้ดังเช่นการสืบพยานโดยทั่วไปจำเลยก็ยังคงมีโอกาสถามค้านและสามารถสังเกตเหตุเห็นอากัปกริยาอาการของพยานได้แต่เป็นการเห็นผ่านสื่อมิใช่เป็นการเห็นโดยตรงแบบ face to face เท่านั้น ซึ่งการเห็นผ่านวัตถุอย่างหนึ่งอย่างใดจะทำให้ประสาทการรับรู้ของจำเลยต้องด้อยลงไปเท่านั้น แต่สิทธิต่าง ๆ ของจำเลยยังคงอยู่ครบถ้วนทุกประการดังนั้นผู้เขียนเห็นว่า การสืบพยานประเด็นโดยใช้สื่อภาพและเสียงจึงมีความน่าเชื่อถือและรับฟังเป็นพยานหลักฐานได้ ทั้งนี้คงต้องมีการบัญญัติกฎหมายรองรับต่อไป

ในคดีอาญานั้นประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของไทย ได้บัญญัติการรับฟังพยานหลักฐานเอาไว้อย่างกว้างขวาง คือในมาตรา 226 บัญญัติให้พยานใด ๆ ไม่ว่าจะพยานวัตถุพยานเอกสารซึ่งน่าจะพิสูจน์ถึงความผิดหรือความบริสุทธิ์ของจำเลยก็ให้รับฟังได้ทั้งสิ้น เพียงแต่ต้องไม่ใช่พยานหลักฐานที่ได้มาโดยมิชอบเท่านั้นและในมาตรา 227 บัญญัติถึงการชั่งน้ำหนักพยานของศาลว่าให้ศาลใช้ดุลพินิจวินิจฉัยชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานทั้งปวง อย่าได้พิพากษาลงโทษจนกว่าจะแน่ใจว่ามีการกระทำความผิดจริงและจำเลยเป็นผู้กระทำความผิดนั้น เมื่อมีความสงสัยตามสมควรว่าจำเลยได้กระทำความผิดหรือไม่ให้ยกประโยชน์แห่งความสงสัยนั้นให้จำเลย จากบทบัญญัติดังกล่าวจะเห็นว่าในคดีอาญาเปิดกว้างให้ศาลรับฟังพยานหลักฐานที่เกี่ยวข้องกับคดีซึ่งได้มาโดยชอบและให้

ศาลใช้ดุลพินิจซึ่งน้ำหนักพยานอย่างเต็มที่ ดังนั้น ศาลก็น่าจะเปิดกว้างรับฟังพยานบุคคลที่สืบโดยใช้
สื่อภาพและเสียงได้เพราะเป็นพยานหลักฐานที่เกี่ยวข้องและได้มาโดยชอบ เพียงแต่กระบวนการ
นำเสนอต่อศาลนั้นต้องนำเทคโนโลยีในการสื่อสารเข้ามาช่วยในการสืบพยานเท่านั้น ศาลย่อมใช้
ดุลพินิจซึ่งน้ำหนักคำพยานเหล่านั้นได้โดยวินิจฉัยข้อเท็จจริงแตกต่างกันไปในแต่ละคดี อีกทั้งในทาง
ปฏิบัติศาลไทยก็ไม่เคยได้มีการบันทึกข้อสังเกตเกี่ยวกับอาการหรือมีพิรุณหรือไม่อย่างไรหรือ
ถึงแม้ว่าในการพิจารณาสืบพยานศาลจะได้สังเกตเห็นถึงความเสถรมีพิรุณของพยานก็ตามแต่ศาลก็
ไม่เคยนำเรื่องดังกล่าวนี้มาประกอบการวินิจฉัยตัดสินคดีเลย ไม่เคยได้มีการเขียนถึงสิ่งเหล่านี้ไว้ในคำ
พิพากษา ดังนั้นแม้วิธีการสืบพยานโดยใช้สื่อภาพและเสียงจะทำให้ประสิทธิภาพในการรับรู้ด้วย
ประสาทสัมผัสของจำเลยด้อยลงไปที่ไม่น่าจะมีผลถึงกับทำให้ศาลต้องวินิจฉัยคดีแตกต่างไปจาก
กฎเกณฑ์ที่ควรจะเป็นได้

บทที่ 3

กฎหมายไทยว่าด้วยการสืบพยานทางจอภาพในคดีอาญา

ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลางได้สืบพยานบุคคลโดยใช้ระบบการประชุมทางจอภาพเป็นครั้งแรกในประเทศไทยเมื่อวันที่ 16 เมษายน พ.ศ.2541 ในการไต่สวนมูลฟ้องคดีอาญาหมายเลขดำที่ 36/2540 ระหว่าง บริษัท ซีบูราญาโปรดักชั่นส์ จำกัด โจทก์ กับ บริษัท ซีบูราญาไซโย จำกัด กับพวก จำเลย เป็นการไต่สวนคำร้องขอของโจทก์ที่ขอให้สืบพยานบุคคลที่อยู่ในประเทศญี่ปุ่นในขณะที่องค์คณะผู้พิพากษา คู่ความ และทนายความที่อยู่ในประเทศไทยได้ไปทำการพิจารณาคดีพร้อมกัน ณ ที่ทำการของการสื่อสารแห่งประเทศไทย⁴² ส่วนพยานดังกล่าวอยู่ที่สตูดิโอสำหรับการประชุมทางจอภาพที่ประเทศญี่ปุ่น ที่ผ่านมากการสืบพยานด้วยระบบดังกล่าวได้ใช้สืบพยานบุคคลทั้งที่พำนักอยู่ในประเทศไทยและต่างประเทศ เช่น สหรัฐอเมริกา สหราชอาณาจักร ญี่ปุ่น เพื่อให้มีการนำเอาเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาปรับใช้ในการปฏิบัติงานเพื่อความสะดวกรวดเร็วและประหยัดเวลาจึงได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติของกฎหมายในหลายส่วนด้วยกันและในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการสืบพยานในลักษณะการประชุมผ่านทางจอภาพนี้ได้แก่ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 230/1 และข้อบังคับของประธานศาลฎีกาว่าด้วยการสืบพยานคดีอาญาในลักษณะการประชุมทางจอภาพ พ.ศ.2556 ซึ่งประกาศในราชกิจจานุเบกษาเมื่อวันที่ 27 กันยายน 2556 ได้ออกข้อบังคับโดยระบุว่าเป็นการสมควรกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการว่าด้วยการสืบพยานคดีอาญาในลักษณะการประชุมทางจอภาพในกรณีที่มีเหตุจำเป็นไม่อาจนำพยานมาเบิกความในศาลที่พิจารณาได้โดยอาศัยอำนาจตามความในมาตรา 230/1 วรรคหนึ่งแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาโดยได้กำหนดให้ในกรณีที่มีเหตุจำเป็นไม่อาจนำพยานมาเบิกความในศาลได้ เมื่อคู่ความร้องขอหรือศาลเห็นสมควร ศาลอาจอนุญาตให้พยานดังกล่าวเบิกความที่ศาลอื่นหรือสถานที่ทำการของทางราชการหรือสถานที่แห่งอื่นนอกศาลนั้นโดยจัดให้มีการถ่ายทอดภาพและเสียงในลักษณะการประชุมทางจอภาพได้ ทั้งนี้ภายใต้การควบคุมของศาลที่มีเขตอำนาจเหนือท้องที่นั้นตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในข้อบังคับของประธานศาลฎีกาซึ่งได้กำหนดให้ศาลใช้ดุลพินิจให้สืบพยานที่อยู่นอกศาลในลักษณะการประชุมทางจอภาพเฉพาะกรณีมีเหตุจำเป็นโดยต้องคำนึงถึงความจำเป็นของพยานที่ไม่อาจเดินทางมายังศาลได้กับการที่จะได้รับการพิจารณาที่เป็นธรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งสิทธิของจำเลยในการต่อสู้คดีและการใช้คำถามกับพยานโดยตรงซึ่งอาจทำให้

---

⁴² ไพจิตร สวัสดิสาร ความยุติธรรมทางไกลระบบสื่อสารทางไกลผ่านจอภาพในศตวรรษที่ 21 จาก <http://elib.coj.go.th/Article/1> s 11.pdf

จำเลยได้รับผลกระทบจากการที่พยานไม่ได้อยู่ในห้องพิจารณาคดี เหตุจำเป็นอาจเกิดจากการที่พยานเจ็บป่วยหรือมีถิ่นที่อยู่ห่างไกลจากศาลที่พิจารณาคดีหรือมีถิ่นที่อยู่ในต่างประเทศหรือมีเหตุจำเป็นอันมิอาจก้าวล่วงเสียได้โดยการเบิกความในลักษณะการสืบพยานในลักษณะการประชุมทางจอภาพนั้นให้ถือเสมือนว่าพยานเบิกความในห้องพิจารณาของศาล จะเห็นว่าศาลจะเป็นผู้ใช้ดุลพินิจในการพิจารณาว่าจะสามารถสืบพยานในลักษณะการประชุมทางจอภาพได้หรือไม่ ผู้ศึกษามีความเห็นว่าการหากมีการกำหนดกลุ่มความผิดไว้ให้ชัดเจนว่ากลุ่มความผิดใดจะสามารถใช้วิธีการสืบพยานในลักษณะการประชุมทางจอภาพได้จะทำให้เป็นไปโดยบรรทัดฐานเดียวกัน⁴³

ในปัจจุบันเทคโนโลยีได้เข้ามามีบทบาทในชีวิตประจำวันของเราอยู่ตลอดเวลา เนื่องจากการที่นำเอาเทคโนโลยีมาใช้สามารถลดค่าใช้จ่าย ประหยัดเวลา และมีความสะดวกรวดเร็วขณะเดียวกันนั้นศาลก็ได้พยายามที่จะนำเอาเทคโนโลยีมาช่วยในการทำงานเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพดังที่ปรากฏในแผนยุทธศาสตร์ศาลยุติธรรม พ.ศ.2557-2560 ในส่วนของยุทธศาสตร์ที่ 5 ได้กำหนดให้มีการส่งเสริมการพัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศรองรับระบบการพิจารณาพิพากษาคดี⁴⁴ เช่นการทดลองนำร่องศาลอิเล็กทรอนิกส์การไกล่เกลี่ยผ่านระบบอินเทอร์เน็ต (Internet) การสืบพยานในลักษณะการประชุมทางจอภาพ การผิดฟ้อง/ฝากขังในลักษณะการประชุมทางจอภาพให้มีขีดสมรรถนะสูงและเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพการพิจารณาพิพากษาคดี ในส่วนของการสืบพยานนั้นก็ได้มีการนำเอาระบบเทคโนโลยีมาใช้คือในการสืบพยานในลักษณะการประชุมทางจอภาพ ซึ่งการสืบพยานในลักษณะการประชุมทางจอภาพ (Video Conference) หมายถึงการสืบพยานผ่านระบบสื่อสารทางไกลผ่านทางจอภาพโดยเป็นเครื่องมือสื่อสารโทรคมนาคมที่สามารถสื่อสารแลกเปลี่ยนทั้งภาพและเสียงของผู้ที่อยู่ต่างสถานที่กันในเวลาเดียวกันโดยมีลักษณะเหมือนหนึ่งว่าได้นั่งพูดกันอยู่เฉพะหน้า ทั้งยังเก็บบันทึกภาพเหตุการณ์ทั้งหมดไว้ในวิดีโอได้ด้วยคล้ายกับการส่งสัญญาณทีวี⁴⁵ ซึ่งในต่างประเทศ เช่น สหรัฐอเมริกา สิงคโปร์ นั้น ได้มีการสืบพยานในลักษณะการประชุมทางจอภาพมานานแล้วการพิจารณาคดีโดยระบบการประชุมทางจอภาพจากประสบการณ์ของต่างประเทศที่ได้นำมาใช้ในการพิจารณาคดีทำให้เห็นว่าความยุติธรรมทางไกลได้เพิ่มโอกาสในการ

⁴³ ัญฉิตา รัตนวิเชียร และวารภรณ์ วนาพิทักษ์ “ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการสืบพยานบุคคลคดีอาญาในลักษณะการประชุมทางจอภาพ” วารสารวิชาการคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ ปีที่ 9 ฉบับที่ 1 (ก.ค.-ธ.ค. 2561) หน้า 17-28

⁴⁴ ยุทธศาสตร์ที่ 5 กลยุทธ์ที่ 5.4 ส่งเสริมการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้พัฒนาระบบการพิจารณาพิพากษาคดีและสนับสนุนการอำนวยความสะดวก รวมถึงรองรับการปฏิบัติงานของสำนักงานยุติธรรม เพื่อให้ประชาชนเข้าถึงการอำนวยความสะดวกได้โดยง่ายและมีประสิทธิภาพ เทียบเท่ามาตรฐานสากล

⁴⁵ จุมพล วงศ์พระพรเลิศ “วิดีโอคอนเฟอเรนซ์ผ่นโลกในห้องประชุม” IT Technology (กันยายน 2535) หน้า 181

มีส่วนร่วมในกระบวนการทางกฎหมายโดยสามารถลดค่าใช้จ่ายและความยากลำบากของกระบวนการลงได้และสำหรับประเทศไทยนั้นศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศได้พัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศจนสามารถทำการสืบพยานบุคคลที่อยู่ในท้องที่ห่างไกลในลักษณะการประชุมทางจอภาพ (Video Conference) อันเป็นการช่วยให้การพิจารณาพิพากษาคดีเป็นไปอย่างสะดวก รวดเร็วเป็นธรรม ประหยัดเวลาและค่าใช้จ่ายของคู่ความเป็นอย่างมาก⁴⁶

เนื่องจากการสืบพยานในลักษณะการประชุมทางจอภาพในคดีอาญาของต่างประเทศ เช่น สหรัฐอเมริกาและสิงคโปร์ ซึ่งเป็นประเทศที่นำระบบการประชุมทางจอภาพมาใช้ในกระบวนการยุติธรรมเป็นประเทศแรก ๆ และทั้งสองประเทศได้มีการนำเอาระบบศาลอิเล็กทรอนิกส์มาใช้ซึ่งอาจถือได้ว่าเป็นประเทศต้นแบบก็ว่าได้ แต่ในการสืบพยานด้วยระบบการประชุมทางจอภาพในคดีอาญาของประเทศเหล่านั้นได้มีการจำกัดให้สามารถสืบพยานในลักษณะการประชุมทางจอภาพได้เฉพาะบางฐานความผิดเท่านั้น แต่สำหรับของไทยนั้นไม่มีการจำกัดฐานความผิดไว้แต่อย่างใด ผู้ศึกษาจึงเห็นว่าควรจะทำการศึกษาวิเคราะห์ความเหมาะสมของการสืบพยานบุคคลคดีอาญาในลักษณะการประชุมทางจอภาพและวิเคราะห์ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการสืบพยานบุคคลคดีอาญาในลักษณะการประชุมทางจอภาพและเปรียบเทียบการสืบพยานในคดีอาญาในลักษณะการประชุมทางจอภาพของประเทศสหรัฐอเมริกาและสิงคโปร์เพื่อหาแนวทางในการแก้ไขปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวข้องต่อไป เพื่อให้การสืบพยานในลักษณะการประชุมทางจอภาพมีความเหมาะสมและเป็นธรรมกับทุกฝ่ายเพื่อเป็นการนำเอาเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาใช้อำนวยความสะดวกอย่างมีมาตรฐานเป็นที่ยอมรับในระดับสากลเพื่อให้ประชาชนเข้าถึงการอำนวยความสะดวกยุติธรรมได้โดยง่าย

1. ทฤษฎีในเรื่องการพิจารณาและการสืบพยานบุคคล⁴⁷

ปัญหาการนำระบบประชุมทางจอภาพมาสืบพยานในคดีอาญาต่อแนวคิดทางทฤษฎีในเรื่องการพิจารณาและสืบพยานบุคคลสามารถศึกษาวิจัยสรุปได้ว่าการสืบพยานโดยใช้ระบบประชุมทางจอภาพไม่ขัดต่อหลักการเผชิญหน้าจำเลยแต่อย่างใดและสามารถตรวจสอบความน่าเชื่อถือพยานได้ ทั้งยังสามารถทำให้การสืบพยานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพทำให้ได้มาซึ่งถ้อยคำของพยานบุคคล

⁴⁶ มนต์ชัย จงไกรรัตนกุล. (2558). ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการใช้มาตรการพิเศษ ในการคุ้มครอง พยานตาม พระราชบัญญัติคุ้มครอง พยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546. วารสารมหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเชีย ฉบับสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ ปีที่ 5 ฉบับที่ 3 (ก.ย.-ธ.ค.), หน้า 233-248

⁴⁷ สุทธิชัย หล่อตระกูล. (2553). ปัญหาและอุปสรรคในการคุ้มครองพยานบุคคลในคดีอาญา ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546 วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม 4(2), (พ.ค.-ส.ค.) หน้า 47-61

ที่อยู่ห่างโดยระยะทางโดยที่จำเลยสามารถถามค้านได้และคงไว้ซึ่งสิทธิในการเผชิญหน้าของจำเลย อันถือว่าเป็นสิทธิที่สำคัญอย่างยิ่ง เพราะจำเลยจะได้มีโอกาสต่อสู้คดีเพื่อพิสูจน์ความบริสุทธิ์ของตน จนในประเทศสหรัฐอเมริกาได้บัญญัติสิทธิดังกล่าวของจำเลยไว้ในรัฐธรรมนูญ ส่วนประเทศไทยได้บัญญัติเกี่ยวกับสิทธิดังกล่าวไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 172 นอกจากนี้ การสืบพยานของไทย ศาลจะต้องวางตัวเป็นกลางปล่อยให้คู่ความต่อสู้คดีกันเอง ศาลจะรับฟัง พยานหลักฐานทั้งปวงที่คู่ความนำเสนอและพิจารณาซึ่งน้ำหนักพยานหลักฐานนั้น ดังนั้นจึงทำให้ในระบบกล่าวหาคู่ความจะต้องมีโอกาสต่อสู้คดีอย่างเท่าเทียมกันมิให้ฝ่ายใดได้เปรียบหรือเสียเปรียบกัน ในการต่อสู้ทางคดีการนำเสนอพยานหลักฐานใดที่เป็นผลร้ายแก่จำเลย จำเลยควรได้มีโอกาสเผชิญหน้ากับพยานเพื่อตรวจสอบความน่าเชื่อถือของพยานจึงจะทำให้การดำเนินคดีเป็นไปอย่างมี ประสิทธิภาพ

นอกจากนี้การนำระบบ Video Conference มาใช้ในการสืบพยานจะช่วยทำให้การ พิจารณาและสืบพยานตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 230ซึ่งเป็นการพิจารณาคดีอีกแบบหนึ่งที่ทำให้การดำเนินคดีในศาลล่าช้าอันเป็นผลเสียต่อการให้ความยุติธรรมแก่คู่ความทั้งสองฝ่าย เพราะการพิจารณาคดีที่ล่าช้าทำให้ความทรงจำของพยานต้องลบเลือนไปย่อมกระทบต่อ ความยุติธรรมได้และบางครั้งจำเลยบางคน สละสิทธิที่จะตามประเด็นไปสืบพยานที่ศาลอื่นทำให้ จำเลยต้องเสียสิทธิในการเผชิญหน้ากับพยานเพื่อตรวจสอบความน่าเชื่อถือของพยานจนเกิดการ ได้เปรียบเสียเปรียบกันในการต่อสู้ทางคดีได้ ถ้าจำเลยได้ใช้สิทธิตามประเด็นไปสืบพยานที่ศาลอื่นก็จะ ไม่เกิดปัญหา แต่หากจำเลยสละสิทธิไม่ตามประเด็นไปสืบพยานการอนุญาตให้จำเลยได้สืบพยานโดย ใช้ระบบประชุมทางจอภาพก็จะช่วยแก้ปัญหาเหล่านี้ได้ กล่าวคือในการพิจารณาคดีทุกฝ่ายควรอยู่ พร้อมหน้ากันซึ่งอาจเป็นการพร้อมหน้ากันแบบ Mass Conferencing คือเป็นการพร้อมหน้ากันโดย ผ่านสื่อ แต่ยังคงมีผลทำให้ทุกฝ่ายได้มีโอกาสต่อสู้คดีเต็มที่ไม่ได้เปรียบเสียเปรียบกันและกันในการ ต่อสู้คดี แม้จะเป็นการพร้อมหน้ากันโดยผ่านสื่อก็ยังดีกว่าที่จำเลยจะไม่ได้มีโอกาสเผชิญหน้าเพื่อ ตรวจสอบพยานเลย เนื่องจากจำเลยสละสิทธิที่จะตามประเด็นไปสืบพยานดังนั้นการนำระบบประชุม ทางจอภาพมาใช้ในการพิจารณาและการสืบพยานจะช่วยทำให้บุคคลที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย คือ ศาล คู่ความพยานและสาธารณชนสามารถอยู่พร้อมหน้ากันเพื่อตรวจสอบกระบวนการพิจารณาได้อย่างมี ประสิทธิภาพ

ตามที่ผู้เขียนได้วิเคราะห์มาในบทก่อนนี้ว่าแม้จะไม่มีบทบัญญัติของกฎหมายว่าให้นำ ระบบประชุมทางจอภาพมาใช้ในการสืบพยานได้ แต่ถ้าไม่ขัดต่อการให้ความยุติธรรมและคู่ความตกลงด้วยก็สามารถที่จะกระทำได้ อย่างไรก็ตามผู้เขียนเห็นว่าควรมีการออกกฎหมายมารองรับการ สืบพยานโดยใช้ระบบประชุมทางจอภาพนี้เพื่อให้เกิดความรัดกุมและมีหลักเกณฑ์ที่แน่นอนในการ นำมาใช้โดยเฉพาะอย่างยิ่งจะต้องมีการแก้ไขประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาให้รับฟัง

พยานหลักฐานที่เกิดจากการใช้ระบบประชุมทางจอภาพเสมือนกับการสืบพยานที่กระทำในศาลด้วยวิธีปกติธรรมดาและแก้ไขปรับปรุงกฎหมายลักษณะพยานให้สอดคล้องกันด้วยซึ่งขณะนี้กระทรวงยุติธรรมได้มีการร่างแก้ไขกฎหมายเกี่ยวกับการนำเทคโนโลยี Video Conference มาใช้ในการพิจารณาคดีทั้งชั้นก่อนฟ้องและชั้นพิจารณาแล้วซึ่งผู้เขียนมีข้อเสนอแนะเพิ่มเติมดังนี้

1.1 ตามร่างมาตรา 230 ทวิ พอดีความได้อยู่แล้วทำให้มีการนำระบบประชุมทางจอภาพมาใช้สืบพยานในคดีอาญาได้ทุกประเภทไม่ว่าจะเป็นความผิดต่อชีวิตและร่างกายความผิดทางเพศหรือการกระทำทารุณต่อเด็ก หากมีเหตุจำเป็นไม่อาจนำพยานบุคคลมาเบิกความในศาลได้ ศาลมีอำนาจอนุญาตให้พยานเบิกความโดยใช้ระบบประชุมทางจอภาพได้ เห็นได้ว่าร่างกฎหมายดังกล่าวกำหนดเงื่อนไขที่สำคัญไว้ คือ “มีเหตุจำเป็นที่ไม่อาจนำพยานบุคคลมาเบิกความในศาลได้” ซึ่งเป็นการแก้ไขเพิ่มเติมประสิทธิภาพในการสืบพยานที่ไม่อาจเดินทางมาศาลได้เท่านั้น ดังนั้นหากพยานยังคงเดินทางมาเบิกความในศาลได้ ศาลจะไม่มีอำนาจอนุญาตให้พยานเบิกความโดยใช้ระบบประชุมทางจอภาพได้ ผู้เขียนเห็นว่าควรบัญญัติกฎหมายให้ครอบคลุมถึงการเข้าระบบประชุมทางจอภาพมาใช้ในคดีที่พยานเป็นเด็กหรือในคดีความผิดทางเพศซึ่งเกิดความเกรงกลัวและอับอายจำเลย แม้พยานจะเดินทางมาเบิกความที่ศาลได้ก็ตามแต่หากพยานยื่นคำร้องกฎหมายก็ควรให้ความปกป้องคุ้มครองพยานให้สามารถที่จะนำระบบประชุมทางจอภาพมาใช้ได้ ทั้งนี้ให้อยู่ในดุลพินิจเด็ดขาดของศาลว่าจะอนุญาตหรือไม่โดยไม่จำเป็นต้องฟังว่าจำเลยจะคัดค้านหรือไม่เพราะแม้ศาลอนุญาตจำเลยก็ไม่เสียสิทธิอะไรจำเลยยังคงรับรู้กระบวนการพิจารณาได้ทุกขั้นตอนต่อหน้าจำเลย

1.2 การนำระบบประชุมทางจอภาพมาใช้ในการสืบพยานของศาลต่างประเทศและในศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ นอกจากจะมีการบัญญัติกฎหมายรองรับไว้ให้นำระบบประชุมทางจอภาพมาใช้ในการสืบพยานแล้ว ยังมีการออกข้อกำหนดระเบียบไว้อย่างชัดเจนถึงขั้นตอนการขอใช้ระบบประชุมทางจอภาพไปจนถึงอำนาจของศาลในระหว่างพิจารณาแต่ตามร่างฯ ที่มีการแก้ไขไม่ได้กล่าวถึงไว้ผู้เขียนเห็นว่าควรมีการบัญญัติไว้ด้วยว่าการขอสืบพยานโดยใช้ระบบประชุมทางจอภาพคู่ความจะต้องยื่นคำร้องต่อศาลอย่างไร เมื่อใด หากอีกฝ่ายหนึ่งคัดค้านจะต้องคัดค้านภายในกี่วันหรือกรณีที่ศาลอนุญาตจะมีการแจ้งให้คู่ความทราบถึงสถานที่ซึ่งอนุญาตให้ใช้ในการเบิกความและสถานที่ของศาลที่จะดำเนินกระบวนการพิจารณาหรือไม่ ดังนั้นผู้เขียนขอเสนอแนะว่าควรมีการออกข้อกำหนดเป็นระเบียบของศาลสำหรับเรื่องนี้ไว้เพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติในทิศทางเดียวกัน เหมือนอย่างข้อกำหนดของศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ ทั้งนี้โดยบัญญัติให้ประธานศาลฎีกาเป็นผู้มีอำนาจออกข้อกำหนด

1.3 ในกรณีที่มีการใช้ระบบประชุมทางจอภาพและระหว่างการใช้เกิดขัดข้อง ควรมีข้อกำหนดที่ชัดเจนโดยให้อำนาจศาลที่จะมีคำสั่งให้เพิกถอนหรือหยุดชั่วคราวหรือมีคำสั่งอย่างใดอย่างหนึ่งถ้าระบบประชุมทางจอภาพหยุดทำงานและเป็นการล่าช้าถ้าจะต้องรอให้ระบบการทำงาน

กลับคืนปกติหรือกรณีมีเหตุจำเป็นที่ศาลจะต้องมีคำสั่งให้หยุดการพิจารณาโดยระบบประชุมทางจอภาพเพื่อความเป็นธรรมของคู่ความหรือเพื่อให้พยานสามารถชี้ตัวบุคคลหรือสิ่งของหรือมีข้อมูลเปลี่ยนแปลงไปภายหลัง จากที่ศาลมีคำสั่งอนุญาตให้สืบพยานโดยระบบประชุมทางจอภาพ

1.4 การนำระบบประชุมทางจอภาพมาใช้สืบพยานต้องเสียค่าใช้จ่ายจำนวนมาก แต่การนำมาใช้ในคดีอาญาเป็นเรื่องรัฐบริการให้ความยุติธรรมแก่ประชาชนจึงควรบัญญัติเป็นกฎหมายให้ชัดเจนว่าคู่ความไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายในการนำระบบประชุมทางจอภาพมาใช้

1.5 ในส่วนของระบบ Video Conference ผู้เขียนเห็นว่าจะต้องให้ความรู้เกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีดังกล่าวโดยการประชาสัมพันธ์ให้บุคคลทั่วไปและบุคคลากรในกระบวนการยุติธรรมทราบ และก่อนใช้เครื่องมือสื่อสารจะต้องอธิบายให้คู่ความเข้าใจถึงขั้นตอนของการสืบพยานโดยใช้สื่อ Video Conference เพื่อมิให้เกิดการล่าช้าติดขัดในการสืบพยานจริง

1.6 ร่างมาตรา 87 ทวิและร่างมาตรา 230 ทวิ ซึ่งกำหนดหลักการให้เข้าระบบประชุมทางจอภาพมาใช้ในการไต่สวนฝากขังและการพิจารณาคดีของศาลนั้น เห็นว่าหากจะนำระบบการประชุมทางจอภาพมาใช้เพื่อเกิดความสะดวก รวดเร็วในการพิจารณาคดีอาญาให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อการอำนวยความยุติธรรมแก่ประชาชน แล้ว ก็ควรนำระบบดังกล่าวมาใช้กับองค์กรในกระบวนการยุติธรรมทุกองค์กร กล่าว คือสำนักงานศาลยุติธรรม กระทรวงยุติธรรม สำนักงานอัยการสูงสุด สำนักงานตำรวจแห่งชาติและกรมราชทัณฑ์จะต้องมีระบบประชุมทางจอภาพที่ติดต่อถึงกันได้ทั้งหมด ครบวงจรมิใช่ให้ใช้ระบบดังกล่าวเฉพาะสำนักงานศาลยุติธรรมและกรมราชทัณฑ์เท่านั้น นอกจากนี้ยังควรขยายขอบเขตการใช้ไม่จำกัดเฉพาะการไต่สวนคำร้องฝากขังเท่านั้น แต่ควรขยายไปถึงการยื่นคำร้องขอเลื่อนคดีด้วย

1.7 ข้อเสนอแนะประการสุดท้ายเกี่ยวกับความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลเห็นว่าควรบัญญัติให้สถานที่ซึ่งพยานเบิกความนั้นเป็นห้องพิจารณาของศาลด้วยเช่นกัน ฉะนั้นหากมีการกระทำใดที่เป็นการละเมิดอำนาจศาลก็ให้ศาลมีอำนาจลงโทษผู้ละเมิดอำนาจศาลได้ หากเป็นกรณีที่สืบพยานข้ามประเทศก็ควรมีการทำความตกลงระหว่างประเทศว่าการกระทำละเมิดอำนาจศาลของพยานนั้นเป็นการละเมิดอำนาจศาลตามกฎหมายของประเทศที่พยานเบิกความด้วย

2. หลักทั่วไปในการดำเนินคดีอาญา

2.1 การสืบพยานต้องกระทำในศาล

การสืบพยานหลักฐานจะต้องกระทำในศาลเจ้าของสำนวนคดีเรื่องนั้น โดยหลักการนี้ได้ถูกเขียนไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 36 วรรคหนึ่ง ซึ่งอนุโลมไปใช้ในคดีอาญาด้วย อย่างไรก็ตามก็ตีกฎหมายได้กำหนดยกเว้นให้ไม่ต้องสืบพยานหลักฐานในศาลเจ้าของสำนวนคดีใน 2 กรณี คือ กรณีการเดินเผชิญสืบ และกรณีการส่งประเด็นไปสืบพยานหลักฐานที่ศาลอื่น

2.1.1 การเดินเผชิญสืบ

การเดินเผชิญสืบ หมายถึงการที่ศาลออกไปทำการสืบพยานนอกศาล อันเป็นกรณีพิเศษจากการพิจารณาคดีโดยทั่วไป ซึ่งศาลจะสืบพยานที่ศาลเมื่อศาลมีคำสั่งให้ทำการสืบพยาน ณ สถานที่ใดก็ได้ตามที่เห็นสมควร ตามความจำเป็นหรือความเหมาะสมของสภาพหรือลักษณะของพยาน โดยที่คู่ความผู้อ้างพยานจะเป็นผู้นำผู้พิพากษาไปสืบพยาน ณ สถานที่หนึ่งสถานที่ใด เช่น กรณีที่ศาลไปเดินเผชิญสืบพยานที่ป่วยไปศาลไม่ได้ ศาลอาจไปสืบพยาน ณ ที่พักหรือที่โรงพยาบาลที่คนป่วยพักรักษาตัวอยู่ หรือการเดินเผชิญสืบพระภิกษุก็อาจทำการสืบพยานที่วัดซึ่งเป็นที่พักของพยาน ในกรณีที่ไปตรวจสถานที่เกิดเหตุ ตรวจจ้องสังหาริมทรัพย์ ศาลก็ย่อมต้องไปยังที่เกิดเหตุ หรือที่อสังหาริมทรัพย์ตั้งอยู่ โดยสถานที่เหล่านั้นจะต้องอยู่ในเขตอำนาจของศาลที่รับคดีไว้พิจารณาจะออกไปเดินเผชิญสืบนอกเขตอำนาจศาลไม่ได้ แต่เดิมนั้นประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 230 เดิม ได้บัญญัติให้ในคดีอาญาผู้พิพากษาจะไม่ออกไปเดินเผชิญสืบเองก็ได้ โดยมอบหมายให้จำศาลเป็นผู้ไปเดินเผชิญสืบแทน ต่อมาได้มีการแก้ไขกฎหมายมาตราดังกล่าวในปี 2551 มิให้จำศาลไปเดินเผชิญสืบได้อีกต่อไป

ซึ่งโดยสรุปแล้วการเดินเผชิญสืบจะเกิดขึ้นได้ในกรณีดังต่อไปนี้

- 1) เมื่อศาลเห็นว่าจำเป็นต้องไปสืบพยาน ณ ที่ซึ่งข้อเท็จจริงอันประสงค์จะให้พยานเบิกความนั้นได้เกิดขึ้น เป็นกรณีที่พยานนั้นควรจะเบิกความประกอบการชี้ที่เกิดเหตุ จึงจะทำให้เข้าใจข้อเท็จจริงได้ดีขึ้น
- 2) กรณีที่ศาลจะตรวจพยานวัตถุหรืออาคารสถานที่ซึ่งไม่อาจนำมาศาลได้ เช่น ในคดีเกี่ยวกับอสังหาริมทรัพย์ ซึ่งจะต้องให้ศาลตรวจดูเขตติดต่อของที่ดิน หรือตรวจดูสภาพของสิ่งปลูกสร้าง หรือตรวจดูการทำงานของเครื่องจักรกล พยานหลักฐานที่เป็นสังหาริมทรัพย์หากนำไปศาลไม่สะดวก ก็จำเป็นต้องให้ศาลไปตรวจดู เช่น การให้ศาลไปตรวจดูสภาพของปลาโลมาซึ่งเลี้ยงอยู่ในบ่อ เป็นต้น
- 3) เมื่อพยานไม่ไปศาล และพยานมีเอกลักษณ์หรือความคุ้มกัน เช่น สมเด็จพระเจ้าอยู่หัว สมเด็จพระราชินี พระยุพราช ผู้สำเร็จราชการแผ่นดิน ภิกษุสามเณรในพุทธศาสนา ทูตของรัฐบาลต่างประเทศ เป็นต้น
- 4) พยานเจ็บป่วยหรือมีเหตุจำเป็นอย่างอื่นที่ไม่อาจมาเบิกความที่ศาลได้ และศาลเห็นว่าข้ออ้างหรือข้อแก้ตัวฟังได้ โดยความเจ็บป่วยนั้นน่าจะต้องเป็นความเจ็บป่วยที่รุนแรง ถ้าไปศาลอาจเป็นอันตรายและน่าจะต้องไปศาลไม่ได้เป็นเวลานาน ส่วนเหตุจำเป็นอย่างอื่นที่ไปศาลไม่ได้ ความจำเป็นนั้นจะต้องมีอยู่ตลอดไปหรือเป็นเวลานานพอสมควร จนไม่อาจรอการพิจารณาคดีไว้ได้ พยานที่อ้างเหตุเจ็บป่วยหรือแก้ตัวอย่างอื่นนี้ต้องแจ้งให้ศาลทราบก่อน เมื่อศาลเห็นว่าเหตุที่อ้างฟังขึ้น จึงไม่ต้องไปศาลหาใช่พยานมีสิทธิจะไม่ไปศาลได้เอง

2.1.2 การส่งประเด็นไปสืบ

การส่งประเด็นไปสืบ คือ การที่ศาลมอบหมายให้ศาลอื่นดำเนินการสืบพยานเพราะเหตุที่พยานอยู่นอกเขตของศาลเจ้าของสำนวน และอยู่ในเขตของศาลที่รับมอบหมายนั้น ศาลที่ได้รับมอบหมายย่อมมีอำนาจที่จะทำการสืบพยานได้เช่นเดียวกับศาลเจ้าของสำนวน และถ้าคู่ความร้องขอ ศาลนั้นมีอำนาจที่จะส่งประเด็นไปให้ศาลอื่นทำการสืบพยานแทนต่อไปอีกได้เช่นกัน⁴⁸ ตัวอย่างเช่น ฟ้องคดีกันที่ศาลอาญา มีการสืบพยานกันที่ศาลอาญา แต่พยานบางคนมีภูมิลำเนาอยู่ที่จังหวัดหนองคาย ศาลอาญาอาจส่งประเด็นไปสืบพยานผู้หนึ่งที่ศาลจังหวัดหนองคาย โดยให้ผู้พิพากษาศาลจังหวัดหนองคายเป็นผู้สืบพยานให้ ซึ่งศาลจังหวัดหนองคายผู้สืบพยานแทนคงมีอำนาจหน้าที่ในการสืบพยานเช่นเดียวกับศาลอาญาผู้เป็นเจ้าของคดี และวิธีการสืบพยานก็เป็นไปตามกฎหมายอย่างกรณีทั่วไป

ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 230 บัญญัติว่า “...เมื่อมีเหตุจำเป็นไม่สามารถนำพยานหลักฐานมาสืบที่ศาลนั้น และการสืบพยานหลักฐานโดยวิธีอื่นไม่สามารถกระทำได้ ศาลมีอำนาจส่งประเด็นให้ศาลอื่นสืบพยานหลักฐานแทน...” ดังนั้น จะเห็นได้ว่าการส่งประเด็นไปสืบในคดีอาญา จะกระทำได้ต่อเมื่อไม่สามารถสืบพยานหลักฐานโดยวิธีอื่น เช่น การประชุมทางจอภาพตามมาตรา 230/1 ได้ เป็นต้น⁴⁹ ซึ่งแต่เดิมนั้น ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 230 เดิม การส่งประเด็นไปสืบที่ศาลอื่น คู่ความจะไม่ติดใจไปฟังการพิจารณาก็ได้ จึงอาจมีการสืบพยานประเด็นโดยที่ไม่มีตัวจำเลยอยู่ด้วยก็ได้ แต่ตามมาตรา 230 ที่แก้ไขใหม่ ได้บัญญัติชัดว่า ต้องอยู่ภายใต้บังคับของมาตรา 172 และ 172 ทวิ ด้วย ซึ่งหมายความว่า การสืบพยานของศาลที่รับประเด็นมาต้องทำต่อหน้าจำเลยตามมาตรา 172 เว้นแต่เป็นกรณีที่อาจสืบพยานลับหลังจำเลยได้ตามมาตรา 172 ทวิ

แต่วิธีการส่งประเด็นไปสืบพยานที่ศาลอื่นนั้นอาจใช้ระยะเวลาานกว่าวิธีการสืบพยานโดยการประชุมทางจอภาพ เนื่องจากในทางปฏิบัตินั้นการส่งสำนวนไปยังศาลอื่นเพื่อสืบพยานประเด็นจำเป็นต้องใช้ระบบการขนส่งไปรษณีย์ไทยซึ่งการส่งสำนวนแต่ละครั้งจะใช้เวลา 3-5 วันทำการ กว่าสำนวนคดีจะไปถึงศาลที่ส่งประเด็น และเมื่อสำนวนเดินทางไปถึง ศาลที่รับประเด็นก็ต้องเป็นผู้กำหนดวันนัดพิจารณาและต้องส่งหมายเรียกให้กับพยานเพื่อให้พยานมาเบิกความยังศาลที่รับประเด็น และเมื่อการสืบพยานเสร็จสิ้นศาลที่รับประเด็นก็ต้องส่งสำนวนกลับไปให้ศาลเจ้าของสำนวนเพื่อทำการกำหนดวันนัดพิจารณาต่อไป ซึ่งขั้นตอนต่างๆ เหล่านี้จะใช้ระยะเวลาไม่ต่ำกว่า 3 เดือน จึงอาจเป็นเหตุให้การดำเนินคดีเกิดความล่าช้าไม่เสร็จสิ้นตามกำหนดเวลา

⁴⁸ ฉัตรชัย รุจิดานนท์, ฉัตรชัย รุจิดานนท์ (2543) “การนำระบบประชุมทางจอภาพมาใช้สืบพยานในคดีอาญา” วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง หน้า 11

⁴⁹ โสภณ รัตนกร, *เรื่องเดิม* หน้า 344

2.2 การพิจารณาและการสืบพยานต้องกระทำโดยเปิดเผยต่อหน้าจำเลย

การพิจารณาคดีต้องกระทำโดยเปิดเผยนั้นหมายถึง ในการพิจารณาและสืบพยานในศาลสาธารณะต้องมีสิทธิมีโอกาสเข้าฟังการสืบพยานหลักฐานได้ และสื่อมวลชนมีสิทธิที่จะนำการสืบพยานหลักฐานที่ดำเนินไปในศาลโดยเปิดเผยไปเผยแพร่ทางสื่อมวลชนให้ประชาชนทั่วไปได้รับรู้รับทราบได้ เพื่อให้เกิดความโปร่งใสในการพิจารณาคดี⁵⁰ แต่หลักนี้ก็มิใช้อยกเว้นเช่นกัน กล่าวคือ ในกรณีที่เป็นไปเพื่อความเหมาะสม หรือเพื่อคุ้มครองสาธารณประโยชน์ หากศาลเห็นว่าควรห้ามมิให้มีการเปิดเผยข้อเท็จจริงหรือพฤติการณ์ต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับคดีไม่ว่าทั้งหมดหรือบางส่วนแห่งคดี ศาลอาจมีคำสั่งได้ใน 2 ลักษณะ คือ ลักษณะแรกเป็นการห้ามมิให้สาธารณชนเข้าฟังการสืบพยานหลักฐานทั้งหมดหรือบางส่วน แล้วดำเนินการสืบพยานหลักฐานโดยลับ รวมทั้งห้ามมิให้สาธารณชนและสื่อมวลชนเปิดเผยข้อเท็จจริงหรือพฤติการณ์ต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับคดี ส่วนคำสั่งในลักษณะที่สองจะอนุญาตให้สาธารณชนและสื่อมวลชนเข้าฟังการสืบพยานได้ แต่ห้ามมิให้ลงโฆษณาข้อเท็จจริงหรือพฤติการณ์ต่างๆ ตามที่ตนได้รับทราบมาในการสืบพยาน⁵¹ และการที่ศาลต้องพิจารณาคดีและสืบพยานโดยเปิดเผยเพื่อให้เป็นไปตามหลักนิติรัฐอันเป็นหลักที่แสดงถึงความเป็นประชาธิปไตย เพื่อให้ประชาชนสามารถมีส่วนร่วมในการตรวจสอบการทำงานของศาลในฐานะที่ประชาชนเป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตย และยังแสดงออกถึงสิทธิในการรับรู้ข่าวสารของประชาชนตามระบบประชาธิปไตยด้วย⁵²

ในคดีอาญานั้นการพิจารณาและการสืบพยานต้องกระทำต่อหน้าจำเลย ซึ่งหลักการดังกล่าวเป็นหลักการที่สำคัญในการดำเนินคดีอาญา มาจากแนวคิดเรื่องสิทธิที่จะเผชิญหน้ากับพยาน (Right to Confront Witness หรือ Confrontation) เพื่อให้จำเลยมีโอกาสตรวจสอบความน่าเชื่อถือของพยาน มีโอกาสซักค้านพยาน หรือเตรียมหาพยานหลักฐานมาสู้หักล้างพยานโจทก์ เพื่อพิสูจน์ความบริสุทธิ์ของตน เป็นการให้โอกาสจำเลยได้ต่อสู้คดีอย่างเต็มที่ และการที่จำเลยได้เผชิญหน้ากับพยานอาจทำให้พยานไม่กล้าเบิกความปรักปรำใส่ร้ายจำเลยเพราะจำเลยมีสิทธิซักค้านพยานได้ ดังนั้น กฎหมายจึงต้องบัญญัติคุ้มครองสิทธิดังกล่าวของจำเลยไว้ว่า การสืบพยานต้องกระทำต่อหน้าจำเลย ไม่ว่าจะชั้นสืบพยานโจทก์หรือจำเลยก็ตาม หากจำเลยไม่สามารถมาศาลได้เพราะมีเหตุจำเป็นศาลต้องเลื่อนคดีไป แต่ถ้ามีเหตุอันควรสงสัยว่าจำเลยหลบหนี ศาลก็ต้องออกหมายจับจำเลย

⁵⁰ ธาณี สิงหนาท, คำอธิบายพยานหลักฐานคดีแพ่งและคดีอาญา พิมพ์ครั้งที่ 14 กรุงเทพมหานคร: บริษัท กรุงสยาม พับลิชชิ่ง จำกัด 2560 หน้า 520

⁵¹ อุดม รัฐอมฤต, เรื่องเดิม หน้า 111

⁵² กุลธิดา คันธวีวรรณ, เรื่องเดิม หน้า 13

และปรับนายประกัน จะสืบพยานหลักฐานต่อไปไม่ได้ เมื่อจับตัวจำเลยมาได้แล้วจึงจะสืบพยานหลักฐานต่อไป⁵³

นอกจากนี้ การที่จำเลยต้องเผชิญหน้าพยานนั้น เนื่องมาจากหลักในการรับฟังพยานบุคคลที่จะต้องพิจารณาถึงความน่าเชื่อถือของพยานบุคคล เมื่อจำเลยได้เผชิญหน้าพยานถือเป็นการตรวจสอบและทำลายความน่าเชื่อถือของพยานบุคคลโดยผ่านกระบวนการ 3 ประการ คือ การให้จำเลยถามค้านพยาน การให้พยานเบิกความต่อหน้าศาลและจำเลยเพื่อให้ศาลและคู่ความฝ่ายตรงข้ามสังเกตอาการปฏิกิริยาของพยาน และการให้พยานสาบานหรือปฏิญาณตนก่อนเบิกความ

โดยหลักแล้วพยานบุคคลต้องเบิกความต่อหน้าจำเลย เว้นแต่กรณีที่เขาข้อยกเว้นบางประเทศ เช่น สหรัฐอเมริกาได้บัญญัติสิทธินี้ไว้ในรัฐธรรมนูญ เรียกว่าสิทธิในการเผชิญหน้ากับพยาน (Right to confront witness) ซึ่งในกฎหมายไทยนั้น หากมีการฝ่าฝืนบทบัญญัตินี้ ศาลย่อมไม่รับฟังพยานหลักฐานนั้น แม้ว่าจำเลยจะยินยอมก็พิจารณาหลังจำเลยไม่ได้ ซึ่งหลักการนี้เป็นหลักกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาที่สำคัญประการหนึ่งซึ่งแสดงให้เห็นว่ากฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาใช้ “หลักการตรวจสอบ” (Examination Principle) จะนำหลัก “ความประสงค์ของคู่ความ” (Principle of Party Disposition) หรือ “หลักความตกลง” (Negotiation Principle) ของวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้ในการดำเนินคดีอาญาไม่ได้⁵⁴ แต่อย่างไรก็ตามการสืบพยานที่เป็นเด็กอายุไม่เกิน 18 ปี ที่ได้มีการสืบพยานตามวิธีการในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 172 ตรี ซึ่งจัดให้พยานอยู่ในสถานที่อีกแห่งหนึ่งแล้วมีการถ่ายทอดเสียงและภาพมายังห้องพิจารณา หรือการสืบพยานผ่านระบบการประชุมทางจอภาพตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 230/1 ซึ่งกฎหมายให้ถือว่าเป็นการสืบพยานในห้องพิจารณา⁵⁵

2.3 การพิจารณาและการสืบพยานต้องทำตามกำหนดเวลา

หลักการนี้ไม่มีกฎหมายบัญญัติไว้อย่างชัดเจน แต่โดยหลักพื้นฐานแล้วต้องกระทำเช่นนั้น ดังนั้น โดยหลักแล้วการสืบพยานหลักฐานจึงต้องกระทำตามขั้นตอนและกรอบเวลาที่กฎหมายและศาลกำหนด เว้นแต่เป็นกรณีที่กฎหมายกำหนดยกเว้นไว้อย่างชัดเจน ตัวอย่างเช่น พยานหลักฐานไม่อยู่ในสภาพที่จะรอให้ถึงขั้นตอนและกำหนดเวลาสืบพยานหลักฐานตามกฎหมายได้ เช่น พยานบุคคลอาจถึงแก่ความตาย พยานเอกสารและพยานวัตถุอาจถูกภัยภัยย้ายถ่ายเททำให้สูญหาย

⁵³ ธาณี สิงหนาท, *เรื่องเดิม* หน้า 520

⁵⁴ ธาณิศ เศวตพิทักษ์, *คำอธิบายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ภาค 3-4 (มาตรา 157-245)*, พิมพ์ครั้งที่ 11 กรุงเทพมหานคร:บริษัท กรุงสยาม พิมพ์ซิง จำกัด 2557 หน้า 238

⁵⁵ ครรชิต จารุพันธ์, *การสืบพยานต่อหน้าจำเลย:ศึกษาเหตุยกเว้นกรณีการสืบพยานบุคคลก่อนฟ้องคดีต่อศาล*, วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต 2553 หน้า 10

หรือยากแก่การนำมา กฎหมายจึงกำหนดยกเว้นให้สืบพยานหลักฐานดังกล่าวล่วงหน้าได้ ดังที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 101⁵⁶

แต่เดิมนั้นการพิจารณาคดีและการสืบพยานในศาลมีความล่าช้าและไม่มีความชัดเจน เพราะเมื่อศาลรับฟ้องคดีเรื่องหนึ่งแล้ว จะต้องมีการกำหนดวันสืบพยานหลักฐานเพื่อนำมาใช้วินิจฉัยชี้ขาดคดี ซึ่งในแต่ละวันศาลจะนัดสืบพยานไว้หลายคดี ทำให้การสืบพยานในแต่ละคดีไม่สามารถดำเนินการให้เสร็จสิ้นไปภายในวันนัด เมื่อไม่สามารถสืบพยานให้เสร็จสิ้นไปได้ ศาลก็ต้องกำหนดวันนัดสืบพยานใหม่อีกครั้ง ซึ่งในการกำหนดวันนัดพิจารณาสืบพยานแต่ละครั้งจะต้องใช้ระยะเวลา 2-3 เดือน แต่ในการสืบพยานครั้งต่อไปก็จะเป็นการนัดสืบพยานไว้หลายคดีอีกเช่นกัน ก็จะทำให้การสืบพยานไม่เสร็จสิ้นไปในคราวเดียว และต้องนัดหลายๆ ครั้ง เป็นการสืบพยานเป็นคราวๆ ไป ทำให้การพิจารณาคดีเกิดความล่าช้า คดีเรื่องหนึ่งกว่าจะพิจารณาสืบพยานและทำคำพิพากษาเสร็จสิ้นต้องใช้เวลานานหลายปี ทำให้โอกาสที่ผู้พิพากษาจะได้พิจารณาคดีตั้งแต่ต้นจนจบมีน้อยมาก เพราะมีการโยกย้ายสับเปลี่ยนส่งผลกระทบต่อความเชื่อมั่นของบุคคลต่างๆ ที่มีต่อการวินิจฉัยชี้ขาดคดีของศาล เพราะผู้พิพากษาที่เป็นผู้วินิจฉัยชี้ขาดคดีอาจไม่ได้เห็นพยานปากสำคัญที่เบิกความไปก่อนแล้ว ทำให้ความมุ่งหมายที่จะให้ผู้พิพากษานั่งพิจารณาคดีของบุคคลต่างๆ เพื่อช่วยกันพิจารณาถึงความน่าเชื่อถือของพยาน และรับฟังข้อเท็จจริงอย่างละเอียดรอบคอบตั้งแต่ต้นจนจบกระบวนการ และร่วมกันทำคำพิพากษาจากข้อเท็จจริงที่ตนเองรับฟังร่วมกันมาไม่บรรลุผลตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ⁵⁷ อีกทั้ง เมื่อการพิจารณาคดีล่าช้าทำให้พยานหลักฐานต่างๆ ที่มีอยู่อาจสูญหายหรือเสื่อมสภาพไปตามเวลา เมื่อถึงวันสืบพยานหากศาลต้องการตรวจสอบพยานหลักฐานอย่างละเอียดอีกครั้งจะไม่สามารถทำได้ เพราะพยานหลักฐานดังกล่าวอาจไม่อยู่ในสภาพเดิมอีกต่อไป หากเป็นพยานบุคคลก็จะหลงลืมไปแล้วว่าเหตุการณ์ขณะเกิดเหตุนั้นเป็นเช่นไร จำเลยมีหน้าตาอย่างไร เพราะความทรงจำของบุคคลจะค่อยๆ เลือนรางไปตามเวลา และหากเป็นผู้สูงอายุ หรือเด็กเล็ก เมื่อเวลาผ่านไปเป็นปีก็อาจจะไม่สามารถจำเหตุการณ์ขณะเกิดเหตุได้

ต่อมาศาลยุติธรรมได้นำเอาระบบการนั่งพิจารณาคดีครบองค์คณะและต่อเนื่องมาใช้ ซึ่งระบบการพิจารณาคดีรูปแบบนี้จะทำให้การพิจารณาคดีเสร็จสิ้นไปที่ละคดีตามลำดับ การสืบพยานแต่ละคดีต้องมีการนัดพร้อมเพื่อประชุมคดีและตรวจพยานหลักฐานก่อน โดยคู่ความจะต้องเสนอแนวทางการสืบพยานหลักฐานต่อศาล คือต้องแจ้งจำนวนพยานหลักฐานที่จะสืบว่ามีมากน้อยเพียงใด พยานหลักฐานที่อ้างถึงเกี่ยวข้องกับข้อเท็จจริงตามข้อหาหรือข้อต่อสู้ข้ออ้างอย่างไร พยานบุคคลใดบ้างที่เบิกความถึงข้อเท็จจริงอย่างเดียวกัน มีพยานหลักฐานหรือข้อเท็จจริงใดที่ประสงค์จะ

⁵⁶ อุคม รัฐมฤต, *เรื่องเดิม* หน้า 103

⁵⁷ วิชัย ช่างหัวหน้า, *“การบริหารจัดการคดีเพื่อการพิจารณาคดีด้วยความรวดเร็ว ต่อเนื่อง และเป็นธรรม,”* วิทยานพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 2548 หน้า 53

ให้คู่ความอีกฝ่ายหนึ่งยอมรับ มีพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ เช่น ผลการตรวจพิสูจน์ หรือ พยานผู้เชี่ยวชาญที่จะนำสืบหรือไม่ และเกี่ยวข้องกับคดีอย่างไร มีพยานหลักฐานที่ต้องนำสืบล่วงหน้า เดินเผชิญสืบหรือส่งประเด็นไปสืบที่ศาลอื่นหรือไม่ ลำดับในการนำพยานบุคคลเข้าสืบก่อนหลัง มี พยานบุคคลที่เป็นเด็กอายุไม่เกินสิบแปดปี หรือพยานที่ต้องใช้ล่ามหรือไม่ พยานบุคคลที่ต้องขอให้ ศาลออกหมายเรียกและวันที่พยานต้องมาศาล จำนวนวันนัดที่คู่ความจำเป็นต้องใช้ในการสืบพยาน

ถ้าคู่ความประสงค์จะส่งประเด็นไปสืบพยานที่ศาลอื่น แต่ไม่แจ้งให้ศาลทราบในวัน นัดพร้อมตรวจพยานหลักฐาน ศาลอาจไม่อนุญาตให้ส่งประเด็นไปสืบพยานที่ศาลนั้น และให้เป็น หน้าที่ของคู่ความที่ต้องนำพยานมาสืบที่ศาลที่รับคดีไว้พิจารณา โดยในการสืบพยานศาลจะกำหนดวัน นัดพิจารณาเท่าที่จำเป็นแก่การสืบพยานเท่านั้นและจะพิจารณาคดีต่อเนื่องติดต่อกันไปทุกวันทำการ ตั้งแต่เวลา 8.30-16.30 นาฬิกาจนกว่าจะแล้วเสร็จโดยไม่เลื่อนคดี หากระยะเวลาที่กำหนดไว้ไม่ เพียงพอศาลจะกำหนดเพิ่มเติมให้ภายหลัง

โดยมาตรฐานการพิจารณาคดีครบองค์คณะและต่อเนื่องนี้ ในคดีที่จำเลยต้องชั่ง ระวังพิจารณาหรือคดีที่ผู้เสียหายหรือจำเลยเป็นเด็กหรือเยาวชน หรือคดีที่อยู่ในอำนาจศาลแขวง ต้องพิจารณาให้แล้วเสร็จด้วยความรวดเร็วภายใน 6 เดือน นับแต่วันนัดพร้อมตรวจพยานหลักฐาน หากเป็นคดีทั่วไป ศาลจะต้องพิจารณาให้แล้วเสร็จภายใน 12 เดือน นับแต่วันนัดพร้อมตรวจ พยานหลักฐาน ดังนั้น คู่ความจึงต้องเตรียมคดีมาสืบให้แล้วเสร็จภายในเวลาดังกล่าว

ผลจากการนำเอาระบบการพิจารณาคดีครบองค์คณะและต่อเนื่องมาใช้ในศาลทำ ให้คดีที่ค้างพิจารณาในศาลลดลงเป็นจำนวนมาก และสามารถดำเนินการให้แล้วเสร็จภายใน ระยะเวลาไม่เกิน 1 ปี

3. หลักการสืบพยานบุคคลในคดีอาญา

ความหมายของพยานบุคคลนั้น ศาสตราจารย์แอล ดูปลาตร์ ได้อธิบายว่า พยานบุคคล ได้แก่ “บุคคลหนึ่งโดยบังเอิญ หรือโดยคำเชื้อเชิญของคู่กรณีฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งได้รู้เห็นในการกระทำ หรือเหตุการณ์ที่เป็นปัญหาพุ่มเถียงหรือพิพาทกัน และบุคคลผู้นี้อาจสามารถที่จะไปให้การต่อศาล ยืนยันรับรองการกระทำหรือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น พร้อมด้วยแสดงให้ทราบถึงพฤติการณ์ หรือผลอย่าง ใดๆ อันเกิดจากการกระทำหรือเหตุการณ์นั้นๆ”⁵⁸

⁵⁸ แอลดูปลาตร์, คำบรรยายกฎหมายลักษณะพยาน และจิตวิทยา, กรุงเทพมหานคร:ร้านกาญจนา พิมพ์ดีด 2477 หน้า 47

อาจารย์โสภณ รัตนกร ได้ให้คำนิยามความหมายของ พยานบุคคล คือ “บุคคลที่มาเบิกความให้ข้อเท็จจริงในคดีต่อศาล ศาลรับรู้ข้อเท็จจริงจากพยานชนิดนี้โดยการที่พยานเล่าเรื่อง หรือตอบคำถามของศาลหรือคู่ความเกี่ยวกับข้อเท็จจริงหรือเหตุการณ์ที่พยานได้เห็น ได้ฟัง หรือได้ทราบมาก่อน”⁵⁹

ศาสตราจารย์ประมุข สุวรรณศรี ก็ได้ให้ความหมายไว้ว่า พยานบุคคล หมายถึง “ถ้อยคำของบุคคลที่มาให้การต่อหน้าศาล และศาลได้จัดบันทึกเป็นข้อความไว้ในสำนวนศาล ฉะนั้น จึงหมายถึงพยานหลักฐานที่เกิดขึ้นจากคำให้การของบุคคลต่อหน้าศาล”

จากความหมายข้างต้นดังกล่าวนี้ลักษณะของพยานบุคคลจะให้ความสำคัญกับถ้อยคำเบิกความที่บุคคลได้ให้ไว้ต่อศาล โดยไม่ได้เน้นที่ตัวบุคคล ดังนั้น การที่นำตัวบุคคลมาศาลเพื่อตรวจสอบดูร่องรอยบาดแผลจึงถือว่าเป็นพยานวัตถุ จะเป็นพยานบุคคลก็ต่อเมื่อมีการเบิกความ และยังหมายความรวมถึงบันทึกคำเบิกความที่ศาลได้บันทึกในคดีนั้นด้วย แต่ถ้านำบันทึกคำพยานนั้นไปอ้างในคดีอื่นถือเป็นพยานเอกสาร และแม้การอ้างบันทึกคำพยานชั้นได้สวนมูลฟ้องมาเป็นพยานในชั้นสืบพยานก็ถือเป็นพยานเอกสาร แม้ว่าจะอ้างในคดีเดียวกันก็ตาม แต่สิ่งที่สามารถนำไปใช้ในศาลเป็นพยานหลักฐานในการพิจารณาคดีก็คือ คำเบิกความหรือถ้อยคำของพยาน หากใช้ตัวพยาน (witness) เองไม่ ฉะนั้น เมื่อกล่าวถึงพยานชนิดนี้จึงหมายถึง คำเบิกความของพยาน (testimony) หรือบางทีก็เรียกว่าเป็นพยานถ้อยคำ (Oral evidence or parol evidence) เพราะถ้าพยานอยู่เฉยๆ ไม่เบิกความศาลก็จะไม่ได้ข้อเท็จจริงอะไร ผิดกับพยานเอกสารหรือพยานวัตถุ ซึ่งตัวอักษรหรือวัตถุ นั้นเองแสดงข้อเท็จจริงต่อศาล หรือศาลตรวจดูได้เอง และเนื่องจากศาลต้องบันทึกคำเบิกความของพยานเป็นลายลักษณ์อักษรเก็บรวมไว้ในสำนวนเพื่อเป็นหลักฐานในการวินิจฉัยคดี พยานบุคคลจึงหมายถึงบันทึกคำพยานที่ปรากฏอยู่ในสำนวน ซึ่งใช้ในการตัดสินคดีนั่นเองด้วย แต่ถ้าบันทึกคำพยานดังกล่าวนำไปใช้ในคดีคดีหนึ่งก็อาจกลายเป็นพยานเอกสารไป⁶⁰

พยานบุคคลจึงเป็นพยานที่มีความสำคัญที่สุดในการชี้หน้าพยานในคดีอาญา โดยเริ่มตั้งแต่ในชั้นสอบสวนที่พยานบุคคลต้องเดินทางไปให้ปากคำต่อพนักงานสอบสวนเกี่ยวกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นเพื่อบันทึกไว้ในสำนวนการสอบสวน จนกระทั่งการเดินทางไปเบิกความในชั้นศาลเพื่อให้ศาลบันทึกคำเบิกความพยานไว้ในสำนวนการพิจารณาคดี เพราะพยานบุคคลนั้นเป็นผู้รู้เห็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นโดยตลอด มีความใกล้ชิดกับการกระทำความผิดมากที่สุด จึงถือว่าพยานประเภทนี้มีน้ำหนักในการให้ข้อเท็จจริงที่มีความน่าเชื่อถือมากที่สุด

พยานบุคคลนั้นจะแยกเป็น ประจักษ์พยานหรือพยานโดยตรง กับพยานแวดล้อมกรณีหรือพยานเหตุผล โดยประจักษ์พยาน นั้นเป็นพยานหลักฐานที่บ่งระบุถึงข้อเท็จจริงหนึ่งข้อหรือ

⁵⁹ โสภณ รัตนกร, *เรื่องเดิม* หน้า 22

⁶⁰ โสภณ รัตนกร, *เรื่องเดิม* หน้า 23

ข้อเท็จจริงใดโดยชัดแจ้ง ส่วนพยานแวดล้อมกรณีหรือพยานเหตุผล นั้นจะหมายถึงพยานหลักฐานที่ไม่ได้บ่งระบุถึงข้อเท็จจริงโดยตรง แต่สามารถอนุมานได้ด้วยเหตุผลหรือสามัญสำนึกว่ามีข้อเท็จจริงหนึ่งข้อเท็จจริงใดเกิดขึ้น⁶¹

3.1 การแบ่งประเภทของพยานหลักฐานในในกฎหมายลักษณะพยาน

การแบ่งประเภทของพยานหลักฐานนั้นเป็นไปเพื่อประโยชน์ในการกำหนดวิธีการนำสืบและการรับฟังพยานหลักฐาน เพราะพยานแต่ละประเภทมีวิธีการนำสืบและการรับฟังพยานที่แตกต่างกัน โดยการแบ่งประเภทพยานหลักฐานอาจแบ่งออกเป็น 3 ประเภท ดังนี้

พยานบุคคล หมายถึง บุคคลที่มาให้ถ้อยคำต่อศาลและเบิกความเล่าเรื่องด้วยวาจาเพื่อที่ศาลจะได้บันทึกถ้อยคำของพยานผู้นั้นไว้เป็นพยานหลักฐานในการพิจารณาคดี โดยพยานบุคคลต้องสามารถเข้าใจและตอบคำถามได้ โดยที่ไม่มีการจำกัดอายุของพยานไว้ ดังนั้น แม้พยานจะเป็นเด็ก แต่ถ้าโตพอที่จะเข้าใจและตอบคำถามได้ก็สามารถเป็นพยานได้เช่นกัน

พยานเอกสาร หมายถึง พยานที่มีการบันทึกไว้เป็นลายลักษณ์อักษรหรือด้วยรูปรอยใด ๆ อันเป็นการสื่อความหมายในภาษาใดภาษาหนึ่ง โดยสาระสำคัญของพยานเอกสารคือการสื่อความหมายเป็นภาษาของมนุษย์ไม่ว่าภาษานั้นจะเป็นภาษาใดก็ตาม⁶²

พยานวัตถุ หมายถึง วัตถุสิ่งของที่คู่ความอ้างเป็นพยาน รวมถึงสิ่งหามทรัพย์และอสังหาริมทรัพย์ เช่น อาคารบ้านเรือนสถานที่ต่าง ๆ ซึ่งเมื่อถึงขั้นพิจารณาของศาลหากว่าคู่ความไม่สามารถรับข้อเท็จจริงของพยานวัตถุบางอย่างได้ก็อาจต้องนำพยานวัตถุนั้นมาศาลเพื่อให้ศาลตรวจสอบ หรือศาลอาจต้องออกไปตรวจดูพยานวัตถุนั้นด้วยตนเอง

3.2 ลักษณะและความสามารถของพยานบุคคล

พยานบุคคลนั้นจำเป็นต้องเป็นบุคคลผู้ได้ประสบพบเห็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในคดีนั้น แต่มิใช่ว่าบุคคลที่พบเห็นเหตุการณ์ทุกคนจะเข้าเบิกความเป็นพยานต่อศาลได้ทุกคนเสมอไป เพราะบุคคลที่จะเป็นพยานได้นั้นจะต้องมีความสามารถในการเป็นพยานได้ด้วย บุคคลที่เป็นพยานจะต้องสามารถเข้าใจคำถามได้ เพราะการสืบพยานในศาลจะเกิดจากคำถามของทนาย หรือของศาล แต่เดิมพระราชบัญญัติลักษณะพยาน ร.ศ. 113 ระบุว่า พยานบุคคลที่มาให้การต่อศาลต้องให้การด้วยปากเปล่ากรณีพยานเป็นไปอนุญาตให้เบิกความโดยการเขียนตัวอักษร หรือรูปภาพ หรือแสดงกิริยาท่าทางก็ได้แต่ต้องทำต่อหน้าศาล (มาตรา 5) คนต่างชาติที่ไม่เข้าใจภาษาไทย อนุญาตให้ใช้ล่ามได้ (มาตรา 34) แต่พยานที่เป็นเด็กก่อนอายุ คนสูงอายุมาก และคนที่มีโรครายในหรือโรครายนอกเจ็บปวดสาหัสจนสิ้นสติ ศาลต้องรับฟังด้วยความระมัดระวัง (มาตรา 4) ซึ่งหลักกฎหมายดังกล่าวนี้มีความสอดคล้อง

⁶¹ พรเพชร วิชิตชลชัย, *คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยานหลักฐาน*, พิมพ์ครั้งที่ 1 กรุงเทพมหานคร: สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา 2551 หน้า 234

⁶² พรเพชร วิชิตชลชัย, *เรื่องเดิม* หน้า 346

กับประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งปัจจุบันที่มีการบัญญัติว่า พยานบุคคลต้องเป็นคนที่มีความสามารถรู้และตอบคำถามได้ คนสูงอายุ เด็ก คนพิการ หูหนวก เป็นใบ้หรือบุคคลใด ถ้าเข้าใจคำถามและตอบคำถามก็เป็นพยานได้ จึงเห็นได้ว่ากฎหมายยึดถือความสามารถของบุคคลตามความเป็นจริง อายุมากหรือน้อยไม่ใช่สาระสำคัญ แม้ว่าจะพิการหูหนวกหรือเป็นใบ้ก็สามารถเบิกความผ่านล่าม หรือใช้ภาษามือได้ และหากเป็นคนต่างประเทศที่ไม่สามารถเข้าใจภาษาไทย ก็สามารถเบิกความผ่านล่าม ดังนั้น ขอเพียงแต่พยานบุคคลสามารถเข้าใจและตอบคำถามได้ ก็สามารถนำมาเบิกความต่อศาลได้แล้ว โดยไม่มีการจำกัดอายุ ซึ่งหลักการเหล่านี้เป็นไปตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 46 โดยหลักในเรื่องความสามารถของพยานที่เบิกความในศาลนี้มาใช้กับคดีอาญาด้วยตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 35

กฎหมายลักษณะพยานสมัยใหม่นั้นเปิดกว้างให้ศาลรับฟังพยานบุคคลได้เป็นการทั่วไป มิได้มีการห้ามมิให้บุคคลบางจำพวก บางอาชีพ หรือผู้มีส่วนได้เสียหรือใกล้ชิดกับคู่ความเป็นพยานอีกต่อไป และในส่วนที่เกี่ยวกับพยานบุคคลคงมีบทบัญญัติห้ามมิให้รับฟังด้วยเหตุอันเกี่ยวกับตัวพยานเองเพียง 2 กรณีเท่านั้น คือ พยานที่ไม่สามารถเข้าใจและตอบคำถามได้ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 95 (1) และจำเลยซึ่งไม่อาจเป็นพยานโจทก์ในคดีอาญาได้ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 232 เท่านั้น สำหรับพยานที่ไม่ได้เห็นได้ยิน หรือทราบข้อความด้วยตนเองไม่ต้องห้ามอีกต่อไป⁶³ และจำเลยยังสามารถอ้างโจทก์เป็นพยานได้ไม่ต้องห้าม ซึ่งคุณลักษณะของพยานบุคคล⁶⁴นั้นอาจกล่าวโดยสรุปได้ดังนี้

- 1) ต้องเป็นพยานบุคคลที่สามารถเข้าใจและตอบคำถามได้ ดังนั้น บุคคลใดๆ รวมทั้งเด็ก ผู้พิการ เช่น หูหนวก ตาบอด หากมีความสามารถในการถ่ายทอดก็สามารถเป็นพยานได้
- 2) ต้องเป็นบุคคลซึ่งน่าจะพิสูจน์ได้ว่าจำเลยมีผิดหรือบริสุทธิ์ การนำพยานบุคคลเข้าสืบจะต้องพิจารณาว่าบุคคลนั้นมีส่วนรู้เห็นหรือสามารถพิสูจน์ความผิดได้
- 3) ต้องเป็นพยานบุคคลที่มีได้เกิดจากการจงใจ มีคำมั่นสัญญา ชูเชิญ หลอกลอง หรือโดยมิชอบประการอื่นๆ พยานบุคคลที่ได้มาต้องไม่เกิดขึ้นจากการกระทำที่มิชอบ เช่น พยานที่ได้รับการว่าจ้างมาให้การ หรือพยานเท็จ รวมทั้งการให้คำมั่นสัญญา หรือการชูเชิญเพื่อให้บุคคลมาเป็นพยานจะส่งผลต่อการรับฟังพยาน

⁶³ โสภณ รัตนกร, คำอธิบายพยาน, พิมพ์ครั้งที่ 10 กรุงเทพมหานคร:สำนักพิมพ์นิติบรรณการ, 2553 หน้า 358

⁶⁴ รัตนภรณ์ จิระวัฒน์ชัย, เรื่องเดิม หน้า 10

4. แนวคิดการสืบพยานบุคคลในคดีอาญาในลักษณะการประชุมทางจอภาพ

การสืบพยานโดยระบบการประชุมทางจอภาพ (Video Conference) หมายถึง การสืบพยานผ่านระบบสื่อสารทางไกลผ่านทางจอภาพ โดยเป็นเครื่องมือสื่อสารโทรคมนาคมที่สามารถสื่อสารแลกเปลี่ยนทั้งภาพและเสียงของผู้ที่อยู่ต่างสถานที่กันได้ในเวลาเดียวกัน โดยมีลักษณะเสมือนหนึ่งว่าได้นั่งพูดกันอยู่เฉพาะหน้า ทั้งยังเก็บบันทึกภาพเหตุการณ์ทั้งหมดไว้ในระบบวิดีโอได้ด้วย ซึ่งคล้ายกับการส่งสัญญาณทีวี⁶⁵ ซึ่งระบบการประชุมทางจอภาพนี้จะสามารถนำมาใช้ในการพิจารณาคดีในกรณีที่พยานไม่ได้อยู่ในห้องพิจารณาเดียวกับผู้พิพากษา โดยพยานนั้นอาจจะอยู่ในอีกห้องพิจารณาหนึ่งหรืออาจอยู่ในอีกสถานที่ที่จัดไว้นอกศาล ไม่ว่าจะเป็นในประเทศหรือต่างประเทศและให้มีการสืบพยานและพิจารณาคดี โดยผ่านระบบการประชุมทางจอภาพ

สาเหตุที่ทำให้ต้องมีระบบการสืบพยานผ่านจอภาพเข้ามาช่วยในการพิจารณาคดีก็เนื่องจากในปัจจุบันสภาพทางสังคมของไทย ได้เปลี่ยนไปตามสังคมโลกซึ่งเป็นสังคมแห่งเทคโนโลยีและการสื่อสาร จึงต้องมีการปรับเปลี่ยนรูปแบบของการพิจารณาของศาลให้ยอมรับการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามาช่วยในการพิจารณาคดี เพื่อประโยชน์ของประชาชน และเป็นการผ่อนคลายหลักกฎหมายที่กำหนดให้การพิจารณาคดีต้องกระทำต่อหน้าคู่ความ และต้องกระทำโดยเปิดเผย รวมไปถึงในคดีอาญาที่กำหนดให้กระบวนพิจารณาและสืบพยานในศาลต้องกระทำโดยเปิดเผยต่อหน้าจำเลย และตลอดจนขั้นตอนของการฝากขัง จึงได้ใช้วิธีการแก้ไขกฎหมายที่เกี่ยวข้องให้เกิดความชัดเจน เพื่อรองรับการปรับใช้ระบบสื่อสารทางไกลผ่านจอภาพตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 230/1

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 230/1 บัญญัติว่า “ในกรณีที่มีเหตุจำเป็นอันไม่อาจนำพยานมาเบิกความในศาลได้ เมื่อคู่ความร้องขอหรือศาลเห็นสมควร ศาลอาจอนุญาตให้พยานดังกล่าวเบิกความที่ศาลอื่น หรือสถานที่ทำการของทางราชการ หรือสถานที่แห่งอื่นนอกศาลนั้น โดยจัดให้มีการถ่ายทอดภาพและเสียงในลักษณะการประชุมทางจอภาพได้ ทั้งนี้ ภายใต้การควบคุมของศาลที่มีเขตอำนาจเหนือท้องที่นั้น ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในข้อบังคับของประธานศาลฎีกา โดยได้รับความเห็นชอบจากที่ประชุมใหญ่ของศาลฎีกาและประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้วให้ใช้บังคับได้

การเบิกความตามวรรคหนึ่งให้ถือเสมือนว่าพยานเบิกความในห้องพิจารณาของศาล”

มาตรานี้เป็นข้อยกเว้นหลักในเรื่องการสืบพยานที่จะต้องกระทำในศาลโดยนำเทคโนโลยีสื่อสารสมัยใหม่มาใช้ในศาล เพื่อช่วยแก้ไขปัญหาในกรณีที่มีเหตุจำเป็นไม่สามารถนำพยานมาเบิก

⁶⁵ จุมพล วงศ์พระพรเลิศ, *เรื่องเดิม* หน้า 181

ความในศาลได้ อาจเป็นเพราะพยานมีภูมิลำเนาอยู่นอกเขตอำนาจศาล หรือพยานอยู่ในเขตอำนาจศาล แต่มีเหตุจำเป็นไม่อาจนำพยานมาเบิกความในศาลได้ เช่น พยานบุคคลประสบอุบัติเหตุต้องรักษาตัวอยู่ในโรงพยาบาลเป็นเวลานาน ศาลอาจอนุญาตให้พยานเบิกความที่ศาลอื่น หรือสถานที่ทำการของทางราชการหรือสถานที่แห่งอื่นนอกศาลผ่านระบบการประชุมทางจอภาพแทนการสืบพยานในศาล โดยวิธีการสืบพยานจะต้องจัดให้มีการถ่ายทอดภาพและเสียงระหว่างห้องพิจารณาของศาลกับห้องที่พยานเบิกความสามารถโต้ตอบกันได้โดยตรง ทั้งนี้ ภายใต้การควบคุมของศาลที่มีเขตอำนาจเหนือห้องที่นั้น การสืบพยานนอกศาลโดยใช้การสื่อสารระบบดังกล่าว สามารถทำให้การพิจารณาคดีเป็นไปโดยรวดเร็ว พยานไม่ต้องเดินทางมาเบิกความต่อศาลเดิม และไม่ต้องส่งประเด็นไปสืบพยานที่ศาลอื่น พนักงานอัยการหรือทนายความ ยังสามารถซักถามพยานผ่านสื่อ ผู้พิพากษายังคงต้องบันทึกคำเบิกความของพยานรวมถึงซักถามพยานได้ตามปกติ

การสืบพยานนอกศาลโดยให้พยานเบิกความผ่านระบบการประชุมทางจอภาพแม้ตัวพยานจะเบิกความอยู่นอกห้องพิจารณาของศาลไม่ได้อยู่ต่อหน้าจำเลย แต่ได้มีการถ่ายทอดภาพและเสียงไปยังห้องพิจารณาของศาล สามารถโต้ตอบกันได้โดยตรงทันที เสมือนหนึ่งได้พูดคุยกันอยู่เฉพาะหน้าจึงไม่กระทบสิทธิในการเผชิญหน้ากับพยาน น่าจะถือว่าเป็นการพิจารณาและสืบพยานต่อหน้าจำเลย แต่อาจมีการตีความไปในทางเคร่งครัดถือว่าการสืบพยานในกรณีนี้เป็นการพิจารณาและสืบพยานที่มีได้กระทำต่อหน้าจำเลย ความในวรรคท้ายของมาตรา 230/1 จึงบัญญัติ ให้ถือเสมือนว่าพยานเบิกความในห้องพิจารณาของศาล ก็ต้องถือว่าพยานเบิกความต่อหน้าจำเลยด้วย

บทบัญญัติมาตรานี้จะใช้สำหรับการสืบพยานในระยะไกล หรือระยะทางห่างไกลก็ได้ เช่น ในกรณีที่คู่ความอ้างพยานบุคคลซึ่งมีถิ่นที่อยู่ในต่างประเทศเป็นพยานแต่ไม่อาจนำพยานมาเบิกความในศาลไทยได้ เมื่อคู่ความร้องขอหรือศาลเห็นสมควรเอง ศาลอาจใช้ดุลพินิจอนุญาตให้พยานเบิกความในสถานที่ต่างประเทศโดยใช้วิธีการผ่านระบบการประชุมทางจอภาพได้ตามมาตรานี้ก็ได้⁶⁶

ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศเป็นศาลแรกในประเทศไทยที่ใช้ระบบสื่อสารทางไกลผ่านทางจอภาพในการสืบพยาน โดยเป็นไปตามข้อกำหนดคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ พ.ศ.2540 ข้อ 32 ที่กำหนดให้ศาลอาจอนุญาตให้ทำการสืบพยานบุคคลที่อยู่นอกศาล โดยระบบการประชุมทางจอภาพได้ โดยให้คู่ความฝ่ายที่อ้างพยานเป็นผู้ออกค่าใช้จ่าย ซึ่งการสืบพยานโดยระบบสื่อสารทางไกลผ่านจอภาพนี้เกิดขึ้นครั้งแรกเมื่อวันที่ 16 เมษายน 2541 ในการไต่สวนมูลฟ้องคดีอาญาหมายเลขดำที่ 36/2540 ระหว่างบริษัท ซีบูราญาโปรดักชั่นส์ จำกัด โจทก์ กับ บริษัท ซีบูราญาไซโย จำกัด กับบพวง จำเลย ในความผิดต่อ พ.ร.บ.ลิขสิทธิ์ พ.ศ.2537 โดยองค์คณะผู้พิพากษา คู่ความ และทนายความที่อยู่ในประเทศไทยได้ไปทำการพิจารณาคดีที่ที่ท่า

⁶⁶ ธานี สิงหนาท, *เรื่องเดิม* หน้า 516

การของการสื่อสารแห่งประเทศไทย อาคารไปรษณีย์กลาง ถนนสีพระยา เขตบางรัก กรุงเทพมหานคร ส่วนพยานที่ประเทศญี่ปุ่นอยู่ที่สตูดิโอสำหรับจัดการประชุมทางจอภาพที่ประเทศญี่ปุ่น และในเวลาต่อมาวิธีการสืบพยานโดยระบบการประชุมทางจอภาพได้มีการใช้กันอย่างแพร่หลายในทุกศาลทั่วประเทศ

ซึ่งหลักเกณฑ์ของการจะสืบพยานบุคคลนอกศาลโดยระบบการประชุมทางจอภาพในคดีอาญานั้น จะต้องปฏิบัติตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 230/1 ซึ่งต้องปฏิบัติดังนี้⁶⁷

- (1) เป็นกรณีที่มีเหตุจำเป็นอันไม่อาจนำพยานมาเบิกความในศาลได้
  - (2) คู่ความร้องขอซึ่งอาจจะเป็นคู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งก็ได้ หรือศาลเห็นสมควรด้วยดุลพินิจของศาลเอง ซึ่งต่างจากคดีแพ่งที่คู่ความจะต้องร้องขอเท่านั้นศาลจึงจะให้มีการสืบพยานทางจอภาพเพราะในคดีแพ่งผู้ร้องขอจะต้องเป็นผู้เสียค่าใช้จ่ายเอง
  - (3) การประชุมทางจอภาพจะต้องอยู่ภายใต้การควบคุมของศาลที่มีเขตอำนาจเหนือท้องที่นั้น โดยศาลจะต้องเข้าไปควบคุมการถ่ายทอดภาพและเสียง
  - (4) ประธานศาลฎีกามีอำนาจออกข้อบังคับเกี่ยวกับหลักเกณฑ์และวิธีการของการถ่ายทอดภาพและเสียงในลักษณะการประชุมทางจอภาพโดยข้อบังคับดังกล่าวต้องได้รับความเห็นชอบของที่ประชุมใหญ่ของศาลฎีกาและประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้ว
  - (5) ไม่ได้มีการกำหนดเงื่อนไขในเรื่องความรับผิดชอบในเรื่องค่าใช้จ่าย แต่อาจมีการกำหนดไว้ในข้อบังคับของประธานศาลฎีกาได้
  - (6) การเบิกความของพยานถือว่าเป็นการเบิกความในห้องพิจารณาของศาล ซึ่งข้อนี้เป็นเรื่องสำคัญเพราะการพิจารณาคดีอาญาต้องกระทำต่อหน้าจำเลยตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 172 เว้นแต่จะเข้าข้อยกเว้นตามมาตรา 172 ทวิ
- ซึ่งในปัจจุบันนั้นมีการออกข้อบังคับของประธานศาลฎีกาว่าด้วยการสืบพยานคดีอาญาในลักษณะการประชุมทางจอภาพ พ.ศ.2556 และประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้วเมื่อวันที่ 27 กันยายน 2556 โดยมีรายละเอียดคือ ในกรณีที่มีความจำเป็นไม่อาจนำพยานมาเบิกความในศาลที่พิจารณาคดีได้ ให้ศาลใช้ดุลพินิจให้สืบพยานที่อยู่นอกศาลในลักษณะการประชุมทางจอภาพเฉพาะกรณีมีเหตุจำเป็น โดยต้องคำนึงถึงความจำเป็นของพยานที่ไม่อาจเดินทางมายังศาลได้กับการที่จะได้รับการพิจารณาที่เป็นธรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งสิทธิของจำเลยในการต่อสู้คดีและในการใช้คำถามกับพยานโดยตรง ซึ่งอาจทำให้จำเลยได้รับผลกระทบจากการที่พยานไม่ได้อยู่ในห้องพิจารณาคดี ซึ่งเหตุจำเป็นดังกล่าวนี้ อาจเกิดจากการที่พยานเจ็บป่วย หรือมีถิ่นที่อยู่ห่างไกลจากศาลที่พิจารณาคดี

⁶⁷ พรเพชร วิชิตชลชัย, เรื่องเดิม หน้า 263-264

หรือมีถิ่นที่อยู่ในต่างประเทศ หรือมีเหตุจำเป็นอย่างอื่นอันมิอาจก้าวล่วงเสียได้ ก็ให้ศาลจดแจ้งข้อเท็จจริงที่เป็นเหตุให้มีการสืบพยานบุคคลนอกศาลในลักษณะประชุมทางจอภาพไว้ในรายงานกระบวนการพิจารณา⁶⁸

5. หลักการสืบพยานบุคคลในลักษณะการประชุมทางจอภาพในคดีอาญาของไทย

ในปัจจุบันทั้งคดีแพ่งและคดีอาญาสามารถดำเนินการสืบพยานด้วยวิธีการประชุมทางจอภาพได้ โดยวิธีการสืบพยานบุคคลในลักษณะการประชุมทางจอภาพของคดีทั้งสองประเภทดังกล่าวมีแนวปฏิบัติคล้ายกัน ส่วนที่แตกต่างกันประการสำคัญคือ การสืบพยานในคดีอาญาศาลจะต้องคำนึงถึงการพิจารณาที่เป็นธรรม โดยเฉพาะสิทธิของจำเลยในการต่อสู้คดี และในการใช้คำถามกับพยานโดยตรง (Confrontation Theory) ศาลจึงต้องใช้วิธีการสืบพยานในลักษณะการประชุมทางจอภาพเฉพาะในกรณีมีเหตุจำเป็น ซึ่งการสืบพยานในลักษณะการประชุมทางจอภาพในคดีอาญาเป็นการดำเนินการตาม

- ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 230/1 และประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 15 ประกอบประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 121 วรรคสอง

- ข้อบังคับของประธานศาลฎีกา ว่าด้วยการสืบพยานคดีอาญาในลักษณะการประชุมทางจอภาพ พ.ศ.2556 และ

- ระเบียบสำนักงานศาลยุติธรรมว่าด้วยวิธีปฏิบัติงานด้านธุรการในการสืบพยานโดยระบบการประชุมทางจอภาพ พ.ศ.2557

5.1 หลักเกณฑ์การขอสืบพยานคดีอาญาในลักษณะการประชุมทางจอภาพ

ศาลจะอนุญาตให้ทำการสืบพยานบุคคลในลักษณะการประชุมทางจอภาพตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 230/1 วรรคหนึ่ง ประกอบด้วยข้อบังคับของประธานศาลฎีกาว่าด้วยการสืบพยานคดีอาญาในลักษณะการประชุมทางจอภาพ พ.ศ.2556 ข้อ 4 ได้เมื่อเป็นไปตามหลักเกณฑ์ ดังนี้

5.1.1 กำหนดเวลาการร้องขอ

แม้ว่าประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 230/1 วรรคหนึ่ง จะบัญญัติให้คู่ความสามารถร้องขอให้ศาลทำการสืบพยานบุคคลที่อยู่นอกศาลในลักษณะการประชุม

⁶⁸ ข้อบังคับของประธานศาลฎีกา ว่าด้วยการสืบพยานคดีอาญาในลักษณะการประชุมทางจอภาพ พ.ศ.2556 ข้อ 5

ทางจอภาพได้ โดยไม่มีกำหนดระยะเวลาการร้องขอ แต่ตามข้อบังคับของประธานศาลฎีกาฯ ข้อ 4 วรรคหนึ่ง ให้ศาลสอบถามคู่ความในวันนัดตรวจพยานหลักฐานด้วยว่ามีพยานบุคคลที่อยู่นอกศาลหรือไม่ เพราะหากมีและคู่ความฝ่ายที่อ้างพยานร้องขอให้ศาลทำการสืบพยานนั้นในลักษณะการประชุมทางจอภาพ หรือศาลเห็นสมควรก็สามารถกำหนดแนวทางการดำเนินคดีเพื่อไม่ให้เกิดความขัดข้องแก่การพิจารณาคดีต่อเนื่องได้

5.1.2 คู่ความร้องขอหรือศาลเห็นสมควร

คู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งหรือทั้งสองฝ่ายที่อ้างบุคคลที่อยู่นอกศาลเป็นพยาน มีสิทธิร้องขอให้ศาลทำการสืบพยานบุคคลในลักษณะการประชุมทางจอภาพ โดยอาจทำคำร้องขอเป็นหนังสือหรือแถลงด้วยวาจาก็ได้ และในคดีอาญานี้แม้ว่าคู่ความจะไม่ได้ร้องขอ หากศาลเห็นสมควรศาลอาจอนุญาตให้พยานดังกล่าวไปเบิกความที่ศาลอื่นหรือสถานที่ทำการของทางราชการหรือสถานที่แห่งอื่นนอกศาลในลักษณะการประชุมทางจอภาพได้

5.1.3 พยานบุคคลต้องมีเหตุจำเป็นที่ไม่อาจเดินทางมาศาล

ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 230/1 วรรคหนึ่ง ข้อบังคับประธานศาลฎีกาฯ ข้อ 4 วรรคหนึ่ง และข้อ 5 วรรคหนึ่ง กำหนดให้ศาลใช้ดุลพินิจให้สืบพยานที่อยู่นอกศาลในลักษณะการประชุมทางจอภาพเฉพาะในกรณีมีเหตุจำเป็น ซึ่งอาจเกิดจากการที่พยานเจ็บป่วย เช่น เป็นอัมพาต หรือมีถิ่นที่อยู่ห่างไกลจากศาลที่พิจารณาคดี หรือมีถิ่นที่อยู่ในต่างประเทศ หรือมีเหตุจำเป็นอย่างอื่นอันมิอาจก้าวล่วงเสียได้ และศาลต้องจัดแจ้งข้อเท็จจริงที่เป็นเหตุให้มีการสืบพยานบุคคลในลักษณะการประชุมทางจอภาพไว้ในรายงานกระบวนการพิจารณาด้วย

5.2 การดำเนินกระบวนการพิจารณาก่อนวันสืบพยานบุคคลในลักษณะการประชุมทางจอภาพ

5.2.1 ข้อพิจารณาของศาล

ตามข้อบังคับของประธานศาลฎีกาฯ ข้อ 4 วรรคหนึ่ง และข้อ 5 วรรคหนึ่ง ให้ศาลใช้ดุลพินิจให้สืบพยานที่อยู่นอกศาลในลักษณะการประชุมทางจอภาพเฉพาะกรณีมีเหตุจำเป็น โดยต้องคำนึงถึงความจำเป็นของพยานที่ไม่อาจเดินทางมายังศาลได้ ประกอบกับการที่จะได้รับการพิจารณาที่เป็นธรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งสิทธิของจำเลยในการต่อสู้คดี และในการใช้คำถามกับพยานโดยตรงซึ่งอาจทำให้จำเลยได้รับผลกระทบจากการที่พยานไม่ได้อยู่ในห้องพิจารณาคดี

ข้อพิจารณาของศาลเกี่ยวกับสิทธิของจำเลยในการได้รับการพิจารณาที่เป็นธรรมนี้ ศาลต้องพิจารณาด้วยความรอบคอบว่าการอนุญาตให้พยานไปเบิกความในอีกสถานที่หนึ่งจะทำให้จำเลยเสียเปรียบในการต่อสู้คดีหรือมีผลกระทบต่อการรับฟังพยานหลักฐานหรือไม่ เช่น กรณีพยานคู่ หากพยานคนหนึ่งอยู่ที่ศาลที่พิจารณาคดี และพยานอีกคนหนึ่งไปเบิกความที่สถานที่อื่นจะกระทำได้อต่อเมื่อมีระบบการสืบพยานในระบบการประชุมทางจอภาพรองรับ และพยานทั้งสองคน

พร้อมที่จะเบิกความได้โดยต่อเนื่องกัน โดยขณะพยานคนแรกเบิกความ พยานคนหลังจะต้องไม่มีโอกาสได้ฟังคำให้การของพยานคนแรก ดังนั้น ก่อนที่ศาลจะอนุญาตให้พยานคนใดไปเบิกความที่สถานที่อื่นในลักษณะการประชุมทางจอภาพ ศาลควรสอบถามคู่ความให้ได้ความชัดเจนด้วยว่าพยานนั้นเป็นพยานคู่หรือไม่ว่า เพื่อให้สามารถกำหนดมาตรการในการสืบพยานได้อย่างถูกต้องเหมาะสม และสถานที่ที่จะให้พยานไปเบิกความในลักษณะการประชุมทางจอภาพได้มีการจัดวางระบบรองรับไว้แล้ว โดยสถานที่ดังกล่าวอาจเป็นที่ทำการศาลอื่นหรือไม่ใช่ที่ทำการศาลก็ได้

สำหรับสถานที่ทำการสืบพยานในลักษณะการประชุมทางจอภาพนั้น นอกจากศาลจะอนุญาตให้พยานไปเบิกความที่ศาลอื่นในพื้นที่ที่พยานสามารถไปเบิกความได้แล้ว ศาลอาจอนุญาตให้พยานไปเบิกความที่สถานที่แห่งอื่น ทั้งที่เป็นสถานที่ทำการของทางราชการ เช่น กองพิสูจน์หลักฐานกลาง สำนักงานตำรวจแห่งชาติ และสถานที่อื่นซึ่งไม่ใช่ที่ทำการของทางราชการ เช่น ศูนย์โทรคมนาคม โรงพยาบาล วัด แต่สถานที่เหล่านั้นต้องมีการจัดวางระบบรองรับไว้แล้ว ส่วนสถานที่ที่องค์คณะผู้พิพากษาจะทำการสืบพยานนั้น ในทางปฏิบัติองค์คณะผู้พิพากษาจะอยู่ที่ห้องพิจารณาของศาลที่พิจารณาคดี แต่หากมีการณีฉุกเฉินหรือเป็นการจำเป็น เช่น มีเหตุขัดข้องเกี่ยวกับระบบการสืบพยานในลักษณะการประชุมทางจอภาพ เมื่อมีการประสานความร่วมมือกับศาลอื่นที่ใกล้เคียงหรือสถานที่อื่นที่มีระบบรองรับ ศาลอาจไปทำการสืบพยานที่ศาลอื่นหรือสถานที่แห่งอื่นก็ได้ เพื่อให้ไม่ต้องเลื่อนคดี ซึ่งเป็นไปตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 35 วรรคหนึ่ง

5.2.2 เอกสารหรือวัตถุพยานที่จะต้องสืบประกอบคำเบิกความของพยานบุคคล

ถ้ามีเอกสารหรือวัตถุพยานที่จะต้องสืบประกอบคำเบิกความของพยานบุคคล ศาลอาจกระทำโดยผ่านระบบการประชุมทางจอภาพ หรือส่งสำเนาเอกสารหรือภาพถ่ายวัตถุพยานที่คู่ความทุกฝ่ายรับรองแล้วไปให้พยานตรวจดู เว้นแต่มีความจำเป็นต้องให้พยานยืนยันความถูกต้องแท้จริงของเอกสารหรือวัตถุพยานที่จะให้พยานเบิกความประกอบ ก็ให้ส่งเอกสารหรือวัตถุพยานนั้นไปตามข้อบังคับของประธานศาลฎีกาฯ ข้อ 6

กรณีศาลเห็นสมควรให้สืบพยานเอกสารหรือพยานวัตถุประกอบคำเบิกความของพยานบุคคล โดยให้จัดส่งเอกสารหรือวัตถุพยาน หรือสำเนาเอกสารหรือภาพถ่ายวัตถุพยานไปให้พยานตรวจดู ศาลที่พิจารณาคดีจะมีการกำหนดเวลาให้คู่ความส่งเอกสารหรือวัตถุพยานพร้อมสำเนาล่วงหน้าก่อนถึงวันนัด โดยต้องเผื่อระยะเวลาที่คู่ความทุกฝ่ายจะรับรองสำเนาเอกสารและภาพถ่ายรวมทั้งการส่งเอกสารกับพยานวัตถุพยานหรือสำเนาเหล่านั้นไปยังศาลที่พยานจะไปเบิกความ เพื่อให้ไม่ต้องเลื่อนคดีเพราะเหตุพยานเอกสารหรือพยานวัตถุยังไม่พร้อมสืบ และเพื่อให้พยานได้มีโอกาสตรวจดูพยานหลักฐานเหล่านั้นก่อนเบิกความ

ทั้งนี้ ศาลที่พิจารณาคดีควรส่งเอกสารหรือวัตถุพยาน หรือสำเนาเอกสาร หรือภาพถ่ายวัตถุพยานดังกล่าวไปให้ศาลที่พยานจะไปเบิกความ พร้อมกับหนังสือแจ้งยืนยันวันเวลานัดสืบพยาน ชื่อและจำนวนพยานบุคคล ตามข้อบังคับของประธานศาลฎีกาฯ ข้อ 7

5.2.3 การออกหมายเรียกพยานบุคคลและการส่งหมาย

หากคู่ความฝ่ายที่อ้างพยานบุคคลไม่สามารถนำพยานมาศาลที่เบิกความได้เอง การขอให้ศาลออกหมายเรียกพยานบุคคล คู่ความต้องยื่นร้องต่อศาลที่พิจารณาคดี โดยพิมพ์ชื่อศาลหรือสถานที่ที่พยานจะไปเบิกความให้ชัดเจน แล้วให้ศาลที่พิจารณาคดีส่งหมายเรียกไปให้ศาลที่พยานจะไปเบิกความสลักหลังหมาย และดำเนินการส่งให้แก่พยานต่อไป และให้ศาลที่พยานจะไปเบิกความแจ้งผลการส่งหมายให้ศาลที่พิจารณาคดีทราบ ตามข้อบังคับของประธานศาลฎีกาฯ ข้อ 8 วรรคสอง

5.3 การดำเนินกระบวนการพิจารณาในวันสืบพยานบุคคลในลักษณะการประชุมทางจอภาพ

5.3.1 การดำเนินกระบวนการพิจารณาสืบพยานบุคคลในลักษณะการประชุมทางจอภาพในห้องคดีคณะผู้พิพากษา และคู่ความ

รวมทั้งหมายความทุกฝ่ายทำการสืบพยานภายในห้องพิจารณาของศาลที่พิจารณาคดี โดยมีการถ่ายทอดภาพและเสียงระหว่างศาลที่พิจารณาคดีกับศาลที่พยานไปเบิกความในเวลาเดียวกันตั้งแต่เริ่มต้นจนเสร็จสิ้นการสืบพยาน ตามข้อบังคับของประธานศาลฎีกาฯ ข้อ 9

ทั้งนี้ ตามข้อบังคับของประธานศาลฎีกาว่าด้วยการสืบพยานคดีอาญาในลักษณะการประชุมทางจอภาพ พ.ศ.2556 ไม่มีบทบัญญัติให้ศาลอนุญาตให้คู่ความหรือทนายความไปทำการสืบพยานที่ศาลที่พยานไปเบิกความ เพราะหลักการดำเนินคดีอาญาให้ความสำคัญกับการที่คู่ความทุกฝ่ายต้องมาดำเนินกระบวนการพิจารณาต่อหน้าศาลเพื่อพิสูจน์ความจริง ดังนั้น หากคู่ความหรือทนายความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งหรือทั้งสองฝ่ายในคดีอาญาร้องขอไปทำการสืบพยานที่ศาลที่พยานไปเบิกความ ศาลต้องมีคำสั่งไม่อนุญาตให้ดำเนินการเช่นนั้น ซึ่งแตกต่างกับคดีแพ่งที่กฎหมายยอมให้การดำเนินกระบวนการพิจารณาเป็นไปตามความประสงค์ของคู่ความหรือความยินยอมของคู่ความ ดังนั้น ข้อกำหนดของประธานศาลฎีกา ว่าด้วยแนวทางการนำสืบพยานหลักฐานและการสืบพยานบุคคลที่อยู่นอกศาลโดยระบบการประชุมทางจอภาพ พ.ศ.2556 ข้อ 12 วรรคหนึ่ง จึงบัญญัติไว้ให้ทำได้เฉพาะในคดีแพ่ง

การเบิกความในลักษณะการประชุมทางจอภาพถือเสมือนว่าพยานเบิกความในห้องพิจารณาของศาล ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 230/1 วรรคสอง แม้พยานจะไปเบิกความในลักษณะการประชุมทางจอภาพในศาลหรือสถานที่อื่น หากพยานหรือบุคคลภายนอกไม่ปฏิบัติตามข้อกำหนดของศาลเพื่อรักษาความเรียบร้อยและเพื่อให้กระบวนการพิจารณาดำเนินต่อไปตามหลักความเที่ยงธรรม และรวดเร็ว การกระทำอันเป็นการขัดขวางการดำเนินกระบวนการ

พิจารณา หรือประพุดิตนไม่เรียบร้อยในศาลหรือสถานที่ดังกล่าว ถือได้ว่าเป็นการกระทำในศาลจึงเป็นการละเมิดอำนาจศาลที่พิจารณาคดี ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 180 ประกอบประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 30 และ 31 แล้วแต่กรณี

5.3.2 ในการสืบพยานบุคคลในลักษณะการประชุมทางจอภาพ ศาลที่พยานไปเบิกความจะต้องดำเนินการมอบหมายให้เจ้าพนักงานศาลอยู่เป็นสักขีพยานตลอดการสืบพยาน และให้ศาลที่พิจารณาคดีจัดแจ้งชื่อและสกุลของสักขีพยานไว้ในรายงานกระบวนการพิจารณาด้วย ซึ่งเป็นไปตามข้อบังคับของประธานศาลฎีกาฯ ข้อ 9 วรรคสอง

โดยก่อนที่จะทำการสืบพยาน เจ้าพนักงานศาลซึ่งได้รับมอบหมายให้เป็นสักขีพยานจะต้องตรวจสอบหลักฐานบัตรประจำตัวประชาชนที่ปรากฏภาพถ่ายของพยานที่ทางราชการออกให้ หรือหลักฐานแสดงตัวบุคคลที่มีลักษณะอย่างเดียวกัน และทำสำเนาให้พยานรับรองเก็บไว้ในสำนวน และให้นำพยานสาบานตนหรือกล่าวคำปฏิญาณต่อหน้าศาลที่พิจารณาคดีโดยระบบการประชุมทางจอภาพ ตามระเบียบสำนักงานศาลยุติธรรมว่าด้วยการปฏิบัติงานด้านธุรการในการสืบพยานโดยระบบการประชุมทางจอภาพ พ.ศ.2557 ข้อ 13 (1),(2)

นอกจากสักขีพยานจะต้องปฏิบัติหน้าที่ตามระเบียบสำนักงานศาลยุติธรรมว่าด้วยวิธีการปฏิบัติงานด้านธุรการในการสืบพยานบุคคลโดยระบบการประชุมทางจอภาพ พ.ศ.2557 ข้อ 13 แล้ว สักขีพยานยังต้องดูแลความเรียบร้อยในห้องพิจารณา เพื่อให้พยานสามารถเบิกความได้ตามความเป็นจริงอย่างเป็นอิสระ หากสังเกตพบความผิดปกติจากตัวพยานหรือบุคคลที่เข้าฟังการพิจารณา หรือพบว่าบุคคลที่ต้องเบิกความเป็นพยานของคู่ความฝ่ายเดียวกันในภายหลังให้รายงานให้ศาลทราบ

5.3.3 กรณีศาลที่พิจารณาคดีส่งต้นฉบับหรือสำเนาเอกสารหรือภาพถ่ายวัตถุพยานที่คู่ความรับรองแล้วไปให้พยานตรวจดูประกอบการเบิกความ ก่อนเริ่มสืบพยาน สักขีพยานจะจัดให้พยานได้มีโอกาสอ่านข้อความหรือตรวจดูพยานเอกสารหรือพยานวัตถุเหล่านั้นก่อน และศาลที่พิจารณาคดีจะเรียกสักขีพยานมาสอบถามการจัดการเตรียมความพร้อมของพยานเอกสารหรือพยานวัตถุนั้นเสียให้เรียบร้อยก่อน เพื่อป้องกันมิให้การพิจารณาหยุดชะงักเพราะต้องรอเอกสารหรือวัตถุพยาน

5.3.4 ตามข้อบังคับประธานศาลฎีกาฯ ข้อ 10 เมื่อพยานเบิกความเสร็จแล้ว ศาลจะดำเนินการอ่านบันทึกคำเบิกความให้พยานและคู่ความฟัง แล้วผู้พิพากษาและคู่ความทุกฝ่ายลงลายมือชื่อในบันทึกคำเบิกความพยาน ทั้งนี้ คำเบิกความพยานจะระบุด้วยว่าพยานเบิกความผ่านระบบการประชุมทางจอภาพ

ในกรณีที่มีการบันทึกการเบิกความของพยานโดยใช้วิธีการบันทึกลงในวัสดุซึ่งสามารถถ่ายทอดออกเป็นภาพหรือเสียง หรือโดยใช้วิธีการอื่นใดซึ่งคู่ความและพยานสามารถ

ตรวจสอบถึงความถูกต้องของบันทึกการเบิกความได้ หากเป็นกรณีดังกล่าวศาลจะไม่ต้องอ่านบันทึกคำเบิกความให้พยานและคู่ความฟัง รวมทั้งไม่ต้องให้คู่ความลงลายมือชื่อในบันทึกคำเบิกความ ซึ่งเป็นไปตามข้อบังคับของประธานศาลฎีกาฯ ข้อ 10 วรรคสอง และประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 15 ประกอบประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 121 วรรคสอง แต่ศาลจะใช้วิธีการจดแจ้งถึงวิธีการและวัสดุซึ่งบันทึกคำเบิกความของพยานนั้นไว้ในรายงานกระบวนการพิจารณาให้ชัดเจน

การบันทึกคำเบิกความพยานไม่ว่าจะกระทำโดยวิธีใด ศาลที่พิจารณาคดีจะดำเนินการเพียงฝ่ายเดียวเท่านั้น ศาลที่พยานไปเบิกความไม่ต้องบันทึกคำเบิกความพยานด้วย และสักขีพยานจะต้องทำหน้าที่ดูแลความเรียบร้อยห้ามไม่ให้บุคคลใดลักลอบบันทึกคำเบิกความพยานโดยใช้วิธีการบันทึกลงวัสดุซึ่งสามารถถ่ายทอดออกเป็นภาพและ/หรือเสียง

หากคู่ความแถลงหรือร้องขอตรวจสอบความถูกต้องของบันทึกการเบิกความในวัสดุซึ่งสามารถถ่ายทอดออกเป็นภาพและเสียง ศาลจะมีคำสั่งอนุญาตโดยใช้ดุลพินิจกำหนดเงื่อนไขในการตรวจสอบให้เหมาะสมกับการดำเนินกระบวนการพิจารณาแต่ละกรณี

เมื่อการสืบพยานบุคคลในลักษณะการประชุมทางจอภาพเสร็จสิ้นลงแล้ว ศาลที่พิจารณาคดีจะจดยางานกระบวนการพิจารณาให้ปรากฏข้อความว่าเป็นการดำเนินกระบวนการพิจารณาในลักษณะการประชุมทางจอภาพ และมีคำสั่งให้เจ้าหน้าที่ของทั้งสองศาลดำเนินการต่อไป

5.3.5 กรณีสถานที่ทำการสืบพยานบุคคลโดยระบบการประชุมทางจอภาพเป็นสถานที่อื่นรูปแบบเดียวกันกับกรณีทำการสืบพยานบุคคลในลักษณะการประชุมทางจอภาพในศาล โดยจะมีการระบุอย่างชัดเจนว่าทำการสืบพยานโดยระบบการประชุมทางจอภาพ ณ สถานที่ใด

5.4 การสืบพยานบุคคลในคดีลักษณะการประชุมทางจอภาพกรณีพยานบุคคลอยู่ต่างประเทศ

5.3.1 การจัดหาสถานที่ที่พยานจะเดินทางไปเบิกความ

คู่ความซึ่งร้องขอให้สืบพยานบุคคลที่อยู่ในต่างประเทศในลักษณะการประชุมทางจอภาพมีหน้าที่ติดต่อประสานงานเบื้องต้นในการจัดหาสถานที่ที่เหมาะสมให้พยานไปเบิกความได้ในประเทศนั้นๆ เมื่อศาลพิจารณาแล้วอนุญาตให้สืบพยานบุคคลในลักษณะการประชุมทางจอภาพ หากสถานที่ดังกล่าวเป็นศาลในต่างประเทศ ต้องดำเนินการตามข้อตกลงระหว่างกันหรือธรรมเนียมปฏิบัติระหว่างประเทศ ซึ่งเป็นไปตามข้อบังคับของประธานศาลฎีกาฯ ข้อ 13 วรรคสอง ถ้าระบบสัญญาณโทรคมนาคมของศาลกับสถานที่ที่พยานจะไปเบิกความไม่สามารถเชื่อมต่อกันได้ คู่ความต้องจัดหาสถานที่ใหม่ หรือศาลอาจสั่งให้ไปดำเนินการสืบพยานบุคคลในลักษณะการประชุมทางจอภาพนอกศาลก็ได้

5.3.2 สักขีพยาน

กรณีพยานบุคคลมีถิ่นที่อยู่ในต่างประเทศ ศาลที่พิจารณาคดีอาจมอบหมายให้บุคคลที่ศาลเห็นสมควรเป็นสักขีพยาน ตามข้อบังคับประธานศาลฎีกาฯ ข้อ 13 วรรคหนึ่ง ดังนั้น บุคคลที่เป็นสักขีพยานไม่จำเป็นต้องเป็นเจ้าของพนักงานศาล คู่ความอาจตกลงกันขอให้ศาลแต่งตั้งบุคคลใดเป็นสักขีพยานก็ได้ หรือศาลอาจขอความร่วมมือไปยังบุคคลที่มีความน่าเชื่อถือ หรือหน่วยงานราชการของไทยในประเทศนั้นให้ช่วยจัดหาบุคคลทำหน้าที่สักขีพยานก็ได้

5.3.3 การเตรียมการและดำเนินการ

การเตรียมการและดำเนินการในวันสืบพยานบุคคลในลักษณะการประชุมทางจอภาพปฏิบัติเช่นเดียวกับการสืบพยานโดยวิธีดังกล่าวในประเทศ โดยข้อบังคับของประธานศาลฎีกาฯ ข้อ 13 วรรคหนึ่ง ซึ่งให้นำความในข้อ 4 ถึง ข้อ 12 มาใช้บังคับโดยอนุโลม

ตามระเบียบสำนักงานศาลยุติธรรมว่าด้วยวิธีปฏิบัติงานด้านธุรการในการสืบพยานโดยระบบการประชุมทางจอภาพ พ.ศ.2557 ข้อ 13 (3) กำหนดให้เจ้าพนักงานศาลซึ่งเป็นสักขีพยานจัดทำรายงานการสืบพยานในลักษณะการประชุมทางจอภาพให้พยานและผู้พิพากษาของศาลที่พยานไปเบิกความลงลายมือชื่อไว้ในรายงานดังกล่าวด้วยนั้น การจัดทำรายงานให้ศาลต่างประเทศที่มีเขตอำนาจเหนือสถานที่ที่พยานไปเบิกความลงลายมือชื่อไว้ในรายงานด้วย ยังไม่มีข้อตกลงหรือความร่วมมือระหว่างประเทศให้สามารถทำได้ กรณีเช่นนี้จึงอนุโลมให้สักขีพยานและพยานที่ไปเบิกความลงลายมือชื่อไว้ในรายงานก็เพียงพอแล้ว ในกรณีที่สักขีพยานเป็นบุคคลอื่นที่ไม่ใช่เจ้าพนักงานศาล ก่อนวันสืบพยานต้องมีการประสานกับสักขีพยาน ให้เข้าใจถึงหน้าที่และแนวทางปฏิบัติให้ส่งตัวอย่างรายงานการสืบพยานโดยระบบการประชุมทางจอภาพที่สักขีพยานต้องจัดทำให้ศึกษาและเตรียมตัวไว้ล่วงหน้า

5.5 การสืบพยานบุคคลในลักษณะการประชุมทางจอภาพตามความประสงค์ของศาลต่างประเทศกรณีพยานบุคคลอยู่ในประเทศไทย

การสืบพยานบุคคลที่อยู่ในประเทศไทยในลักษณะการประชุมทางจอภาพตามความประสงค์ของศาลต่างประเทศ แม้ตามบทบัญญัติของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 230 วรรคหนึ่ง และข้อบังคับของประธานศาลฎีกาฯ ไม่ได้บัญญัติไว้โดยชัดแจ้ง แต่ศาลไทยอาจให้ความร่วมมือแก่ศาลต่างประเทศที่มีความประสงค์จะสืบพยานบุคคลโดยวิธีดังกล่าวได้ ตามข้อตกลงระหว่างกันหรือธรรมเนียมปฏิบัติระหว่างประเทศ

ทั้งนี้ หากมีแนวปฏิบัติตามข้อตกลงหรือความร่วมมือระหว่างประเทศ ศาลต้องดำเนินการตามแนวปฏิบัตินั้น และหากศาลต่างประเทศได้ระบุในหนังสือร้องขอโดยชัดแจ้งว่า ขอให้ทำการสืบพยานตามวิธีการอย่างใดอย่างหนึ่งของกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งประเทศที่ร้องขอ ศาลไทยก็สามารถดำเนินการให้ตามความประสงค์ได้ ถ้าวิธีการนั้นไม่ต้องห้ามตามประมวลกฎหมาย

วิธีพิจารณาความของไทย และไม่ขัดต่อความสงบเรียบร้อย กรณีไม่มีแนวปฏิบัติระหว่างศาลไทยกับศาลของประเทศที่ร้องขอ และไม่มีคำร้องขอเป็นพิเศษ ศาลอาจดำเนินการไปในลักษณะเดียวกันกับศาลที่พยานไปเบิกความในลักษณะการประชุมทางจอภาพในกรณีศาลที่พิจารณาคดีเป็นศาลไทย

6 การเบิกความของพยาน⁶⁹

เมื่อพยานได้สาบานตนแล้วก็จะมีความจำเป็นต้องเบิกความต่อศาลซึ่งหมายถึงการเล่าเรื่องและข้อเท็จจริงต่าง ๆ ที่ตนได้ประสบมาให้ศาลรับทราบโดยการตอบคำถามของทนายความและศาลซึ่งการตอบคำถามนั้นอาจจะถามทีละคำถามทีละขั้นตอนหรืออาจจะปล่อยให้พยานเล่าเรื่องไปทั้งหมดเลยก็ได้โดยหลักการของการเบิกความในศาลนั้นจะต้องเบิกความด้วยวาจาและจะเบิกความต่อหน้าพยานอื่นที่จะเบิกความภายหลังไม่ได้

พยานเบิกความด้วยวาจาพยานทุกคนจะต้องเบิกความด้วยวาจา หมายความว่าพยานจะต้องเบิกความจากความทรงจำของตนพยานจำอะไรได้ก็เบิกความไปตามนั้น บางอย่างเช่น ตัวเลขจำนวนมาก ๆ พยานอาจจะจำไม่ได้ เช่นนี้พยานก็ควรจะเบิกความไปตามนั้น เช่นพยานอาจจะเบิกความว่ารายได้ของบริษัทโจทก์ในปี พ.ศ.2535 ตกประมาณ 34 ล้านบาทเศษ เป็นต้น กฎหมายไม่อนุญาตให้พยานอ่านข้อความที่เขียนเตรียมมาในเอกสารหรือวัตถุอื่นใด แต่มีข้อยกเว้นที่พยานไม่ต้องเบิกความด้วยวาจา 3 กรณี คือ

6.1 พยานตอบคำถามด้วยวาจาไม่ได้ เช่น กรณีที่อ้างคนไข้หรือคนหูหนวกเป็นพยานอาจใช้วิธีถามตอบด้วยการเขียนหนังสือหรือแสดงกิริยาท่าทางแทน เป็นต้น

6.2 กรณีที่ศาลอนุญาตให้กระทำได้ บางกรณีเรื่องราวเกิดขึ้นมานานพยานจำอะไรไม่ได้เลยหรือพยานมีวุฒิภาวะไม่เพียงพอที่จะจำอะไรได้หรือมีบางกรณีที่พยานได้เห็นเอกสารแล้วจะจำ เรื่องราวอะไรต่าง ๆ ได้หรือกรณีที่พยานอ่านข้อความจากเอกสารที่อ้างส่งเป็นพยานและไม่มีการคัดค้านเอกสารนั้นหรือกรณีอื่น ๆ ที่ศาลเห็นว่าควรให้พยานอ่านข้อความที่เขียนมา ศาลก็อนุญาตได้ในกฎหมายคอมมอนลอว์ก็มีการอนุญาตเช่นนี้เรียกว่า Writing to Refresh Memory อย่างไรก็ตามการอนุญาตของศาลเช่นนี้ต้องไม่ทำให้คู่ความอีกฝ่ายหนึ่งเสียเปรียบ

6.3 กรณีพยานผู้เชี่ยวชาญพยานผู้เชี่ยวชาญเป็นพยานที่แสดงความคิดเห็นตามความรู้ในศาสตร์ต่าง ๆ ไม่ได้เบิกความจากความจำในเหตุการณ์ใดเหตุการณ์หนึ่ง ดังนั้นการที่พยานผู้เชี่ยวชาญจะเบิกความโดยการอ่านข้อความที่เตรียมบันทึกมาย่อมไม่ทำให้คู่ความอีกฝ่ายหนึ่งเสียเปรียบแต่อย่างใด เพราะโดยปกติการแสดงความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญควรที่จะได้ทำเป็นหนังสือ

⁶⁹ มนต์ชัย จงไกรรัตนกุล, *เรื่องเดิม* หน้า 233-248

เพื่อให้คู่ความทุกฝ่ายตรวจก่อนซึ่งจะเป็นธรรมกว่าการที่ผู้เชี่ยวชาญมาเบิกความด้วยวาจาเฉย ๆ ห้ามเบิกความต่อหน้าพยานที่จะเบิกความภายหลังพยานจะเบิกความต่อหน้าพยานอื่นที่จะเบิกความภายหลังไม่ได้จะต้องสั่งให้พยานอื่นที่อยู่ในห้องพิจารณาดูออกไปเสียก่อนการที่พยานจะต้องเบิกความลับหลังพยานอื่นนี้หากมีการฝ่าฝืนก็เป็นเพียงกระบวนการพิจารณาที่ผิดระเบียบเท่านั้นไม่ได้มีผลถึงกับห้ามรับฟังพยานหลักฐานเสียเลย เพราะถ้าศาลเห็นว่าคำเบิกความเช่นนี้เป็นที่เชื่อ ฟังได้หรือไม่ได้เปลี่ยนแปลงไปโดยได้ฟังคำเบิกความของพยานคนก่อนหรือไม่สามารถทำให้คำ วินิจฉัยชี้ขาดของศาลเปลี่ยนแปลงไปได้ ศาลจะไม่ฟังว่าคำเบิกความเช่นนี้เป็นผิดระเบียบก็ได้

ปัญหาที่สำคัญประการหนึ่งก็คือสิทธิของคู่ความในการอยู่ในห้องพิจารณาคดี ดังนั้นจึงเกิดกรณีที่คู่ความเป็นพยานด้วยในทางปฏิบัติคู่ความที่เป็นพยานจะเบิกความเสียก่อนตามกฎหมายไม่มี ข้อยกเว้นคู่ความที่เป็นพยานก็อาจถูกสั่งให้ออกไปนอกห้องพิจารณาคดีให้เหลือไว้เฉพาะจำเลยในคดีอาญาซึ่งได้รับการคุ้มครอง เพราะสิทธิของจำเลยคดีอาญาที่จะได้รับการพิจารณาโดยเปิดเผยและต่อหน้าจำเลยนั้นเป็นสิทธิสำคัญและได้รับการรับรองโดยกฎหมายรัฐธรรมนูญ ดังนั้น ศาลจะไม่สั่งให้จำเลยออกไปนอกห้องพิจารณาคดี⁷⁰ถึงแม้จำเลยนั้นจะต้องเบิกความเป็นพยานก็ตามในต่างประเทศ เช่น Federal Rules of Evidenceของสหรัฐอเมริกาที่มีบทบัญญัติห้ามพยานเบิกความต่อหน้าพยานอื่นที่จะเบิกความภายหลังตน จำเลยในคดีอาญานั้นมีสิทธิในการเผชิญหน้ากับพยาน(Right to Confront Witness) ตามกฎหมายรัฐธรรมนูญการละเมิดสิทธิข้อนี้จะทำให้การพิจารณาคดีนั้นเป็นไปโดยมิชอบในคดีอาญาพยานต้องเบิกความต่อหน้าจำเลยตามที่มาตรา 172 ได้บัญญัติให้การพิจารณาและสืบพยานต้องกระทำต่อหน้าจำเลย แต่มีข้อยกเว้นบางประการตามมาตรา 172 ทวิ คือ

(1) ในคดีที่มีอัตราโทษจำคุกไม่เกิน 10 ปีหรือโทษปรับสถานเดียว เมื่อ จำเลยมีทนายและจำเลยได้รับอนุญาตจากศาลที่จะไม่มาฟังการพิจารณาและสืบพยาน

(2) ในคดีที่มีจำเลยหลายคน ถ้าศาลพอใจตามคำแถลงของโจทก์ว่าการพิจารณาและการสืบพยานตามที่โจทก์ขอให้กระทำไม่เกี่ยวแก่จำเลยคนใด ศาลจะพิจารณาและสืบพยานลับหลังจำเลยคนนั้นก็ได้

(3) ในคดีที่มีจำเลยหลายคน ถ้าศาลเห็นสมควรจะพิจารณาและสืบพยานจำเลยคนหนึ่ง ๆ ลับหลังจำเลยคนอื่นก็ได้ในคดีที่ศาลพิจารณาและสืบพยานตาม (2) หรือ(3) ลับหลังจำเลยคนใดไม่ว่ากรณีจะเป็นประการใด ห้ามมิให้ศาลรับฟังการพิจารณาและการสืบพยานที่กระทำลับหลังนั้นเป็นผลเสียหายแก่ จำเลยคนนั้น

จากบทบัญญัติดังกล่าวพยานบุคคลจึงต้องเบิกความต่อหน้าจำเลย เว้นแต่กรณีที่เข้าข้อยกเว้น บางประเทศเช่นสหรัฐอเมริกามีการบัญญัติสิทธิในไว้ในรัฐธรรมนูญ เรียกว่า สิทธิในการ

⁷⁰ มาตรา 236 ในระหว่างพิจารณาศาลมีอำนาจสั่งให้ผู้ที่จะเป็นพยานซึ่งมิใช่จำเลยออกไปอยู่นอกห้องพิจารณาคดีจนกว่าจะเข้ามาเบิกความ อนึ่ง เมื่อพยานเบิกความแล้วจะให้รออยู่ในห้องพิจารณาคดีก่อนก็ได้

เผชิญหน้ากับพยาน(Right to Confront Witness) สำหรับกฎหมายไทย หากมีการฝ่าฝืนบทบัญญัตินี้ ศาลย่อมไม่รับฟังพยานหลักฐานนั้น อย่างไรก็ตามการสืบพยานที่เป็นเด็กอายุไม่เกิน 18 ปีที่ได้มีการสืบพยานตามวิธีการในประมวลวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 172 ตรีซึ่งจัดให้พยานอยู่ในสถานที่อีกแห่งหนึ่ง แล้วมีการถ่ายทอดเสียงและภาพมายังห้องพิจารณาหรือการสืบพยานในลักษณะการประชุมทางจอภาพตามมาตรา 230/1 กฎหมายให้ถือว่าเป็นการสืบพยานต่อหน้าจำเลยหรือในห้องพิจารณาจึงถือว่าเป็นข้อยกเว้นของหลักกฎหมายดังกล่าว

7. ผลทางกฎหมายเกี่ยวกับความผิดฐานเบิกความเท็จและความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล⁷¹

พยานบุคคลที่เบิกความต่อศาลโดยระบบการประชุมทางจอภาพจะมีความรับผิดชอบในทางอาญาได้หรือไม่ซึ่งในที่นี้จะพิจารณาเฉพาะเรื่องขององค์ประกอบความผิดเท่านั้น ส่วนการจะให้ได้ว่าพยานนั้นมาดำเนินคดีอย่างไรคงเป็นอีกปัญหาหนึ่งความผิดซึ่งอาจจะเกิดขึ้นได้จากการเบิกความเป็นพยานในศาลที่ควรพิจารณาคือ

7.1 ความผิดฐานเบิกความเท็จ

ความผิดฐานเบิกความเท็จตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 177 หากคำเบิกความอันเป็นเท็จนั้นเป็นข้อสำคัญในคดี แม้ว่าพยานจะเบิกความอยู่ในห้องสตูดิโอที่อยู่ต่างประเทศ พยานก็มีความผิดฐานเบิกความเท็จได้ เพราะเป็นการเบิกความในการพิจารณาคดีของศาลไม่จำเป็นที่พยานจะต้องเบิกความในห้องพิจารณาของศาลทำนองเดียวกับพยานบุคคลที่เบิกความโดยการเผชิญสืบของศาลอย่างไรก็ตามอาจมีการตั้งข้อสงสัยว่าโดยหลักกฎหมายอาญาแล้วผู้กระทำความผิดในราชอาณาจักรจึงจะต้องรับโทษตามกฎหมาย แต่พยานเบิกความเท็จอยู่นอกราชอาณาจักรเช่นนี้จะต้องรับโทษตามกฎหมายไทยหรือไม่สำหรับข้อสงสัยนี้เห็นว่าพยานบุคคลนั้นต้องรับโทษตามกฎหมายไทยโดยผลของประมวลกฎหมายอาญามาตรา 5 วรรคแรก เพราะผลแห่งการเบิกความเท็จนั้นเกิดในราชอาณาจักรโดยผู้กระทำประสงคิให้ผลนั้นเกิดในราชอาณาจักรหรือพยานนั้นยอมเล็งเห็นได้ว่าผลนั้นจะเกิดในราชอาณาจักรดังนั้นจึงถือได้ว่าการเบิกความเท็จนั้นได้กระทำในราชอาณาจักรซึ่งผู้กระทำจะต้องรับโทษตามกฎหมายไทย

⁷¹ บุญเพราะ แสงเทียน, *กฎหมายอาญา 2 ภาคความผิดแนวประยุกต์* พิมพ์ครั้งที่ 2 กรุงเทพฯ วิทยพัฒน์ 2547.

7.2 ความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล

ความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 30 ซึ่งบัญญัติว่า “ให้ศาลมีอำนาจออกข้อกำหนดใด ๆ แก่คู่ความฝ่ายใด ฝ่ายหนึ่งหรือแก่บุคคลภายนอกที่อยู่ต่อหน้าศาลตามที่เห็นจำเป็นเพื่อรักษาความเรียบร้อยในบริเวณศาลและเพื่อให้กระบวนการพิจารณาดำเนินไปตามเที่ยงธรรมและรวดเร็ว อำนาจเช่นนี้ให้รวมถึงการสั่งห้ามคู่ความมิให้ดำเนินกระบวนการพิจารณาในทางก่อความรำคาญหรือในทางประวิงคดีให้ชักช้าในทางฟุ่มเฟือยเกินสมควร” และมาตรา 31 บัญญัติว่า “ผู้ใดกระทำการอย่างใด ๆ ต่อไปนี้ให้ถือว่ากระทำความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล(1) ชัดชัดไม่ปฏิบัติตามข้อกำหนดของศาลตามมาตรา ก่อน อันว่าด้วยการรักษาความสงบเรียบร้อยหรือประพฤตินอกรีตในบริเวณ ศาล...” ซึ่งมีโทษทางอาญาตามมาตรา 33 ซึ่งบัญญัติว่า “ ถ้าคู่ความฝ่ายใดหรือบุคคลใดกระทำความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลใดให้ศาลนั้นมีอำนาจสั่งลงโทษโดยวิธีใดวิธีหนึ่งหรือทั้งสองวิธีดังจะกล่าวต่อไปนี้คือ

- 1) ไล่ออกจากบริเวณศาลหรือ
- 2) ให้ลงโทษจำคุกหรือปรับหรือทั้งจำและปรับ

หากพยานบุคคลที่เบิกความโดยระบบการประชุมทางจอภาพอยู่นั้น ประพฤติตนไม่เรียบร้อย เช่นพยานลุกเดินไปเดินมาแยกแ่การจับภาพศาลบอกให้อยู่กับที่ก็ไม่ปฏิบัติตามหรือพยานคำว่าคู่ความหรือศาลหรือบุคคลที่มาเบิกความนั้นไม่เข้ากับพยานตัวจริงดังที่กล่าวมาข้างต้น ทั้งนี้ถ้าพยานบุคคลนั้นอยู่ต่อหน้าศาลในห้องพิจารณาศาลอาจสั่งลงโทษฐานละเมิดอำนาจศาลได้ แต่กรณีนี้พยานอยู่ในห้องสตูดิโอในต่าง ประเทศจะถือว่าพยานอยู่ต่อหน้าศาลหรืออยู่ในบริเวณศาลอันเป็นองค์ประกอบความผิด น่าจะยังมีปัญหาอยู่ ถึงแม้ศาลและพยานบุคคลนั้นจะสามารถเห็นและได้ยินกันได้เหมือนอยู่ต่อหน้า แต่จะตีความว่าพยานอยู่ต่อหน้าศาลเช่นเดียวกับที่ตีความว่าเป็นการนั่งพิจารณาคดีต่อหน้าคู่ความตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 36 น่าจะไม่ชอบเพราะถึงแม้จะเป็นหลักเกณฑ์ตามกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งเหมือนกันแต่ความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลมีโทษทางอาญาจึงต้องตีความโดยเคร่งครัดตามหลัก กฎหมายอาญา แต่อย่างไรก็ตามตามร่างแก้ไขปรับปรุงกฎหมายลักษณะพยานในมาตรา 230 ทวิ วรรคท้ายมีการบัญญัติไว้ชัดเจนแล้วว่าการเบิกความโดยผ่านระบบประชุมทางจอภาพให้ถือเสมือนว่าพยานเบิกความในห้องพิจารณาของศาลดังนั้นปัญหาในเรื่องความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลจึงหมดไปกล่าวคือหากพยานประพฤตินอกรีตไม่เรียบร้อยในขณะที่เบิกความหรือขณะที่อยู่ในห้องพิจารณาที่มีการถ่ายทอดระบบประชุมทางจอภาพถือได้ว่าพยานกระทำความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลแล้ว

สรุปจากการที่ผู้เขียนได้วิเคราะห์มาดังกล่าวข้างต้น เห็นได้ว่าการสืบพยานด้วยระบบประชุมทางจอภาพ (Video Conference) เป็นทางเลือกอีกทางหนึ่งที่จะก่อให้เกิดประโยชน์แก่กระบวนการยุติธรรมได้ เพราะการสืบพยานด้วยวิธีนี้มีข้อดี คือ

1) ช่วยให้ศาลสามารถแสวงหาข้อเท็จจริงในคดีบางประเภทหรือแสวงหาข้อเท็จจริงจากพยานบางประเภท ได้มากขึ้น เนื่องจากพยานบุคคลถูกจำกัดในเรื่องขีดความสามารถในการจดจำ หากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นผ่านพ้นไปนานแล้วกว่าที่พยานจะได้มาเบิกความต่อศาลย่อมทำให้ความจำของพยานลางเลือนไปยิ่งพยานได้มา เบิกความเร็วก็จะเป็นการรักษาความใหม่และสดของความทางจำไว้ได้ แต่ถ้าเวลายิ่งผ่านพ้นไปนานเท่าใดความจำก็ลบลูบเลือนไปเท่านั้น ย่อมทำให้เสียความเป็นธรรมในคดีได้ เพราะพยานไม่สามารถจำเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นได้ อันจะเป็นการช่วยให้ศาลสามารถใช้ดุล พินิจประกอบการตัดสินคดีได้อย่างเป็นธรรมมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

2) การสืบพยานโดยใช้ระบบประชุมทางจอภาพจะทำให้กระบวนการพิจารณาดำเนินไปได้อย่างรวดเร็วยิ่งขึ้น เพราะคู่ความไม่ต้องขอเลื่อนคดีโดย อ้างเหตุว่าพยานไม่มาศาล

3) ช่วยให้จำเลยผู้ที่สละสิทธิ์ไม่ตามประเด็นไปสืบพยานณ ศาลอื่นไม่ต้องเสียเปรียบในทางคดีมีโอกาสต่อสู้คดีอย่างเต็มที่อันเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของจำเลยในการดำเนินคดีอาญา

บทที่ 4

บทวิเคราะห์การสืบพยานทางจอภาพในคดีอาญา

โดยปกติการค้นหาความจริงและการชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานเป็นหัวใจสำคัญของเรื่องพยานหลักฐานในส่วนของคำให้การพยานบุคคลนั้นเป็นที่ยอมรับกันว่ามักมีความไม่สมบูรณ์ครบถ้วนและความไม่ถูกต้องเกิดขึ้นเสมอ ๆ แม้ว่าพยานบุคคลผู้นั้นจะมีความต้องการที่จะให้ความจริงก็ตาม ผู้เกี่ยวข้องกับการค้นหาความจริงจะต้องคำนึงถึงหลักการค้นหาความจริงและหลักการชั่งน้ำหนักพยานด้วยเพื่อให้เกิดความระมัดระวังและป้องกันความผิดพลาดบกพร่องที่อาจมีขึ้น สิ่งสำคัญที่ผู้เกี่ยวข้องกับการค้นหาความจริงและการชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานไม่อาจมองข้าม คือการชี้ขาดคดีอาญาเรื่องใดเรื่องหนึ่งนั้นไม่ได้ขึ้นอยู่กับเหตุการณ์ในรายละเอียดทุก ๆ อย่างโดยทั่วไปขึ้นอยู่กับ การตรวจสอบข้อเท็จจริงที่สำคัญและจำเป็นต่อการตัดสินใจและลงความเห็นเท่านั้น และในคำให้การทั้งหมดของพยานบุคคลที่มีรายละเอียดที่ไม่ถูกต้องตรงกับความจริงนั้นตามปกติหากผู้ชี้ขาดได้ใช้ วิจารณ์ญาณที่ละเอียดรอบคอบถี่ถ้วนแล้วก็สามารถที่จะค้นพบความถูกต้องแท้จริงที่จำเป็นสำหรับ การตัดสินใจที่จะเชื่อหรือไม่เชื่ออย่างมีเหตุผลได้ ทั้งนี้เพราะคำให้การของพยานบุคคลหนึ่งอาจจะ เชื่อมโยงกับคำให้การของพยานหลักฐานอื่นที่อาจยืนยันความถูกต้องได้ การนำสืบพยานหลักฐานต้อง กระทำให้กว้างขวางมากที่สุด⁷² โดยอาจแยกพิจารณาเป็นประเด็นได้ดังต่อไปนี้

1. ประเด็นปัญหาเกี่ยวกับการนำกระบวนการในการสืบพยานทางจอภาพมาใช้ใน ประเทศไทย

1.1 การสืบพยานไม่ได้มีการกระทำต่อหน้าจำเลย

การสืบพยานนั้นต้องกระทำต่อหน้าจำเลยและโดยเปิดเผยต่อหน้าศาลแต่เนื่องจาก สภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปตามเทคโนโลยีที่มีความเจริญก้าวหน้า กระบวนการพิจารณาต่าง ๆ ของ ศาลจึงควรเปลี่ยนแปลงให้ก้าวทันเทคโนโลยีต่าง ๆ โดยการนำเอาเทคโนโลยีมาปรับใช้เพื่อให้ความ สะดวกยิ่งขึ้น การสืบพยานในลักษณะการประชุมทางจอภาพนั้นเป็นวิธีหนึ่งซึ่งสามารถอำนวยความสะดวก ความสะดวกให้กับคู่ความและศาลในกรณีที่พยานไม่สามารถเดินทางมายังศาลได้ซึ่งก็อาจใช้วิธีนี้ในการ

⁷² คณิต ฒ นคร, *กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา*, พิมพ์ครั้งที่ 8 กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน 2555

สืบพยานได้และในกรณีที่พยานอยู่ในต่างประเทศวิธีการสืบพยานในลักษณะการประชุมทางจอภาพนี้มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะเอื้ออำนวยให้พยานผู้นั้นเบิกความเป็นพยานได้

เมื่อมีการใช้ระบบการประชุมทางจอภาพทุกศาลทั่วประเทศจะทำให้การสืบพยานประเด็นเป็นไปอย่างรวดเร็วโดยไม่ต้องส่งสำนวนหรือสำเนาเอกสารในสำนวนแยกส่งไปสืบพยานเพียงแต่ศาลที่มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีนั้นมีหนังสือถึงศาลที่พยานมีภูมิลำเนาอยู่ในเขตศาลขอให้ออกหมายเรียกและนัดสืบพยานประเด็นให้เมื่อถึงกำหนดพยานก็ไปรายงานตัวที่ศาลซึ่งพยานมีภูมิลำเนาอยู่ ระหว่างศาลทั้งสองก็จะเชื่อมระบบการประชุมทางจอภาพและนำพยานเข้าเบิกความโดยผ่านระบบดังกล่าว ส่วนคู่ความ อัยการ ทนาย ยังกองอยู่ที่ศาลเดิม ผู้พิพากษาพิจารณาคดีก็ใช้เจ้าของสำนวนเดิม อัยการ ทนาย ถามพยานโดยผ่านระบบดังกล่าว ส่วนจำเลยในคดีอาญาจะอยู่ในห้องพิจารณาคดีหรืออยู่ที่เรือนจำก็ได้ หากมีการเชื่อมโยงระบบดังกล่าวเข้ากับเรือนจำด้วยแล้วต้องถือว่ากระทำต่อหน้าจำเลยตามกฎหมาย

เนื่องจากปริมาณคดีที่เข้ามาสู่ศาลมีมากขึ้นและไม่ได้สัดส่วนกับผู้พิพากษา ห้องพิจารณาคดีและเจ้าหน้าที่ศาล การนำเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาปรับใช้ในการพิจารณาเพื่อส่งเสริมประสิทธิภาพในการพิจารณาคดีของศาลจึงมีความจำเป็น ในปัจจุบันศาลยุติธรรมมีการนำระบบการประชุมทางจอภาพมาใช้ในการฝากขังระหว่างศาลกับเรือนจำการอ่านคำสั่งศาลให้คู่ความฟังการสืบพยาน การอ่านคำพิพากษาของศาลสูง รวมทั้งการใช้ประโยชน์ในการประชุมระหว่างหน่วยงานการสืบพยานเป็นกระบวนการพิจารณาคดีในศาลที่ใช้เวลานานที่สุด เนื่องจากต้องอาศัยการนัดวันวางซึ่งคู่ความ ทนายความ พยานผู้เกี่ยวข้องอื่น ๆ และผู้พิพากษามาพร้อมกันยังห้องพิจารณาคดีของศาลเป็นเรื่องที่ต้องใช้เวลาานพอสมควร แม้ว่าในปัจจุบันมีระบบการพิจารณาคดีแบบต่อเนื่องและระบบศูนย์นัดความเข้ามาช่วยในการพิจารณาและการสืบพยานให้เป็นไปอย่างรวดเร็วยิ่งขึ้นก็ตาม แต่หากคู่ความมีความจำเป็นเฉพาะหน้าไม่อาจมาตามนัดได้หรืออยู่ในท้องที่ห่างไกลจากสถานที่ตั้งห้องพิจารณาของศาลในคดีนั้น การนำระบบการประชุมทางจอภาพมาช่วยในการพิจารณาและการสืบพยาน ก็จะสามารถลดระยะเวลาดำเนินกระบวนการพิจารณาลงได้ไม่จำเป็นต้องเลื่อนคดี นอกจากนี้ยังเป็นการอำนวยความสะดวกให้แก่พยานไม่ต้องเดินทางไกล ลดค่าใช้จ่ายและความเสี่ยงภัยอื่น ๆ อีกด้วย

ข้อบกพร่องในการถ่ายทอดประการหนึ่งซึ่งจะเป็นประโยชน์หรือเป็นโอกาสของศาลโดยศาลสามารถสังเกตได้จากอาการปฏิกิริยาของพยานในขณะที่เบิกความที่อาจจะแสดงออกมาให้เห็นอารมณ์ของพยานดังนี้

1. กิริยาอาการขณะเบิกความเช่น ร้องไห้ เหม่อลอย เหงื่อแตกหน้ามืด เป็นลม การหยุดคิด พุดตะกุกตะกัก หันรีหันขวาง หันไปถามผู้อื่น พุดอ้อมค้อมไม่ตรงไปตรงมา พุดกววน หงุดหงิด ฉุนเฉียว ชี้น้ำจำเลยหรือเข้าไปทำร้ายจำเลย

2. สีหน้า เช่น หน้าแดงหน้าซีด
3. น้ำเสียง เช่น เสียงสั่น เสียงเบาหรือเสียงดัง
4. สายตา เช่น หลบสายตาเมื่อผู้พิพากษาจ้องมองพยาน
5. ไม่ตอบคำถาม

อาการปฏิกิริยาข้างต้นอาจยกเป็นเหตุผลในการชั่งน้ำหนักพยานได้ ทั้งทางความไม่มีน้ำหนักหรือมีน้ำหนัก เช่น พยานเหงื่อแตก เสียงสั่นหน้าซีด พูดเบาหรือหลบสายตาอาจแสดงว่าที่พยานเบิกความนั้นไม่เป็นความจริง การหันรีหันขวางหรือหันไปถามผู้อื่นอาจแสดงว่าไม่แน่ใจการชี้หน้าจำเลยหรือทำร้ายจำเลยแสดงความโกรธอาจแสดงว่าจำเลยทำผิดจริง ส่วนการร้องไห้หน้ามืดเป็นลม เพราะ กระทบกระเทือนจิตใจอย่างมากหรือพูดเสียงดังอาจแสดงว่าที่เบิกความนั้นเป็นความจริงก็ได้

กรณีที่คู่ความตั้งคำถามที่ไม่มีความซับซ้อน แต่พยานกลับใช้ความคิดหรือคิดอยู่นานจึงตอบ ย่อมแสดงว่าพยานจำไม่ได้หรือไม่แน่ใจหรือการที่ศาลจ้องตาพยานถ้าพยานหลบสายตา ก่อนเบิกความหรือเบิกความแล้วก็หลบสายตา แสดงว่าพยานไม่ได้เบิกความตามความจริงในกรณีที่พยานบุคคลเบิกความไปบางส่วน แล้วหยุดไม่ยอมเบิกความต่อด้วยความกลัว อันตรายหรือหากขึ้นเบิกความต่อไปเมื่อศาลสอบถามจึงได้ความว่าถูกข่มขู่ไม่ให้มาเป็นพยานศาลเข้าเรื่องนี้เป็นเหตุผลได้ว่า เป็นคำพยานที่น่าเชื่อถืออาการปฏิกิริยาที่ปรากฏดังกล่าวเป็นเรื่องที่เป็นประโยชน์ในการชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานศาลจึง ควรให้ความสนใจและจดบันทึกรายละเอียดไว้ในบันทึกคำเบิกความของพยานบุคคลเพื่อเป็นหลักฐานในการวินิจฉัยปัญหาข้อเท็จจริง แม้อาการปฏิกิริยาของพยานที่ศาลเห็นจะมีใช้คำเบิกความที่เกิดจากการถามของคู่ความและคู่ความจะขอให้บันทึกไว้หรือไม่ก็ตามถ้าไม่ได้จดบันทึกไว้ก็นำมาวินิจฉัยปัญหาข้อเท็จจริงไม่ได้ แต่ก่อนบันทึกควรระมัดระวังว่ามีใช่เป็นการสร้างทำ⁷³ ซึ่งเมื่อพิจารณาประโยชน์ที่ได้รับจากการสืบพยานทางจอภาพในคดีอาญาจะพบว่าการสืบพยานทางจอภาพมีหลายประการเช่น

1. การประหยัดเวลา เพราะไม่จำเป็นจะต้องเสียเวลาส่วนใหญ่ไปกับการเดินทาง ยิ่งถ้าพยานอยู่ต่างประเทศ พยานก็ไม่ต้องเสียเวลาเดินทางซึ่งอาจต้องใช้เวลาเป็นเดือนในการเดินทางไปกลับเพื่อมาเบิกความเป็นพยานในห้องพิจารณาคดี
2. ความสะดวกในการดำเนินการการจัดประชุมทางไกลสามารถจัดได้ในเกือบทุกสถานที่ที่มีเครือข่ายโทรคมนาคมไปถึง สามารถจัดได้ง่ายและบ่อยเท่าที่ต้องการ

⁷³ ไพโรจน์ วายุภาพ, *ข้อเท็จจริงและการวินิจฉัยปัญหาข้อเท็จจริง* กรุงเทพมหานคร: กรุงสยามพับลิชชิ่ง 2559 หน้า 288-290

3. การใช้งานได้หลากหลายการประชุมทางไกลใช้ในการสัมมนา ประชาสัมพันธ์ให้ข้อมูล ฝึกอบรมโดยไม่จำกัดว่าการประชุมทางไกลจะต้องใช้เฉพาะกับการประชุมเพื่องานธุรกิจเพียงอย่างเดียว

4. ความปลอดภัยของข้อมูล ข้อมูลที่ส่งผ่านระบบโทรคมนาคมในการประชุมทางไกลสามารถจะเข้ารหัสเพื่อป้องกันการลักลอบขโมยข้อมูลไปใช้ประโยชน์ได้

5. ความปลอดภัยด้านสุขภาพ อนามัย ของพยานและคู่ความในคดี เพราะวิธีการสืบพยานทางจอภาพทำให้ลดความแออัดในห้องพิจารณาคดี และลดการเดินทางไปในพื้นที่เสี่ยงภัยจากโรคติดต่อต่าง ๆ

1.2 การสืบพยานผ่านระบบจอภาพมีข้อจำกัดหลายประการ

การสืบพยานในลักษณะการประชุมทางจอภาพนั้น จำเลยสามารถรับรู้กระบวนการพิจารณาได้ในขณะที่มีการสืบพยานโดยมองจากภาพและได้ยินเสียงของพยานบุคคลผ่านการถ่ายทอดภาพและเสียงสามารถสื่อสารตอบโต้กันได้โดยตรงในทันที เสมือนว่าได้พูดคุยกันต่อหน้าสามารถที่จะโต้แย้ง คัดค้านพยานบุคคลหรือคำเบิกความของพยานบุคคลได้และสอดคล้องกับหลักการค้นหาความจริงในทางอาญาไม่ว่าจะเป็นหลักการสืบพยานโดยเปิดเผยต่อหน้าจำเลย หลักวาจา หลักฟังความทุกฝ่าย หลักพยานโดยตรงและหลักโต้แย้งคัดค้านต่อสู้คดีเป็นการคุ้มครองสิทธิจำเลยในการเผชิญหน้าและสิทธิในการถามค้านเป็นวิธีการสืบพยานที่เปิดโอกาสให้จำเลยในคดีอาญาได้ต่อสู้อย่างเพียงพอและเป็นการอำนวยความสะดวกให้กับพยานที่ไม่สะดวกที่จะมาเบิกความยังห้องพิจารณาคดี โดยที่การสืบพยานทางจอภาพมีข้อจำกัด ดังนี้

1.2.1 โครงสร้างพื้นฐานของระบบสื่อสารโทรคมนาคม หากสถานที่ที่จะจัดให้มีการประชุมทางไกลไม่มีโครงสร้างพื้นฐานของระบบสื่อสารโทรคมนาคมที่สามารถจะรองรับการจัดการประชุมทางไกลได้แล้ว ก็ไม่สามารถที่จะจัดให้มีการประชุมทางไกลได้

1.2.2 ขนาดของข้อมูล หากข้อมูลในการประชุมมีขนาดใหญ่กว่าที่ระบบการสื่อสารจะรองรับได้ ก็จะไม่สามารถส่งไปได้หรือถ้าส่งได้ก็จะต้องใช้เวลามากกว่าปกติ

1.2.3 โครงสร้างของระบบสื่อสารโทรคมนาคม ระบบการสื่อสารโทรคมนาคมต่าง ๆ ที่มีอยู่ในปัจจุบันส่วนใหญ่ยังไม่สามารถรองรับการสื่อสารของข้อมูลที่มีขนาดใหญ่ ๆ

1.2.4 ระยะทางในการประชุมห่างกันมากหรือจะต้องมีการใช้ดาวเทียมเพื่อเชื่อมโยงสัญญาณ ก็จะทำให้เกิดการหน่วงเวลาของสัญญาณ (Delay) ได้

1.2.5 การประชุมแบบหลายแห่งพร้อม ๆ กันมีรูปแบบในการจัดการประชุมอยู่ 2 รูปแบบ คือ

1) การประชุมระหว่างจุดต่อจุด (Point-to-Point) เป็นการประชุมระหว่างสถานที่สองแห่ง คือเป็นการจัดระหว่างจุดต่อจุด

2) การประชุมระหว่างจุดต่อหลายจุด (Point-to-Multipoint) มีลักษณะคล้ายกับการประชุมระหว่างจุดต่อจุด ต่างกันตรงที่ว่า มีสถานที่ในการจัดประชุมมากกว่าสองแห่งขึ้นไป โดยผู้เข้าร่วมประชุมในแต่ละจุดสามารถจะสนทนาโต้ตอบกันได้พร้อม ๆ กันในทุกจุดตลอดเวลา จะเห็นได้ว่าการประชุมทางไกลที่จัดขึ้นเพียงสองจุดจะไม่มีปัญหาในการประชุม แต่หากเป็นการประชุมพร้อมกันหลาย ๆ จุดที่มีทั้งภาพและเสียงโดยผู้เข้าร่วมประชุมสามารถติดต่อสื่อสารกันได้พร้อม ๆ กันทุกจุดอาจทำให้สัญญาณภาพและเสียงไม่ชัดเจนติดขัดได้

1.2.6 ความแตกต่างของเวลาของประเทศต่าง ๆ ในโลกแตกต่างกันไปเช่นในขณะทีกรุงเทพาเป็นเวลาที่เที่ยงวันแต่ที่นิวยอร์กจะเป็นเวลาที่เที่ยงคืนความแตกต่างของเวลาจึงทำให้เกิดปัญหาในการจัดประชุมได้

1.2.7 กฎระเบียบและความซ้ำซ้อนของหน่วยงานที่รับผิดชอบ ระบบการสื่อสารโทรคมนาคมในประเทศไทยนั้นมีทั้งระบบที่เป็นของรัฐบาลและที่เป็นของเอกชนก็ยังคงอยู่ในการควบคุมดูแลของรัฐบาล ดังนั้นในการขอใช้บริการจึงมีกฎระเบียบอยู่มากทำให้ไม่สะดวกในการขอใช้บริการ

อย่างไรก็ตามประเทศไทยไม่ได้จำกัดฐานความผิดที่สามารถใช้วิธีการสืบพยานในลักษณะการประชุมทางจอภาพ เพียงแต่กำหนดว่าหากมีเหตุจำเป็นไม่อาจนำพยานมาเบิกความในศาลได้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 230/1 และเป็นไปตามเงื่อนไขข้อบังคับประธานศาลฎีกาก็สามารถสืบพยานบุคคลคดีอาญาโดยรูปแบบดังกล่าวได้ซึ่งถ้าคดีนั้นเป็นคดีสำคัญซึ่งเป็นคดีที่มีอัตราโทษสูงถึงประหารชีวิตหรือคดีที่อยู่ในความสนใจของประชาชนแล้วปรากฏว่าการรับฟังพยานบุคคล คลาดเคลื่อนหรือบิดเบือนไปแตกต่างจากการให้พยานเบิกความในห้องพิจารณาคดีของศาลนั้น จนนำไปสู่คำพิพากษาที่ไม่ได้เป็นไปในทางที่ควรจะเป็นความน่าเชื่อถือของกระบวนการยุติธรรมไทยจากประชาชนและต่างประเทศคงต้องลดลงอย่างแน่แท้ เนื่องจากประเทศไทยไม่ได้จำกัดฐานความผิดที่จะให้ใช้วิธีการสืบพยานบุคคลคดีอาญาในลักษณะการประชุมทางจอภาพไว้เหมือนกฎหมายของต่างประเทศ เช่น ประเทศสหรัฐอเมริกา ซึ่งจะสืบพยานโดยวิธีดังกล่าวได้เฉพาะบางประเภทและลักษณะฐานความผิดตามที่กำหนด ถ้านอกเหนือจากความผิดที่กำหนดต้องเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม เท่านั้น

ส่วนวิธีการและกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการสืบพยานในลักษณะการประชุมทางจอภาพของประเทศไทยและประเทศสหรัฐอเมริกาในมลรัฐเวอร์จิเนียได้กำหนดหลักเกณฑ์ไว้เหมือนกันให้มีการถ่ายทอดภาพและเสียงระหว่างศาลที่พิจารณาคดีกับศาลที่พยานไปเบิกความในเวลาเดียวกันตั้งแต่เริ่มต้น จนเสร็จสิ้นการการสืบพยานซึ่งทำให้มองเห็นและพูดคุยกับอีกฝ่ายหนึ่งในเวลาเดียวกันเสมือนอยู่พร้อมหน้ากันจริง เพราะสัญญาณการถ่ายทอดเป็นการถ่ายทอดสดตามเวลาจริง แต่หลักเกณฑ์การสืบพยานในลักษณะการประชุมทางจอภาพของประเทศไทยและประเทศ

สหรัฐอเมริกาได้มีการกำหนดวิธีการปฏิบัติให้ศาลมีอำนาจสั่งให้บุคคลออกจากสถานที่ซึ่งจะทำการสืบพยาน หรือให้บุคคลที่อยู่ในห้องพิจารณาคดีสามารถที่จะได้ยินหรือเห็นพยานและบุคคลที่อยู่กับพยาน

การสืบพยานบุคคลในลักษณะการประชุมทางจอภาพของประเทศไทยยึดหลักการพิจารณาโดยเปิดเผยซึ่งเป็นหลักการพิจารณาคดีของศาลยุติธรรม บุคคลอื่นจึงสามารถอยู่กับพยานขณะเบิกความได้ซึ่งแม้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 230/1 วรรคสอง กำหนดให้การเบิกความในลักษณะการประชุมทางจอภาพถือเสมือนว่าพยานเบิกความในห้องพิจารณาจึงถือได้ว่าแม้พยานไปเบิกความในลักษณะการประชุมทางจอภาพในศาลหรือสถานที่อื่น หากพยานหรือบุคคลภายนอกไม่ปฏิบัติตามข้อกำหนดของศาลเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยและเพื่อให้กระบวนการพิจารณาดำเนินไปตามเที่ยงธรรมและรวดเร็วกระทำการอันเป็นการขัดขวางการดำเนินกระบวนการพิจารณาหรือประพฤตินั้นไม่เรียบร้อยในศาลหรือสถานที่ดังกล่าวเป็นการละเมิดอำนาจศาลที่พิจารณาคดีนั้น

จะเห็นได้ว่าหากพยานเบิกความในลักษณะการประชุมทางจอภาพในศาลอื่นการพิจารณาคดีคงเป็นไปอย่างเที่ยงธรรมและรวดเร็วเพราะโดยสภาพห้องพิจารณาเหมือนกับการสืบพยานในศาลที่พิจารณาคดีนั่นเองและมีมาตรการรักษาความปลอดภัยและความสงบเรียบร้อยทั้งภายในและบริเวณโดยรอบศาลแต่สำหรับสถานที่อื่นที่พยานไปเบิกความนั้นไม่ว่าจะเป็นสถานที่ทำการของทางราชการหรือสถานที่แห่งอื่นโดยลักษณะอาจไม่สภาพรวมถึงการรักษาความปลอดภัยและความสงบเรียบร้อยเหมือนกับการพิจารณาคดีในศาลศาลจึงเป็นไปได้ยากที่จะให้กระบวนการพิจารณาดำเนินไปตามเที่ยงธรรมเหมือนกับการพิจารณาคดีในศาล และเมื่อข้อบังคับประธานศาลฎีกาไม่ได้กำหนดหลักเกณฑ์ดังกล่าวไว้อย่างชัดเจนและถ้าปล่อยให้บุคคลอื่นอยู่ร่วมกับพยานขณะเบิกความโดยบุคคลดังกล่าวมีส่วนเกี่ยวข้องกับผลของคดี และศาลไม่ดำเนินการใด ๆ เพื่อจัดการปัญหานั้น เพราะไม่แน่ใจว่ามีอำนาจกระทำหรือไม่ อาจส่งผลให้คำให้การของพยานบิดเบือนไปจากความเป็นจริงหรือไม่ได้ข้อเท็จจริงครบถ้วนสมบูรณ์ เช่น ญาติหรือพวกของจำเลยจำนวนหลายคนเข้าไปนั่งกอดต้นพยานขณะเบิกความเพื่อไม่ให้พยานให้การตามความเป็นจริงซึ่งก่อให้เกิดผลในทางที่เป็นโทษแก่จำเลยหรือกรณีการกอดต้นพยานบริเวณสถานที่เบิกความหรือกรณีเข้าไปนั่งฟังพยานเบิกความแล้วโทรศัพท์แจ้งให้พยานคู่หรือทนายของจำเลยทราบเพื่อประสงค์จะช่วยจำเลยให้หลุดพ้นจากการต้องรับโทษทางอาญา

1.3 ปัญหาด้านความพร้อมของสถานที่

การสืบพยานในศาลโดยปกติจะสืบพยานในห้องพิจารณาคดีในศาลเจ้าของสำนวน ซึ่งจะสืบพยานต่อหน้าจำเลยโดยเปิดเผยตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 172 วรรคแรกซึ่งจำเลยจะได้เผชิญหน้ากับพยานฝ่ายที่ให้การเป็นปฏิปักษ์ในศาลจะเป็นการกอดต้นพยานให้

ต้องให้การตามความเป็นจริงตามที่อาจารย์สัญญา ธรรมศักดิ์ ได้กล่าวไว้ว่าการจัดห้องพิจารณาให้ถูกต้องตามหลักที่ได้มีการกำหนดลักษณะของห้องพิจารณาคดีจะต้องเป็นไปตามที่ได้กำหนดทั้ง 4 อย่างได้แก่

1.3.1 มีความสง่างามเคารพมีความสงบความเรียบร้อยและความสะอาด

1.3.2 ก่อให้เกิดความละเอียดและเกรงกลัวที่จะกล่าวความเท็จหรือปิดบังความจริง

1.3.3 แสง เสียงและการวางระยะของกลุ่มผู้ปฏิบัติงานในห้องพิจารณาคดีจะต้องเป็นไปโดยถูกต้อง กล่าวคือห้องพิจารณาคดีจะต้องมีแสงสว่างส่องผ่านเพื่อให้เห็นทุกอย่างในห้องได้อย่างชัดเจนต้องสามารถได้ยินเสียงได้ชัดทุกถ้อยคำ ทั้งจากผู้ทูลเสียงเบาหรือผู้ที่พูดเสียงดัง และระยะความห่างของที่นั่งของผู้ปฏิบัติกรต่าง ๆ ต้องไม่เป็นอุปสรรคต่อการฟังและสังเกตซึ่งกันและกัน

1.3.4 เครื่องใช้ในห้องพิจารณาคดีต้องเป็นไปโดยถูกต้อง กล่าวคือเครื่องใช้ต้องสะอาดและจัดวางอย่างเป็นระเบียบ การจัดห้องพิจารณาให้ถูกต้องตามหลักดังกล่าวจะเป็นปัจจัยซึ่งช่วยให้การพิจารณาคำเนินไปอย่างถูกต้อง เรียบร้อย และรวดเร็ว เนื่องจากบรรยากาศแวดล้อมในระหว่างพิจารณานั้นมีผลทั้งทางด้านจิตใจและการปฏิบัติการ และเหตุผลของการจัดวางที่นั่งต่าง ๆ ในห้องพิจารณาคดีไม่ว่าจะเป็นตำแหน่งของผู้พิพากษาที่จะอยู่ในตำแหน่งที่สูงกว่าตำแหน่งอื่น ๆ เพื่อให้สามารถมองเห็นเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในห้องพิจารณาได้อย่างทั่วถึงและแสดงถึงการมีอำนาจและสถานภาพสูงที่สุดในห้องพิจารณาและการจัดคอกพยานให้อยู่กึ่งกลางห้อง พิจารณาและหันหน้าเข้าหาบัลลังก์ศาลเป็นการแสดงถึงการให้ความสำคัญกับพยานในสถานการณ์การสืบพยาน เพื่อให้พยานเป็นจุดรวมความสนใจของทุกคนที่อยู่ในห้องพิจารณาเนื่องจากพยานเป็นผู้ให้รายละเอียดเกี่ยวกับเหตุการณ์ที่จะนำไปสู่การพิจารณาและตัดสินคดี อีกทั้งศาลเป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์มีการกำหนดระเบียบที่ต้องปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัดเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยภายในศาลและหากไม่ปฏิบัติตามจะมีความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล หากพิจารณาระเบียบปฏิบัติตนในศาลแต่ละข้อจะพบว่าระเบียบดังกล่าวมีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นการเคารพสถานที่ เคารพผู้พิพากษา และไม่เป็นการรบกวนทำให้ผู้ที่อยู่ในกระบวนการพิจารณาคดีต้องไขว่เขวหรือเสียสมาธิ

ดังนั้น การสืบพยานต่อหน้าจำเลยในศาลที่พิจารณาคดี ย่อมมีผลกระทบต่อคำเบิกความของพยานบุคคลเป็นอย่างมากทำให้การค้นหาความจริงในคดีอาญามีโอกาสคลาดเคลื่อนเป็นไปได้น้อยลง ด้วยบรรยากาศแวดล้อมอันศักดิ์สิทธิ์ในห้องพิจารณาหรือแม้พยานจะเบิกความโดยปกปิดความจริงผู้พิพากษาก็จะสามารถพิจารณาจากปฏิกิริยาของพยานเพื่อนำไปพิจารณาซึ่งน้ำหนักพยานได้ การสืบพยานบุคคลคดีอาญาในลักษณะการประชุมทางจอภาพ แม้จะเป็นการนำเอาระบบเทคโนโลยีมาช่วยในการพิจารณาคดี ซึ่งส่งผลให้การดำเนินกระบวนการยุติธรรมมีประสิทธิภาพมากขึ้น แต่เมื่อ

พิจารณาตามข้อบังคับประธานศาลฎีกาว่าด้วยการสืบพยานคดีอาญาในลักษณะการประชุมทางจอภาพ พ.ศ.2556 ที่ได้กำหนดหลักเกณฑ์การสืบพยานบุคคลในลักษณะการประชุมทางจอภาพว่า ศาลอาจอนุญาตให้พยานเบิกความที่ศาลอื่นหรือสถานที่ทำการของทางราชการหรือสถานที่แห่งอื่นได้ โดยกำหนดเวลาและสถานที่ที่จะให้พยานไปเบิกความให้ชัดเจน

จะเห็นได้ว่าสถานที่ทำการสืบพยานในลักษณะการประชุมทางจอภาพ นอกจากศาลจะอนุญาตให้พยานไปเบิกความที่สถานที่แห่งอื่น ทั้งที่เป็นสถานที่ทำการของทางราชการเช่น กองพิสูจน์หลักฐานกลาง สำนักงานตำรวจแห่งชาติ และสถานที่ซึ่งไม่ใช่ที่ทำการของทางราชการเช่น ศูนย์ ไทรคมนาคม โรงพยาบาล วัด ในกรณีสถานที่เหล่านั้นมีการจัดวางระบบรองรับไว้แล้ว ส่วนสถานที่ที่องค์คณะผู้พิพากษาจะทำการสืบพยานนั้นโดยปกติจะอยู่ที่ห้องพิจารณาของศาลที่พิจารณาคดี แต่ หากมีเหตุฉุกเฉินหรือการจำเป็นเช่นมีเหตุขัดข้องเกี่ยวกับระบบการสืบพยานในลักษณะการประชุมทางจอภาพ เมื่อมีการประสานความร่วมมือกับศาลอื่นที่ใกล้เคียงหรือสถานที่อื่นที่มีระบบรองรับ ศาลอาจไปทำการสืบพยานที่ศาลอื่นหรือสถานที่แห่งอื่นก็ได้เพื่อให้ไม่ต้องเลื่อนคดี (ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 35 วรรคหนึ่ง) ทั้งนี้ตามข้อบังคับของประธานศาลฎีกาว่าด้วยการสืบพยานคดีอาญาในลักษณะการประชุมทางจอภาพ พ.ศ.2556 ไม่มีบทบัญญัติให้ศาลอนุญาตให้คู่ความหรือทนายความไปทำการสืบพยาน ณ ศาลที่พยานไปเบิกความเพราะหลักการดำเนินคดีอาญาให้ความสำคัญกับการที่คู่ความทุกฝ่ายต้องมาดำเนินกระบวนการพิจารณาต่อหน้าศาลเพื่อพิสูจน์ความจริง ดังนั้น หากคู่ความหรือทนายความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งหรือทั้งสองฝ่ายในคดีอาญาร้องขอไปทำการสืบพยานที่ศาลที่พยานไปเบิกความศาลต้องมีคำสั่งไม่อนุญาตให้ดำเนินการเช่นนั้นซึ่งจะต่างกับคดีแพ่งที่กฎหมายยอมให้การดำเนินกระบวนการพิจารณาเป็นไปตามความประสงค์ของคู่ความหรือความยินยอมของคู่ความ ดังนั้น ข้อกำหนดของประธานศาลฎีกาว่าด้วยแนวทางการนำสืบพยานหลักฐานและการสืบพยานบุคคลที่อยู่นอกศาลโดยระบบการประชุมทางจอภาพ พ.ศ.2556 ข้อ12 วรรคหนึ่ง บัญญัติให้ทำได้เฉพาะคดีแพ่ง

สำหรับการจัดหาสถานที่ที่พยานไปเบิกความกรณีพยานบุคคลอยู่ในต่างประเทศ คู่ความซึ่งร้องขอให้สืบพยานบุคคลที่อยู่ในต่างประเทศในลักษณะการประชุมทางจอภาพมีหน้าที่ติดต่อประสานงานเบื้องต้นในการจัดหาสถานที่ที่เหมาะสมให้พยานไปเบิกความได้ในประเทศนั้น ๆ เมื่อศาลพิจารณาแล้วอนุญาตให้สืบพยานบุคคลในลักษณะการประชุมทางจอภาพ หากสถานที่ดังกล่าวเป็นศาลในต่างประเทศต้องดำเนินการตามข้อตกลงระหว่างกันหรือธรรมเนียมปฏิบัติระหว่างประเทศ ถ้าระบบสัญญาณโทรคมนาคมของศาลกับสถานที่ที่พยานไปเบิกความไม่สามารถเชื่อมต่อกันได้คู่ความต้องจัดหาสถานที่ใหม่หรือศาลอาจสั่งให้ไปดำเนินการสืบพยานบุคคลในลักษณะการประชุมทางจอภาพนอกศาลก็ได้ การสืบพยานบุคคลในลักษณะการประชุมทางจอภาพกรณีพยานบุคคลอยู่ในต่างประเทศ แม้ว่าจะมีค่าใช้จ่ายสูงกว่าการสืบพยานตามปกติแต่ก็มีความคุ้มค่ากับเวลาที่ต้องเสีย

ไปหากจะต้องเดินทางมาสืบพยานตามวิธีปกติและอาจจะเป็นการประหยัดค่าใช้จ่ายมากกว่าเนื่องจากไม่ต้องจ่ายค่าเดินทางค่าที่พักและไม่ต้องเสียเวลาอีกด้วย

การสืบพยานบุคคลในลักษณะการประชุมทางจอภาพในคดีอาญาที่อยู่ในอำนาจพิจารณาของศาลยุติธรรมทั่วไปส่วนมากใช้การสืบพยานโดยให้พยานเบิกความที่ศาลอื่น ส่วนการสืบพยานบุคคลคดีอาญาที่อยู่ในต่างประเทศมักจะใช้ในคดีที่อยู่ในอำนาจของศาลชำนาญพิเศษอย่างศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ ก่อนหน้านี้นี้ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศได้มีการปรับปรุงการดำเนินกระบวนการพิจารณาพิพากษาคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศหลายประการและถือเป็นศาลแรกของประเทศไทยที่ใช้การสืบพยานในลักษณะการประชุมทางจอภาพตามข้อกำหนดคดี ทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ พ.ศ. 2540 ข้อ 32 ซึ่งกำหนดให้ศาลอนุญาตให้ทำการสืบพยานที่อยู่นอกศาลในลักษณะการประชุมทางจอภาพได้โดยให้คู่ความที่อ้างพยานเป็นผู้ออกค่าใช้จ่ายและศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศถือเป็นศาลต้นแบบที่นำระบบการประชุมทางจอภาพมาใช้โดยถือว่ามีความจำเป็นและเหตุผลที่เป็นลักษณะเฉพาะของศาลหากเป็นการสืบพยานในคดีแพ่ง แต่สำหรับการสืบพยานในคดีอาญาข้อกำหนดคดีทรัพย์สินทางปัญญา ข้อ 42 ให้นำข้อ 32 มาใช้บังคับในคดีอาญาโดยอนุโลม

การสืบพยานบุคคลคดีอาญาของศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศซึ่งมีพยานที่อยู่ในต่างประเทศมากกว่าคดีที่อยู่ในอำนาจพิจารณาพิพากษาของศาลอื่นจึงสามารถใช้การสืบพยานทางจอภาพและอาจใช้ช่องทางตามพระราชบัญญัติความร่วมมือระหว่างประเทศในเรื่องทางอาญา พ.ศ.2535 ซึ่งมีการบังคับใช้เนื่องจากในปัจจุบันการประกอบอาชญากรรมมีการกระทำร่วมกันเป็นเครือข่ายในดินแดนของหลายประเทศและกระบวนการยุติธรรมทางอาญาของแต่ละประเทศโดยลำพังนั้นไม่อาจป้องกันและปราบปรามได้อย่างเด็ดขาด การป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมดังกล่าวจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือระหว่างประเทศในเรื่องทางอาญา เพื่อขอความช่วยเหลือในการสืบพยานแต่ก็ยังต้องใช้เวลาในการดำเนินการ ไม่สะดวกรวดเร็วเหมือนกับการสืบพยานในลักษณะการประชุมทางจอภาพ

ดังนั้น การสืบพยานโดยวิธีการถ่ายทอดภาพและเสียงในลักษณะการประชุมทางจอภาพดังกล่าว บรรยากาศย่อมมีความแตกต่างจากการสืบพยานในศาลที่พิจารณาคดีซึ่งการสืบพยานในศาลตามปกติในห้องพิจารณาคดีนั้นพยานจะต้องเข้าไปนั่งตอบคำถามของศาล พนักงานอัยการ และทนายความ ยังสถานที่ที่กำหนดไว้และเบิกความตามข้อเท็จจริงที่ประสบพบเจอมาหรือตามที่ได้เตรียมมาล่วงหน้าก่อนแล้วไม่มีโอกาสหันไปดูแวดล้อมรอบข้างก่อนเบิกความในกรณีต้องเบิกความในประเด็นที่ไม่ได้ประสบพบเจอมาหรือต้องเบิกความในประเด็นที่ไม่ได้เตรียมมาล่วงหน้าเพื่อให้คำเบิกความของตนเป็นประโยชน์หรือเป็นโทษแก่คู่ความฝ่ายหนึ่งฝ่ายใด แต่การสืบพยานโดยวิธีการถ่ายทอดภาพและเสียงในลักษณะการประชุมทางจอภาพ บรรยากาศในห้องที่

พยานเบิกความแตกต่างจากห้องพิจารณาคดีที่ถูกกดดันด้วยบุคคลที่เกี่ยวข้องที่อยู่ในห้องพิจารณา อาจทำให้พยานมีโอกาสหันไปดูแวดล้อมรอบข้างก่อนเบิกความในกรณีต้องเบิกความในประเด็นที่ไม่ได้ประสบพบเจอมาหรือต้องเบิกความในประเด็นที่ไม่ได้เตรียมมาล่วงหน้าเพื่อให้คำเบิกความของตนเป็นประโยชน์หรือเป็นโทษแก่คู่ความฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดได้ ซึ่งจะส่งผลให้การเบิกความโดยวิธีการดังกล่าวบิดเบือนไปจากความจริงและย่อมก่อให้เกิดผลเสียต่อกระบวนการยุติธรรม ประกอบกับทั้งปัญหาการสบสายตากันระหว่างคู่สนทนา (Eye Contact) ซึ่งในสถานการณ์ปกติถือว่าการสบสายตากันเป็นเรื่องสำคัญอย่างยิ่งในการสนทนาเป็นเรื่องของภาษากายที่จะสื่อความหมายให้คู่สนทนาอีกฝ่ายหรือในกลุ่มสนทนาสามารถรับรู้ความหมายได้

การสืบพยานในลักษณะการประชุมทางจอภาพจะมีข้อดียิ่งกว่าการสืบพยาน โดยการให้พยานอยู่ในห้องพิจารณาคดีในแง่ที่อาจจะสร้างความเข้าใจผิดให้เกิดขึ้นในการสนทนาได้อัน เนื่องจากการหลีกเลี่ยงการสบสายตาระหว่างคู่สนทนาไม่ว่าจะเป็นศาลกับพยาน อัยการกับพยาน หรือทนายความกับพยานก็ตามนอกจากนี้ความกังวลของพยานต่อสถานการณ์ที่ตนเองต้องอยู่หน้ากล้องระหว่างเบิกความทำให้การสนทนาไม่เป็นไปตามธรรมชาติตามที่ควรจะเป็นและถ้าคดีอาญานั้นเป็นคดีที่อยู่ในอำนาจพิจารณาพิพากษาของศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ ย่อมเป็นธรรมดาที่พยานอาจอยู่ต่างประเทศมากกว่าคดีอาญาที่อยู่อำนาจพิจารณาพิพากษาของศาลยุติธรรมทั่วไปการที่ข้อกำหนดของประธานศาลฎีกาฯ กำหนดให้ศาลที่พิจารณาคดีอาจให้พยานเบิกความ ณ สถานที่ที่เหมาะสม หากพยานนั้นไม่ใช่ผู้มีสัญชาติไทยอาจไม่เกรงกลัวต่อการให้การเป็นพยานเท็จซึ่งมีโทษตามกฎหมายของประเทศไทยและให้การไปในทางใดทางหนึ่งเพื่อช่วยเหลือคู่ความในคดีได้

1.4 ปัญหาด้านข้อกฎหมาย

สำหรับปัญหาหรือผลกระทบต่อหลักเกณฑ์เรื่องการพิจารณาโดยเปิดเผยต่อหน้าจำเลย ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาได้บัญญัติเรื่องการสืบพยานบุคคลในคดีอาญาตามมาตรา 172 ว่า “การพิจารณาและสืบพยานในศาลให้ทำโดยเปิดเผย ต่อหน้าจำเลยเว้นแต่บัญญัติไว้เป็นอย่างอื่น” ซึ่งหมายความว่า การพิจารณาและสืบพยานนี้มีได้เป็นข้อบังคับเด็ดขาด แต่มีข้อยกเว้นให้พิจารณาหรือสืบพยานลับหลังจำเลยได้

คำว่า “ต่อหน้า” นั้น หมายความว่า การดำเนินกระบวนการพิจารณาหรือสืบพยานโดยเปิดเผยมิใช่กระทำลับหลังจำเลยเป็นการรับรู้ด้วยประสาทสัมผัสภายนอกอันมิได้มุ่งลึกลงไปถึงการตรวจสอบ เช่น จำเลยต้องอยู่ร่วมด้วยในการสืบพยานนั้น ๆ คงจะเห็นว่า มาตรา 172 ทวิบัญญัติข้อยกเว้นของการพิจารณาคดีที่ไม่ต้องกระทำต่อหน้าจำเลย อันได้แก่การอนุญาตให้ดำเนินกระบวนการพิจารณาลับหลังจำเลยนั่นเอง

ส่วนคำว่า “เผชิญหน้า” นั้นหมายถึงการได้เห็น ได้ยิน สามารถสื่อสารโต้ตอบกันได้ อันเป็นการรับรู้ด้วยประสาทสัมผัสภายนอกและภายในด้วยความมุ่งหมายให้จำเลยได้มีโอกาสตรวจสอบความน่าเชื่อถือของพยานบุคคล เช่น การสืบพยานเผชิญหน้าจำเลย ก็คือการสืบพยานต่อหน้าจำเลยเพื่อให้จำเลยได้มีโอกาสตรวจสอบความจริงใจและความจริงของเหตุการณ์ที่พยานได้เบิกความ อันเป็นการใช้สิทธิของจำเลยผู้ซึ่งเป็นประธานในคดีอาญาในการต่อสู้ทางคดีซึ่งการเผชิญหน้าเพื่อตรวจสอบถือได้ว่าเป็นหัวใจของการสืบพยานในระบบกล่าวหา

หลักในเรื่องของสิทธิของจำเลยที่จะได้เผชิญหน้ากับพยานตามมาตรา 172 ได้บัญญัติไว้ชัดเจนว่าการพิจารณาคดีและการทำลายความน่าเชื่อถือพยาน วิธีการตรวจสอบความน่าเชื่อถือของพยาน ก็คือการที่จำเลยได้ถามค้านพยานและในการสืบพยานในศาลต้องทำ “ต่อหน้าจำเลย” เพราะเป็นโอกาสที่จำเลยจะได้ปกป้องสิทธิของตนเองในการตรวจสอบประกอบกับการสังเกตอาการปฏิกิริยาของพยานโดยผ่านกระบวนการที่พยานได้สาบานหรือปฏิญาณตนก่อนเบิกความ หลักการตามมาตรา 172 ศาลไทยได้ถือเคร่งครัด มาตลอดว่า ถ้าการสืบพยานไม่ได้กระทำต่อหน้าจำเลยถือว่าคำเบิกความของพยานรับฟังไม่ได้” เหตุผลก็คือ “จำเลยไม่มีโอกาสในการถามค้านพยาน” ซึ่งถ้าพิจารณาในแง่ตัวจำเลยแล้วการตรวจสอบความน่าเชื่อถือของพยานทั้ง 2 ประการที่จำเลยสามารถกระทำได้ดีที่สุด ก็คือการถามค้านนั่นเองโดยการสังเกตอาการปฏิกิริยาของพยานที่จำเลยจะทำลายน้ำหนักพยานนั้นและโดยการให้พยานสาบานหรือปฏิญาณก่อนเบิกความเป็นส่วนประกอบคำพิพากษา

ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 172 เป็นกรณีที่จะยกเว้นเรื่องสิทธิของจำเลยในการเผชิญหน้ากับพยานที่จะต้องเป็นไปตามมาตรา 172 และ 172 ทวิ บัญญัติเอาไว้ คือ “เว้นแต่บัญญัติไว้เป็นอย่างอื่น” กรณีที่กฎหมายบัญญัติเอาไว้เป็นการยกเว้นมาตรา 172 วรรคแรก คือการพิจารณาไม่ต้องกระทำต่อหน้าจำเลยก็ได้ซึ่งมี 3 วิธี คือ

- 1) กรณีตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 172 ทวิ
- 2) กรณีตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 180 ซึ่งเป็นบทบัญญัติเรื่องการรักษาความสงบเรียบร้อยในศาลในคดีอาญาซึ่งให้นำบทบัญญัติเรื่องการรักษาความสงบเรียบร้อยในศาลตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้เป็นกรณีที่ศาลสามารถสั่งจำเลยในคดีอาญาให้ออกจากห้องพิจารณาและศาลสามารถพิจารณาคดีลับหลังจำเลยได้ถ้าจำเลยขัดขวางการพิจารณา

- 3) กรณีตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 230 เป็นกรณีการส่งประเด็นไปสืบที่ศาลอื่น เมื่อจำเลยไม่ตั้งใจที่จะตามประเด็นไปฟังการพิจารณาศาลที่รับประเด็นก็สามารถสืบพยานลับหลังจำเลยได้

กรณียกเว้นตามสิทธิของจำเลยตามมาตรา 172 ทวิ เป็นกรณีที่แม้จะสืบพยานลับหลังจำเลยก็ตามแต่ก็ไม่กระทบกระเทือนต่อสิทธิของจำเลยในการเผชิญหน้ากับพยานเพื่อตรวจสอบพยานเพราะเป็นกรณีที่จำเลยมีโอกาสดำเนินการถามค้านโดยทนายจำเลยถามค้านแทนจำเลยตามมาตรา 172 ทวิ (1) หรือเป็นกรณีที่การสืบพยานนั้นไม่เกี่ยวข้องกับจำเลยโดยตรงตามมาตรา 172 ทวิ (2) , (3) ซึ่งในมาตรา 172 ทวิ ก็ได้บัญญัติรับรองว่าการสืบพยานที่กระทำลับหลังจำเลยจะฟังเป็นผลเสียหายแก่จำเลยไม่ได้เพราะฉะนั้นการที่มาตรา 172 ทวิ ยกเว้นให้สืบพยานเพราะเห็นว่าเป็นกรณีที่ไม่มีผลเสียหายแก่จำเลย คือเป็นกรณีที่จำเลยยังมีโอกาสถามค้านพยานหรือเป็นกรณีที่ไมเกี่ยวข้องกับจำเลยโดยตรง

กรณียกเว้นตามมาตรา 230 เป็นกรณีที่จำเลยได้ทราบการส่งประเด็นไปยังศาลอื่นแล้วซึ่งหากจำเลยจะตามไปฟังการพิจารณาเองหรือยื่นคำถามเป็นหนังสือให้ศาลที่สืบก็ได้ ถ้าจำเลยไม่ติดใจไปฟังการพิจารณาหรือยื่นคำถามเป็นหนังสือ ศาลที่รับประเด็นก็สามารถสืบพยานลับหลังจำเลยเพราะเป็นกรณีที่จำเลยไม่ใช้สิทธิของตนในการตรวจสอบพยานเอง

กรณียกเว้นตามมาตรา 180 ได้บัญญัติไว้ในการรักษาความสงบเรียบร้อยในศาลซึ่งให้นำบทบัญญัติตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้ซึ่งเป็นกรณีที่ศาลสามารถสั่งจำเลยให้ออกจากห้องพิจารณาและศาลสามารถสืบพยานลับหลังจำเลยได้ถ้าจำเลยขัดขวางการพิจารณาคดีกรณีตามมาตรา 180 นี้สิทธิของจำเลยในการเผชิญหน้ากับพยานถูกกระทบกระเทือนโดยตรงต่างจากสองกรณีข้างต้นที่สิทธิดังกล่าวของจำเลยไม่ถูกกระทบกระเทือนโดยตรง ก็เพราะว่า บทบัญญัติในเรื่องการรักษาความสงบเรียบร้อยภายในบริเวณศาลและเพื่อให้กระบวนการพิจารณาดำเนินไปโดยรวดเร็วและเที่ยงธรรมซึ่งเป็นเรื่องของการรักษาความสงบเรียบร้อยของส่วนรวม ดังนั้น ถ้าจำเลยขัดขวางอำนาจพิจารณาของศาลศาลจึงมีอำนาจที่จะให้จำเลยออกจากห้องพิจารณาและสืบพยานลับหลังจำเลยได้

ถ้ามีการใช้มาตรการพิเศษในการสืบพยานบุคคลโดย Video Conference นั้น ปัญหาที่จะต้องพิจารณาก็คือ หลักเรื่องสิทธิของจำเลยในการเผชิญหน้ากับพยานเนื่องจากการสืบพยานด้วยวิธีการพิเศษนี้พยานจะไม่ได้มาปรากฏตัวต่อศาลในห้องพิจารณาเดียวกันกับจำเลยหรือโจทก์ดังเช่นการสืบพยานตามปกติ แต่พยานจะอยู่ ณ ที่อีกแห่งหนึ่งซึ่งอาจจะอยู่ในห้องพิจารณาที่ใกล้กันหรือติดกันหรือห่างไกลกันก็ได้ซึ่งจะมีการถ่ายทอดภาพและเสียงทั้งสองทาง (Two-way Communication) ได้ตอบกันระหว่างห้องพิจารณาที่จำเลยอยู่และห้องพิจารณาที่พยานอยู่โดยที่ทั้งสองฝ่ายจะสามารถมองเห็นกันและได้ยินเสียงกันสามารถสนทนาโต้ตอบกันได้ตามปกติ เช่นเดียวกับการสืบพยานโดยทั่วไปเพียงแต่จะเห็นและได้ยินซึ่งกันและกันโดยผ่านทางจอภาพเท่านั้น ดังนั้นการสืบพยานโดยใช้สื่อภาพและเสียงย่อมต้องกระทบต่อสิทธิของจำเลยไปบ้างซึ่งสิทธิดังกล่าวนี้ถือเป็นสิทธิที่สำคัญยิ่งของจำเลยจึงทำให้การสืบพยานโดยใช้สื่อดังกล่าวต้องถูกใช้อย่างจำกัดสำหรับ

สถานการณ์ที่จำเป็นเท่านั้นไม่อาจจะใช้ทดแทนกันได้ แต่อย่างไรก็ตามการใช้ระบบการประชุมทางจอภาพก็ไม่ได้ทำให้สิทธิของจำเลยในการเผชิญหน้ากับพยานหมดไปเสียทีเดียว จำเลยยังคงสามารถเห็นพยานได้แต่เป็นการเห็นโดยผ่านทางจอภาพและยังคงมีโอกาสถามค้านพยานได้ตามปกติ ซึ่งถือได้ว่าการสืบพยานผ่านจอภาพ เป็นสิทธิของจำเลยในการเผชิญหน้ากับพยาน (Right to Confront Witnesses) เช่นกัน สิทธิในการเผชิญหน้าของจำเลยก็เพื่อจำเลยจะได้ตรวจสอบความน่าเชื่อถือของพยานโดยการถามค้านและสังเกตอาการปฏิกิริยาของพยาน อย่างไรก็ตามการสืบพยานโดยใช้สื่อภาพและเสียงการประชุมทางจอภาพ ยังเกี่ยวข้องกับสิทธิของจำเลย ดังต่อไปนี้

1.4.1 สิทธิในการถามค้านของจำเลย มีปัญหาที่จะต้องพิจารณาว่าในการใช้ Video Conference จะทำให้สิทธิในการถามค้านของจำเลยต้องกระทบกระเทือนไปหรือไม่ สิทธิในการถามค้านของจำเลยถือว่ามีค่าสำคัญที่สุดต่อจำเลยที่จะได้ตรวจสอบและทำลายความน่าเชื่อถือของพยานโดยเฉพาะถ้าเป็นตามระบบกฎหมายคอมมอนลอว์ที่ระบบการรับฟังพยานหลักฐานเป็นระบบกล่าวหาที่คู่ความต้องต่อสู้กันเอง ในระบบกฎหมายคอมมอนลอว์จึงถือว่าสิทธิในการถามค้านเป็นสิทธิหลักของจำเลยในการเผชิญหน้ากับพยาน ส่วนการได้เห็นพยานก็เพื่อสังเกตอาการปฏิกิริยาของพยานนั้นเป็นสิทธิรองลงมา ปัญหาในการนำสื่อ Video Conference มาใช้ในการสืบพยานที่มีการโต้แย้งมากที่สุดก็คือ สิทธิในการถามค้านของจำเลยโดยเห็นว่าการสืบพยานด้วยวิธีดังกล่าวอาจทำให้จำเลยเสียโอกาสในการถามค้าน ปัญหาสำคัญในการที่จะนำสื่อ Video Conference มาใช้ก็คือการคงสิทธิในการถามค้านของจำเลยเอาไว้ จำเลยสามารถถามคำถามที่ตนเองต้องการได้ เพียงแต่ประสิทธิภาพในการถามค้านจะลดลงไปเนื่องจากการที่พยานปรากฏตัวต่อหน้าจำเลยนั้นเป็นกระบวนการที่ช่วยให้การค้นหาความจริงมีมากขึ้น เพราะการสื่อสารของคนเรานอกจากจะสื่อสารด้วยถ้อยคำภาษาแล้ว กริยาท่าทางก็เป็นการสื่อสารที่สำคัญอีกอย่างหนึ่งซึ่งจะใช้ประกอบการสื่อสาร โดยกริยาท่าทางทำให้เข้าใจถ้อยคำภาษามากขึ้นหรือบางกรณีกริยาท่าทางอาจมีความสำคัญเท่ากันหรือมากกว่าการสื่อสาร ด้วยถ้อยคำภาษาพูดเสียอีก การที่พยานมาเบิกความต่อหน้าจำเลยเพื่อให้จำเลยสังเกตกริยาท่าทางด้วยจึงทำให้จำเลยสามารถเข้าใจสิ่งที่พยานเบิกความได้มากขึ้น และจำเลยสามารถรับรู้ถึงบุคลิกของพยานรู้ถึงการหลอกลวงและการเสแสร้ง รวมทั้งพิรุศทั้งหลายที่จำเลยอาจจะเห็นได้จากกริยาท่าทางของพยานซึ่งจำเลยจะได้รวบรวมความบกพร่องของการเบิกความของพยานที่จำเลยได้รับรู้จากทั้งถ้อยคำภาษาและกริยาท่าทางไปใช้ในการถามค้านพยาน

1.4.2 สิทธิของจำเลยที่จะได้เผชิญหน้ากับพยานเพื่อสังเกตกริยาท่าทางนั้น ถ้าจำเลยได้เผชิญหน้ากับพยานในศาลโดยปกติธรรมดา จำเลยย่อมสังเกตกริยาท่าทางของพยานได้อย่างชัดเจน เพราะเป็นการเผชิญหน้ากับพยานโดยตรง (Face to Face) ต่างกับที่จำเลยเห็นพยานผ่านอุปกรณ์ที่ใช้ในการสืบพยานทางระบบ Video Conference ซึ่งมีข้อโต้แย้งว่าการที่จำเลยไม่ได้เห็น

พยานโดยตรงแบบเผชิญหน้าต่อหน้ากัน (Face to Face) นั้นเป็นการลิดรอนสิทธิของจำเลยที่จะได้เผชิญหน้ากับพยานซึ่งสิทธิของจำเลยในการเผชิญหน้ากับพยานก็ไม่ใช่หลักที่เคร่งครัดตายตัวเสมอไป แต่มีกรณีที่ผ่อนคลายความเคร่งครัดตายตัวของสิทธิของจำเลยในการเผชิญหน้ากับพยานคือการคำนึงถึงประโยชน์ของส่วนรวมหรือประโยชน์ของสาธารณชน กล่าวคือในการดำเนินคดีอาญา ถือเป็นเรื่องของมหาชนเป็นเรื่องประโยชน์ของรัฐและความสงบเรียบร้อยของสังคมซึ่งถือหลักประโยชน์ของส่วนรวมเป็นสำคัญในการดำเนินคดีอาญาจึงมีมาตรการบังคับต่าง ๆ ที่จำต้องก้าวล่วงสิทธิของบุคคลอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ซึ่งแนวคิดของมนุษยชนนิยม (Humanism) ที่เติบโตเต็มที่ในศตวรรษที่ 19 มีผลต่อแนวคิดในด้านต่าง ๆ ของสังคมและรัฐยุคปัจจุบันมาก รวมทั้งแนวคิดในทางกฎหมายด้วย ดังนั้นในการดำเนินคดีอาญา แม้รัฐหรือสังคมจะเข้าไปเพื่อรักษาความสงบสุขของส่วนรวมก็ตามก็ต้องคำนึงถึงปัจเจกชนในฐานะที่เป็นมนุษย์คนหนึ่งซึ่งมีเกียรติและศักดิ์ศรีในตัวเองในการดำเนินคดีอาญาจึงเกิดความขัดแย้งระหว่างประโยชน์ของรัฐหรือสังคมส่วนรวมกับปัจเจกชนอยู่ตลอดเวลาซึ่งการดำเนินคดีอาญาที่ดีจะต้องมีความสมดุลระหว่างประโยชน์ของรัฐและสิทธิของปัจเจกชนนั่นเอง

สิทธิของจำเลยในการเผชิญหน้ากับพยานเป็นสิทธิของจำเลยที่มีพื้นฐานมาจากสิทธิของปัจเจกชน ดังนั้นสิทธิของจำเลยในการเผชิญหน้ากับพยานก็ไม่ใช่จะมีมากจนสิทธิประโยชน์ส่วนรวมของรัฐในการดำเนินคดีอาญาเสียไปแต่จะต้องคำนึงถึงสิทธิประโยชน์ส่วนรวมในการดำเนินคดีอาญาเพื่อประโยชน์สุขของสังคม

ปัญหาในเรื่องสิทธิของจำเลยในการเผชิญหน้ากับพยานมีปัญหาต้องพิจารณาว่า สิทธินี้เป็นสิทธิเด็ดขาดที่จำเลยจะต้องเผชิญหน้ากับพยานเสมอไปหรือไม่ จะต้องคำนึงถึงส่วนที่เป็นสาระสำคัญของสิทธิในแต่ละเรื่องของสิทธิของจำเลยในการเผชิญหน้ากับพยานเป็นสำคัญส่วนที่ไม่เป็นสาระสำคัญหรือเป็นเพียงส่วนประกอบก็อาจไม่ต้องยึดถือเคร่งครัดตายตัว ดังนั้น สิทธิของจำเลยในการเผชิญหน้ากับพยานในส่วนที่เป็นสาระสำคัญจึงไม่อาจละเลยได้ เพราะเป็นส่วนที่คำนึงถึงปัจเจกชนเป็นหลัก แต่ในส่วนที่ไม่ใช่สาระสำคัญหรือเป็นเพียงส่วนประกอบ ก็อาจละเลยได้เมื่อคำนึงถึงประโยชน์ของรัฐหรือส่วนรวมในการดำเนินคดีอาญาที่มีมากกว่าในปัญหาเรื่องสิทธิของจำเลยในการเผชิญหน้ากับพยานเพื่อจะได้สังเกตการทำทางของพยานซึ่งถ้าใช้สื่อ Video Conference ในการสืบพยาน จำเลยเห็นพยานผ่านวัตถุหรือสื่ออย่างหนึ่งอย่างใดซึ่งมิใช่การเผชิญหน้ากับพยานโดยตรงนั้น ถ้าพิจารณาถึงสาระสำคัญในสิทธิของจำเลยที่จะเผชิญหน้ากับพยานเพื่อสังเกตอาการการทำทางของพยานนั้น ก็เพื่อให้เห็นท่าทางของพยานที่นอกเหนือจากคำพูดที่ทำให้จำเลยสามารถเข้าใจการสื่อสารของพยานได้มากยิ่งขึ้นและเป็นการจับพิรุณจากการทำทางของพยานเพื่อประโยชน์ของจำเลยในการถามค้าน ส่วนการที่จำเลยเห็นพยานโดยตรงจะทำให้ตอบสนองต่อประสาทการรับรู้ของจำเลยได้ดีกว่าการเห็นผ่านวัตถุหรือสื่ออย่างหนึ่งอย่างใดไม่ใช่เป็นสาระสำคัญหรือเป็นเพียงส่วนประกอบของการเห็นการทำทางของพยานเท่านั้นและเมื่อคำนึงถึงการสืบพยานโดยใช้สื่อภาพ

และเสียงที่เป็นประโยชน์ของส่วนรวม คือสามารถช่วยค้นหาความจริงในคดีอาญาได้ดีขึ้นและเป็นการปกป้องคุ้มครองพยานจึงมีประเด็นที่จะต้องพิจารณาเกี่ยวกับเรื่องสิทธิของจำเลยเพียงเรื่องเดียว คือจะต้องพิจารณาถึงสิทธิของจำเลยในการเผชิญหน้ากับพยานตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 172 ว่าถูกกระทบกระเทือนเพียงใด ดังจะเห็นว่าการสืบพยานด้วยวิธีดังกล่าวสิทธิในการถามค้านของจำเลยยังคงดำรงอยู่ รวมทั้งจำเลยสามารถสังเกตอาการปฏิกิริยาของพยานได้ เพียงแต่การเห็นผ่านวัตถุที่เป็นสื่อ่นั้นจะทำให้ประสาทการรับรู้ของจำเลยและพยานต้องด้อยลงไปตามที่ได้กล่าวไว้แล้วข้างต้น และในเมื่อจำเลยเป็นประธานในคดีอาญาก็จะต้องพิจารณาถึงสิทธิของจำเลยที่ถูกกระทบกระเทือนเพราะถ้าจะใช้สื่อภาพและเสียงในการสืบพยานด้วยวัตถุประสงค์เพื่อจะปกป้องคุ้มครองพยานโดยมิให้พยานต้องมาเผชิญหน้ากับจำเลยโดยตรง ยิ่งคุ้มครองพยานมากเท่าใดสิทธิของจำเลยในการต่อสู้ทางคดีก็จะถูกกระทบมากขึ้นเท่านั้น ทั้งนี้เนื่องจากในการดำเนินคดีอาญาถือว่าจำเลยเป็นประธานในคดี หากจำเลยไม่มีโอกาสเผชิญหน้าโดยตรงเพื่อตรวจสอบพยานแล้ว จำเลยก็จะไม่สามารถทำลายน้ำหนักถ้อยคำพยานได้ดีเท่ากับการเผชิญหน้าโดยตรงโดยเฉพาะพยานที่เป็นเด็ก จะได้รับการคุ้มครองอย่างมากไม่ต้องตอบคำซักถามพยานโดยตรงเพราะจะมีผู้มีความรู้ความชำนาญเกี่ยวกับเด็ก เช่น นักจิตวิทยาเป็นผู้ถามความพยานเด็กแทนโดยใช้คำพูดที่เหมาะสมกับเด็กซึ่งคำถามนั้นจะเป็นคำถามลักษณะที่ให้พยานเด็กเล่าเหตุการณ์ให้ฟัง พนักงานอัยการ หรือทนายความไม่อาจใช้คำพูดบีบคั้นหรือหลอกล่อให้เด็กพูดในสิ่งที่ฝ่ายตนต้องการได้ ในทางตรงกันข้ามเมื่อพยานไม่ต้องมาปรากฏตัวในศาลต่อหน้าจำเลยก็อาจทำให้พยานกล้าเบิกความบิดเบือนข้อเท็จจริงไปได้เช่นกัน อันอาจทำให้จำเลยเสียเปรียบในการต่อสู้ทางคดีได้ แต่ถ้าจะต้องคำนึงถึงประโยชน์แห่งรัฐเป็นใหญ่แล้วในคดีที่มีเหตุจำเป็นที่จะต้องปกป้องคุ้มครองพยานหรือเพื่อให้ได้ความจริงจากพยานก็ควรจะลดความกดดันของพยาน ส่วนถ้อยคำที่พยานเบิกความนั้นจะเบิกความบิดเบือนไปจากความเป็นจริงหรือไม่ให้ศาลเป็นผู้ใช้ดุลพินิจซึ่งน้ำหนักคำพยานเอง เช่นนี้ก็อาจทำให้ศาลสามารถแสวงหา ข้อเท็จจริงในคดีอาญาได้มากยิ่งขึ้น ทั้งศาลไทยก็ไม่ได้เคร่งครัดในเรื่องของการเผชิญหน้าจนเป็นเรื่องตายตัวที่ไม่อาจผ่อนคลายเป็นได้ ดังมีบทบัญญัติประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 172 ทวิ มาตรา 180 และมาตรา 230 ที่ให้ศาลสืบพยานลับหลังจำเลยได้

ผู้เขียนจึงเห็นว่าการสืบพยานด้วยระบบการประชุมทางจอภาพดังกล่าวมานั้นไม่ขัดต่อประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 172

2. ประเด็นปัญหาเกี่ยวกับความยินยอมของจำเลยในการนำระบบการสืบพยานด้วยวิธีการประชุมทางจอภาพมาใช้ในการพิจารณาคดี

จะเห็นได้ว่ากระบวนการในการสืบพยานผ่านระบบการประชุมทางจอภาพเป็นรูปแบบในการสืบพยานที่ช่วยแก้ไขปัญหาดังกล่าวที่เกิดขึ้นจากการที่ไม่สามารถสืบพยานโดยตรงได้ไม่ว่าจะเป็นความห่างไกลของพื้นที่หรือปัญหาการแพร่ระบาดของโรคติดต่อโดยเฉพาะอย่างยิ่งในปัจจุบันมีการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (Covid-19) ดังนั้น การใช้ระบบการสืบพยานออนไลน์จึงเป็นแนวทางหนึ่งที่จะเป็นทางเลือกในการนำมาใช้เพื่อพัฒนาระบบการพิจารณาพิพากษาในศาลต่าง ๆ ให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น อย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณาบทบัญญัติในส่วนของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 230/1 จะเห็นได้ว่า การนำกระบวนการในการสืบพยานผ่านระบบการประชุมทางจอภาพมาใช้ อาจมีส่วนที่กระทบต่อสิทธิและหน้าที่ของคู่ความ โดยเฉพาะอย่างยิ่งสิทธิของจำเลย จึงมีประเด็นที่จะต้องพิจารณาว่าการนำกระบวนการหรือการตัดสินใจว่ากระบวนการในคดีในชั้นตอนใดหรือในคดีลักษณะใดที่จะนำการสืบพยานผ่านระบบการประชุมทางจอภาพมาใช้ได้ ยิ่งไปกว่านั้นการสืบพยานผ่านระบบการประชุมทางจอภาพควรได้รับความยินยอมจากจำเลยด้วยหรือไม่เป็นอีกประเด็นที่จะต้องนำมาพิจารณา ในประเด็นนี้ผู้เขียนเห็นว่าเนื่องจากกระบวนการในการพิจารณาคดีมีส่วนที่ส่งผลกระทบต่อคู่ความทั้งโจทก์และจำเลย โดยเฉพาะอย่างยิ่งจำเลยในคดีอาญา มีส่วนโดยตรงที่อาจทำให้กระบวนการในการพิจารณาพิพากษาส่งผลกระทบต่อรูปคดีที่จะทำให้จำเลยอาจมีความรับผิดชอบหรืออาจนำมาใช้เป็นเครื่องมือในการพิสูจน์ความบริสุทธิ์ของจำเลย ดังนั้น ผู้เขียนจึงเห็นว่าการจะนำวิธีการสืบพยานผ่านระบบการประชุมทางจอภาพมาใช้ควรได้รับความยินยอมจากจำเลยด้วยหรืออย่างน้อยที่สุดก่อนที่จะนำกระบวนการในการสืบพยานผ่านระบบการประชุมทางจอภาพมาใช้ จะต้องมีการสอบถามความยินยอมจากจำเลยเป็นเบื้องต้นเพื่อสอบถามความสมัครใจ ส่วนสุดท้ายแล้ววิธีการสืบพยานผ่านระบบการประชุมทางจอภาพจะถูกนำมาใช้ในคดีหรือไม่ ต้องขึ้นอยู่กับดุลพินิจของศาลหรือต้องได้รับความยินยอมจากจำเลยแต่เพียงอย่างเดียว ก็ขึ้นอยู่กับนโยบายในการบัญญัติกฎหมายของรัฐว่าจะให้อำนาจศาลหรืออยู่ที่ความยินยอมของจำเลยเป็นสำคัญ ซึ่งผู้เขียนเองจะให้ความสำคัญกับการใช้ดุลพินิจของศาลเป็นสำคัญเนื่องจากศาลจะสามารถพิจารณาว่าการดำเนินกระบวนการพิจารณาใดที่มีความจำเป็นที่จะนำระบบการสืบพยานผ่านการประชุมทางจอภาพมาใช้เพื่อการอำนวยความสะดวกให้กับคู่ความได้มากที่สุด

นอกจากนี้การแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 230/1 เพื่อรองรับการนำเอาวิธีการสืบพยานโดยระบบประชุมทางจอภาพมาใช้นั้น ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 230/1 กำหนดให้ศาลอาจอนุญาตให้พยานดังกล่าวเบิกความที่ศาลอื่นหรือสถานที่ทำการของทางราชการหรือสถานที่แห่งอื่นนอกศาลนั้นโดยจัดให้มีการถ่ายทอดภาพและ

เสียงในลักษณะการประชุมทางจอภาพได้ในกรณีที่มีเหตุจำเป็นอันไม่อาจนำพยานมาเบิกความในศาลได้ ภายใต้การควบคุมของศาลที่มีเขตอำนาจเหนือท้องที่นั้น จะเห็นได้ว่ามีเจตนารมณ์ในการแก้ไขปัญหาการนำพยานบุคคลมาศาลจึงได้มีบทบัญญัติให้นำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้สนับสนุนการสืบพยานในชั้นศาลเพื่อให้ความทันสมัยอยู่ในระดับมาตรฐานเดียวกับนานาอารยประเทศ อันจะเป็นส่วนเสริมประสิทธิภาพในการอำนวยความสะดวกธรรมในทางอาญาได้มากขึ้น

การสืบพยานบุคคลคดีอาญาในลักษณะการประชุมทางจอภาพของไทยเป็นการดำเนินการตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 230/1 และมาตรา 15 ประกอบมาตรา 121 วรรคสอง แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ข้อบังคับของประธานศาลฎีกาว่าด้วยการสืบพยานคดีอาญาในลักษณะการประชุมทางจอภาพ พ.ศ.2556 และระเบียบสำนักงานศาลยุติธรรมว่าด้วยวิธีปฏิบัติงานด้านธุรการในการสืบพยานโดยระบบการประชุมทางจอภาพ พ.ศ.2557 โดยศาลจะอนุญาตให้ทำการสืบพยานบุคคลในลักษณะการประชุมทางจอภาพตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 230/1 วรรคหนึ่ง ประกอบด้วยข้อบังคับของประธานศาลฎีกาว่าด้วยการสืบพยานคดีอาญาในลักษณะการประชุมทางจอภาพ พ.ศ.2556 ข้อ 4 ได้ เมื่อเป็นไปตามหลักเกณฑ์การขอสืบพยานคดีอาญาในลักษณะการประชุมทางจอภาพ กล่าวคือในกรณีที่ศาลกำหนดให้มีวันตรวจพยานหลักฐานให้ศาลสอบถามคู่ความที่ศาลด้วยว่ามีพยานบุคคลที่อยู่นอกศาลหรือไม่หากมีและมีเหตุจำเป็นอันไม่อาจนำพยานมาเบิกความในศาลได้ ถ้าคู่ความฝ่ายที่อ้างพยานร้องขอหรือศาลเห็นสมควรให้ศาลใช้ดุลพินิจในการสืบพยานที่อยู่นอกศาลในลักษณะการประชุมทางจอภาพเฉพาะในกรณีมีเหตุจำเป็นโดยจะต้องคำนึงถึงความจำเป็นของพยานที่ไม่อาจเดินทางมายังศาลได้ เช่น พยานเจ็บป่วย พยานอยู่ห่างไกลห้องพิจารณา กับการที่จะได้รับการพิจารณาที่เป็นธรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งสิทธิของจำเลยในการต่อสู้คดี หากสถานที่ทำการสืบพยานบุคคลที่อยู่นอกศาลเป็นศาลอื่นให้ศาลที่พิจารณาคดีสอบถามศาลนั้นถึงความพร้อมเกี่ยวกับวันเวลานัดสืบพยานเสียก่อน แล้วมีหนังสือแจ้งยืนยันวันเวลานัดสืบพยานชื่อและจำนวนพยานบุคคล ไปยังศาลที่พยานไปเบิกความและให้คู่ความฝ่ายที่อ้างพยานบุคคลที่อยู่นอกศาลนำพยานมาเบิกความตามวัน เวลา และศาลที่กำหนดให้พยานเบิกความในลักษณะการประชุมทางจอภาพ

จะเห็นได้ว่าแม้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 230/1 วรรคหนึ่งจะบัญญัติให้คู่ความสามารถร้องขอให้ศาลทำการสืบพยานบุคคลที่อยู่นอกศาลได้โดยมิได้กำหนดระยะเวลาการร้องขอไว้ก็ตามแต่ในข้อบังคับประธานศาลฎีกา กำหนดไว้ในข้อ 4 วรรคหนึ่ง ว่าให้ศาลสอบถามคู่ความในวันตรวจพยานหลักฐานด้วยว่ามีพยานบุคคลที่อยู่นอกศาลหรือไม่เพราะหากมีและคู่ความฝ่ายที่อ้างพยานร้องขอให้ศาลทำการสืบพยานนั้นในลักษณะการประชุมทางจอภาพหรือศาลเห็นสมควรก็จะสามารถกำหนดแนวทางการดำเนินคดีเพื่อไม่ให้เกิดความขัดข้องแก่การพิจารณาคดีต่อเนื่องได้ โดยคู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งหรือทั้งสองฝ่ายที่อ้างบุคคลที่อยู่นอกศาลเป็นพยานมีสิทธิร้อง

ขอให้ศาลทำการสืบพยานบุคคลคืออาญาในลักษณะการประชุมทางจอภาพได้โดยอาจทำคำร้องเป็นหนังสือหรือแถลงด้วยวาจาก็ได้และแม้ว่าคู่ความไม่ได้ร้องขอ แต่หากศาลเห็นสมควรศาลอาจอนุญาตให้พยานดังกล่าวไปเบิกความที่ศาลอื่นหรือสถานที่ทำการของทางราชการหรือสถานที่แห่งอื่นนอกศาลในลักษณะการประชุมทางจอภาพได้โดยตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 230/1 วรรคหนึ่ง และข้อบังคับประธานศาลฎีกาข้อ 4 วรรคหนึ่ง และข้อ 5 วรรคหนึ่ง กำหนดให้ศาลใช้ดุลพินิจให้สืบพยานที่อยู่นอกศาลในลักษณะการประชุมทางจอภาพเฉพาะในกรณีมีเหตุจำเป็นซึ่งอาจเกิดจากพยานเจ็บป่วยหรือมีถิ่นที่อยู่ห่างไกลจากศาลที่พิจารณาคดีหรือมีถิ่นที่อยู่ในต่างประเทศหรือมีเหตุจำเป็นอันมิอาจก้าวล่วงเสียได้

กรณีมีเหตุจำเป็นศาลจะต้องคำนึงถึงความจำเป็นของพยานที่ไม่อาจเดินทางมาศาลได้ ประกอบกับสิทธิของจำเลยที่จะได้รับการพิจารณาที่เป็นธรรมในการต่อสู้คดีและสิทธิในการถามค้าน ซึ่งจำเลยจะได้รับผลกระทบจากการที่พยานไม่ได้อยู่ในห้องพิจารณาคดีโดยข้อพิจารณาของศาลเกี่ยวกับสิทธิของจำเลยในการได้รับการพิจารณาที่เป็นธรรมนี้ศาลต้องพิจารณาด้วยความรอบคอบว่าการอนุญาตให้พยานเบิกความในอีกสถานที่หนึ่งจะทำให้จำเลยเสียเปรียบในการต่อสู้คดีหรือมีผลกระทบต่อการรับฟังพยานหลักฐานหรือไม่หรือในกรณีพยานคู่ หากพยานคนหนึ่งอยู่ในศาลที่พิจารณาคดี แต่พยานอีกคนหนึ่งไปเบิกความที่สถานที่อื่นในลักษณะการประชุมทางจอภาพโดยหลักแล้วพยานทั้งสองจะต้องเบิกความต่อเนื่องกันในขณะพยานคนแรกเบิกความพยานคนหลังจะต้องไม่มีโอกาสได้ฟังคำให้การของพยานคนแรก เพราะหากพยานที่เบิกความภายหลังได้เข้าฟังการเบิกความของพยานที่เบิกความก่อนตนพยานที่เบิกความภายหลังก็จะทราบถึงรายละเอียดและประเด็นต่าง ๆ ที่นายฝ่ายตรงข้ามถามพยานก่อนหน้าตนจึงมีโอกาสนำมาตั้งคำถามต่อพยานของตนเองให้สอดคล้องกับคำเบิกความของพยานก่อนหน้าซึ่งจะทำให้คู่ความฝ่ายตรงข้ามเสียเปรียบเป็นอย่างมาก และในวันสืบพยานในห้องคดีผู้พิพากษาและคู่ความรวมทั้งนายความทำการสืบพยานภายในห้องพิจารณาของศาลที่พิจารณาคดีโดยมีการถ่ายทอดภาพและเสียงระหว่างศาลที่พิจารณาคดีกับศาลที่พยานไปเบิกความในเวลาเดียวกันตั้งแต่เริ่มต้น จนเสร็จสิ้นการสืบพยานโดยจะต้องให้ศาลที่พยานไปเบิกความมอบหมายเจ้าพนักงานศาลอยู่เป็นสักขีพยานตลอดการสืบพยานและให้ศาลที่พิจารณาคดีจัดแจ้งชื่อและสกุลของสักขีพยานไว้ในรายงานกระบวนการพิจารณาด้วย เมื่อพยานเบิกความต่อศาลแล้วให้ศาลอ่านบันทึกคำเบิกความให้พยานและคู่ความฟังแล้วให้คู่ความทุกฝ่ายลงลายมือชื่อในบันทึกคำเบิกความของพยานให้ศาลที่พิจารณาคดีส่งจ่ายค่าพาหนะ ค่าป่วยการ และค่าเช่าที่พักที่จำเป็นและสมควรแก่พยานซึ่งมาศาลตามหมายเรียกในกรณีที่สถานที่ทำการสืบพยานบุคคลที่อยู่นอกศาลเป็นสถานที่ทำการของทางราชการหรือสถานที่แห่งอื่นให้ศาลที่พิจารณาคดีมีหนังสือแจ้งการสืบพยานบุคคลที่อยู่นอกศาลในลักษณะการประชุมทางจอภาพพร้อมกำหนดวันเวลาสืบพยานชื่อและจำนวนพยานบุคคลไปยังผู้มีอำนาจหน้าที่ดูแลสถานที่นั้นทราบเพื่อจัดเตรียมความพร้อมของห้องพิจารณา

และระบบการประชุมทางจอภาพและในกรณีที่ยานมีถิ่นที่อยู่ในต่างประเทศ ศาลที่พิจารณาคดีอาจให้พยานเบิกความสถานที่ที่เหมาะสมและมีความพร้อมที่จะให้พยานเบิกความในลักษณะการประชุมทางจอภาพก็ได้ ทั้งนี้ ศาลนั้นอาจมอบหมายให้บุคคลที่ศาลเห็นสมควรเป็นสักขีพยาน

3. ประเด็นปัญหาเกี่ยวกับหน่วยงานที่ทำหน้าที่ในการดำเนินการเพื่อสืบพยานผ่านระบบจอภาพในปัจจุบัน

ในปัจจุบันหน่วยงานหรือแผนกในศาลที่ทำหน้าที่ในการดูแลการสืบพยานผ่านทางจอภาพ ภายในศาลทุกศาลยังไม่มีหน่วยงานหรือแผนกที่ทำหน้าที่ดังกล่าวชัดเจน ซึ่งเป็นหนึ่งในอุปสรรคที่สำคัญที่ทำให้การสืบพยานผ่านทางระบบจอภาพไม่สามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพ ปัจจัยที่สำคัญปัจจัยหนึ่งที่จะทำให้กระบวนการในการสืบพยานทางจอภาพประสบความสำเร็จได้คือหน่วยงานที่ทำหน้าที่ในการควบคุมระบบสารสนเทศในการสืบพยาน เนื่องจากการสืบพยานเป็นการดำเนินกระบวนการรับฟังพยานหลักฐานที่สำคัญ ในขณะที่การสืบพยานผ่านระบบจอภาพเป็นอีกรูปแบบหนึ่งที่แตกต่างจากการสืบพยานในลักษณะรูปแบบเดิม เพราะลักษณะและความเข้มข้นของการสืบพยานในห้องสืบพยานจะสามารถเข้าถึงกระบวนการในการถ่ายทอดข้อเท็จจริงผ่านการสืบพยานได้มากกว่าการสืบพยานออนไลน์ ประกอบกับการสืบพยานผ่านระบบจอภาพอาจไม่ทำให้ผู้ให้ข้อเท็จจริงสามารถถ่ายทอดข้อเท็จจริงในฐานะพยานได้อย่างเต็มที่ อีกทั้งลักษณะของการนำสืบพยานหลักฐานผ่านการสืบพยานทางจอภาพจะต้องให้ความสำคัญกับรูปแบบและลักษณะของการถ่ายทอดให้มีความชัดเจนมากที่สุด เพราะขั้นตอนการสืบพยานทั้งหมดจะต้องถูกบันทึกไว้ และสามารถกลับมาตรวจสอบได้ในภายหลัง ดังนั้น หน่วยงานที่จะทำหน้าที่ในการดูแลกระบวนการในการสืบพยานผ่านจอภาพจึงเป็นหัวใจที่สำคัญในทางปฏิบัติที่จะทำให้การสืบพยานทางจอภาพสามารถเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและใกล้เคียงกับการสืบพยานในห้องสืบพยานจริงมากที่สุด

การสืบพยานบุคคลโดยการนำระบบการประชุมทางจอภาพมาใช้ในการพิจารณาคดีซึ่งสื่อดังกล่าวนี้เป็นลักษณะ Video Conference โดยเป็นเครื่องมือสื่อสาร แบบ Two-way Communication ทั้งผู้ส่งสัญญาณและผู้รับสัญญาณสามารถสื่อสารโต้ตอบกันได้ ทั้งสัญญาณภาพและเสียง เช่นเดียวกับการพูดกันทางโทรศัพท์ แต่มีข้อดีตรงที่สามารถเห็นภาพของบุคคลการสื่อสารชนิดนี้คลื่นสัญญาณภาพและเสียงจะถูกส่งไปในท่อสัญญาณเดียวกันทั้งไปและกลับ อีกทั้งสามารถสื่อสารได้ในระยะทางไกลหรือแม้แต่ในระยะทางไกลภายในอาคารเดียวกันหรือห้องติดกันก็ตาม

ในต่างประเทศการสืบพยานบุคคลโดยใช้ระบบการประชุมทางจอภาพ ล้วนเป็นประเทศที่มีความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีทั้งสิ้น อาทิ ประเทศสหรัฐอเมริกา อังกฤษ หรือออสเตรเลีย ซึ่ง

ประเทศดังกล่าวมาข้างต้นได้มีการเข้าเอาเครื่องมือการสื่อสาร Video Conference มาใช้ในการ สืบพยานบุคคลในศาลและได้นำมาใช้อย่างแพร่หลายในคดีแพ่ง เนื่องจากในคดีแพ่งเป็นเรื่องการตกลงกันของคู่ความ ซึ่งคู่ความฝ่ายใดเรียกร้องฝ่ายนั้นต้องเป็นผู้เสียค่าใช้จ่าย ทั้งนี้เพื่ออำนวยความสะดวกแก่คู่ความและพยาน ส่วนในคดีอาญานั้น ปรากฏว่ากลุ่มประเทศดังกล่าวนี้ได้นำมาใช้ อย่างจำกัด

สำหรับประเทศไทยนั้น เนื่องจากประเทศไทยได้เข้าร่วมลงนามรับรองอนุสัญญา สหประชาชาติเพื่อต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร ค.ศ. 2000 ในข้อ 24 และ ข้อ 25 ซึ่งมีวัตถุประสงค์มุ่งเน้นเรื่องการสนับสนุนและส่งเสริมความร่วมมือในการคุ้มครองพยานและ ผู้เสียหายในคดีซึ่งโดยเฉพาะอนุสัญญาข้อ 24 ได้วางหลักการเรียกร้องให้ประเทศภาคีตรากฎหมาย หรือจัดให้มีมาตรการให้การคุ้มครองพยานบุคคลโดยการกำหนดให้มีระเบียบว่าด้วยพยานหลักฐานใน การทำให้พยานให้การหรือเบิกความในลักษณะที่ประกันความปลอดภัย เช่น กำหนดให้มีการถ่ายทอด การให้ปากคำของพยานด้วยระบบการประชุมทางจอภาพ (Video Conference) ด้วยเหตุ ดังกล่าว ประเทศไทยในฐานะเป็นภาคีสมาชิกจึงจำต้องวางมาตรการทางกฎหมายในการนำระบบการประชุม ทางจอภาพมาใช้เพื่อคุ้มครองพยานบุคคลในคดีอาญาซึ่งการสืบพยานบุคคลโดยระบบการประชุมทาง จอภาพในขณะนี้ประเทศไทยก็ได้มีการนำมาใช้ในการสืบพยานบุคคลในศาลทรัพย์สินทางปัญญาและ การค้าระหว่างประเทศซึ่งปรากฏอยู่ในข้อ 32 แห่งข้อกำหนดคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้า ระหว่างประเทศ พ.ศ. 2540 มีสาระสำคัญโดยสรุป คือ ศาลอนุญาตให้ทำการสืบพยานบุคคลที่อยู่ นอกศาลโดยระบบการประชุมทางจอภาพ (Video Conference) ตามคำขอของคู่ความคู่ความฝ่ายที่ อ้างพยานต้องออกค่าใช้จ่ายและค่าใช้จ่ายนี้ไม่ถือเป็นค่าฤชาธรรมเนียมที่ศาลอาจพิพากษาให้คู่ความ ฝ่ายอื่นรับผิดชอบค่าใช้จ่ายส่วนนี้ได้การสืบพยานในลักษณะนี้ถือเสมือนว่าพยานเบิกความในห้อง พิจารณาการสืบพยานของศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศที่มีข้อกำหนดให้ศาล สามารถสืบพยานบุคคลโดยใช้ระบบการประชุมทางจอภาพยังผลให้ระบบพิจารณาความของศาลแห่ง นี้มีลักษณะยืดหยุ่นและพิเศษมากกว่าศาลอื่นซึ่งถือว่าเป็นมาตรการหนึ่งที่ช่วยลดปัญหาความล่าช้าใน การดำเนินคดีตลอดจนประหยัดเวลาในการเดินทางมาศาลของคู่ความที่อยู่ต่างประเทศ

สำหรับการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีอาญาในประเทศไทยนั้น หากมีการนำเอาระบบ การประชุมทางจอภาพมาใช้ในการสืบพยานบุคคลในคดีอาญาเพื่อคุ้มครองพยานบุคคล หรือเพื่อ ป้องกันการเดินทางของพยานไปยังพื้นที่เสี่ยงภัย ก็สามารถพิจารณาคดีไปได้โดยที่ไม่มีข้อยุ่งยากในการ ดำเนินการ ทั้งนี้เพราะเคยนำมาใช้ในศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ ศาล ล้มละลาย และศาลเยาวชนและครอบครัว ซึ่งวัตถุประสงค์ในการนำเอาระบบการประชุมทางจอภาพ มาใช้ในการสืบพยานบุคคลในคดีอาญาผู้เขียนเห็นว่าเพื่อต้องการไม่ให้มีการเผชิญหน้ากันระหว่าง พยานกับจำเลย หากให้พยานเหล่านี้ต้องมาเผชิญหน้าโดยตรงกับจำเลยในศาลแล้วอาจทำให้พยาน

ดังกล่าวไม่กล้าเบิกความหรือเบิกความบิดเบือนไปจากข้อเท็จจริง ทั้งนี้เนื่องมาจากความขลาดกลัวหรือความอ่อนแอของพยานบุคคลบางประเภทซึ่งในระหว่างการสืบพยานอาจมีการประหม่าในการเบิกความเพราะจำเลยนั้นเป็นผู้มีอิทธิพล เป็นต้น ยังผลให้การพิจารณาคดีอาญาดังกล่าวนั้นไร้ซึ่งความมีประสิทธิภาพ อีกทั้งพยานบุคคลที่เข้าสู่กระบวนการพิจารณาคดีอาญาดังกล่าวก็ไม่ได้ได้รับความคุ้มครองตามอนุสัญญาสหประชาชาติเพื่อต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะที่เป็นองค์กร ซึ่งถือว่าเป็นกฎหมายระหว่างประเทศและประเทศไทยก็ผูกพันในฐานะภาคีสมาชิก

ในประเด็นต่อไปผู้เขียนจะทำการวิเคราะห์ถึงผลดีและผลเสีย ถึงความเหมาะสมในการนำเอาระบบการประชุมทางจอภาพมาใช้ในประเทศไทย เพราะการสืบพยานด้วยวิธีนี้มีทั้งข้อดีและข้อเสีย โดยข้อดีของระบบการประชุมทางจอภาพ คือ

1) ช่วยให้ศาลสามารถแสวงหาข้อเท็จจริงในคดีบางประเภทหรือแสวงหาข้อเท็จจริงจากพยานบางประเภทได้มากขึ้น อันจะเป็นการช่วยให้ศาลสามารถใช้ดุลพินิจประกอบการตัดสินคดีได้อย่างเป็นธรรมมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

2) การสืบพยานโดยใช้การประชุมทางจอภาพจะทำให้กระบวนการพิจารณาดำเนินไปได้อย่างรวดเร็วยิ่งขึ้น เนื่องจากพยานบุคคลถูกจำกัดในเรื่องขีดความสามารถในการจดจำ หากเหตุการณ์เกิดขึ้นผ่านพ้นไปนานแล้วกว่าที่พยานจะได้มาเบิกความต่อศาลย่อมทำให้ความจำของพยานลางเลือนไปยิ่งพยานได้มาเบิกความเร็วก็จะเป็นการรักษาความใหม่และสดของความทรงจำไว้ได้ แต่ถ้าเวลาผ่านไปนานเท่าใดความจำก็ลบล้างไปเท่านั้น ย่อมทำให้เสียความเป็นธรรมในคดี เพราะพยานไม่สามารถจำเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นได้

3) ช่วยให้จำเลยผู้ที่ละสิทธิไม่ตามประเด็นไปสืบพยาน ณ ศาลอื่นไม่ต้องเสียเปรียบในทางคดีมีโอกาสต่อสู้คดีอย่างเต็มที่อันเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของจำเลยในการดำเนินคดีอาญาโดยการให้จำเลยสืบพยานด้วยการใช้สื่อภาพและเสียงนี้

4) ทำให้พยานที่อยู่นอกราชอาณาจักรซึ่งอยู่นอกเขตอำนาจศาลมีทางเลือกที่จะไม่ต้องเดินทางมาเบิกความในประเทศไทย อันเป็นการประหยัดเวลาและค่าใช้จ่ายในการเดินทางข้ามประเทศ เพราะความยากลำบากดังกล่าวอาจทำให้พยานไม่ยอมมาเบิกความต่อศาลทำให้บางครั้งต้องขาดพยานในประเด็นสำคัญแห่งคดีไป ฉะนั้นการที่ได้พยานเข้ามาสู่กระบวนการพิจารณาโดยที่สิทธิของจำเลยต้องถูกระงับไปบ้างก็ยิ่งดีกว่าที่จะไม่มีพยานมาเบิกความในคดี

5) เป็นมาตรการใหม่ที่จะปกป้องคุ้มครองพยานในขณะที่ไม่มิบบทบัญญัติของกฎหมายใดที่คุ้มครองโดยตรงในเมื่อจำเลยซึ่งเป็นบุคคลที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดยังมีกฎหมายคุ้มครองสิทธิขั้นพื้นฐานของจำเลย แต่พยานซึ่งมิใช่ผู้กระทำความผิดเป็นเพียงบุคคลที่จะช่วยให้การพิจารณาคดีของศาลดำเนินไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ กฎหมายก็น่าจะให้ความคุ้มครองด้วยเช่นกัน

6) เป็นการอำนวยความสะดวกแก่ทุกฝ่ายในกระบวนการพิจารณาทำให้ประหยัดเวลาและค่าใช้จ่ายในการเดินทางอันเป็นวัตถุประสงค์หลักของประเทศต่าง ๆ ที่นำเทคโนโลยีการสื่อสารนี้มาใช้ในศาลโดยเฉพาะพยานที่ไม่มีส่วนเกี่ยวข้องในคดีอาจจะยินยอมเบิกความมากขึ้น

7) สามารถนำความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยี มาปรับใช้ให้เกิดประโยชน์แก่กระบวนการยุติธรรมซึ่งเป็นการแบ่งเบาภาระของศาลได้อีกวิธีหนึ่ง

8) ในปัจจุบันซึ่งมีการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ทำให้ประชาชนหลีกเลี่ยงการเดินทางออกจากที่พักอาศัยของตนเอง ดังนั้น วิธีการสืบพยานโดยระบบการประชุมทางจอภาพจึงเป็นระบบที่ทำให้กระบวนการพิจารณาคดีของศาลสามารถดำเนินไปได้โดยไม่ต้องเลื่อนการพิจารณาคดี

อย่างไรก็ตามการนำสื่อภาพและเสียงมาใช้ก็ย่อมมีผลกระทบบ้าง กล่าวคือ

1) ในคดีอาญาถือว่าจำเลยเป็นประธานในคดี จำเลยควรมีโอกาสในการต่อสู้คดีอย่างเต็มที่แต่เมื่อมีการใช้ระบบการประชุมทางจอภาพทำให้จำเลยไม่มีโอกาสเผชิญหน้ากับพยานโดยตรงย่อมกระทบต่อสิทธิของจำเลยในการตรวจสอบความน่าเชื่อถือของพยานเพราะการเห็นภาพและได้ยินเสียงของพยานผ่านสื่อจะทำให้ประสาทสัมผัสในส่วนของการรับรู้ของจำเลยต้องด้อยลงไปอันจะส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพการถามค้านของจำเลย

2) เป็นการเพิ่มภาระค่าใช้จ่ายให้แก่รัฐในเรื่องงบประมาณการติดตั้งสื่อภาพและเสียงตลอดจนการตัดแปลงห้องพิจารณาให้เป็นสตูดิโอและค่าใช้จ่ายอันเกิดจากการใช้สื่อ ซึ่งรัฐจะต้องเป็นผู้รับภาระในการดำเนินคดีอาญา

3) ในคดีอาญาการดำเนินกระบวนการพิจารณาลับอาจมีการรั่วไหลของข้อมูลที่พยานไม่ประสงค์จะให้เปิดเผยต่อสาธารณชน ถ้าหากมีการถ่ายทอดภาพและเสียงในการสืบพยานก็อาจทำให้ข้อมูลมีโอกาสรั่วไหลได้มากกว่าการสืบพยานลับด้วยวิธีการปกติธรรมดาซึ่งกรณีนี้ น่าจะเปิดโอกาสให้พยานได้เลือกวิธีการสืบพยานได้ตามที่ตนต้องการหากพยานไม่มีความเชื่อมั่นในการใช้สื่อภาพและเสียง แต่ถ้าจำเลยสละสิทธิในการพิจารณาลับก็จะหมดปัญหาไป

ด้วยเหตุดังกล่าว จากการที่ผู้เขียนได้ทำการวิเคราะห์มาข้างต้นจึงเห็นว่า ประเทศไทยควรนำระบบการประชุมทางจอภาพมาใช้ในการพิจารณาคดีอาญา แม้ว่าในระบบดังกล่าวจะมีข้อเสียอยู่บ้าง ทว่าเมื่อพิจารณาถึงส่วนที่เป็นข้อดีแล้วย่อมมีมากกว่าข้อเสียโดยเฉพาะวัตถุประสงค์เพื่อใช้ในการคุ้มครองพยานบุคคลในคดีอาญา

นอกจากนี้พระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546 ได้ประกาศใช้และมีผลบังคับในวันที่ 18 ธันวาคม 2546 (ประเทศในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 120 ตอนที่ 58 ก เมื่อวันที่ 20 มิถุนายน 2546 โดยในมาตรา 2 กำหนดให้พระราชบัญญัติดังกล่าวนี้ให้ใช้บังคับเมื่อพ้นกำหนด 180 วัน นับแต่วันถัดจากวันที่ประกาศในราชกิจจานุเบกษา ซึ่งได้วางหลักการในการให้ความคุ้มครอง

พยานเมื่อพิจารณาสาระสำคัญของพระราชบัญญัติดังกล่าวแล้วทั้งหมดมีอยู่ 6 หมวด 23 มาตราซึ่งได้มีการวางหลักเกณฑ์ในการให้ความคุ้มครองพยานไว้อย่างกว้างขวางและได้มีการกำหนดมาตรการในการคุ้มครองพยานไว้ 2 มาตราด้วยกัน คือ มาตรการทั่วไปและมาตรการพิเศษ

มาตราทั่วไปนั้นได้มีการกำหนดหลักเกณฑ์ในหมวด 1 ซึ่งไม่จำกัดประเภทของคดี แต่การได้รับการคุ้มครองของพยานก็คือ เพียงสามารถอยู่ในสภาพที่ปลอดภัย

มาตรการพิเศษได้มีการกำหนดหลักเกณฑ์ไว้ในหมวด 2 ซึ่งได้มีการจำกัดประเภทแห่งคดีที่ได้รับการคุ้มครอง ได้แก่

1) คดีความผิดตามกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติด กฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน กฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริตหรือกฎหมายว่าด้วยการศุลกากร

2) คดีความผิดเกี่ยวกับความมั่นคงแห่งราชอาณาจักรตามประมวลกฎหมายอาญา

3) คดีความผิดเกี่ยวกับเพศตามประมวลกฎหมายอาญาเฉพาะที่เกี่ยวกับการเป็นธุระจัดหา ล่อไปหรือพาไปเพื่อการอนาจารเพื่อสนองความใคร่ของผู้อื่นและความผิดฐานพราดผู้เยาว์ ความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการค้าประเวณีหรือความผิดเกี่ยวกับการเป็นเจ้าของกิจการค้าประเวณีผู้ดูแลหรือจัดการกิจการค้าประเวณีหรือสถานการค้าประเวณีหรือเป็นผู้ควบคุมผู้กระทำการค้าประเวณีในสถานการค้าประเวณี

4) คดีความผิดเกี่ยวกับองค์กรอาชญากรรม ได้แก่ความผิดฐานอ้างชื่อและช่องโง่ตามประมวลกฎหมายอาญาและให้หมายความร่วมมือถึงความผิดอื่นใดที่มีลักษณะเป็นการกระทำร่วมกันโดยกลุ่มอาชญากรที่มีการวางแผนอย่างเป็นระบบและมีการวาง เครือข่ายเป็นขบวนการหรือองค์กรลับอย่างซับซ้อนและเป็นสัดส่วน

5) คดีความผิดที่มีอัตราโทษอย่างต่ำให้จำคุกตั้งแต่สิบปีขึ้นไปหรือโทษ สถานที่หนักกว่านั้น

6) คดีซึ่งสำนักงานคุ้มครองพยานเห็นสมควรให้ความคุ้มครองพยานและพยานจะได้รับการคุ้มครองตามมาตรการพิเศษ คือ

(1) ย้ายที่อยู่หรือจัดหาที่พักอันเหมาะสม

(2) จ่ายค่าเลี้ยงชีพที่สมควรแก่พยานหรือบุคคลที่อยู่ในความอุปการะ เลี้ยงดูของพยานเป็นระยะเวลาไม่เกินหนึ่งปี เว้นแต่มีเหตุจำเป็นอาจขอขยายระยะเวลา ครั้งละไม่เกินสามเดือน แต่ไม่เกินสองปี

(3) ประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อดำเนินการเปลี่ยนชื่อตัว ชื่อสกุลและหลักฐานทางทะเบียนที่สามารถระบุตัวพยานรวมทั้งการดำเนินการเพื่อกลับคืนสู่ฐานะเดิมตามคำขอของพยานด้วย

(4) ดำเนินการเพื่อให้มีอาชีพหรือให้มีการศึกษาอบรมหรือดำเนินการใดเพื่อให้พยานสามารถดำรงชีพอยู่ได้ตามที่เหมาะสม

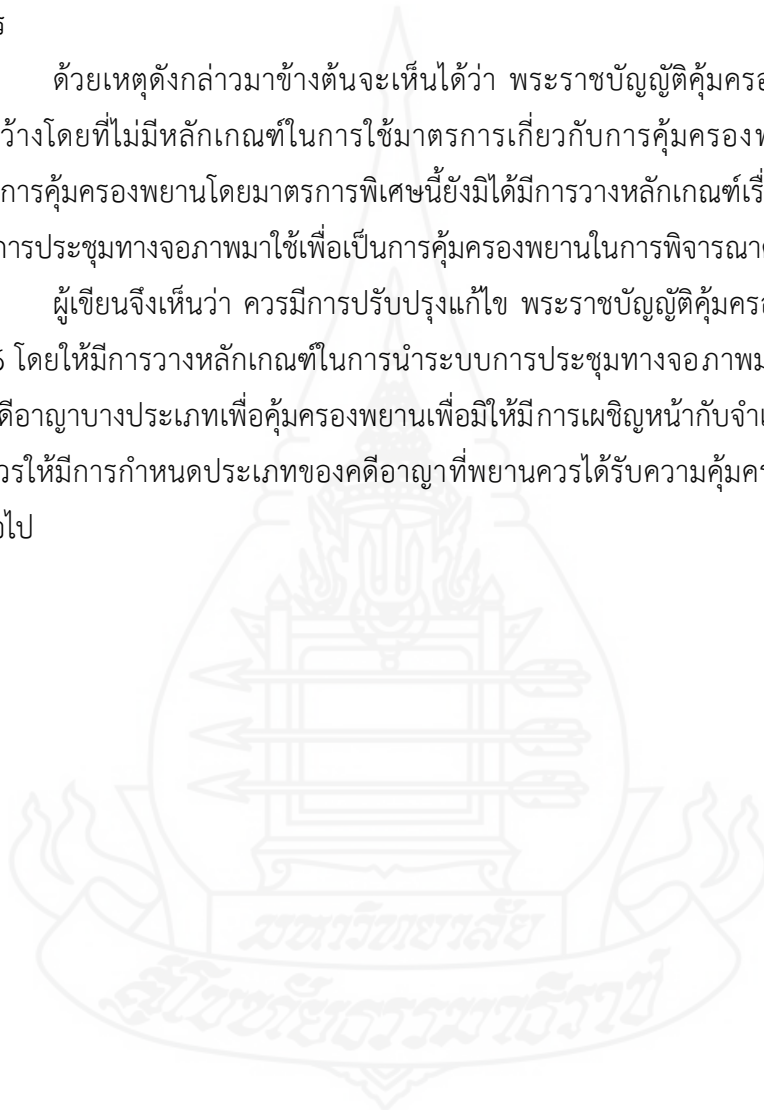
(5) ช่วยเหลือในการเรียกร้องสิทธิที่พยานพึงได้รับ

(6) ดำเนินการให้มีเจ้าหน้าที่คุ้มครองความปลอดภัยในระยะเวลาที่จำเป็น

(7) ดำเนินการอื่นใดให้พยานได้รับความช่วยเหลือหรือได้รับความคุ้มครองตามที่เห็นสมควร

ด้วยเหตุดังกล่าวมาข้างต้นจะเห็นได้ว่า พระราชบัญญัติคุ้มครองพยานมีลักษณะที่ค่อนข้างกว้างโดยที่ไม่มีหลักเกณฑ์ในการใช้มาตรการเกี่ยวกับการคุ้มครองพยานที่ชัดเจน ทั้งนี้ โดยเฉพาะการคุ้มครองพยานโดยมาตรการพิเศษนี้ยังมิได้มีการวางหลักเกณฑ์เรื่องของการสืบพยาน โดยระบบการประชุมทางจอภาพมาใช้เพื่อเป็นการคุ้มครองพยานในการพิจารณาคดีของศาล

ผู้เขียนจึงเห็นว่า ควรมีการปรับปรุงแก้ไข พระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546 โดยให้มีการวางหลักเกณฑ์ในการนำระบบการประชุมทางจอภาพมาใช้ในการสืบพยานบุคคลในคดีอาญาบางประเภทเพื่อคุ้มครองพยานเพื่อมิให้มีการเผชิญหน้ากับจำเลยในขณะเบิกความ และเห็นควรให้มีการกำหนดประเภทของคดีอาญาที่พยานควรได้รับความคุ้มครองพยานโดยวิธีการดังกล่าวต่อไป

บทที่ 5

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

1 บทสรุป

ปัจจุบันระบบการสื่อสารทางไกลผ่านจอภาพนั้น มีความสำคัญอย่างมากโดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ซึ่งรัฐบาลขอความร่วมมือประชาชนลดการเดินทางออกนอกพื้นที่ โดยเฉพาะการเดินทางไปในพื้นที่ที่มีความเสี่ยงต่อการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อโควิด-19 ดังนั้น การทำงาน การเรียน หรือแม้กระทั่งการพิจารณาคดี จึงมีความจำเป็นต้องทำผ่านระบบการสื่อสารทางไกลผ่านจอภาพในที่พักอาศัยของตน เพื่อป้องกันการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อดังกล่าว ซึ่งในด้านของการพิจารณาคดีอาญานั้นการสื่อสารผ่านจอภาพเข้ามามีบทบาทสำคัญทั้งในส่วนของ การคุ้มครองพยาน การรักษาสิทธิของจำเลยที่จะได้รับการพิจารณาคดีที่รวดเร็ว เป็นธรรม ประหยัดเวลา ค่าใช้จ่าย สามารถแก้ไขปัญหาความล่าช้าในการพิจารณาคดี ทำให้การพิจารณาคดีสามารถดำเนินไปได้แม้ในสถานการณ์ที่ไม่เอื้ออำนวยในการเดินทางมาศาล

กระบวนการดำเนินคดีทางอาญานั้น เป็นขั้นตอนเพื่อพิสูจน์ความผิดหรือบริสุทธิ์ของจำเลย โดยเริ่มตั้งแต่การจับกุม ฟ้องร้อง ไปจนกระทั่งการสืบพยานหลักฐาน ซึ่งเป็นสิ่งที่จะสามารถตรวจสอบความจริงในคดีเพื่อเป็นเครื่องยืนยันว่าจำเลยมีความผิดจริงตามที่มีการฟ้องร้องหรือไม่ โดยศาลจะเป็นผู้พิจารณาซึ่งนำพยานหลักฐานที่ฝ่ายโจทก์หรือฝ่ายจำเลยนำสืบให้ศาลเห็น ดังนั้น ในการพิจารณาคดี พยานหลักฐานทุกชนิดไม่ว่าจะเป็นพยานบุคคลพยานเอกสารหรือพยานวัตถุจึงเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งที่สามารถใช้พิสูจน์ว่าจำเลยมีความผิดหรือบริสุทธิ์ และศาลจะพิพากษาลงโทษจำเลยไม่ได้จนกว่าจะแน่ใจว่ามีการกระทำผิดจริงและจำเลยนั้นเป็นผู้ที่กระทำความผิด ซึ่งการค้นหาความจริงด้วยการสืบพยานนั้น พยานบุคคลถือเป็นพยานที่มีความสำคัญและจำเป็นในทุกคดีไม่ว่าจะเป็นประจักษ์พยานหรือพยานแวดล้อมก็ตาม

ดังนั้น การคุ้มครองความปลอดภัยของพยานจึงเป็นมาตรการหนึ่งในกระบวนการยุติธรรมที่ส่งเสริมให้การค้นหาความจริงเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพซึ่งการหามาตรการต่าง ๆ เพื่อให้บุคคลที่จะมาเป็นพยานในคดีอาญาได้มีหลักประกันหรือมั่นใจในสวัสดิภาพของตน ประกอบกับได้มีการออกพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546 ขึ้นซึ่งบัญญัติถึงสิทธิที่เป็นรูปธรรมวิธีการและขอบเขตการให้ความคุ้มครองความปลอดภัยของพยานบุคคล แม้การพิจารณาคดีและการ

สืบพยานในคดีอาญากฎหมายจะได้บัญญัติไว้ว่าต้องกระทำต่อหน้าจำเลย กล่าวคือในการพิจารณาคดี จำเลยจะต้องอยู่ร่วมด้วยโดยถือว่าจำเลยซึ่งถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดเป็นประธานในคดีจึงต้องมี สิทธิ ต่าง ๆ ในอันที่จะสามารถต่อสู้คดีได้อย่างเต็มที่โดยเฉพาะจะต้องได้ทราบว่าถูกกล่าวหาหรือถูก ฟ้องว่าอย่างไรและต้องให้จำเลยมีโอกาสรับรู้กระบวนการพิจารณาได้ทุกขั้นตอน อย่างไรก็ตามอย่างไรก็ดีคำว่า “ต่อ หน้า” ตามกฎหมายนั้นแตกต่างไปจากความหมายที่คนทั่วไปเข้าใจ คือ “ต่อหน้า” มุ่งถึงสภาพการณ์ที่ ผู้เกี่ยวข้องแต่ละฝ่ายสามารถติดต่อสื่อสารรับรู้ความเป็นไปของผู้เกี่ยวข้องฝ่ายอื่น ๆ ได้ในฉับพลัน ทันทีโดยไม่จำเป็นต้องต่อหน้าหรือกระทำการใด ๆ ทางด้านหน้าของอีกฝ่ายหนึ่งหรือไม่จำเป็นต้อง กระทำให้เหตุการณ์ใดเหตุการณ์หนึ่งปรากฏต่อสายตาของผู้ดูโดยตรงแต่ประการใด ดังนั้นการ ติดต่อกันผ่านโปรแกรมซึ่งถูกติดตั้งไว้ในอุปกรณ์คอมพิวเตอร์ โทรศัพท์ หรืออุปกรณ์เคลื่อนที่ ต่าง ๆ ก็ถือว่าเป็นการติดต่อแบบต่อหน้า

ในปัจจุบันความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี ได้นำไปสู่ระบบการสื่อสารแบบไร้พรมแดน องค์กรศาลยุติธรรมได้มีการปรับตัวเพื่อตอบสนองกับเทคโนโลยีสารสนเทศที่มีความก้าวหน้า และเพื่อ แก้ปัญหาการที่พยานไม่ต้องการมาเบิกความในศาล ด้วยเหตุการณ์สถานการณ์การแพร่ระบาดของ โครดติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 เหตุการณ์ความไม่สงบในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ หรือเหตุที่พยาน ไม่ต้องการเผชิญหน้ากับจำเลยเพราะเกรงกลัวว่าตนเองจะไม่ปลอดภัยซึ่งปัญหาเหล่านี้อาจมีทางแก้ไข ได้โดยแต่ละฝ่ายไม่จำเป็นต้องเดินทางมาพบกันในห้องพิจารณาคดี ในการสืบพยานแต่ละฝ่ายสามารถอยู่ ในสถานที่คนละแห่งได้ โดยที่ทุกฝ่ายยังคงได้รับผลที่ควรได้ตามรูปแบบและวิธีการพิจารณาแบบเดิม เกือบทุกประการ ดังนั้น เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อกระบวนการยุติธรรมและเพื่อให้การคุ้มครองพยานใน คดีอาญาเกิดประสิทธิภาพเพิ่มความมั่นใจต่อพยานและให้เป็นมาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครอง พยานคดีอาญาก็อาจจะนำเอากระบวนการสืบพยานผ่าน Video Conference มาใช้เป็นทางเลือกเพื่อ แก้ปัญหา ซึ่งหากมีการนำความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีอันทันสมัยมาปรับใช้ในการสืบพยานบุคคล เพื่อปกป้องคุ้มครองพยานลดการเผชิญหน้ากันระหว่างจำเลยกับพยานได้ก็จะทำให้พยานนั้นกล้าที่จะ มาให้การต่อศาล เนื่องจากพยานดังกล่าวมีความเชื่อมั่นในความปลอดภัยต่อชีวิตของตนและบุคคล ใกล้ชิดซึ่งรัฐได้ดำเนินการจัดให้ซึ่งถือว่าเป็นมาตรการใหม่ที่จะคุ้มครองพยานและช่วยให้ศาลสามารถ แสวงหาข้อเท็จจริงในคดีได้ดียิ่งขึ้น แต่ในขณะเดียวกันการสืบพยานโดยใช้การ Video Conferencing หรือสื่อภาพและเสียงอันมิใช่การสืบพยานบุคคลตามปกตินั้น อาจกระทบต่อสิทธิของจำเลยบ้าง แต่ใน บางสถานการณ์ ก็มีเหตุจำเป็นที่ไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ จำต้องใช้วิธีการดังกล่าวเพื่อค้นหาความจริง และ รักษาสิทธิของจำเลยรวมทั้งพยาน ซึ่งแม้ว่าพยานจะไม่ได้เบิกความต่อหน้าจำเลยโดยตรง คำเบิกความ ของพยานก็ยังคงน่าเชื่อถือและสามารถรับฟังเป็นพยานหลักฐานเพื่อพิสูจน์ความผิดหรือบริสุทธิ์ของ จำเลยได้ แต่วิธีการทางจอภาพนั้นก็ยังคงต้องใช้ด้วยความระมัดระวัง ดังนั้น มาตรการดังกล่าวจึง สามารถที่จะนำมาใช้เพื่อคุ้มครองความปลอดภัยของตัวพยานในระดับหนึ่งได้

นอกจากนี้ด้วยอัตราการกระทำความผิดทางอาญาที่เพิ่มขึ้นทำให้ปริมาณคดีที่เข้าสู่การพิจารณาของศาลไม่ได้สัดส่วนกับจำนวนผู้พิพากษาที่มีอยู่ จนเกิดผลกระทบต่อหน้าที่หลักของศาล ยุติธรรมที่จะต้องอำนวยความสะดวกยุติธรรมภายใต้หลักนิติธรรมด้วยความรวดเร็วเป็นธรรมและมีมาตรฐาน เป็นที่ยอมรับในระดับสากลจึงต้องมีการนำเทคโนโลยีที่เหมาะสมและทันสมัยมาใช้เพื่อให้ประชาชนทุกคนสามารถเข้าถึงการอำนวยความสะดวกยุติธรรมของศาลได้โดยง่ายและได้รับบริการที่มีคุณภาพสูงสุด ซึ่งการสืบพยานในลักษณะการประชุมทางจอภาพเป็นการนำเทคโนโลยีมาปรับใช้ในกระบวนการยุติธรรมเพื่ออำนวยความสะดวกให้แก่พยานบุคคลที่มีความจำเป็นไม่อาจเดินทางมาศาลได้ โดยใช้วิธีการสืบพยานในลักษณะการประชุมทางจอภาพแทน ซึ่งวิธีการสืบพยานทางจอภาพนี้สามารถนำมาใช้ในการพิจารณาคดีได้แม้พยานไม่ได้อยู่ในห้องพิจารณาเดียวกับผู้พิพากษา โดยพยานนั้นอาจจะอยู่ในอีกห้องพิจารณาของศาลซึ่งพิจารณาคดี หรืออยู่ที่ศาลอื่น หรืออาจจะอยู่ในสถานที่ที่ได้จัดไว้ภายนอกศาล ทั้งนี้ ไม่ว่าจะอยู่ในประเทศหรือต่างประเทศ พยานก็สามารถเบิกความสืบพยานและพิจารณาคดีในลักษณะการประชุมทางจอภาพนี้ได้

พยานบุคคลในคดีอาญานั้นมีความสำคัญอย่างยิ่ง เพราะเป็นผู้ที่จะให้ถ้อยคำข้อเท็จจริงที่ตนได้ประสบพบเห็นมา อันเป็นข้อเท็จจริงซึ่งจะใช้ในการวินิจฉัยชี้ขาดตัดสินคดี และนำเอาตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษ หรือปล่อยตัวผู้บริสุทธิ์ให้ได้รับอิสรภาพ เพราะในคดีอาญานั้นการจะนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษฝ่ายโจทก์และจำเลยต้องนำพยานหลักฐานมาพิสูจน์จนถึงขนาดที่ศาลปราศจากข้อสงสัย ซึ่งศาลจะใช้ดุลพินิจว่าพยานประเภทใดมีความน่าเชื่อถือเพียงใด แต่อย่างไรก็ตามเมื่อพยานไม่สามารถมาศาลได้ด้วยเหตุความไม่สะดวกในการเดินทาง ความปลอดภัยต่อชีวิตและทรัพย์สิน หรือในความผิดเกี่ยวกับเพศที่ผู้เสียหายหรือพยานเป็นเด็กหรือถูกทารุณกรรม การสืบพยานในลักษณะการประชุมทางจอภาพจะทำให้พยานเด็กไม่ต้องมาเผชิญหน้ากับจำเลยโดยตรง ซึ่งจะช่วยให้พยานคลายความกดดัน และไม่ต้องอับอายเมื่อถูกซักถามถึงพฤติการณ์แห่งคดีในห้องสืบพยานที่มีบุคคลอยู่เป็นจำนวนมาก

การสืบพยานในคดีอาญาศาลต้องดำเนินกระบวนการพิจารณาด้วยความเป็นธรรม ควบคู่ไปกับการคุ้มครองสิทธิของจำเลยในการต่อสู้คดี อีกทั้งคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายหรือพยานที่จะได้รับการคุ้มครองตลอดการพิจารณาคดี ซึ่งโดยปกติการพิจารณาคดีต้องกระทำในศาลต่อหน้าจำเลยตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 172 เพื่อให้จำเลยได้รับทราบขั้นตอนการดำเนินการต่าง ๆ ในศาลทุกขั้นตอน เพื่อให้จำเลยทราบว่าตนถูกกล่าวหาในข้อหาใด มีรายละเอียดอย่างไรจะได้ต่อสู้คดีได้อย่างถูกต้อง ซึ่งสิทธิที่จะได้รับการพิจารณาต่อหน้านี้เป็นสิทธิที่สำคัญสำหรับจำเลย เพราะจำเลยจะได้เห็นของหน้าพยาน ได้รับฟังการสืบพยานของทั้งฝ่ายตนเองและฝ่ายโจทก์ อีกทั้งยังสามารถถามค้านพยานเมื่อเห็นว่าคำให้การของพยานมีพิรุธ การที่ให้จำเลยได้เผชิญหน้ากับพยานในศาลนั้น ก็เพื่อกดดันพยานให้ต้องให้การตามความเป็นจริงโดยคำว่าต่อหน้านั้นกฎหมายน่าจะครอบคลุมถึง

สภาพการณ์ที่ผู้เกี่ยวข้องแต่ละฝ่ายสามารถติดต่อสื่อสาร รับรู้ความเป็นไปของผู้เกี่ยวข้องฝ่ายอื่น ๆ ได้ ในทันที ซึ่งไม่ได้จำกัดเพียงการกระทำต่อหน้าโดยตรงเท่านั้น ดังนั้นการใช้ระบบการสืบพยานโดยการ ประชุมทางจอภาพเป็นวิธีการที่ทำให้ขั้นตอนการพิจารณาคดีในห้องพิจารณาคดีที่หนึ่งปรากฏต่อ สายตาผู้ดู หรือพยานในอีกสถานที่หนึ่ง และทุกฝ่ายสามารถตอบโต้กันได้ในฉับพลันทันทีก็ถือได้ว่าเป็น การกระทำต่อหน้าแล้ว

ข้อดีของการสืบพยานในลักษณะการประชุมทางจอภาพเป็นการคุ้มครองสิทธิของคู่ความ ทั้งสองฝ่าย กล่าวคือ ฝ่ายโจทก์สามารถนำพยานเข้าสืบได้ โดยไม่ต้องกังวลว่าพยานจะไม่เดินทางศาล อันเนื่องจากเหตุผลเรื่องระยะการเดินทางของพยาน หรือความหวาดกลัวของพยานที่มีต่อจำเลยหรือ ญาติพี่น้องของจำเลยที่มารอฟังการพิจารณาคดี และในขณะเดียวกันจำเลยก็ไม่เสียสิทธิในการ เสนอข้อซักถามและการถามค้านพยาน อีกทั้งช่วยให้ศาลได้ดำเนินกระบวนการพิจารณาให้เป็นไปตามหลัก พยานโดยตรงโดยผู้พิพากษาได้ทำหน้าที่สืบพยานวินิจฉัยคดี พิจารณาความน่าเชื่อถือของพยานและ ชั่งน้ำหนักพยานด้วยตนเอง ถือเป็นการอำนวยความสะดวกแก่ทุกฝ่ายในกระบวนการพิจารณา

ข้อเสียของการสืบพยานลักษณะการประชุมทางจอภาพ อาจทำให้การตอบสนองต่อการ รับรู้ต่างจากการสืบพยานในศาลตามปกติ เนื่องจากการมองพยานผ่านสื่อจะไม่ชัดเจนเท่ากับการที่ พยานเดินทางมาเบิกความในศาล เพราะการสืบพยานในศาลคู่ความสามารถสังเกตอาการปฏิกิริยาของ พยานได้ดีกว่าการมองผ่านจอภาพ เพราะความชัดเจนของภาพต้องขึ้นอยู่กับความเร็วของสัญญาณ อินเทอร์เน็ต หรือความคมชัดของจอที่แสดงภาพให้ปรากฏ ขนาดของจอภาพที่เล็กอาจทำให้ภาพดูไม่ ชัดเจนเท่าที่ควร ทำให้ไม่สามารถสังเกตอาการปฏิกิริยาของพยานได้ดีเท่ากับการที่พยานมาเบิกความใน ห้องพิจารณา อีกทั้งการเบิกความของพยานที่อยู่ห่างไกลออกไปในสภาพแวดล้อมที่ต่างจากห้อง พิจารณาคดีจริง ๆ อาจทำให้พยานเบิกความเท็จก็เป็นได้

สำหรับประเทศไทย ได้มีการนำเอาระบบการประชุมทางจอภาพมาใช้ในการดำเนิน กระบวนการทางอาญาในหลายขั้นตอนด้วยกัน ไม่ว่าจะเป็นการคัดฟ้อง ผ่าคดี การสอบคำให้การ การฟังคำพิพากษาของศาลสูง ซึ่งในขั้นตอนเหล่านี้จะไม่กระทบสิทธิของจำเลยในการต่อสู้คดี แต่ใน ส่วนของการสืบพยานนั้น การใช้วิธีการทางจอภาพจะมีส่วนที่กระทบต่อสิทธิของจำเลยในการต่อสู้คดี โดยเป็นการดำเนินการตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 230/1 และประมวล กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 15 ประกอบประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 121 วรรคสอง ข้อบังคับประธานศาลฎีกาว่าด้วยการสืบพยานคดีอาญาในลักษณะการประชุมทาง จอภาพ พ.ศ.2556 และระเบียบสำนักงานศาลยุติธรรมว่าด้วยวิธีปฏิบัติงานด้านธุรการในการสืบพยาน โดยระบบการประชุมทางจอภาพ พ.ศ. 2557 ซึ่งจะนำมาใช้ในกรณีที่พยานบุคคลมีเหตุขัดข้องไม่ สามารถเดินทางมาศาลที่มีเขตอำนาจในการพิจารณาคดีหรือไม่สะดวกอย่างยิ่งที่จะมาเบิกความใน ศาลอาจด้วยสาเหตุเรื่องสุขภาพของพยาน หรือระยะทางระหว่างที่พักของพยานกับศาลมีระยะที่ไกล

กันมาก เป็นต้น แต่จากการพิจารณาบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องพบว่า ยังมีปัญหาเรื่องความน่าเชื่อถือของพยานจากการสืบพยานในลักษณะการประชุมทางจอภาพ ดังนี้

1. ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของไทยมิได้กำหนดประเภทของคดีที่สามารถใช้วิธีการสืบพยานผ่านระบบการประชุมทางจอภาพเอาไว้อย่างชัดเจน เพียงแค่กำหนดไว้อย่างกว้าง โดยให้เป็นดุลพินิจของผู้พิพากษาที่จะพิจารณาว่าคดีใดควรนำเอาวิธีการทางจอภาพมาใช้ แต่จากการศึกษาหลักเกณฑ์การสืบพยานบุคคลในลักษณะการประชุมทางจอภาพของกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของต่างประเทศ เช่นในประเทศสหรัฐอเมริกา พบว่าประเทศสหรัฐอเมริกาสามารถสืบพยานในลักษณะการประชุมทางจอภาพในคดีอาญาได้ แต่อย่างไรก็ตามในคดีบางประเภทที่มีพฤติการณ์ร้ายแรงและมีอัตราโทษที่ค่อนข้างสูงจะถูกจำกัดไม่ให้นำเอาวิธีการสืบพยานทางจอภาพมาใช้

2. บุคคลซึ่งทำหน้าที่เป็นสักขีพยานเป็นเพียงเจ้าหน้าที่ศาล ซึ่งทำหน้าที่ในทางธุรการมีหน้าที่เพียงเฝ้าดู และสอดส่องความเรียบร้อยในห้องพิจารณา ซึ่งความเชี่ยวชาญของเจ้าหน้าที่ฝ่ายธุรการในการสังเกตจับพิรุณหยานนั้นจะน้อยกว่าผู้พิพากษาซึ่งมีประสบการณ์ด้านการพิจารณาพิพากษาคดี อีกทั้งเมื่อมีเหตุที่ต้องส่งเอกสารทางฝั่งพยานในระหว่างการพิจารณาคดีเป็นการด่วนเจ้าหน้าที่ต้องนำเอกสารดังกล่าวส่งให้กับศาลที่พิจารณาคดีเป็นผู้ส่ง ซึ่งบางครั้งต้องใช้เวลาเป็นชั่วโมง เพราะผู้พิพากษาต้องทำการสืบพยานปากอื่นในห้องพิจารณาคดีต่อ และเจ้าหน้าที่หน้าบัลลังก์ก็ต้องดำเนินการบันทึกคำเบิกความในห้องพิจารณาคดีไม่สามารถปลีกตัวมาเพื่อส่งเอกสารได้ แต่หากทำให้ผู้พิพากษาทำหน้าที่เป็นสักขีพยานและให้อ่านจากผู้พิพากษาดังกล่าวในการส่งเอกสาร และรับรองเอกสารบางอย่างในระหว่างพิจารณาคดี โดยไม่ต้องส่งให้ศาลต้นทาง ก็จะทำให้การพิจารณาคดีเป็นไปด้วยความรวดเร็วขึ้น

3. ปัญหาด้านสถานที่ในการสืบพยานในลักษณะการประชุมทางจอภาพนั้น สถานที่สืบพยานจะมีผลต่อความน่าเชื่อถือของพยานบุคคลเช่นกัน เพราะในระหว่างการสืบพยานผ่านระบบการประชุมทางจอภาพ พยานบุคคลซึ่งดำเนินการสืบอยู่ภายนอกศาล จะมีเวลาในการคิดและไตร่ตรองได้มากกว่าการเข้าเบิกความในห้องพิจารณาที่มีผู้พิพากษา ทนายความ และบุคคลอื่นที่อยู่ในห้องพิจารณาเพ่งมองมายังพยาน ทำให้พยานได้รับความกดดันมากกว่า และเมื่อพยานมีเวลาในการคิดไตร่ตรองมากกว่า อาจทำให้พยานเบิกความบิดเบือนไปจากความเป็นจริงซึ่งการเบิกความเช่นนี้อาจเป็นการเบิกความเพื่อให้เป็นคุณหรือเป็นโทษแก่คู่ความฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดก็ได้ ซึ่งอาจก่อให้เกิดผลเสียต่อกระบวนการยุติธรรม อีกทั้งปัญหาเรื่องของการสบตากันระหว่างคู่สนทนา (Eye Contact) ซึ่งในสถานการณ์การสนทนาตามปกตินั้นการสบตากันถือว่าเป็นเรื่องสำคัญอย่างยิ่ง เพราะเป็นเรื่องของภาษากายที่จะสื่อความหมายให้คู่สนทนาอีกฝ่ายหรือในกลุ่มสนทนาสามารถรับรู้ความหมายได้ แต่การสืบพยานในลักษณะการประชุมทางจอภาพ พยานมีโอกาที่จะหลีกเลี่ยง และเบี่ยงเบนสายตาไป

ยังที่อื่นเพื่อไม่ให้ตนเองรู้สึกกดดัน ซึ่งการสืบพยานในลักษณะนี้จะมีข้อดีน้อยกว่าการสืบพยานโดยการให้พยานอยู่ในห้องพิจารณาคดีในแง่ที่อาจจะสร้างความเข้าใจผิดให้เกิดขึ้นในการสนทนาได้ นอกจากนี้ความกังวลของพยานต่อสถานการณ์ที่ตนเองต้องอยู่หน้ากล้องระหว่าง เบิกความทำให้การสนทนาไม่เป็นไปตามธรรมชาติตามที่ควร ซึ่งจะส่งผลต่อความน่าเชื่อถือของพยานบุคคลในการสืบพยานในลักษณะการประชุมทางจอภาพทำให้ความน่าเชื่อถือของคำเบิกความพยานไม่เท่ากับการสืบพยานต่อหน้าจำเลยโดยให้พยานอยู่ในห้องพิจารณาคดีนั้น ๆ

ดังนั้น ผู้ศึกษาเห็นว่าเพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าวให้การสืบพยานในลักษณะการประชุมทางจอภาพเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพจึงควรต้องมีการแก้ไขเพิ่มเติมประมวลวิธีพิจารณาความอาญาและข้อบังคับประธานศาลฎีกาว่าด้วยการสืบพยานบุคคลคดีอาญาในลักษณะการประชุมทางจอภาพเพื่อให้เกิดความเหมาะสมต่อไป อย่างไรก็ตามการดำเนินคดีอาญาในปัจจุบันต้องประสบกับปัญหาความล่าช้าขาดความต่อเนื่อง สาเหตุส่วนใหญ่มาจากพยานมีภูมิลำเนาอยู่ห่างไกลจากที่ตั้งของศาลและไม่ยอมเดินทางมาเบิกความที่ศาลหรือไม่กล้ามาเบิกความในห้องพิจารณาต่อหน้าจำเลย อันเป็นสาเหตุให้มีการเลื่อนคดีและขาดพยานที่สำคัญบางปากไปในปัจจุบันบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญได้ให้ความสำคัญเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพแก่ประชาชนมากขึ้นรวมทั้งสิทธิของจำเลยในคดีอาญาซึ่งต้องสันนิษฐานไว้ก่อนว่าเป็นผู้บริสุทธิ์จนกว่าศาลจะมีคำพิพากษา ทั้งยังมีสิทธิได้รับการพิจารณาคดีด้วยความรวดเร็วและเป็นธรรมผู้เขียนจึงได้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการนำระบบการประชุมทางจอภาพ (Video Conference) ซึ่งเป็นเทคโนโลยีโทรคมนาคมสมัยใหม่ที่นำเอาถ้อยคำและภาพตลอดจนเอกสารของผู้ที่อยู่ต่างสถานที่ให้มาถึงกันและกันได้โดยฉับพลันทันทีเสมือนหนึ่งว่านั่งพูดคุยกันอยู่ต่อหน้าทั้งยังเก็บบันทึกภาพเหตุการณ์ทั้งหมดไว้ในระบบวิดีโอได้มาใช้ในการสืบพยานบุคคลในคดีอาญาเพื่ออำนวยความสะดวกให้แก่ประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพและรวดเร็วซึ่งในประเทศไทยมีการนำระบบ Video Conference มาใช้ในศาลทั่วประเทศแล้ว

การสืบพยานโดยใช้ระบบการประชุมทางจอภาพ (Video Conference) เป็นการนำเทคโนโลยีด้านการสื่อสารมาปรับใช้ในการพิจารณาคดีซึ่งระบบการประชุมทางจอภาพเป็นเครื่องมือการสื่อสารแบบ Two Way Communication ที่ผู้ส่งสัญญาณและผู้รับสัญญาณสามารถสื่อสารโต้ตอบกันได้ทั้งสัญญาณภาพและเสียงเช่นเกี่ยวกับการพูดกันทางโทรศัพท์ แต่มีข้อดีกว่าตรงที่มีภาพของบุคคลและเหตุการณ์ในส่วนของผู้สนทนาให้เห็นการสื่อสารชนิดนี้คลื่นสัญญาณภาพและเสียงจะถูกส่งไปในท่อสัญญาณเดียวกันทั้งไปและกลับและสามารถสื่อสารได้ในระยะทางห่างไกลหรือแม้แต่ในระยะใกล้ภายในอาคารเดียวกันหรือห้องติดกันก็ตามด้วยประสิทธิภาพของเทคโนโลยีดังกล่าวหากนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ในการอำนวยความสะดวกได้จะเป็นประโยชน์อย่างยิ่ง เช่นพยานที่มีภูมิลำเนาอยู่ห่างไกลจากศาลที่ต้องเดินทางมาเบิกความหรือกรณีส่งประเด็นไปสืบพยานที่ศาลอื่นและจำเลยสละสิทธิที่จะตามประเด็นไปเมื่อมีการนำระบบประชุมทางจอภาพมาใช้พยานอาจไม่ต้อง

เดินทางมาเบิกความที่ศาลหรือไม่ต้องหวาดกลัวจำเลยหรือต้องมีการส่งประเด็นไปสืบการใช้ระบบประชุมทางจอภาพจะทำให้ได้มาซึ่งคำเบิกความของพยานบุคคลโดยจำเลยมีโอกาที่จะถามค้านได้เหมือนอย่างการสืบพยานโดยวิธีปกติในต่างประเทศ เช่น ประเทศสหรัฐอเมริกา อังกฤษ และ ออสเตรเลีย ซึ่งล้วนแต่เป็นประเทศที่มีความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีทั้งสิ้น ประเทศเหล่านี้ได้นำเอาเครื่องมือการสื่อสาร Video Conference มาใช้ในการสืบพยานบุคคลในศาลและได้นำมาใช้อย่างแพร่หลายในคดีแพ่ง เนื่องจากในคดีแพ่งเป็นเรื่องการตกลงกันของคู่ความโดยคู่ความจะต้องมีคำร้องต่อศาลขอสืบพยานโดยใช้สื่อดังกล่าวและต้องเป็นผู้จ่ายค่าใช้จ่ายเอง ทั้งนี้เพื่ออำนวยความสะดวกแก่คู่ความและพยานส่วนในคดีอาญานั้นเครื่องมือดังกล่าวจะนำมาใช้อย่างจำกัดเพราะจะกระทบต่อสิทธิของจำเลยในเรื่อง Confrontation

2. ข้อเสนอแนะ

ผู้ศึกษาเห็นควรให้มีการปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นจึงขอเสนอแนวทางในการปรับปรุงแก้ไขในประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

2.1 แก้ไขประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 230/1 โดยบัญญัติประเภทคดีเพื่อกำหนดประเภทของคดีที่ต้องได้รับการคุ้มครองพยานด้วยการพิจารณาทางจอภาพ

การคุ้มครองพยานบุคคลด้วยระบบการสืบพยานโดยการประชุมทางจอภาพนั้นจะนำมาใช้ในประเทศไทยก็ต้องมีกฎหมายภายในมารองรับ อันได้แก่ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาและพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546 และต้องกำหนดประเภทแห่งคดีที่พยานบุคคลมีสิทธิที่จะได้รับการคุ้มครองซึ่งในกรณีดังกล่าวผู้เขียนมีความเห็นว่าควรจะแยกพิจารณาเป็น 2 ประเด็น คือ ประเด็นแรก พิจารณาความร้ายแรงแห่งคดีเป็นหลัก อนึ่ง หมายถึงคดีอาญาดังกล่าวนั้นต้องเป็นคดีอาญาที่มีโทษร้ายแรง ประเด็นที่สอง พิจารณาถึงเพศ อายุ ฐานะ สุขภาพอนามัย ภาวะแห่งจิตของพยานหรือความเกรงกลัวที่พยานมีต่อจำเลยเป็นหลัก หมายความว่า แม้คดีอาญาดังกล่าวมิได้มีโทษทางอาญาอย่างร้ายแรง แต่ถ้าหากปรากฏข้อเท็จจริง ดังกล่าวข้างต้นนั้นพยานบุคคลในคดีดังกล่าวก็มีสิทธิได้รับการคุ้มครองซึ่งประเภทแห่งคดีที่ร้ายแรง

ผู้เขียนจึงขอเสนอแนะให้นำเอาประเภทแห่งคดีที่ได้รับการคุ้มครองในหมวด 2 ว่าด้วยมาตรการพิเศษแห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546 มาใช้ฉะนั้น ประเภทแห่งคดีที่พยานจะได้รับความคุ้มครอง ได้แก่

1) คดีความผิดตามกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติด กฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน กฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริตหรือกฎหมายว่าด้วยศุลกากร

2) คดีความผิดเกี่ยวกับความมั่นคงแห่งราชอาณาจักรตามประมวลกฎหมายอาญา
 3) ความผิดเกี่ยวกับเพศตามประมวลกฎหมายอาญา เฉพาะที่เกี่ยวกับการเป็นธุระจัดหาล่อไปหรือพาไปเพื่อการอนาจารเพื่อสนองความใคร่ของผู้อื่นและความผิดฐานพรากเด็กและผู้เยาว์ความผิดตามกฎหมายว่าด้วยมาตรการในการป้องกันและปราบปรามการค้าหญิงและเด็กหรือความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามกิจการค้าประเวณีหรือความผิดเกี่ยวกับการเป็นเจ้าของกิจการค้าประเวณีผู้ดูแลหรือผู้จัดการกิจการค้าประเวณีหรือสถานการค้าประเวณีหรือเป็นผู้ควบคุมผู้กระทำการค้าประเวณีในสถานการค้าประเวณี

4) คดีความผิดเกี่ยวกับองค์กรอาชญากรรม ได้แก่ความผิดฐานอั้งยี่และช่องโจรตามประมวลกฎหมายอาญาและให้หมายความรวมถึงความผิดอื่นใดที่มี ลักษณะเป็นการกระทำร่วมกันโดยกลุ่มอาชญากรที่มีการวางแผนเป็นระบบและมีการวางเครือข่ายเป็นขบวนการหรือองค์กรลับอย่างซับซ้อนและเป็นสัดส่วน

5) คดีความผิดที่มีอัตราโทษอย่างต่ำให้จำคุกตั้งแต่สิบปีขึ้นไปหรือโทษ สถานหนักกว่านั้น

6) คดีซึ่งสำนักงานคุ้มครองพยานเห็นสมควรให้ความคุ้มครองพยาน อย่างไรก็ตามให้รวมคดีที่ไม่ต้องด้วย 6 ประการข้างต้น แต่เมื่อพิจารณาถึงเพศ อายุ ฐานะ สุขภาพ อนามัย ภาวะแห่งจิตของพยานหรือความเกรงกลัวที่พยานมีต่อจำเลยแล้วพยานนั้นก็ควรได้รับการคุ้มครองด้วย

นอกจากนี้การประชุมทางจอภาพ ดังที่ผู้ศึกษาได้กล่าวอ้างไปแล้วถึงประโยชน์ ข้อดี ข้อเสียของการสืบพยานบุคคลคดีอาญาในลักษณะการประชุมทางจอภาพจึงเห็นว่าสมควรนำระบบการประชุมทางจอภาพมาใช้ในกระบวนการพิจารณาคดีให้มากขึ้น เพื่อให้การพิจารณาคดีเสร็จสิ้นไปด้วยความรวดเร็ว ซึ่งวิธีการสืบพยานทางจอภาพเป็นการเชิญชวนให้พยานบุคคลไม่ปฏิเสธการมาเป็นพยานศาล เพราะพยานบุคคลจะได้รับความสะดวก และประหยัดค่าใช้จ่ายได้มากขึ้น แต่การนำมาใช้ควรมีการกำหนดประเภทคดีที่ผู้ศึกษามีความเห็นว่าการพิจารณาความร้ายแรงแห่งคดีเป็นหลักเหมือนของประเทศสหรัฐอเมริกาโดยควรนำมาใช้ในกรณีเป็นคดีที่มีได้มีโทษทางอาญาอย่างร้ายแรงและควรกำหนดประเภทคดี โดยผู้ศึกษาขอเสนอแนะให้นำระบบการประชุมทางจอภาพมาใช้ในประเภทแห่งคดี ดังต่อไปนี้

1. ในคดีความผิดที่มีอัตราโทษจำคุกต่ำกว่าสิบปี
2. ในคดีความผิดที่มีอัตราโทษจำคุกมากกว่าสิบปี โดยที่จำเลยให้ความยินยอมเป็นลายลักษณ์อักษร
3. ความผิดเกี่ยวกับเพศที่ผู้เสียหายแสดงความประสงค์ขอสืบพยานโดยใช้วิธีการทางจอภาพ
4. คดีที่เด็กหรือเยาวชนต้องเข้าร่วมเป็นพยาน

2.2 ควรแก้ไขประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 230 เกี่ยวกับการส่งประเด็นไปสืบมาเป็นการสืบพยานทางจอภาพ

เนื่องจากการให้ผู้พิพากษาศาลเจ้าของสำนวนเป็นผู้ดำเนินการสืบพยานด้วยตนเองจนเสร็จสิ้นกระบวนการสืบพยานและทำคำพิพากษาจะทำให้การตัดสินคดีนั้น ๆ เป็นไปด้วยความเป็นธรรมมากกว่าการส่งสำนวนให้ผู้พิพากษาท่านอื่นซึ่งอยู่ในศาลอื่นสืบพยานเพียงบางส่วน เพราะการส่งประเด็นไปสืบเป็นการที่ผู้พิพากษาซึ่งไม่ใช่เจ้าของสำนวนมาแต่เดิมต้องพิจารณาคดีซึ่งตนมิได้รู้ข้อเท็จจริงในสำนวนมาแต่ต้น ดังนั้น แนวทางในการสืบพยานอาจไม่เหมือนกับผู้พิพากษาเจ้าของสำนวนที่แท้จริง นอกจากนี้ปัญหาเรื่องผู้เป็นสักขีพยานในการสืบพยานบุคคลคืออาญาในลักษณะการประชุมทางจอภาพตามข้อบังคับประธานศาลฎีกากำหนดให้เจ้าพนักงานศาลเป็นสักขีพยานผู้ศึกษามีความเห็นว่าเป็นประโยชน์ในการพิจารณาคดีผู้เป็นสักขีพยานควรจะเป็นผู้พิพากษามีหน้าที่ดูแลความเรียบร้อยในห้องพิจารณาสังเกตความผิดปกติของพยานและเป็นการทำให้ห้องที่พยานเบิกความมีบรรยากาศความศักดิ์สิทธิ์เหมือนห้องพิจารณาคดีที่แท้จริง และจะส่งผลถึงความน่าเชื่อถือของพยานมากกว่าการให้เจ้าหน้าที่ศาลเป็นสักขีพยาน โดยให้เจ้าหน้าที่ศาลทำหน้าที่ด้านธุรการในห้องพิจารณาคดีเท่านั้น จึงเห็นควรแก้ไขระเบียบข้อบังคับประธานศาลฎีกาว่าด้วยการสืบพยานบุคคลคืออาญาในลักษณะการประชุมทางจอภาพในข้อที่ 9 วรรคสอง โดยการกำหนดให้ผู้พิพากษาทำหน้าที่กำกับดูแลให้เป็นไปตามระเบียบประธานศาลฎีกา

2.3 แก้ไขประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 230/1 กำหนดให้ใช้ศาลอื่นเป็นสถานที่ในการเบิกความทางจอภาพ

เพื่อให้คำเบิกความของพยานมีความน่าเชื่อถือมากยิ่งขึ้นผู้ศึกษาเห็นว่าควรมีการแก้ไขกฎหมายประมวลวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 230/1 กรณีมีเหตุจำเป็นไม่อาจนำพยานมาเบิกความในศาลได้ เมื่อคู่ความร้องขอหรือศาลเห็นสมควรศาลอาจอนุญาตให้พยานดังกล่าวเบิกความที่ศาลอื่นเท่านั้น โดยยกเลิกการให้พยานเบิกความ ณ สถานที่ทำการของทางราชการหรือสถานที่อื่นด้วยเหตุผลของบรรยากาศแวดล้อมอันศักดิ์สิทธิ์ในห้องพิจารณาของศาลย่อมมีผลกระทบต่อคำเบิกความของพยานบุคคล

นอกจากนี้เนื่องจากการดำเนินการกระบวนการพิจารณาคดีอาญาในประเทศไทยนั้นผู้มีอำนาจฟ้องคดี ได้แก่ พนักงานอัยการฝ่ายหนึ่งและราษฎรฝ่ายหนึ่งซึ่งคดีนั้นไม่จำกัดว่าเป็นคดีอาญาความผิดต่อแผ่นดินหรือความผิดต่อส่วนตัวผู้เขียนเห็นว่าหากคดีอาญาดังกล่าวต้องด้วยประเภทคดีที่สามารถนำเอากระบวนการประชุมทางจอภาพมาใช้ในการสืบพยานก็ให้เป็นหน้าที่ของพยานบุคคลนั้น ๆ เป็นฝ่ายยื่นคำร้องขอต่อศาล ประเทศไทยต้องกำหนดมาตรการในการทำให้ความเห็นและความหวังกังวลของผู้เสียหายได้รับการนำเสนอและพิจารณาในขั้นตอนที่เหมาะสมของการดำเนินคดีอาญาต่อผู้กระทำความผิดในลักษณะที่ไม่กระทบต่อสิทธิของฝ่ายจำเลย วัตถุประสงค์ในเบื้องต้นและเป้าหมาย

อันดับแรกของอนุสัญญาสหประชาชาติเพื่อต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร ค.ศ. 2000 ข้อ 24 และข้อ 25 มุ่งเน้นเรื่องการสนับสนุนและส่งเสริมความร่วมมือในการคุ้มครอง พยานและผู้เสียหายในคดีซึ่งมาตรการเหล่านี้หลายประเทศมีการพัฒนากฎหมายเรื่องนี้โดยตลอด เช่น ประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศออสเตรเลีย เป็นต้น บางประเทศยังไม่มีกฎหมายดังกล่าวหรือบาง ประเทศอาจมีกฎหมายไม่ครบถ้วนทั้งหมดเช่นเดียวกับประเทศไทย ดังนั้น ประเทศไทยจึงมีภาระใน การตรากฎหมายภายในให้สอดคล้องกับอนุสัญญาฯ หรือปรับปรุงกฎหมายที่มีอยู่แล้วให้มีมาตรการที่ สมบูรณ์มากขึ้นซึ่ง อนุสัญญาข้อ 24 และข้อ 25 ได้ให้แนวทางในการบัญญัติกฎหมายและนโยบายใน เรื่องนั้นไว้แล้ว

2.4 ควรออกระเบียบและดำเนินการจัดตั้งแผนกเทคโนโลยีสารสนเทศโดยเฉพาะขึ้น ในศาลเพื่อทำหน้าที่เกี่ยวกับการพิจารณาคดีทางจอภาพโดยตรง

โดยสำนักงานศาลยุติธรรมควรดำเนินการติดตั้งอุปกรณ์เพื่อใช้ในการสืบพยานทาง จอภาพในทุกห้องพิจารณาคดีของศาล และปรับปรุงระบบการประชุมทางจอภาพให้มีความทันสมัย มี ประสิทธิภาพ พร้อมทั้งจัดสรรเจ้าหน้าที่ทางเทคนิคเพื่อควบคุมดูแลความเรียบร้อยของอุปกรณ์และ ระบบภายในห้องพิจารณาคดีให้อยู่ในสภาพพร้อมใช้งาน รวมทั้งในขณะพิจารณาคดี และควรออก ระเบียบเพื่อควบคุมดูแลเกี่ยวกับระบบความปลอดภัยของข้อมูลมิให้รั่วไหล โดยการควบคุมบุคคลที่ สามารถเข้าใช้งานระบบจะต้องมีการแจ้งข้อมูลของพยานซึ่งจะใช้วิธีการทางจอภาพก่อนการสืบพยาน อย่างน้อย 15 วันก่อนวันสืบพยาน เพื่อให้เจ้าหน้าที่ตรวจสอบความพร้อมในการสืบพยานของศาล ปลายทาง หรือสถานที่ซึ่งพยานจะไปเบิกความ ห้ามมีการบันทึกภาพและเสียงขณะพิจารณาคดี มีการ รักษาความลับของพยานซึ่งต้องใช้วิธีการสืบพยานทางจอภาพ เพื่อให้วิธีการสืบพยานโดยระบบการ ประชุมทางจอภาพนี้มีความน่าเชื่อถือได้รับการยอมรับจากคู่ความทุกฝ่าย

2.5 ควรกำหนดให้จำเลยสามารถคัดค้านการใช้วิธีการสืบพยานทางจอภาพได้ตลอด ระยะเวลาที่ดำเนินการสืบพยานทางจอภาพ

จากที่กล่าวมาแล้วข้างต้นว่าการใช้วิธีการสืบพยานโดยระบบการประชุมทาง จอภาพนั้น คุณภาพของการสืบพยานอาจไม่เหมือนกับการสืบพยานในห้องพิจารณาคดี ซึ่งจำเลย สามารถสืบพยาน และซักถามพยานได้โดยตรง แต่การสืบพยานทางจอภาพต้องอาศัยเครื่องมือและ อุปกรณ์ที่ค่อนข้างทันสมัยและมีคุณภาพ เพื่อให้การสื่อสารระหว่างจำเลยกับพยานเป็นไปได้ด้วยดี และไม่ติดขัด ดังนั้น หากในระหว่างการสืบพยานทางจอภาพเกิดข้อขัดข้องอันเนื่องจากปัจจัยต่าง ๆ ที่ไม่อาจควบคุมได้ และหากข้อขัดข้องดังกล่าวทำให้จำเลยต้องเสียเปรียบทางคดี จำเลยก็ควรสามารถ คัดค้านวิธีการสืบพยานทางจอภาพในส่วนที่ทำให้จำเลยต้องเสียเปรียบได้ โดยควรกำหนดจำเลย สามารถคัดค้านได้ตลอดในระหว่างการพิจารณาสืบพยานทางจอภาพ เพื่อให้ศาลพิจารณากำหนด วิธีการสืบพยานใหม่โดยใช้การสืบพยานตามปกติ

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กุลธิดา คันธวีวรรณ. (2552). *การปฏิบัติที่เหมาะสมต่อพยาน: ศึกษากฎหมายการสืบพยานในชั้นศาล*. (วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, กรุงเทพมหานคร.
- ข้อบังคับประธานศาลฎีกาว่าด้วยการสืบพยานคดีอาญาในลักษณะการประชุมทางจอภาพ พ.ศ.2556. (2556, 27 กันยายน) *ราชกิจจานุเบกษาฉบับกฤษฎีกา* เล่ม 130 ตอนที่ 85 ก หน้า 19
- คณิต ณ นคร. (2555). *กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา*. (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพมหานคร : วิญญูชน.
- ครรรชิต จารุพันธุ์. (2553). *การสืบพยานต่อหน้าจำเลย: ศึกษาเหตุผลยกเว้นกรณีการสืบพยานบุคคล ก่อนฟ้องคดีต่อศาล*. (วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์). มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, กรุงเทพมหานคร.
- จณัญญา เฉลิมวิวัฒน์กิจ. (2542). *ข้อกำหนดของศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ*. (วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, กรุงเทพมหานคร.
- จุมพล วงศ์พระพรเลิศ. (2535). *วิดีโอคอนเฟอเรนซ์บนโลกในห้องประชุม IT Technology*. (กันยายน)
- ฉัตรชัย รุจิตานนท์. (2543). *การนำระบบประชุมทางจอภาพมาใช้สืบพยานในคดีอาญา*. (วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์). มหาวิทยาลัยรามคำแหง, กรุงเทพมหานคร.
- ณรงค์ศักดิ์ ใจหาญ. (2547). *หลักกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เล่ม 1*. (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพมหานคร : วิญญูชน.
- ธัญธิดา รัตน์วิเชียร และวราภรณ์ วนาพิทักษ์. (2561). ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการสืบพยานบุคคลคดีอาญาในลักษณะการประชุมทางจอภาพ. *วารสารวิชาการคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ* 9, 1 (กรกฎาคม-ธันวาคม)
- ธานีศ เสวตพิทักษ์. (2557). *คำอธิบายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ภาค 3-4*. (พิมพ์ครั้งที่ 11). กรุงเทพมหานคร : กรุงเทพมหานคร พับลิชชิ่ง.
- ธานี สิงหนาท. (2560). *คำอธิบายพยานหลักฐานคดีแพ่งและคดีอาญา*. (พิมพ์ครั้งที่ 14). กรุงเทพมหานคร : กรุงเทพมหานคร พับลิชชิ่ง.
- บุญเพราะ แสงเทียน. (2547). *กฎหมายอาญา (ภาคความผิด) แนวประยุกต์*. (พิมพ์ครั้งที่ 2) กรุงเทพมหานคร : วิทญ์พัฒน์.

- พนิดา เสวตสุนทร. (2543). การสืบพยานบุคคลในคดีอาญาโดยใช้สื่อภาพและเสียง เชิงปฏิสัมพันธ์.
คูลพาท 1, 47 (มกราคม-เมษายน)
- พรเพชร วิชิตชลชัย. (2551). *คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยานหลักฐาน*. (พิมพ์ครั้งที่ 1)
 กรุงเทพมหานคร : สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา.
- ไพจิตร สวัสดิสาร. (2557). ความยุติธรรมทางไกลระบบสื่อสารทางไกลผ่านจอภาพในศตวรรษที่ 21.
มมไอที (3 กันยายน)
- ไพโรจน์ วายุภาพ. (2559). *ข้อเท็จจริงและการวินิจฉัยปัญหาข้อเท็จจริง*. กรุงเทพมหานคร :
 กรุงเทพมหานครแพบลิชชิง.
- มนต์ชัย จงไกรรัตนกุล. (2558). ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการใช้มาตรการพิเศษในการคุ้มครอง
 พยานตามพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา 2546. *วารสารมหาวิทยาลัย
 อีสเทิร์นเอเซีย ฉบับสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์*. 5, 3 (กันยายน-ธันวาคม)
- รัตนภรณ์ จิระวัฒน์ชัย. (2550). *การคุ้มครองพยานบุคคลในคดีอาญา: ศึกษารณีกการนำระบบการ
 ประชุมทางจอภาพมาใช้ในการสืบพยาน*. (วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต
 สาขาวิชานิติศาสตร์). มหาวิทยาลัยรามคำแหง, กรุงเทพมหานคร.
- สมชาย รัตนเชื้อสกุล. (2545). *คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยาน EVIDENCE*. (พิมพ์ครั้งที่ 2).
 กรุงเทพมหานคร : แวนแก้ว.
- สาวิตรี สุขศรี. (2544). การคุ้มครองความปลอดภัยของพยานบุคคลในคดีอาญา. *วารสารนิติศาสตร์*
 3, 3 (กันยายน)
- สุทธิชัย หล่อตระกูล. (2553). ปัญหาและอุปสรรคในการคุ้มครองพยานบุคคลในคดีอาญาตาม
 พระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ.2546. *วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏ
 มหาสารคาม* 4, 2 (พฤษภาคม-สิงหาคม)
- สุวิชา สิริธนินดี. (2554). *การคุ้มครองพยาน: ศึกษากการสืบพยานบุคคลโดยไม่เผชิญหน้าจำเลย
 ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 172 วรรคสาม*. (วิทยานิพนธ์
 นิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์). มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต,
 กรุงเทพมหานคร.
- โสภณ รัตนการ. (2551). *กฎหมายลักษณะพยาน*. กรุงเทพมหานคร : นิติบรรณการ.
- _____. (2553). *คำอธิบายพยาน*. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร : นิติบรรณการ .
- อุดม รัฐอมฤต. (2557). *คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยานหลักฐาน*. (พิมพ์ครั้งที่ 2).
 กรุงเทพมหานคร : เดือนตุลา.

- อุทัย อาทิวะช. (2560). ระบบการดำเนินคดีอาญา:ระบบกล่าวหาและระบบไต่สวน. ใน *ประมวลสารคดีวิชาการกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาและพยานชั้นสูง* (หน่วยที่ 2, น.2-32). นนทบุรี มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- แอล คูปลาตร์ และวิจิตร ลุฬิตานนท์. (2477). *กฎหมายลักษณะพยาน และจิตตวิทยา*. กรุงเทพมหานคร : ร้านกาญจนาพิมพ์ดีด.
- Babcock, E., & Johansen, K. (2011). Remote Justice? Expanding the Use of Interactive Video Teleconference in Minnesota Criminal Proceedings. *William Mitchell Law Review*, 37(2).
- Davies, G. K. (2008). “Connecting the dots: Lessons from the Virginia Tech shootings.” *Change: The Magazine of Higher Learning*, 40(1).
- Dickson, D. (1991). The Selection and Appointment of Magistrates in England and Wales. *U. Tol. L. Rev.*, 23.
- Epps Jr, W. J., & Hayter, C. D. (2021). ZOOMED IN TO JUSTICE: Remote Proceedings During a Pandemic. *The Judges' Journal*, 60(3).
- Fowler, Y. (2007). Interpreting into the ether: interpreting for prison/court video link hearings. In *Proceedings of the Critical Link 5 conference, Sydney, 11-15/04/2007*
- Fraser, E. M., & Lanham, K. (2021). Remote Appellate Oral Arguments. *Arizona Attorney* (March 2021).
- Gill, R. D., Pierce, J. L., & Weiden, D. (2011, March). Empirical and Legal Trends at the High Court of Australia. In *Southwest Political Science Association Annual Meeting*.
- Kirby, M. (1994). “Changes in the delivery of legal services in Australia.” *Commonwealth Law Bulletin*, 20(3).
- Harris, P. A. (2001). *Where's the Remote Control? It's Time for Virtual Justice: A Proposal to Amend the Rules of Court-Martial to Allow for Testimony by Video Teleconference*. JUDGE ADVOCATE GENERAL'S SCHOOL CHARLOTTESVILLE VA.
- Herbertson, B. (2003). ‘Reality TV’–Video Law in Remote and Rural Communities. *Indigenous Law Bulletin*, 5(28).

- Hillman, Z. M. (2007). Pleading guilty and video teleconference: is a defendant constitutionally present when pleading guilty by video teleconference. *J. High Tech. L.*, 7.
- Hummel, T. R., & Turovskaya, M. S. (2011). Project Studies in Specific Business, Legal and Economic Topics: video conference presentations.
- Lederer, F. (2009). The legality and practicality of remote witness testimony.
- Margulies, P. (2017). The DHS Border Memo II: Removal First, Hearing Later?.
- McManamon, P. M. (1974). *Teleconference Service Requirements for CATV Networks* (Vol. 74, No. 45). US Department of Commerce, Office of Telecommunications.
- Mohamad, A. M. (2016). *The implications of ICT adoption in the Malaysian civil courts: with special reference to the legal position in England and Wales* (Doctoral dissertation, Universiti Teknologi MARA).
- Napier, J., & Leneham, M. (2011). "It Was Difficult to Manage the Communication": Testing the Feasibility of Video Remote Signed Language Interpreting in Court. *Journal of Interpretation*, 21(1).
- No, P. Juridical Analysis of Implementation of a Virtual Trials for Criminal Case during the Covid-19 Pandemic.
- Pidada, I. B. A. (2021). Legal Protection of the Rights of the Defendant in Criminal Trials through Electronic Media. *Nurani Hukum*, 4(1).
- Poulin, A. B. (2003). Criminal justice and videoconferencing technology: The remote defendant. *Tul. L. Rev.*, 78.
- Quinn, M. S. (2011). Wrotten but Not Dead: High Court of New York Signals Legislature to Review Televised Testimony at Criminal Trial. *Alb. LJ Sci. & Tech.*, 21.
- Stein, C. T., Bhala, R., Gantz, D., Keating, S. B., Witmer, E., & Wood, C. N. ARIZONA JOURNAL OF INTERNATIONAL AND COMPARATIVE LAW.
- Thippaiah, S. M., Harbishettar, V., Kumar T, M., & Pandurangi, A. (2020). Hybrid Telepsychiatry: A United States Perspective with Relevance to India. *Indian Journal of Psychological Medicine*, 42(5_suppl).

ประวัติผู้ศึกษา

ชื่อ	นางสาวอารีย์ ว่องประชานกุล
วัน เดือน ปี เกิด	13 มิถุนายน 2527
สถานที่เกิด	จังหวัดราชบุรี
ประวัติการศึกษา	ปริญญาตรี นิติศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง
สถานที่ทำงาน	ศาลจังหวัดราชบุรี
ตำแหน่ง	เจ้าพนักงานศาลยุติธรรมปฏิบัติการ

